

Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera)

Deel III: Cimicomorpha II (Miridae)

2014

B. Aukema
D.J. Hermes

EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden

Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen

(Hemiptera: Heteroptera)

Deel III: Cimicomorpha II (Miridae)

Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera)

Deel III: Cimicomorpha II (Miridae)

2014

B. Aukema
D.J. Hermes

EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden

**Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen
(Hemiptera: Heteroptera)**

Deel III: Cimicomorpha II (Miridae)

Te citeren als:

Aukema, B. & D. J. Hermes 2014.
Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen
(Hemiptera: Heteroptera). Deel III: Cimicomorpha
II (Miridae). – EIS Kenniscentrum Insecten en
andere ongewervelden, Leiden.

Omslagillustratie

Heterocordylus genistae, ♀, J. de Rond

Tekeningen

J. de Rond

Auteurs

B. Aukema, D.J. Hermes

**Begeleiding vanuit EIS Kenniscentrum Insecten
en andere ongewervelden**

Vincent Kalkman

DTP

André J. van Loon

Uitgave

EIS Kenniscentrum Insecten en andere
ongewervelden, Leiden
Postbus 9517, 2300 RA Leiden
071-7517314
eis@naturalis.nl
www.eis-nederland.nl

oplage 300 exemplaren

ISBN 978-90-76261-10-2

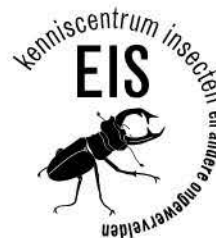
© Copyright 2014

**EIS Kenniscentrum Insecten en andere
ongewervelden, Leiden**

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door
de Uyttenboogaart-Eliassen Stichting.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	5
Dankwoord	10
Soortbesprekingen	11
Isometopinae	13
Bryocorinae	15
Deraeocorinae	29
Mirinae	42
Orthotylinae	137
Phylinae	182
Literatuur	260
Bijlage 1: Soortenlijst	264
Bijlage 2: Aantal uurhokken en aantal waar- nemingen per soort voor 1980 en vanaf 1980	267
Bijlage 3: Checklist per provincie	273
Bijlage 4: Waarnemers	279
Register	285

INLEIDING

Deel III van de verspreidingsatlas van de Nederlandse wantsen behandelt de familie Miridae, de enige vertegenwoordigers van de Cimicomorpha die niet in deel II aan bod kwamen. De familie telt in ons land 240 soorten verdeeld over zes subfamilies: Isometopinae, Bryocorinae, Deraeocorinae, Mirinae, Orthotylinae en Phylinae. Tabel 1 geeft het aantal soorten per subfamilie.

Het bestand

Het bestand van de in dit deel behandelde familie Miridae omvat ruim 70.000 waarnemingen. Hierbij is een waarneming gedefinieerd als één soort op één dag op één locatie. Waarnemingen die niet met zekerheid tot op soort zijn gedetermineerd, zijn niet meegerekend. De waarnemingen zijn deels afkomstig uit de collecties van het Zoölogisch Museum in Amsterdam (ZMA, nu gehuisvest bij Naturalis) (17,9%), Naturalis Biodiversity Center (Naturalis) in Leiden (9,7%) en uit de literatuur (1,7%). De overige 70,7% komt uit regionale collecties en privécollecties of heeft betrekking op veldwaarnemingen. Recent komen er ook veel waarnemingen beschikbaar via de website Waarneming.nl.

In totaal zijn er nu 21.142 waarnemingen van voor 1980 en 51.683 waarnemingen vanaf 1980 beschikbaar. Van ongeveer negenhonderd waarnemingen van voor 1980 is geen jaartal beschikbaar. De waarnemingen zijn grotendeels verzameld door specialisten, doorgaans amateurentomologen (zie bijlage 4), en maken deel uit van het door de EIS-werkgroep Heteroptera beheerde bestand. Deze werkgroep wordt gecoördineerd door de eerste auteur.

Betrouwbaarheid

Het bestand bevat vrijwel uitsluitend waarnemingen van specialisten of door hen gedetermineerd

materiaal. In geval van twijfel werd het materiaal door de auteurs gecontroleerd. Het in de Nederlandse openbare collecties aanwezige materiaal is de afgelopen jaren grotendeels gecontroleerd. De vrouwtjes van een aantal *Psallus*-soorten zijn niet op naam te brengen en niet gebruikt voor het verspreidingsoverzicht. Waarnemingen van Waarneming.nl zijn alleen in het bestand opgenomen, als ze op basis van foto's gevalideerd konden worden.

Verdeling waarnemingen over de jaren

Het aantal waarnemingen van Miridae (figuur 1) vertoont een duidelijke piek in de veertiger en vijftiger jaren, met name door de activiteiten van A. Reclaire, W.H. Gravestein en R.H. Cobben, een terugloop in de zestiger jaren, en vervolgens een duidelijke groei vanaf de zeventiger jaren, die zich vooral de laatste jaren sterk doorzet. Met name betreft dit de periode vanaf 2000, waarin gemiddeld 2575 records per jaar werden geregistreerd tegen gemiddeld 782 records in de periode van 1980 tot 2000 (fig. 2). Vanaf 2002 werd er ook een substantieel aantal waarnemingen geregistreerd op Waarneming.nl: 6416 vondsten van 170 soorten, gemiddeld ongeveer 535 per jaar!

Op de verspreidingskaarten zijn de waarnemingen in twee perioden aangegeven: voor en vanaf 1980. Het aantal waarnemingen in beide periodes verschilt weliswaar aanzienlijk (21.142 en 51.683 respectievelijk), maar om niet af te wijken van de eerste twee delen van de verspreidingsatlas is 1980 als peiljaar gehandhaafd.

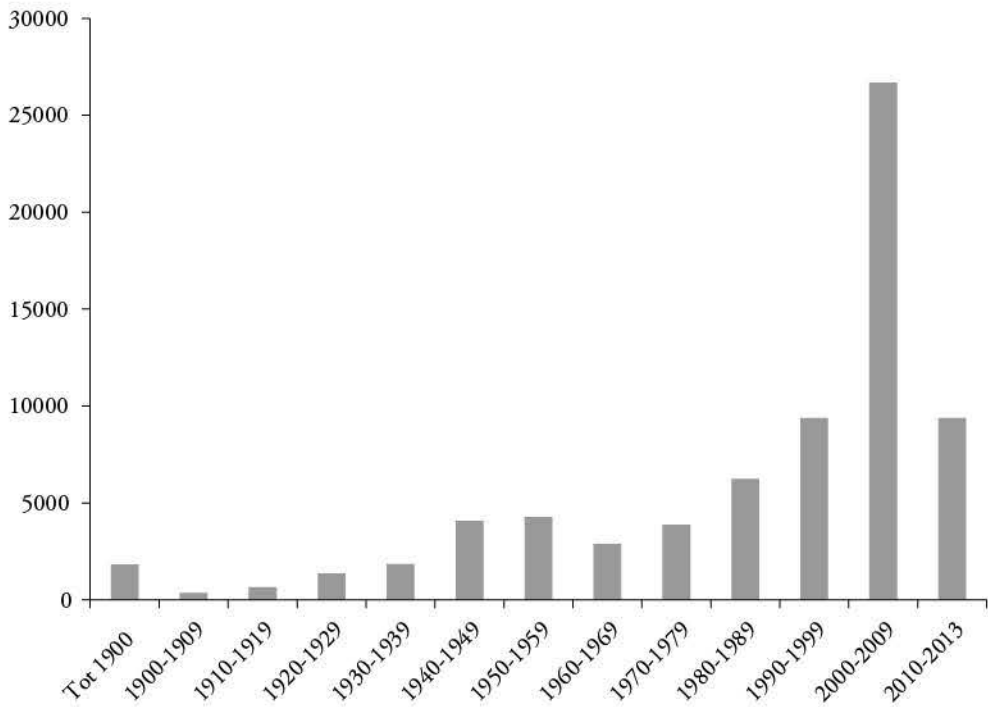
Verdeling waarnemingen over Nederland

In figuur 3 en 4 worden van de periode voor 1980 per uurhok respectievelijk het aantal waarnemingen en het aantal soorten weergegeven. Goed onder-

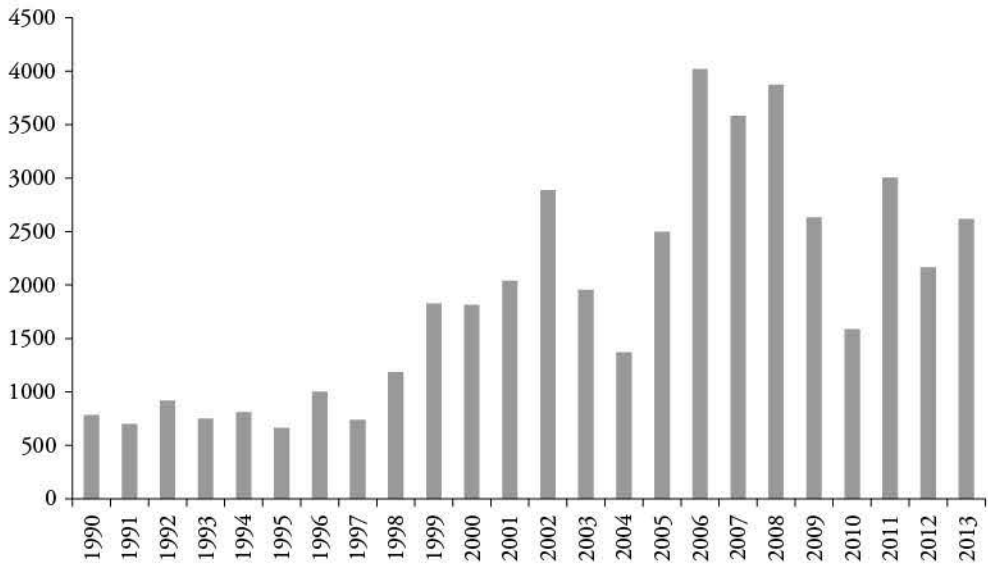
Tabel 1. In deel III van de verspreidingsatlas van de Nederlandse wantsen behandelde subfamilies en het aantal soorten.

Infraorder	Familie	Subfamilie	Aantal Nederlandse soorten
Cimicomorpha	Miridae	Isometopinae	1
		Bryocorinae	13
		Deraeocorinae	12
		Mirinae	93
		Orthotylinae	44
		Phylinae	77
Totaal aantal soorten			240

Inleiding

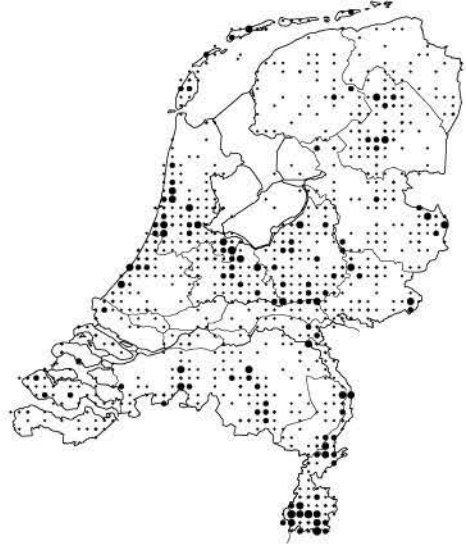
Figuur 1. Aantal waarnemingen van Miridae per periode van 10 jaar. De periode voor 1900 is bij elkaar gevoegd.

Figuur 2. Aantal waarnemingen van Miridae per jaar vanaf 1990.

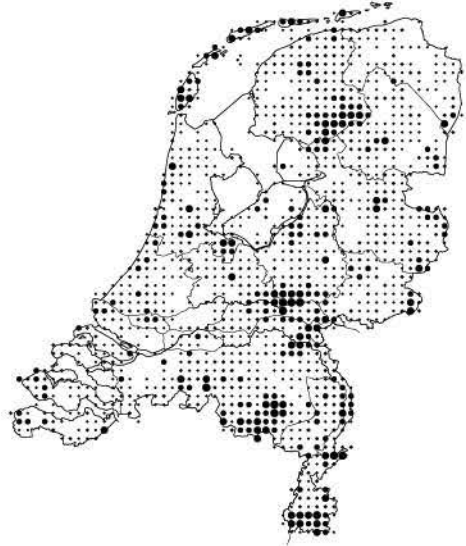
Figuur 3. Aantal waarnemingen per uurhok in de periode voor 1980. Categorieën 1-10, 11-25, 26-50, 51-100 en meer dan 100 waarnemingen (maximaal 1087 waarnemingen).

Figuur 4. Aantal soorten per uurhok in de periode voor 1980. Categorieën 1-10, 11-25, 26-50, 51-100 en meer dan 100 soorten (maximaal 118 soorten).

Figuur 5. Aantal waarnemingen per uurhok in de periode vanaf 1980. Categorieën 1-10, 11-25, 26-50, 51-100 en meer dan 100 waarnemingen (maximaal 8198 waarnemingen).

Figuur 6. Aantal soorten per uurhok in de periode vanaf 1980. Categorieën 1-10, 11-25, 26-50, 51-100 en meer dan 100 soorten (maximaal 157 soorten).

Tabel 2. Uurhokken (Amersfoortcoördinaten) waar meer dan 80 soorten zijn waargenomen. Tussen haakjes de belangrijkste natuurgebieden in het betreffende uurhok.

Periode	Plaats (gebied)	Uurhok	Aantal soorten
Tot 1980	Hilversum	140-470	118
	Epen	190-305	115
	Valkenburg	185-315	104
	Maastricht (Sint Pietersberg)	175-315	100
	Heemstede	100-480	98
	Baarn/Soest	145-465	96
	Gronsveld	175-310	94
	Amsterdam (Amsterdamse Bos, Vondelpark)	120-485	93
	Winterswijk	245-440	93
	Ootmarsum (Springendal)	255-490	92
	Arcen	210-385	87
	Castricum (Waterleidingduinen)	105-505	85
	Wijster	230-535	84
	Wageningen (Binnenveld)	170-440	83
	Bemelen (Bemelerberg)	180-315	82
Vanaf 1980	Wageningen (Oranje Nassau's Oord)	175-440	157
	Wageningen (Blauwe Kamer)	170-440	135
	Geldrop	165-380	130
	Herkenbosch (Meinweg)	200-350	120
	Tilburg (Kaaistoep)	125-390	118
	Heveadorp (Duno)	180-440	115
	Wageningen (Blauwe Kamer)	170-435	113
	Vlodrop-Station (Meinweg)	205-350	112
	Heeze (Strabrechtse Heide)	165-375	104
	Wijlre/Eys (Eyserbos, Vrakelberg)	190-315	102
	Maastricht (Sint Pietersberg)	175-310	99
	Bemelen (Bemelerberg)	180-315	96
	Valkenburg	185-315	96
	Veenendaal (Kwintelooyen)	165-445	92
	Heeze (Strabrechtse Heide)	170-375	86
	Epen	190-305	85
	Valkenswaard (Grote Heide)	160-365	84
	Zaandam	115-495	82
	Wolfheze	180-445	81

zochte gebieden zijn onder andere de Noord- en Zuid-Hollandse duinen, Het Gooi, Midden-Drenthe, de Gelderse Vallei en het midden en zuiden van Limburg. Figuur 5 en 6 illustreren naast een grotere spreiding van de waarnemingen in de periode vanaf 1980 vooral een toename van verzamelactiviteit op de waddeneilanden, het zuidoosten van Friesland, de Gelderse Poort, het Rijk van Nijmegen, de omgeving van Eindhoven en het midden en zuiden van Limburg. In totaal zijn er miriden bekend uit 1348 (80,4%) van de 1677 uurhokken met landschapselementen. In de periode voor 1980 betrof dat 766 uurhokken (45,7%) en vanaf 1980 1280 uurhokken (76,3%). Van alle miriden werd *Liocoris tripustulatus* in de meeste uurhokken aangetroffen: 154 voor 1980, 589 vanaf 1980 en 659 in totaal.

Tabel 2 geeft voor de periode tot en vanaf 1980 de uurhokken waar 80 of meer soorten zijn waargenomen. Deze hokken liggen verspreid door Nederland, voor 1980 vooral in Noord-Holland, Limburg en Gelderland, en vanaf 1980 vooral in Limburg, Gelderland en Noord-Brabant. Opvallend is het volledig ontbreken van de noordelijke provincies Friesland en Groningen en de provincies Zuid-Holland en Zeeland. Zoals te verwachten gaat het hoofdzakelijk om woonplaatsen van actieve verzamelaars en favoriete verzamellocaties. Twee voorbeelden: A. Reclaire verzamelde tussen 1919 en 1948 101 van de 118 waargenomen soorten in zijn woonplaats Hilversum en de eerste auteur verzamelde vanaf 1985 153 van de 157 waargenomen soorten in uurhok 175-440 van zijn woonplaats Wageningen.

De meeste miriden zijn aangetroffen in Limburg (218), op afstand gevolgd door Gelderland met 205 en Noord-Brabant met 200 soorten. De minste soorten zijn aangetroffen in Flevoland (102) en Groningen (126). Groningen blijft duidelijk achter ten opzichte van Friesland (173) en Drenthe (159) (bijlage 3). Op de waddeneilanden komen 138 soorten voor (Aukema & Hermes 2012). In het algemeen kan gesteld worden dat zandgronden een rijkere wantsenfauna bezitten dan klei- en veengronden. Hetzelfde geldt voor de fauna van de duinen op het vasteland ten opzichte van de duinen op de waddeneilanden.

Veranderingen in de fauna

Het bestand zou de mogelijkheid kunnen bieden om veranderingen in de fauna in beeld te brengen op basis van waargenomen trends. Een statistisch verantwoorde trendanalyse is op basis van de beschikbare gegevens echter niet mogelijk, omdat onder andere de verzamelingintensiteit en de gebruikte vangmethodieken in de loop van de jaren sterk verschilden. De oudste gedateerde vondst stamt uit 1849, wat betekent dat de periode voor het peiljaar 1980 ten minste 132 jaar. Van deze periode zijn aanzienlijk minder waarnemingen beschikbaar dan van de relatief korte periode vanaf 1980. Arbitrair gaan we er hier van uit dat soorten vanaf 1980 algemener of zeldzamer zijn geworden als er respectievelijk meer dan vijf keer zoveel of minder dan 0,5 keer zoveel waarnemingen zijn dan voor 1980. Op basis van deze benadering zijn 23 soorten algemener en 25 soorten zeldzamer geworden vanaf 1980 (tabel 3). Daarnaast zijn er 12 soorten alleen voor

1980 waargenomen (tabel 4) en 16 soorten uitsluitend in de periode vanaf 1980 (tabel 5). Voor de soorten die alleen voor 1980 zijn waargenomen, geldt in het algemeen dat het soorten betref waarvoor Nederland op de grens van het areaal ligt. De uitsluitend vanaf 1980 waargenomen soorten zijn voor het merendeel Midden- en Zuid-Europese soorten, die hun areaal recent in noordwestelijke richting hebben uitgebreid of soorten die versleept zijn en zich vervolgens gevestigd hebben. Voor het merendeel van de soorten (68,3%) is er echter geen sprake van een duidelijke verandering in het aantal waarnemingen van voor en vanaf 1980. Bij de soortbesprekingen wordt nader ingegaan op eventuele voor- of achteruitgang en op de mogelijke oorzaken.

Tabel 3. Het voorkomen per subfamilie vanaf 1980 in vergelijking met de periode tot 1980. N: aantal soorten; ++: voor het eerst waargenomen vanaf 1980; +: vanaf 1980 vaker waargenomen; 0: geen duidelijke verandering in het aantal waarneming voor en vanaf 1980; -: minder vaak waargenomen vanaf 1980; --: niet meer waargenomen vanaf 1980.

	N	++	+	0	-	--
Isometopinae	1	-	-	1	-	-
Bryocorinae	13	2	-	10	-	1
Deraeocorinae	12	1	1	6	3	1
Mirinae	93	4	11	62	10	6
Orthotylineae	44	3	1	33	5	2
Phylinae	77	6	10	52	7	2
Totaal	240	16	23	164	25	12

Tabel 4. Soorten die vanaf 1980 niet meer zijn waargenomen.

Soortnaam	uurhokken voor 1980	waarnemingen voor 1980	jaar laatste waarneming
<i>Dicyphus constrictus</i>	1	1	1910
<i>Bothynotus pilosus</i>	5	6	1966
<i>Brachycoleus pilicornis pilicornis</i>	1	10	1953
<i>Capsodus gothicus</i>	2	2	1911
<i>Closterotomus biclavatus biclavatus</i>	1	1	1948
<i>Hadrodemus m-flavum</i>	7	11	1949
<i>Polymerus holosericeus</i>	7	15	1955
<i>Stenodema vivens</i>	30	56	1977
<i>Halticus saltator</i>	6	8	1948
<i>Globiceps sphaegiformis</i>	2	4	1924
<i>Criocoris sulcicornis</i>	1	1	1967
<i>Oncotylus viridiflavus viridiflavus</i>	4	12	1960

Tabel 5. Soorten die uitsluitend vanaf 1980 zijn waargenomen.

Soortnaam	uurhokken vanaf 1980	waarnemingen vanaf 1980	jaar eerste waarneming
<i>Macrolephus rubi</i>	1	2	2007
<i>Tupiocoris rhododendri</i>	18	34	2002
<i>Deraiocoris flavilinea</i>	202	602	1985
<i>Closterotomus trivialis</i>	13	35	1998
<i>Dichroscytus gustavi</i>	12	22	1990
<i>Grypocoris sexguttatus</i>	3	8	2010
<i>Tropidosteptes pacificus</i>	15	33	2007
<i>Brachynotocoris puncticornis</i>	21	63	1989
<i>Orthotylus ochrotrichus</i>	1	1	2008
<i>Reuteria marqueti</i>	13	24	1987
<i>Brachyarthrum limitatum</i>	14	44	1980
<i>Conosterhus venustus venustus</i>	96	210	1980
<i>Phoenicocoris modestus</i>	22	40	1990
<i>Psallus aethiops</i>	1	4	2013
<i>Psallus assimilis</i>	26	67	1985
<i>Psallus punctulatus</i>	4	32	1990

DANKWOORD

Paul Beuk (Natuurhistorisch Museum Maastricht), Emiel Bouvy (Natuurmuseum Brabant, Tilburg), Ping-ping Chen (Plantenziektenkundige Dienst, Wageningen), Wiet Fliervoet (Natuurmuseum Nijmegen), Johan Fokkema (Fries Natuurhistorisch Museum, Leeuwarden), Fons Heetman (Natuurhistorisch Museum Rotterdam), Willem Hogenes (Zoölogisch Museum, Amsterdam, nu Naturalis Biodiversity Center, Leiden), Yde Jongema (Wageningen Universiteit, collectie Vakgroep Entomologie, nu in Naturalis), Gijs Kronenberg (Milieu Educatie Centrum, Nijmegen), Frans van Stuivenberg (Museum Twentse Welle, Enschede) en Yvonne van Nierop (Naturalis Biodiversity Center, Leiden) gaven toegang tot de door hen beheerde collecties. Voor hulp bij het opnemen van de collecties worden Willem Hogenes en Yvonne van Nierop van Naturalis bedankt.

Ben van As, Jan Beernink, Paul Beuk, Kees den Bieman, Peter Boer, Frank Bos, Ping-ping Chen, Bas

Drost, Hommo Edzes, Cees Gielis, Theodoor Heijerman, Ruud Jansen, Roel van Klink, Mark Lammers, Nico Nieser, Jinze Noordijk, Peter van Rooij, Sjoerd Tiemersma, Dré Teunissen, Oscar Vorst, Paul van Wielink, Jan Wieringa en Philip Zeinstra stelden materiaal of waarnemingen beschikbaar.

Onze dank gaat ook uit naar Waarneming.nl en alle fotografen, die via deze website hun vondsten hebben gedeeld. Zij worden in bijlage 4 bij de andere waarnemers en verzamelaars vermeld.

André van Loon (EIS Kenniscentrum Insecten) maakte de fenogrammen en de verspreidingskaarten en verzorgde de opmaak. De tekeningen werden gemaakt door Jeroen de Rond.

Het waarnemingenbestand wordt beheerd in het programma Klasse (Fokker & Vorst 2014), dat ook gebruikt werd bij het genereren van de verspreidingskaarten en de fenogrammen.

SOORTBESPREKINGEN

De soorten worden in taxonomische volgorde besproken conform deel 3 van de Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region (Kerzhner & Josifov 1999).

Leeswijzer

Per soort wordt de volgende informatie gegeven:

Synoniemen

Bij een aantal soorten worden synoniemen vermeld. Dit is alleen gedaan als een synoniem recent nog regelmatig in de Nederlandse literatuur gebruikt is.

Verspreidingskaartje

De stippen op de kaartjes betreffen uurhokken (5 bij 5 km). De waarnemingen worden op twee kaartjes weergegeven: waarnemingen van voor 1980 en waarnemingen vanaf 1980. In bijlage 2 staan van elke soort het aantal uurhokken en het aantal waarnemingen in beide periodes. Bijlage 3 geeft voor elke soort de aan- of afwezigheid per provincie weer.

Fenogram

In het diagram is het aantal vangsten per periode van 10 dagen weergegeven. Hierbij is uitgegaan van vangsteenheden: één soort op één locatie op één datum. Het aantal waargenomen dieren telt dus niet mee. Wanneer slechts één of enkele gedetailleerde waarnemingen beschikbaar zijn, wordt geen fenogram gegeven

Soortnaam

De wetenschappelijke soortnaam wordt gegeven zonder auteursnaam. De auteursnaam is te vinden in bijlage 1. Nomenclatuur en volgorde zijn conform de Palaearctische catalogus (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Identificatie

Hier wordt de belangrijkste determinatieliteratuur genoemd. Waar nodig wordt een opmerking gemaakt over de betrouwbaarheid van kenmerken of wordt een aanvullend kenmerk genoemd. Waar mogelijk wordt ook verwezen naar foto's van adulten en/of larven in Wachmann et al. (2004, 2012) en Skipper (2013).

Verspreiding

Onder het kopje verspreiding wordt de wereldverspreiding kort samengevat. Hierbij ligt de nadruk op de verspreiding in Europa. Voor alle soorten is een kaartje met de globale Europese verspreiding toegevoegd: aan- of afwezigheid per land. De soort is aanwezig in de donkergrijs gekleurde landen en werd met een vraagteken vermeld uit de lichtgrijs gekleurde landen. Met witgrijs zijn de landen aangegeven waar de soort niet voorkomt. Het voorkomen in Aziatisch Turkije, het Midden-Oosten en de landen van Noord-Afrika is niet aangegeven en ook deze landen worden witgrijs getoond.

Habitat en ecologie

Onder dit kopje wordt informatie over respectievelijk biotoop, verbredingsvermogen, levenscyclus, eiafzet en gedrag besproken. De informatie is gebaseerd op literatuurgegevens, zoals eerder onder andere samengevat door Wachmann et al. (2004), aangevuld met eigen observaties. De naamgeving van de waardplanten is conform Van der Meijden (2005).

Status

Karakteristiek en eventuele trend van de Nederlandse verspreiding van de soort. De karakteristiek is gebaseerd op het totaal aantal bezette uurhokken, waarbij arbitrair de volgende zeldzaamheidsklassen zijn onderscheiden: zeer zeldzaam (1-15 uurhokken), zeldzaam (16-45 uurhokken), gewoon (46-90 uurhokken), algemeen (91-180) en zeer algemeen (> 180 uurhokken). Onder waddeneilanden worden de grotere eilanden Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog verstaan. Het voorkomen op Griend, de Engelsmanplaat, Rottumeroog en Rottumerplaat wordt apart vermeld.

Literatuur

Aanvullend op de in de soortbespreking reeds genoemde literatuur worden hier andere relevante verwijzingen gegeven. Per publicatie is tussen haakjes aangegeven welke onderwerpen behandeld worden.

Familie MIRIDAE

De familie Miridae is met meer dan 1400 geslachten en meer dan 10.500 beschreven soorten de grootste wantsenfamilie. Ze is verdeeld over acht subfamilies en wereldwijd vertegenwoordigd. In Nederland komen zes subfamilies voor: Isometopinae met één geslacht en één soort, Bryocorinae met zes geslachten en 13 soorten, Deraeocorinae met drie geslachten en 12 soorten, Mirinae met 38 geslachten en 93 soorten, Orthotylinae met 18 geslachten en 44 soorten en Phylinae met 31 geslachten en 77 soorten.

De meeste miriden leven ten minste deels van plantensappen (fytofaag); een klein deel leeft uitsluitend van dierlijk voedsel (zoöfaag). Veel fytofaag soorten gebruiken ook in meer of mindere mate dierlijk voedsel en worden zoöfytofaag genoemd. Een klein aantal fytofaag miriden is monofaag en ontwikkelt zich op slechts één waardplant, of is polyfaag en ontwikkelt zich op een groot aantal waardplanten uit meerdere families. De meeste fytofaag soorten zijn oligofaag en ontwikkelen zich op een beperkt aantal planten van één enkele familie of van enkele nauwverwante families. Het voedsel bestaat uit de celinhoud ('sap') van mesofyl, groeipunten en pollen, dat met behulp van enzymen vloeibaar wordt gemaakt.

Miriden overwinteren, afhankelijk van de soort, als ei, larve of adult en hebben één of meerdere genera-

ties per jaar. Volwassen dieren kunnen het hele jaar worden aangetroffen, maar er is een duidelijke piek in zowel de aantallen als de diversiteit in de maanden juni, juli en augustus.

Determinatietabellen zijn te vinden in Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961, 1967, 1974a, 1974b en 1975) en Wagner & Weber (1964). Akingbohunge (1996) geeft een tabel voor de Isometopinae.

Wachmann et al. (2004, 2012) geeft samenvattende informatie over biologie en verspreiding van de Duitse soorten met kleurenfoto's van veel soorten. Rintala & Rinne (2010) en Skipper (2013) doen hetzelfde voor de Finse en Deense fauna.

Algemene informatie over Miridae is te vinden in Dolling (1991), Schuh & Slater (1995) en Cassis & Schuh (2012). Biologische bijzonderheden zijn te vinden in Wheeler (2001), informatie over schadelijke soorten in Wheeler (2000a) en predatoren worden behandeld in Wheeler (2000b). De catalogus van het Palaearctische gebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013) geeft verspreiding en literatuurverwijzingen voor de Palaearctische soorten. Nederlandse gegevens werden eerder samengevat door Aukema (1989a). Aukema & Woudstra (1989), Aukema et al. (2004 en 2012) en Aukema & Hermes (2009b, 2012) publiceerden uitgebreid over de wantsenfauna van de waddeneilanden.

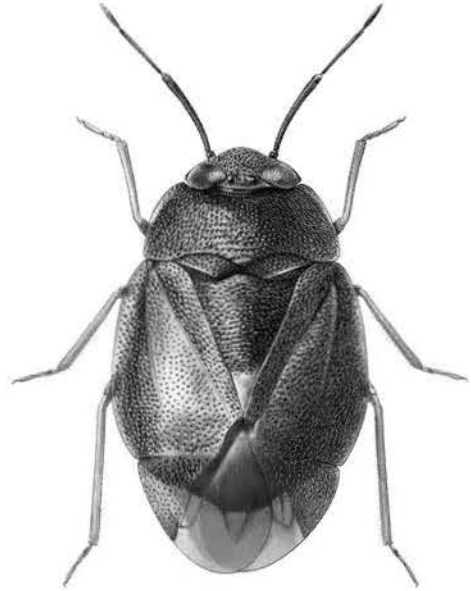
Subfamilie Isometopinae

De subfamilie Isometopinae is één van de kleinste subfamilies van de Miridae. Binnen de Miridae zijn ze uniek door het bezit van ocellen.

Er zijn 32 voornamelijk tropische geslachten met in totaal meer dan 150 soorten. Alleen het geslacht *Isometopus* is in Europa vertegenwoordigd en van de vier soorten komt alleen *Isometopus intrusus* in Nederland voor. Isometopinae zijn zoöfaag en leven hoofdzakelijk van bladluizen Aphidoidea en dop-, wol- en schildluizen Coccoidea. Ze hebben een cryptische leefwijze op boomstammen of in vochtige, beschaduwde plaatsen, waardoor ze onderbemonsterd zijn. Vooral de mannetjes vliegen veel en worden gevangen op licht of in malaisevallen.

Determinatietabellen voor Isometopinae zijn te vinden in Stichel (1956-1958), Wagner (1961, 1967), Wagner & Weber (1964) en Akingbohunge (1996). Wachmann et al. (2004) geeft samenvattende informatie over biologie en verspreiding van de twee Duitse soorten en kleurenfoto's van adulten en larven.

Algemene informatie over Isometopinae is te vinden in Schuh & Slater (1995) en Akingbohunge (1996). De wereldfauna is gecatalogiseerd door Schuh (1995). De catalogus van het Palaearctische gebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013) geeft verspreiding en literatuurverwijzingen voor de Palaearctische soorten.

Figuur 7. *Isometopus intrusus* (2,7-4,0 mm). Tekening Jeroen de Rond.

Isometopus intrusus

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1961, 1967) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Isometopus intrusus* (macropteer, 2,7-4,0 mm) leeft zoöfaag in boomgaarden en laanbeplanting op stammen en takken van loofbomen, zowel soorten met gladde als ruwe bast. Ze wordt vermeld van appel *Malus* sp., eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., prunus *Prunus* sp., linde *Tilia* sp. en peer *Pyrus* sp. Het voedsel bestaat uit eieren, onvolwassen stadia en adulten van kleine bastbewonende arthropoden, onder andere bladluizen Aphidoidea, schildluizen Coccoidea en stofluizen Psocoptera. Op appel komt ze vaak samen voor met de bladluis *Eriosoma lanigerum* (Hausmann, 1802). Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De larven, die in mei en juni aanwezig zijn, zijn traag en lijken op schildluizen Coccoidea. De adulten zijn van juli tot september waargenomen. Adulten kunnen vliegen en vooral de mannetjes worden soms in raamvallen aangetroffen en 's nachts op licht gevangen.

Status – Zeer zeldzaam, verspreid in het midden en zuidoosten van het land: Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland; 2009, 2010a: vangsten op licht in De Kaaistoep).

Voor 1980

Vanaf 1980

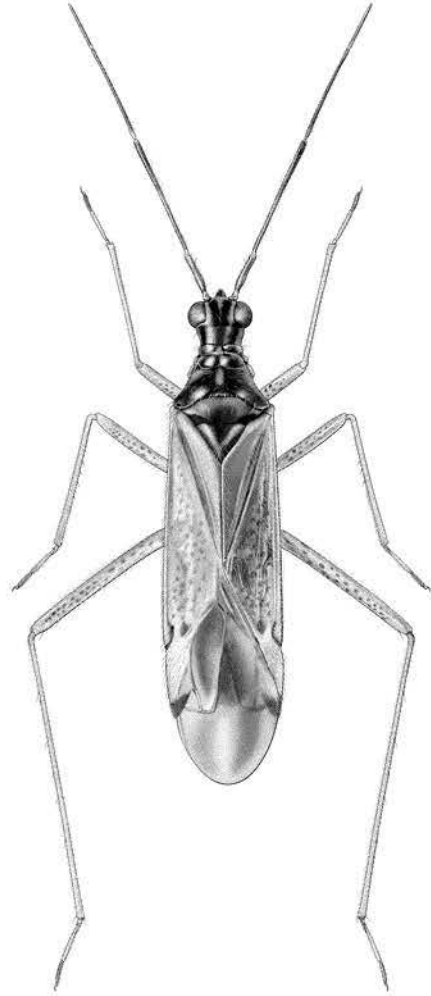
Subfamilie Bryocorinae

De subfamilie Bryocorinae is één van de grotere subfamilies van de Miridae. Wereldwijd zijn er meer dan 200 geslachten verdeeld over drie tribussen met in totaal meer dan 1000 soorten. In Nederland zijn de Bryocorinae vertegenwoordigd door twee tribussen met zes geslachten en in totaal 13 soorten. De Bryocorini *Monalocoris filicis* en *Bryocoris pteridis* leven fytofaag op varens en de Dicyphini *Campyloneura virgula*, *Dicyphus* (zeven soorten), *Macrolophus* (twee soorten) en *Tupiocoris rhododendri* zijn zoöfaag en leven van kleine insecten en andere arthropoden. *Dicyphus*- en *Macrolophus*-soorten worden gebruikt voor de biologische bestrijding van onder ander wittevliegen Aleyrodidae. *Campyloneura virgula* is binnen de wantsen uniek door haar parthenogenetische voortplanting. Vleugeldimorfie komt voor bij *Bryocoris pteridis* en een aantal *Dicyphus*-soorten. *Tupiocoris rhododendri* is een op rododendron gevestigde exoot uit Noord-Amerika.

Dicyphus constrictus is al lange tijd niet meer in ons land waargenomen en is mogelijk uit Nederland verdwenen.

Determinatietabellen van Bryocorinae zijn te vinden in Stichel (1956-1958), Southwood & Leston (1959), Wagner (1952, 1961, 1967) en Wagner & Weber (1964). Wachmann et al. (2004, 2013) geven samenvattende informatie over biologie en verspreiding van de Duitse soorten en kleurenfoto's van veel soorten. Rintala & Rinne (2010) en Skipper (2013) doen hetzelfde voor de Finse en Deense soorten.

Algemene informatie over Bryocorinae is te vinden in Schuh & Slater (1995). De wereldfauna is gecatalogiseerd door Schuh (1995). De catalogus van het Palaearctische gebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013) geeft verspreiding en literatuurverwijzingen voor de Palaearctische soorten.

Figuur 8. *Dicyphus pallidus*, ♀ (6,0-6,7 mm). Tekening Jeroen de Rond.

Bryocoris pteridis

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

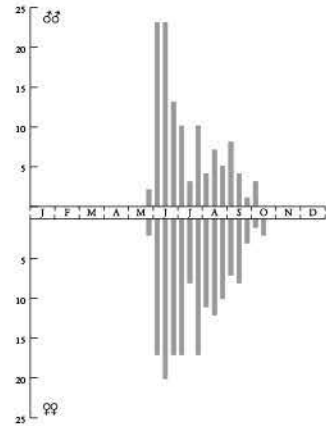
Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in het Verre Oosten (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Bryocoris pteridis* (brachypteer, 2,0-3,0 mm; macropteer, 3,0-4,0 mm) leeft fytofaag op varens in schaduwrijke, vochtige bossen. Als waardplanten worden niervarens *Dryopteris* sp. en wijfjesvaren *Athyrium filix-femina* het meest genoemd. Adelaarsvaren *Pteridium aquilinum* wordt ook vaak genoemd als waardplant, maar in ons land lijkt dat uitzonderlijk te zijn. Ze worden vooral op de bladeren met sporangiën aangetroffen.

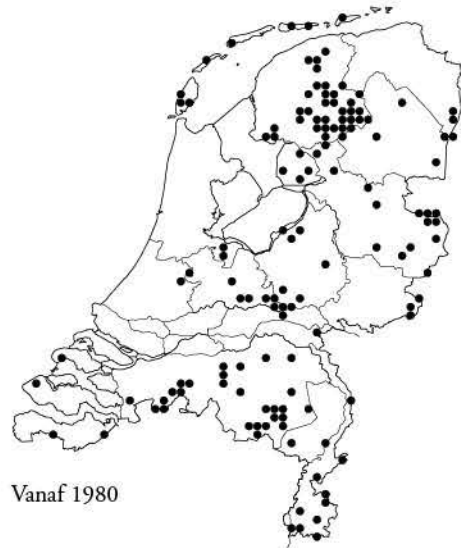
Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn van eind mei tot in oktober aanwezig. De macroptere dieren kunnen goed vliegen.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Monalocoris (Monalocoris) filicis

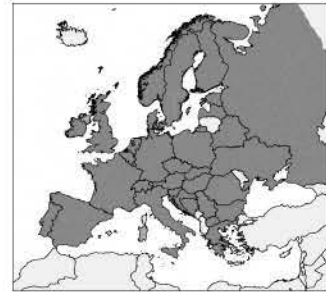
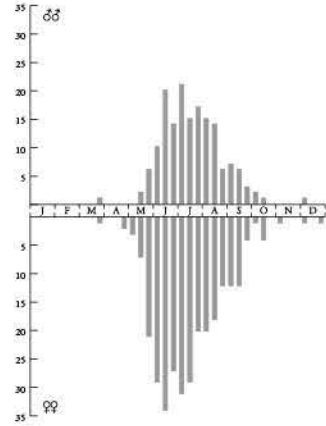
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Japan. Ook op de Azoren (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

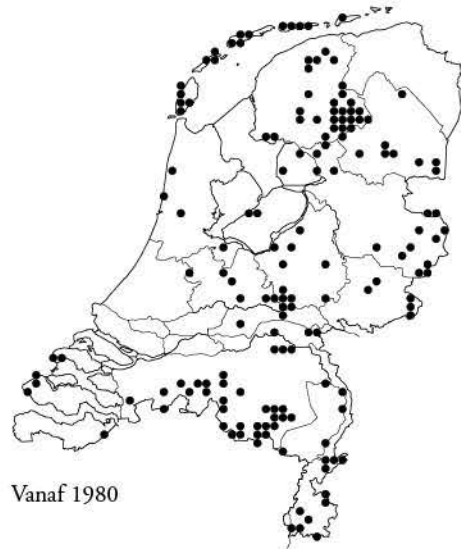
Habitat en ecologie – *Monalocoris filicis* (macropteer, 2,0-3,1 mm) leeft fytofaag op varens van de familie Polypodiaceae in schaduwrijke, vochtige loof- en naaldbossen en andere varenrijke habitats. Mannetjesvaren *Dryopteris filix-mas* en adelaarsvaren *Pteridium aquilinum* worden het meest als waardplant genoemd. Ze overwintert als adult in het strooisel of op andere beschutte plekken en heeft één generatie per jaar. Na overwintering worden in mei en juni de eieren afgezet, vaak onder de sporangiënhoopjes van de waardplanten. Larven zijn aanwezig in juni en juli en volwassen dieren van de nieuwe generatie vanaf eind juni. De volwassen dieren zijn goede vliegers en doen dat vooral in de herfst.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Campyloneura virgula

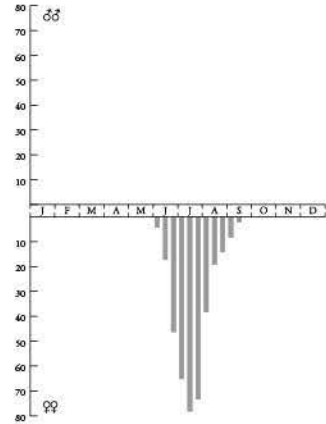
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

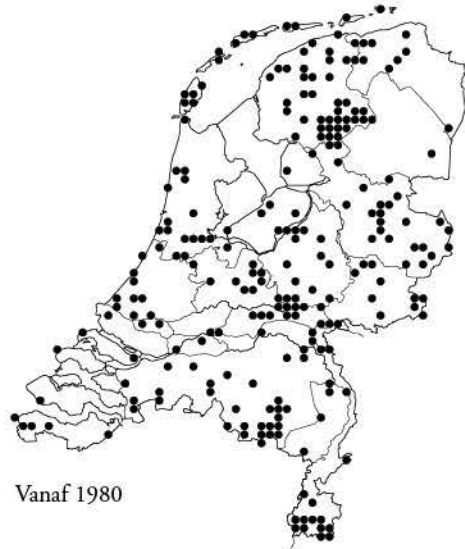
Habitat en ecologie – *Campyloneura virgula* (macropteer, 3,9-4,7 mm) leeft zoöfaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op verschillende loofbomen. Naast es *Fraxinus excelsior* worden onder andere els *Alnus* sp., haagbeuk *Carpinus betulus*, hazelaar *Corylus avellana*, linde *Tilia* sp., meidoorn *Crataegus* sp., rododendron *Rhododendron* sp. en verschillende fruitbomen genoemd. Ze leven van kleine arthropoden, onder andere bladvlolarven Psylloidea, bladluizen Aphidoidea en mijten Acari. In Europa worden vrijwel uitsluitend vrouwtjes waargenomen. De paar mannetjes die ooit in Zuid-Europa gevonden zijn, hadden gereduceerde geslachtsorganen. Fertiele mannetjes zouden wel in Noord-Afrika voorkomen. Ze is in Europa dus parthenogenetisch en overwintert als ei. De opvallend getekende larven zijn in mei en juni aanwezig en de volwassen dieren van begin juni tot in september. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden en Rottumerplaat.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

Dicyphus (Brachyceroea) annulatus

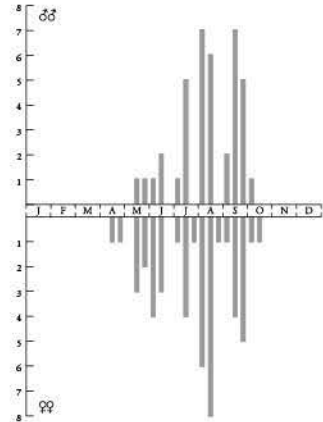
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004, 2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Dicyphus annulatus* (macropteer, 2,8-3,6 mm) leeft zoöfytofaag op kattendoorn *Ononis repens spinosa* en kruipend stalkruid *O. repens repens* in open, droge en zand- of kalkhoudende habitats. Ze overwintert als adult in het strooisel of op andere beschutte plekken en heeft één generatie per jaar. Na overwintering worden vroeg in de zomer de eieren afgezet en de nieuwe generatie is volwassen vanaf begin juli.

Status – Zeldzaam, verspreid waargenomen in Zeeland (Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen) en in Zuid-Limburg, met incidentele vondsten in Gelderland, Noord-Brabant en Midden-Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding, 2010a: vondst in malaiseval in De Kaai stoep).

Voor 1980

Vanaf 1980

Dicyphus (Brachyceroea) globulifer

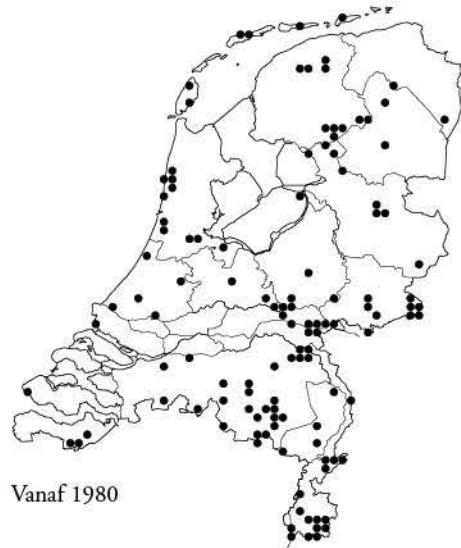
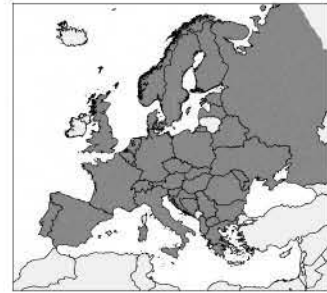
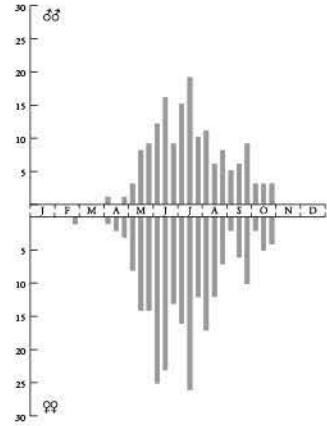
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Oost-Siberië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Dicyphus globulifer* (macropteer, 3,6-4,0 mm) leeft zoöfytofaag langs bosranden en houtwallen en in graslanden op avondkoekoeksbloem *Silene latifolia alba* en dagkoekoeksbloem *S. dioica*. Ze overwintert als adult in het strooisel of op andere beschutte plekken. De eerste eieren worden in het vroege voorjaar afgezet en larven zijn waargenomen van eind april tot midden september, wat duidt op meerdere opeenvolgende generaties. Adulten kunnen dan ook het hele jaar worden waargenomen.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op de waddeneilanden, met uitzondering van Vlieland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Dicyphus (Dicyphus) constrictus constrictus

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, boreomontaan (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De subspecies *D. (D.) constrictus eduardi* Josifov & Simon, 2008 komt voor in Bulgarije.

Habitat en ecologie – *Dicyphus constrictus* (brachypteer, 3,6-4,4 mm; macropteer, 4,4-5,0 mm) leeft zoöfytofaag op beschaduwde plaatsen op sterk met klierharen bezette planten, zoals avondkoekeoeksbloem *Silene latifolia alba*, bosandoorn *Stachys sylvatica*, dagkoekeoeksbloem *Silene dioica*, echte koekeoeksbloem *Silene flos-cuculi*, hennepnetel *Galeopsis* sp., monnikskap *Aconitum* sp. en salie *Salvia* sp. Ook brandnetel *Urtica* sp. wordt als waardplant vermeld. Ze overwintert als ei in het bovenste deel van de oude bloeistengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn in de omringende landen waargenomen van eind juli tot in oktober. Mannetjes en vrouwtjes zijn brachypteer of macropteer.

Status – Het is onduidelijk of deze soort ooit een populatie in Nederland heeft gehad. In augustus 1910 werd een enkel vrouwtje verzameld in de duinen bij Wijk aan Zee.

Literatuur – Reclaire (1932: vondst in Wijk aan Zee).

Voor 1980

Dicyphus (Dicyphus) epilobii

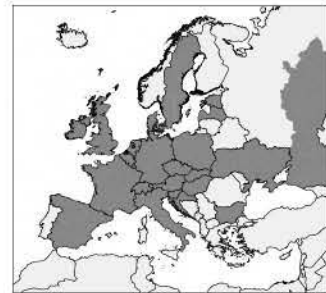
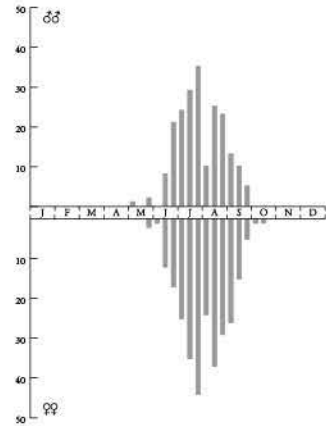
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

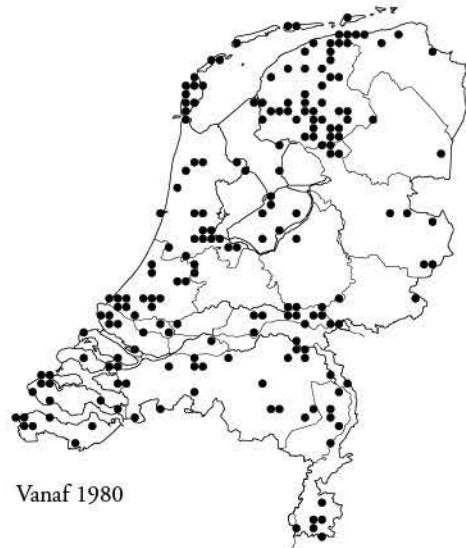
Habitat en ecologie – *Dicyphus epilobii* (macropteer, 4,1-5,3 mm) leeft zoöfytofaag op natte, zeer voedselrijke grond langs oevers en op andere moerassige plekken op harig wilgenroosje *Epilobium hirsutum*. Ze overwintert als ei en heeft twee generaties per jaar. Larven zijn van begin juni tot midden september waargenomen en volwassen dieren van begin mei tot midden oktober.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Dicyphus (Dicyphus) errans

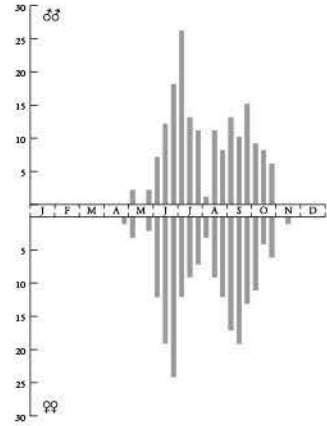
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

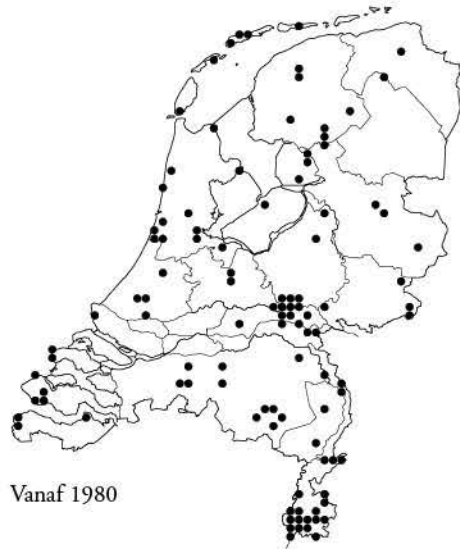
Habitat en ecologie – *Dicyphus errans* (macropteer, 4,4-5,2 mm) leeft zoöfytofaag in allerlei kruidrijke biotopen op een groot aantal doorgaans behaarde plantensoorten, onder andere grote brandnetel *Urtica dioica*, bosandoorn *Stachys sylvatica*, hennepnetel *Galeopsis* sp., ooievaarsbek *Geranium* sp., robertskruid *Geranium robertianum* en toorts *Verbascum* sp. Ze komt ook veel voor in het stedelijk gebied in tuinen en parken, onder andere op *Geranium macrorrhizum*. Als prooien worden bladluizen Aphidoidea, spintmijten Tetranychidae en tripsen Thysanoptera genoemd, maar ze zuigt ook aan kadavers van andere kleine ongewervelden die aan de klierharen van de waardplanten zijn vast blijven kleven. Ze overwintert als adult en heeft waarschijnlijk twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot midden november.

Status – Algemeen, verspreid voorkomend in alle provincies en op de waddeneilanden, behalve Schiermonnikoog. Opmerkelijk is dat zij pas sinds 1980 is waargenomen in de noordelijke provincies, inclusief Overijssel en Flevoland, en op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

Dicyphus (Dicyphus) pallidus

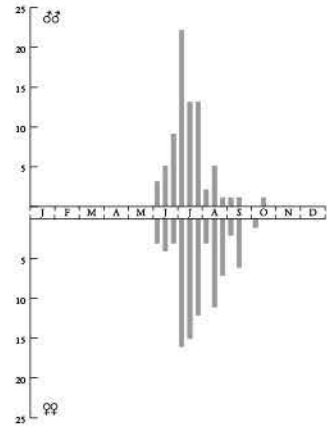
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

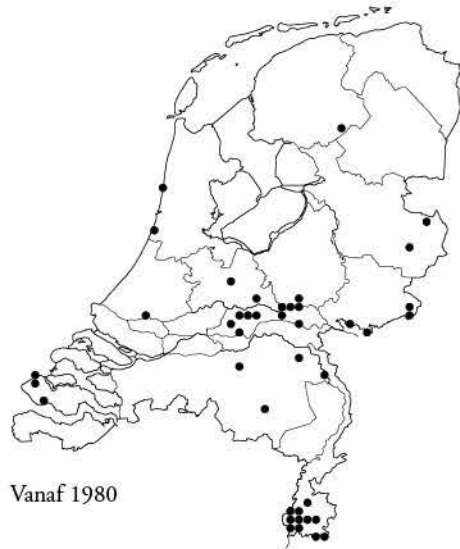
Habitat en ecologie – *Dicyphus pallidus* (brachypteer, 4,6-6,0 mm; macropteer, 6,0-6,7 mm) leeft zoöfytofaag op beschaduwde plaatsen, hoofdzakelijk op bosandoorn *Stachys sylvatica*, maar incidenteel ook op andere behaarde planten. In tuinen en in parken komt ze bijvoorbeeld ook voor op *Geranium macrorrhizum*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot midden oktober. Mannetjes en vrouwtjes zijn brachypteer of macropteer.

Status – Gewoon in het midden en zuiden van het land. Niet bekend van Groningen, Flevoland en de waddeneilanden en slechts enkele waarnemingen in Friesland, Drenthe en Overijssel.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Dicyphus (Idolocoris) pallicornis

Synoniem – *Dicyphus pallidicornis* Reuter, 1883.

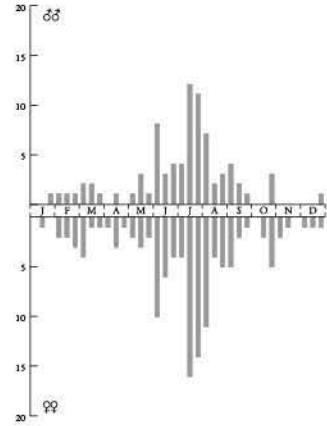
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961, als *D. pallidicornis*) en Wagner & Weber (1964, als *D. pallidicornis*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

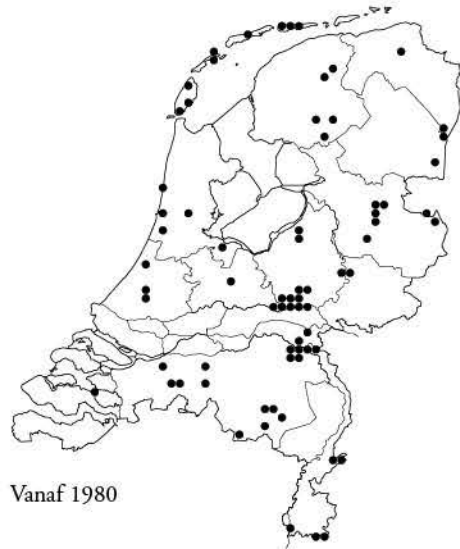
Habitat en ecologie – *Dicyphus pallicornis* (brachypteer, 2,6-4,0 mm; macropteer, 3,5-4,1 mm) leeft zoöfytofaag op kaalslagen, langs bosranden en in tuinen op vingerhoedskruid *Digitalis purpurea*. Ze overwintert als adult of oudere larve en heeft ten minste twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen vanaf eind juli (zomer generatie) en vanaf september (overwinterende herfstgeneratie). Mannetjes en vrouwtjes zijn brachypteer of macropteer.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Flevoland. Bekend van alle waddeneilanden met uitzondering van Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Macrolophus pygmaeus

Synoniem – *Macrolophus nubilus* (Herrich-Schaeffer, 1835).

Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *M. nubilus*), Stichel (1956-1958, als *M. nubilus*), Wagner (1952, als *M. nubilus*, 1961) en Wagner & Weber (1964, als *M. nubilus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verwarring is mogelijk met ontsnapte dieren van *M. melanotoma* (A. Costa, 1853), die voor biologische bestrijding in kassen wordt gebruikt.

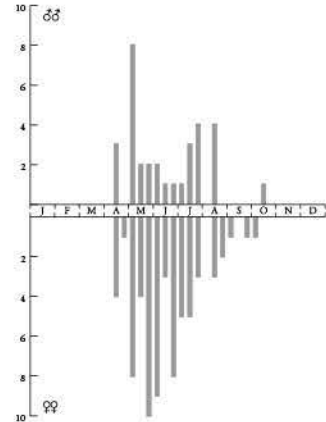
Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Macrolophus pygmaeus* (macropteer, 3,1-3,9 mm) leeft zoöfytofaag op beschaduwde plaatsen op bosandoorn *Stachys sylvatica* en incidenteel op andere behaarde planten, onder andere beklieerde kogeldistel *Echinops sphaerocephalus*, distel *Carduus* sp., longkruid *Pulmonaria* sp. en vederdistel *Cirsium* sp. In tuinen en parken komt ze ook voor op *Geranium macrorrhizum*, kattenkruid *Nepeta* sp. en kleverige salie *Salvia glutinosa*. Ze overwintert als ei of als larve en heeft ten minste twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van halverwege april tot in oktober.

Status – Gewoon, niet bekend van Friesland, Groningen, Flevoland, Zeeland en de waddeneilanden.

Noot – De populatie op *Geranium macrorrhizum* behoort mogelijk tot *Macrolophus geranii* Josifov, 1981, die op grond van een afwijkend karyotype als aparte soort wordt opgevat (Grozeva et al. 2007).

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Macrolophus rubi

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1967) en Wagner & Weber (1964). Foto: G. Strauß in Aukema & Hermes (2009a: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Macrolophus rubi* (macropteer, 3,4-4,5 mm) leeft zoöfytofaag op braam *Rubus* sp., in licht beschaduwde biotopen. In Zuid-Duitsland zou ze ook op bosandoorn *Stachys sylvatica* zijn waargenomen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen in juni en juli.

Status – Zeer zeldzaam, alleen bekend uit één uurhok in Zuid-Limburg, waar ze op gewone braam *Rubus fruticosus* voorkomt.

Literatuur – Aukema & Hermes (2009a: eerste vondst in Nederland).

Vanaf 1980

Tupiocoris rhododendri

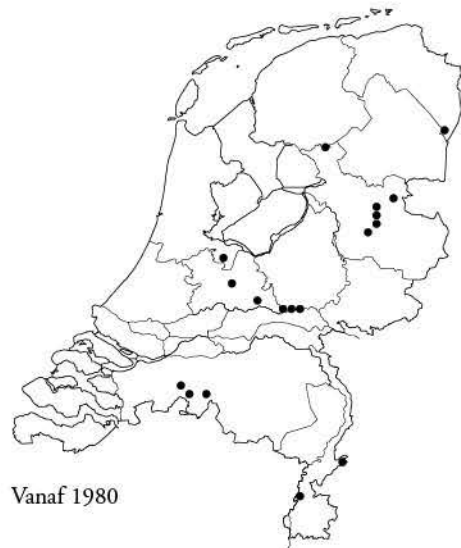
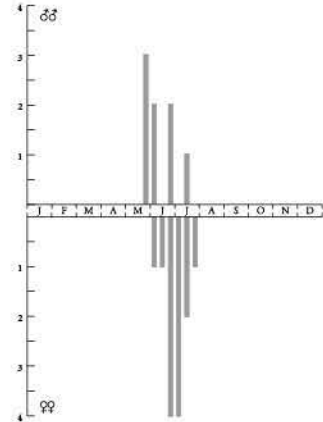
Identificatie – Dolling (1972, als *Dicyphus rhododendri*). Foto's: A.H. Baas in Aukema & Hermes (2009a: adult); Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Nearctisch; na versleping gevestigd in West-Europa in België, Denemarken, Duitsland, Groot-Brittannië en Nederland (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2005, 2007, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Tupiocoris rhododendri* (macropteer, 4,2-4,6 mm) leeft zoöfytofaag op rododendron *Rhododendron* sp., onder andere op Pontische rododendron *R. ponticum*. Naast sap uit het jonge groen leeft ze van bladluizen *Masonaphis* sp., cicaden Cicadellidae en allerlei andere kleine insecten, die vastplakken aan de kleverige groeitoppen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn waargenomen van begin mei tot midden juni en volwassen dieren van eind mei tot eind juli.

Status – Invasieve exoot, die in 2002 voor het eerst is waargenomen. Uitsluitend in het binnenland in tuinen en parken en op verwilderde rododendrons.

Literatuur – Aukema et al. (2005: eerste vondst in Nederland), Aukema & Hermes (2009a: eerste vondsten in Overijssel en Gelderland).

Vanaf 1980

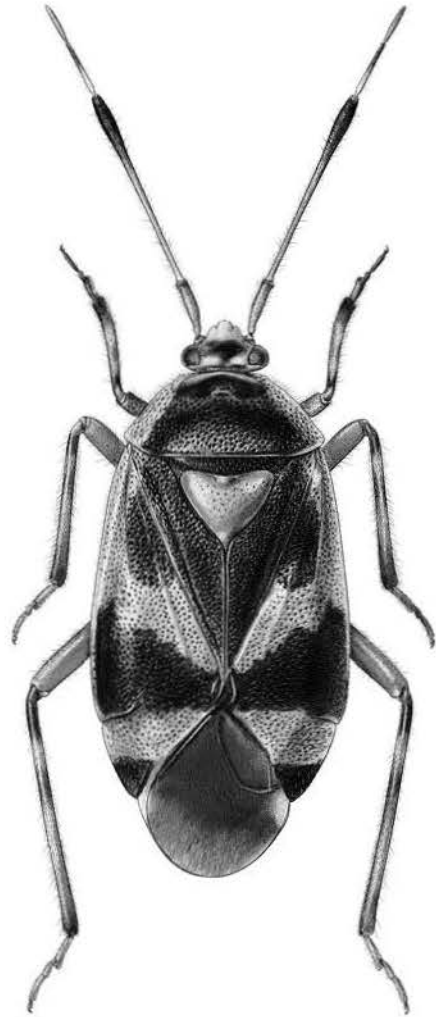
Subfamilie Deraeocorinae

De subfamilie Deraeocorinae is één van de grotere subfamilies van de Miridae. Wereldwijd zijn er meer dan 200 geslachten verdeeld over zes tribussen met meer dan 700 soorten. In Nederland zijn de Deraeocorinae vertegenwoordigd door twee tribussen, drie geslachten en 12 soorten. *Bothynotus pilosus* is de enige vertenwoordiger van de Clivinematini en van de Deraeocorini zijn er twee geslachten: *Alloeotomus* met twee soorten en *Deraeocoris* met negen soorten. Alle soorten zijn zoöfaag of zoöfytofaag en leven van allerlei kleine ongewervelden.

Vleugeldimorfie komt alleen voor bij *B. pilosus*, waarvan de vrouwtjes vrijwel altijd kortvleugelig zijn.

Determinatietabellen van Deraeocorinae zijn te vinden in Stichel (1956-1958), Southwood & Leston (1959), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Wachmann et al. (2004, 2012) geven samenvattende informatie over biologie en verspreiding van de Duitse soorten en kleurenfoto's van de meeste soorten. Rintala & Rinne (2010) en Skipper (2013) doen hetzelfde voor de Finse en Deense soorten.

Algemene informatie over Deraeocorinae is te vinden in Schuh & Slater (1995). De wereldfauna is gecatalogiseerd door Schuh (1995). De catalogus van het Palaearctische gebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013) geeft verspreiding en literatuurverwijzingen voor de Palaearctische soorten.

Figuur 9. *Deraeocoris trifasciatus*, ♀ (8,5-12,0 mm). Tekening Jeroen de Rond.

Bothynotus pilosus

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult vrouwtje), Skipper (2013: adulten).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Noord-Afrika, Azië en Noord-Amerika (Canada) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Bothynotus pilosus* (macropteer ♂, ♀, 5,0-5,5 mm; brachypteer ♀, 3,6-3,8 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, heide-terreinen en moerasgebieden, onder andere in veenmos *Sphagnum* sp. Larven werden diep in veenmosbulten aangetroffen. Ze overwintert waarschijnlijk als ei en heeft één, mogelijk twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in oktober. De langvleugelige mannetjes vliegen goed en worden op licht gevangen. Macroptere vrouwtjes worden weinig waargenomen.

Status – Zeer zeldzaam, zes vondsten sinds 1874 in vijf uurhokken (voor één vondst in Zuid-Limburg is geen uurhok aan te geven) en na 1966 niet meer waargenomen. In Europa een meer noordelijke soort, die ook in de omliggende landen zeldzaam tot zeer zeldzaam is.

Literatuur – Aukema (1989a: waarnemingen).

Voor 1980

Alloeotomus germanicus

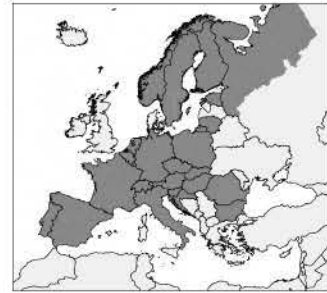
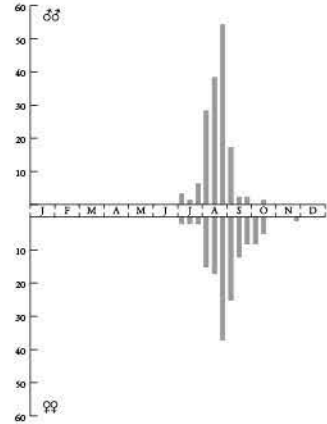
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2012: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Turkije) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

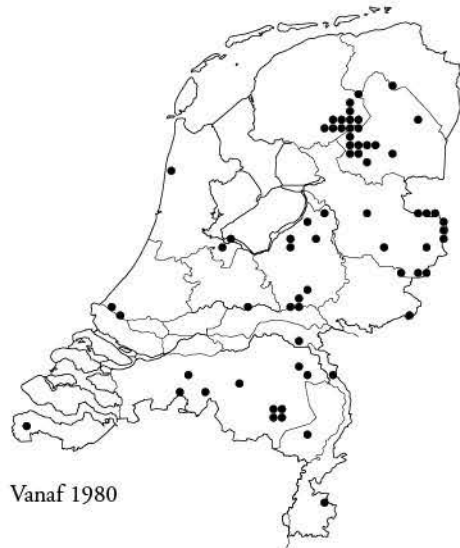
Habitat en ecologie – *Alloeotomus germanicus* (macropteer, 5,6-6,9 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, heides, parken en tuinen op den *Pinus* sp., hoofdzakelijk op grove den *P. sylvestris*, maar ook op geïntroduceerde soorten. Het voedsel bestaat uit bladluizen Aphidoidea en insecteneieren, maar ze zuigt ook aan de bloeiwijzen van de waardplanten. Ze overwintert als ei en heeft één, mogelijk twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot in november. De larven worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Flevoland. Niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Alloetomus gothicus

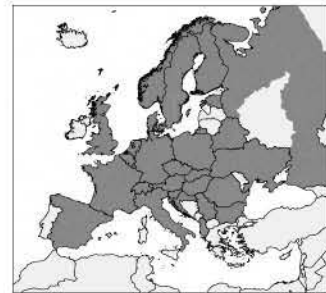
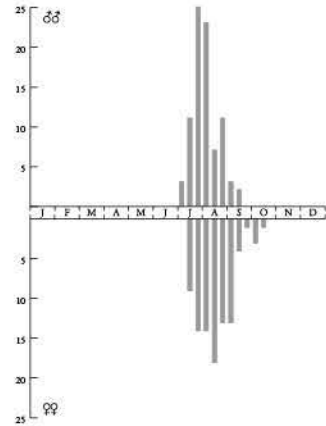
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004, 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Turkije) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

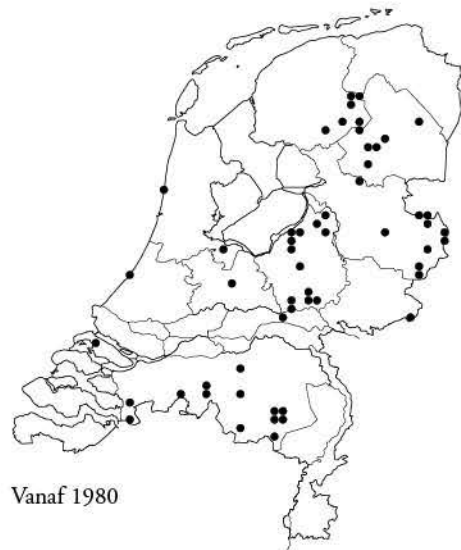
Habitat en ecologie – *Alloetomus gothicus* (macropteer, 5,1-6,0 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, heides, parken en tuinen op den *Pinus* sp., hoofdzakelijk op grove den *P. sylvestris*, maar ook op geïntroduceerde soorten. Het voedsel bestaat uit bladluizen Aphidoidea en insecteneieren, maar ze zuigt ook aan de bloeiwijzen van de waardplanten. Ze overwintert als ei en heeft één, mogelijk twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot eind oktober.

Status – Gewoon, in alle provincies behalve Groningen, Flevoland en Zeeland. Niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Deraeocoris (Camptobrochis) punctulatus

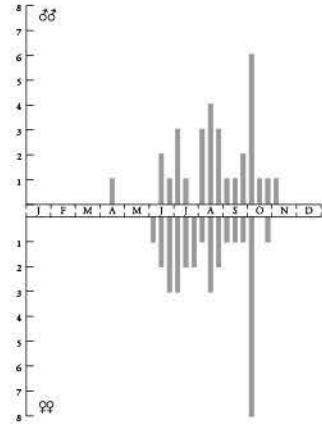
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: A. de Wilde in Aukema & Hermes (2009a: larve en adult), Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Deraeocoris punctulatus* (macropteer, 3,8-4,4 mm) leeft zoöfaag in zandige, open biotopen op en onder allerlei kruiden, onder andere bijvoet *Artemisia vulgaris*, hopklaver *Medicago lupulina*, kruiskruid *Senecio* sp. (onder andere bezemkruiskruid *S. inaequidens*), rode klaver *Trifolium pratense* en zuring *Rumex* sp. Het voedsel bestaat naast tripsen Thysanoptera hoofdzakelijk uit bladluizen Aphidoidea. Ze overwintert als adult en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf midden juli.

Status – Zeldzaam, vanaf 1980 slechts waargenomen in twee uurokken in Zeeland en één in Limburg. Voor 1980 verspreid voorkomend in het midden en zuiden van het land en enkele vondsten langs de kust in Noord- en Zuid-Holland. De oorzaak van de opvallende achteruitgang is onbekend, maar ook in Duitsland was ze in de eerste helft van de vorige eeuw algemener.

Literatuur – Aukema (1994: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2005: nieuwe vondst Zeeland), Aukema & Hermes (2009a: nieuwe vondsten in Zeeland, verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Deraeocoris (Deraeocoris) annulipes

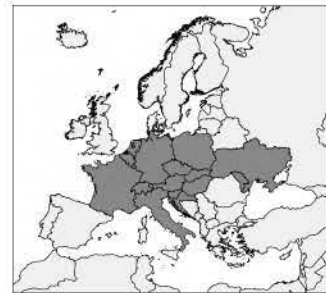
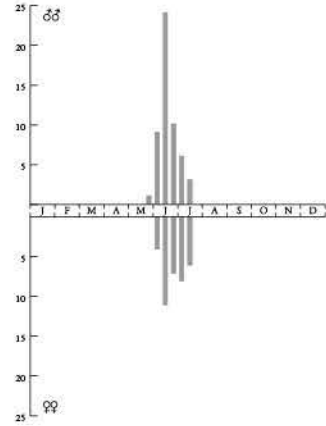
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961), Wagner & Weber (1964) en Ehanno (1989). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Oost-Azië (Kerzhner & Josisov 1999).

Habitat en ecologie – *Deraeocoris annulipes* (macropteer, 6,4-7,2 mm) leeft zoöfaag in bossen op lork *Larix* sp. Het voedsel bestaat uit eieren van de grijze lariksbladroller *Zeiraphera griseana* en takluizen Lachnidae. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn waargenomen in mei en juni en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot midden juli. Het zijn goede vliegers, die regelmatig op licht gevangen worden.

Status – Zeldzaam, verspreid in het binnenland.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Deraeocoris (Deraeocoris) cordiger

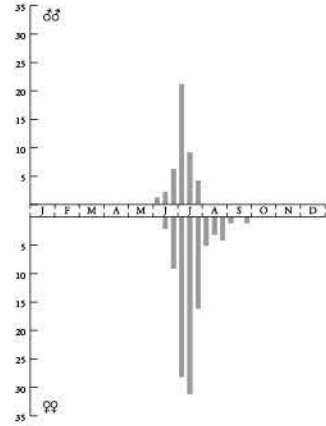
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2012: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Deraeocoris cordiger* (macropteer, 5,4-6,2 mm) leeft zoöfaag op droge, kalkarme en vaak omgewerkte grond op brem *Cytisus scoparius*. Het voedsel bestaat uit allerlei kleine insecten, vermoedelijk hoofdzakelijk bladluizen Aphidoidea. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn waargenomen van mei tot in juli en volwassen dieren van begin juni tot eind september.

Status – Gewoon, vrijwel uitsluitend in het binnenland en niet waargenomen in Groningen, Flevoland en Zuid-Holland en op de waddeneilanden. Vanaf 1980 minder waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Deraeocoris (Deraeocoris) flavilinea

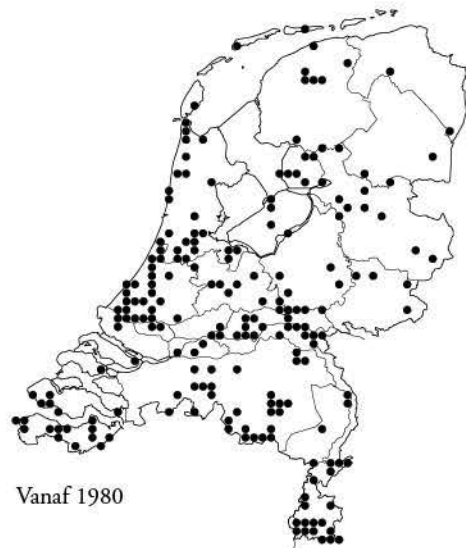
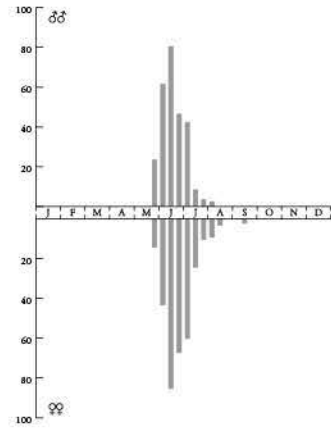
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1974a), Wagner & Weber (1964) en Ehanno (1989). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve en adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). Oorspronkelijk uitsluitend in Italië en op Corsica, en sinds 1984 invasief in West- en Midden-Europa (Rabitsch 2008).

Habitat en ecologie – *Deraeocoris flavilinea* (macropteer, 6,3-7,0 mm) leeft zoöfaag langs bosranden en in parken, houtwallen en tuinen op allerlei bomen en struiken, onder andere es *Fraxinus* sp., gewone esdoorn *Acer pseudoplatanus*, hazelaar *Corylus avellana*, iep *Ulmus* sp., linde *Tilia* sp., meidoorn *Crataegus* sp. en Spaanse aak *Acer campestre*. Incidenteel komt ze voor op coniferen en in de kruidlaag. Het voedsel zou vooral uit bladluizen Aphidoidea bestaan, maar ook poppen van lieveheersbeestjes Coccinellidae worden uitgezogen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind september. Het zijn goede vliegers, die geregeld op licht en in raamvallen worden gevangen.

Status – Van origine Zuid-Europese soort, die vanaf 1985 in ons land is waargenomen. Inmiddels zeer algemeen, in alle provincies en op de waddeneilanden Texel, Terschelling en Ameland.

Literatuur – Aukema (1989a: eerste vondsten in Nederland, 2003b: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2000: eerste vondst in Limburg, 2012: waddeneilanden), Zeinstra & Aukema (2005: biologie, verspreiding).

Deraeocoris (Deraeocoris) olivaceus

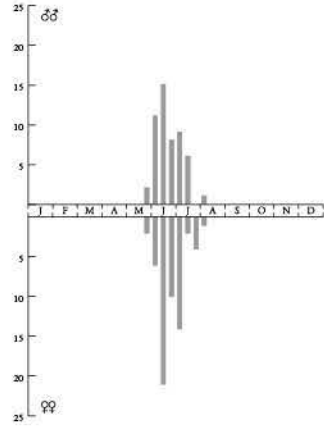
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië, tot in Japan en Korea (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Deraeocoris olivaceus* (macropteer, 8,5-10,5 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, vooral Rosaceae, zoals appel *Malus* sp., meidoorn *Crataegus* sp., peer *Pyrus* sp. en prunus *Prunus* sp. Naast dierlijk voedsel als bladluizen Aphidoidea, bladvlvooien Psylloidea en kleine rupsen Lepidoptera, zuigt ze ook aan bloemen en bessen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn aanwezig in mei en juni en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in augustus.

Status – Gewoon in het binnenland en zeer zeldzaam langs de kust. Waargenomen in alle provincies behalve Flevoland. Niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Deraeocoris (Deraeocoris) ruber

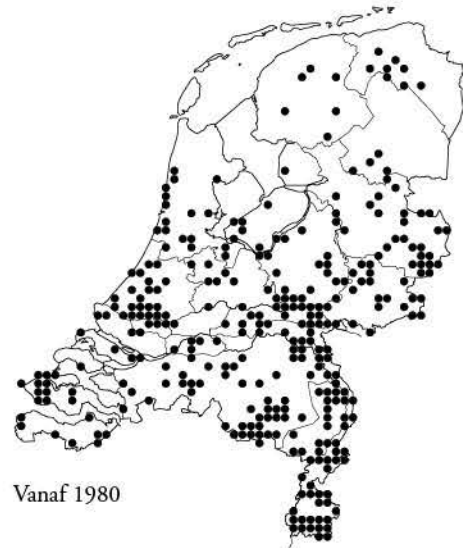
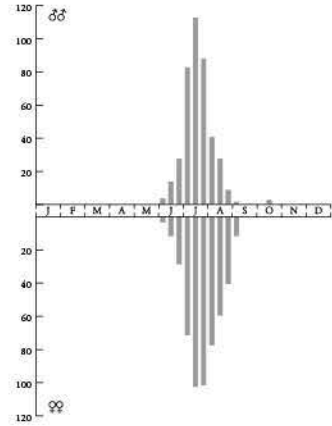
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve en adulten), Skipper (2013: larven en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord- en Zuid-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Deraeocoris ruber* (macropteer, 6,5-7,5 mm) leeft zoöfaag in bermen en ruigtes op kruiden, onder andere op boerenwormkruid *Tanacetum vulgare* en grote brandnetel *Urtica dioica*, maar ze komt ook wel op bomen en struiken voor. Het voedsel bestaat uit allerlei kleine insecten, vooral bladluizen Aphidoidea. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar (twee in het Middellandse Zeegebied). De eieren komen uit in mei en de volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in oktober.

Status – Zeer algemeen. Waargenomen in alle provincie, maar zeldzamer in het noorden en niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Deraeocoris (Deraeocoris) scutellaris

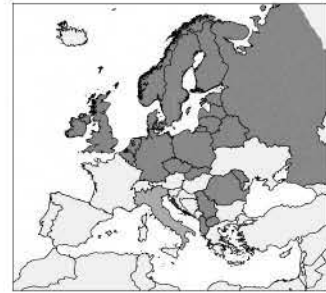
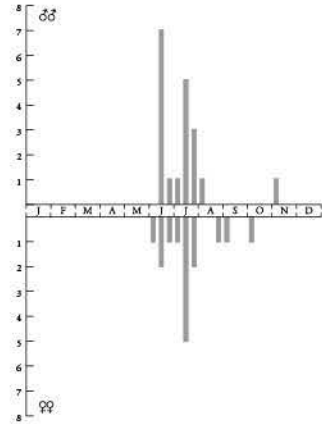
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1967) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Deraeocoris scutellaris* (macropteer, 5,2-6,7 mm) leeft zoöfaag in heideterreinen op dophei *Erica* sp. en struikhei *Calluna* sp. en op kaalslagen en ruderaal terreinen op wilgenroosje *Chamerion angustifolium*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in november. Ze vliegen goed en mannetjes zijn op licht gevangen.

Status – Zeldzaam, alleen in het binnenland op de hogere zandgronden en bekend uit Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland en Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Deraeocoris (Deraeocoris) trifasciatus

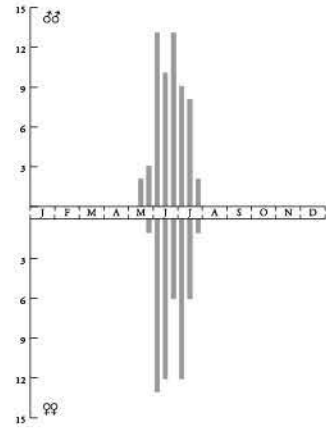
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

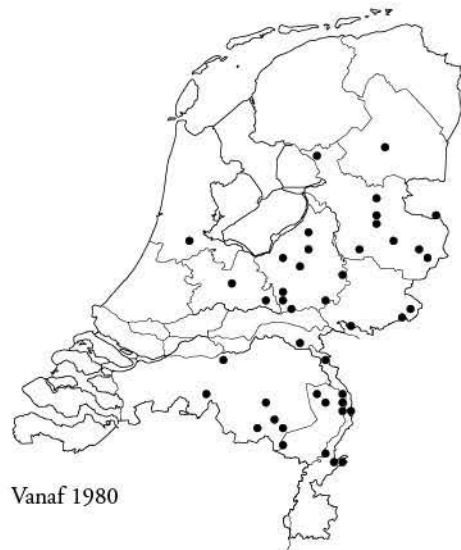
Habitat en ecologie – *Deraeocoris trifasciatus* (macropteer, 8,5-12,0 mm) leeft zoöfaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, onder andere berk *Betula* sp., eik *Quercus* sp., zwarte els *Alnus glutinosa* en houtige Rosaceae als appel *Malus* sp., wilde lijsterbes *Sorbus aucuparia*, meidoorn *Crataegus* sp., peer *Pyrus* sp. en prunus *Prunus* sp. Het voedsel bestaat uit bladluizen Aphidoidea, blad-vlooien Psylloidea en rupsen van vlinders Lepidoptera. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind juli. Het zijn goede vliegers, die ook op licht en in malaisevallen worden gevangen.

Status – Gewoon in het binnenland, niet waargenomen in Friesland, Groningen, Flevoland, Zuid-Holland en Zeeland. Niet op de wadeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Deraeocoris (Knightocapsus) lutescens

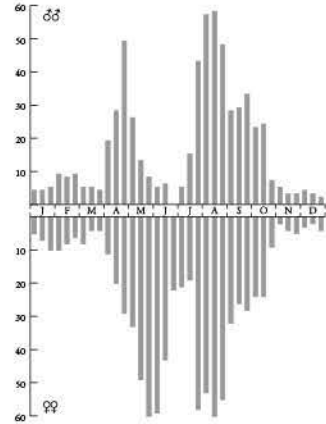
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

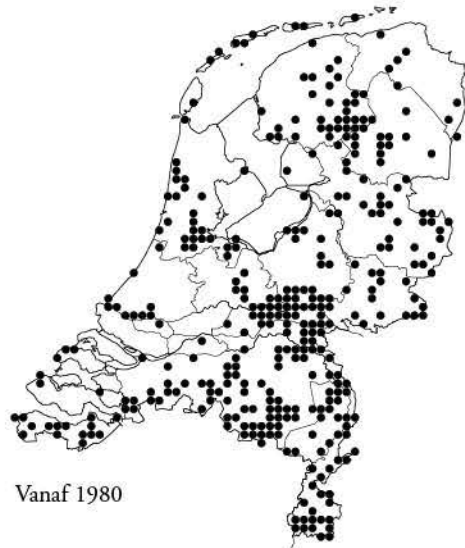
Habitat en ecologie – *Deraeocoris lutescens* (macropteer, 6,5-7,5 mm) leeft zoöfaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, onder andere op appel *Malus* sp., eik *Quercus* sp., esdoorn *Acer* sp., hazelaar *Corylus avellana*, iep *Ulmus* sp. en linde *Tilia* sp. Incidenteel komt ze ook voor op naaldbomen. Het voedsel bestaat hoofdzakelijk uit bladluizen Aphidoidea, bladvlooien Psylloidea en kleine rupsen van vlinders Lepidoptera. Ze overwintert als adult op allerlei beschutte plaatsen, onder andere onder de schorschubben van plataan *Platanus* sp., vaak in aantal bij elkaar, en soms ook in huis. Er is één generatie per jaar en volwassen dieren zijn jaarrond waargenomen: overwintersaars tot in juli en adulten van de nieuwe generatie vanaf juni.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden. Vanaf 1980 vaker waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

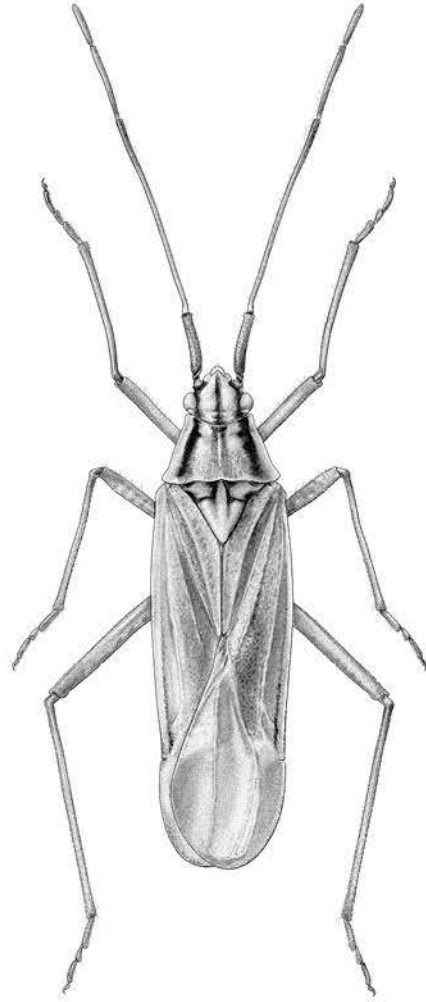
Subfamilie Mirinae

De subfamilie Mirinae is op de Phylinae na de grootste subfamilie van de Miridae. Ze is met meer dan 300 geslachten verdeeld over zes tribussen wereldwijd vertegenwoordigd. In Midden-Europa komen alleen de Mirini en de Stenodemini voor. In Nederland komen 93 soorten voor: 73 soorten van 29 geslachten Mirini en 20 soorten van negen geslachten Stenodemini. De meeste soorten zijn fytofaag en een klein deel is zoöfaag. Veel fytofage soorten zullen echter incidenteel ook wel eens dierlijk voedsel gebruiken en worden zoöfytofaag genoemd. De Mirini leven op loof- en naaldbomen, struiken, kruiden of op grassen. De Stenodemini leven op cypergrassen Cyperaceae, grassen Poaceae en russen Juncaceae en worden ook wel graswantsen genoemd.

Tropidosteptes pacificus is een gevestigde exoot uit Noord-Amerika en *Brachycoleus pilicornis*, *Capsodes gothicus*, *Closterotomus biclavatus* en *Hadrodemus m-flavum* (Mirini) zijn al lang niet meer in ons land waargenomen en vermoedelijk uit Nederland verdwenen.

Determinatietabellen van Mirinae zijn te vinden in Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961, 1967) en Wagner & Weber (1964). Wachmann et al. (2004, 2012) geven samenvattende informatie over biologie en verspreiding van de Duitse soorten en kleurenfoto's van veel soorten. Rintala & Rinne (2010) en Skipper (2013) doen hetzelfde voor de Finse en Deense soorten.

Algemene informatie over Mirinae is te vinden in Dolling (1991) en Schuh & Slater (1995). Biologische bijzonderheden zijn te vinden in Wheeler (2001) en schadelijke soorten worden besproken door Wheeler (2000a). De catalogus van het Palaearctische gebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013) geeft verspreiding en literatuurverwijzingen voor de Palaearctische soorten.

Figuur 10. *Acetropis gimmerthalii*, ♂ (4,8-5,5 mm). Tekening Jeroen de Rond.

Adelphocoris lineolatus

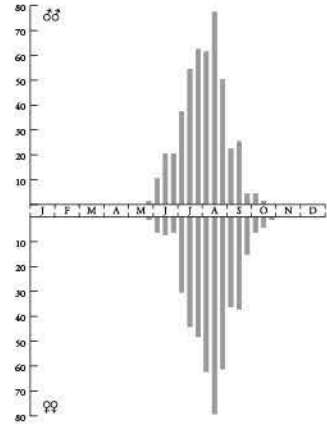
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië; India en Pakistan. Na versleping gevestigd in Noord-Amerika. (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

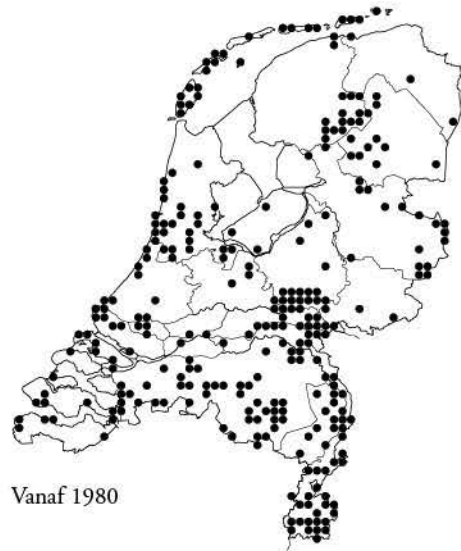
Habitat en ecologie – *Adelphocoris lineolatus* (macropteer, 7,6-9,5 mm) leeft fytofaag in vochtige en droge biotopen op zonnige plekken op vlinderbloemen Fabaceae, onder andere op hokjespeul *Astragalus glycyphyllos*, gewone rolklaver *Lotus corniculatus*, hopklaver *Medicago* sp. (onder ander luzerne *M. sativa*), klaver *Trifolium* sp., stalkruid *Ononis* sp. en veldlathyrus *Lathyrus pratensis*. De larven zuigen aan jong blad, stengels, bloemen en onrijpe zaden; de adulten zuigen ook aan de bloeiwijzen van composieten Asteraceae als bijvoet *Artemisia vulgaris* en reukloze kamille *Tripleurospermum maritimum*. *Adelphocoris lineolatus* kan schadelijk zijn op verschillende land- en tuinbouwgewassen, onder andere biet *Beta vulgaris vulgaris*, chrysant *Chrysanthemum* sp., luzerne *Medicago sativa*, klaver *Trifolium* sp. en ui *Allium cepa*. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft in ons land één generatie per jaar. De eieren komen uit in mei en volwassen dieren zijn waargenomen vanaf eind mei tot eind oktober.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden. Ook waargenomen op Griend, Rottumerplaat en Rottumeroog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2001a: schadelijkheid).

Voor 1980

Vanaf 1980

Adelphocoris quadripunctatus

Synoniem – *Adelphocoris annulicornis* (R.F. Sahlberg, 1848).

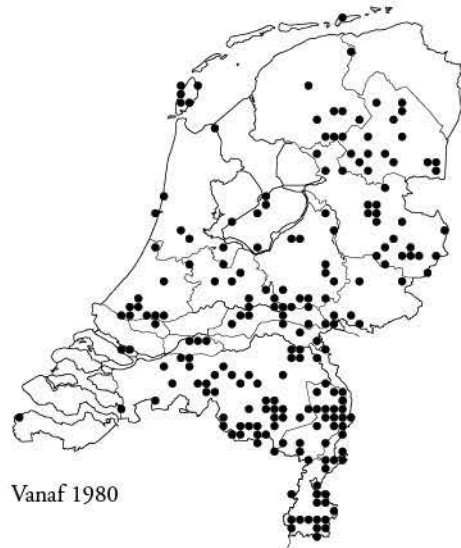
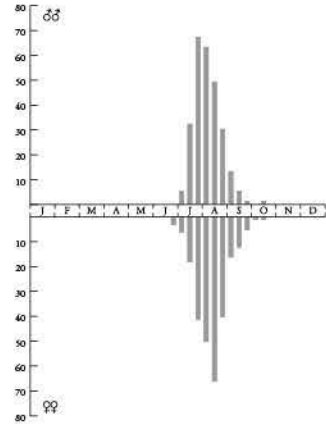
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *A. annulicornis*), Wagner (1952 en 1961, als *A. annulicornis*) en Wagner & Weber (1964, als *A. annulicornis*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Adelphocoris quadripunctatus* (macropteer, 8,0-10,6 mm) leeft fytofaag langs bosranden en houtwallen en op ruigtes op grote brandnetel *Urtica dioica*. Incidenteel komt ze voor op andere planten, onder andere vlinderbloemen Fabaceae. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot in oktober.

Status – Zeer algemeen op de hogere zandgronden, zeldzaam langs de kust en op de waddeneilanden (Texel en Schiermonnikoog). Vanaf 1980 duidelijk toegenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Adelphocoris seticornis

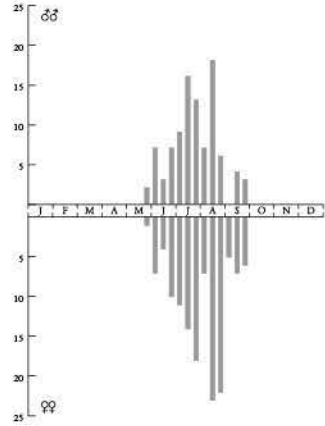
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palearctisch: Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Adelphocoris seticornis* (macropteer, 6,7-8,3 mm) leeft fytofaag in min of meer vochtige biotopen van de onrijpe vruchten van vlinderbloemen Fabaceae, onder andere gewone rolklaver *Lotus corniculatus*, hokjespeul *Astragalus glycyphyllos*, hopklaver *Medicago* sp., klaver *Trifolium* sp., stalkruid *Ononis* sp., veldlathyrus *Lathyrus pratensis*, vogelwikke *Vicia cracca* en wondklaver *Anthyllis vulneraria*. De eieren worden afgezet in de stengels van de waardplanten. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn waargenomen van mei tot augustus en volwassen dieren van eind mei tot eind september.

Status – Zeldzaam in het zuidwesten en het rivierengebied, algemener in Limburg, vooral in het zuiden.

Literatuur – Aukema (1993a: nieuwe vondsten in Zeeland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Adelphocoris ticinensis

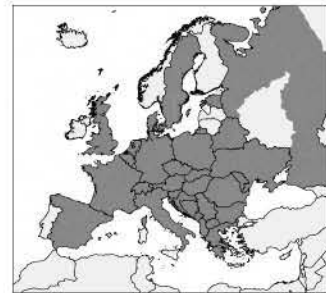
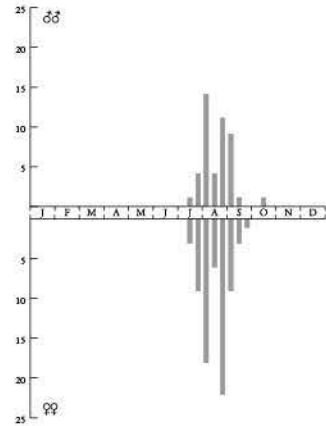
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

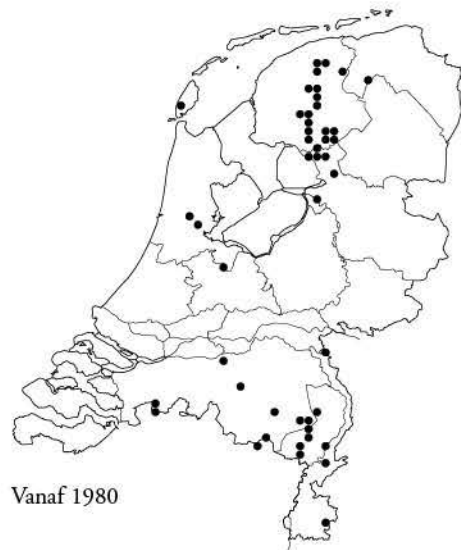
Habitat en ecologie – *Adelphocoris ticinensis* (macropteer, 7,0-7,6 mm) leeft zoöfytofaag in vochtige biotopen op grote kattestaart *Lythrum salicaria*. Incidentele meldingen van andere planten, onder andere boswederik *Lysimachia nemorum*, kale jonker *Cirsium palustre*, moerasandoorn *Stachys palustris*, moeraslathyrus *Lathyrus palustris*, moerasrolklaver *Lotus pedunculatus* en watermunt *Mentha aquatica*, hebben mogelijk geen betrekking op waardplanten. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juli tot midden oktober.

Status – Gewoon in vochtige biotopen, niet langs de kust en niet in Flevoland. Op de waddeneilanden alleen op Texel waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Agnocoris reclairei

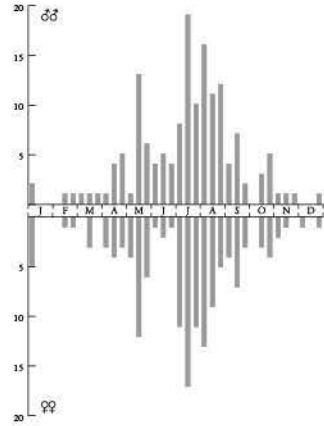
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2012: adult). N.B: De in de literatuur opgegeven morfometrische verschillen tussen *A. reclairei* en *A. rubicundus* zijn onbetrouwbaar.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

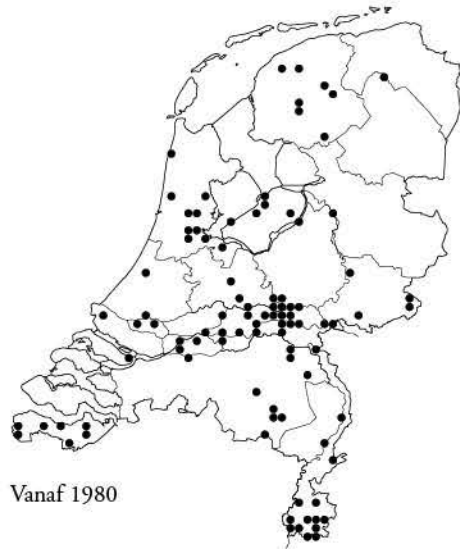
Habitat en ecologie – *Agnocoris reclairei* (macropteer, 4,7-5,4 mm) leeft in bosranden, houtwallen en struwelen op wilg *Salix* sp. en wordt van oude exemplaren van zaadvormende breed- en smalbladige soorten vermeld, onder andere boswilg *S. caprea*, grauwe wilg *S. cinerea* en schietwilg *S. alba*. Ze overwintert als adult op coniferen, in mos, dor blad, of strooisel, en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn jaarrond waargenomen en dieren van de nieuwe generatie vanaf juni.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Drenthe, en niet op de waddeneilanden. Vanaf 1980 vaker waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland, inmiddels gerevisieerd).

Voor 1980

Vanaf 1980

Agnocoris rubicundus

Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult). In de literatuur met *A. reclairei* verward.

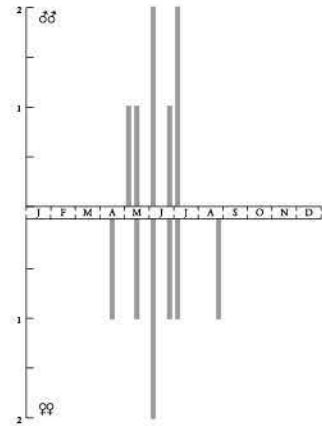
N.B.: De in de literatuur opgegeven morfometrische verschillen tussen *A. reclairei* en *A. rubicundus* zijn onbetrouwbaar.

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Noord-Afrika, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Agnocoris rubicundus* (macropteer, 4,4-5,0 mm) leeft in houtwallen en wilgenstruwelen op smalbladige wilgen, onder andere katwilg *Salix viminalis* en schietwilg *S. alba*, en op breedbladige soorten als grauwe wilg *S. cinerea*. Meldingen van boswilg *S. caprea* en witte abeel *Populus alba* hebben mogelijk betrekking op *A. reclairei*. Ze overwintert als adult en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf begin juli.

Status – Zeer zeldzaam, bekend uit acht uurhokken in het zuidoosten van het land: één in Gelderland, één in Noord-Brabant en zes in Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland, inmiddels gerevisieerd).

Apolygus limbatus

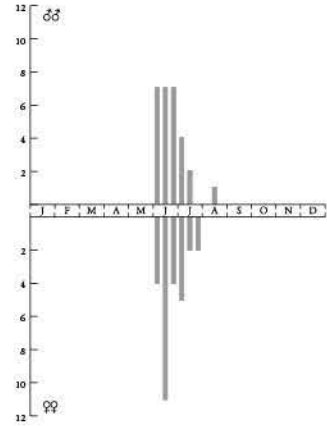
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Lygus (Apolygus) limbatus*), Wagner (1952, als *L. (Neolygus) limbatus*, 1961, als *L. (A.) limbatus*) en Wagner & Weber (1964, als *L. (A.) limbatus*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

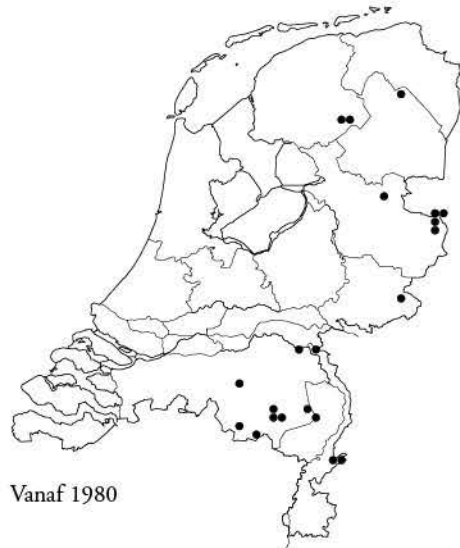
Habitat en ecologie – *Apolygus limbatus* (macropteer, 4,9-5,6 mm) leeft in vochtige biotopen op wilg *Salix* sp., vooral op breedbladige soorten als boswilg *S. caprea*, geoorde wilg *S. aurita* en grauwe wilg *S. cinerea*, incidenteel op de smalbladige bittere wilg *S. purpurea* en populier *Populus* sp. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in augustus.

Status – Zeldzaam, niet langs de kust, niet in Flevoland en niet op de waddeneilanden. Vanaf 1980 meer waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Apolygus lucorum

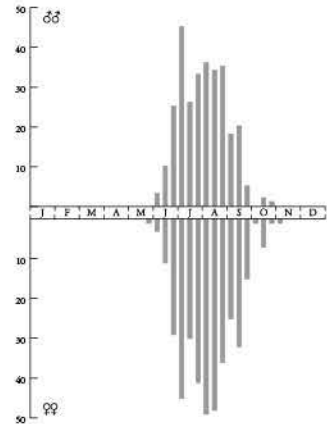
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Lygocoris lucorum*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (Apolygus) lucorum*), Wagner (1952, als *Lygus (Neolygus) lucorum*, 1961, als *Lygus (A.) lucorum*) en Wagner & Weber (1964, als *Lygus (A.) lucorum*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

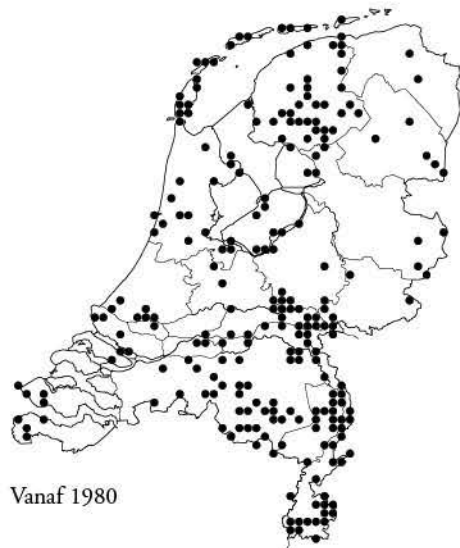
Habitat en ecologie – *Apolygus lucorum* (macropteer, 5,0-5,9 mm) leeft fytofaag in wegbermen en ruderaal biotopen, hoofdzakelijk op bijvoet *Artemisia vulgaris*, maar ze wordt ook vermeld van andere alsemsoorten *Artemisia* sp., boerenwormkruid *Tanacetum vulgare*, grote brandnetel *Urtica dioica* en koninginnekruid *Eupatorium cannabinum*. Larven en adulten zuigen aan knoppen, bloeiwijzen en onrijpe zaden. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren worden in de nazomer en de herfst afgezet in dichte rijen in de hoofdstengels van de waardplant. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin november. Mogelijk ontwikkelt zich onder gunstige omstandigheden een tweede generatie.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies, op alle waddeneilanden en op Rottumeroog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Apolygus rhamnicola

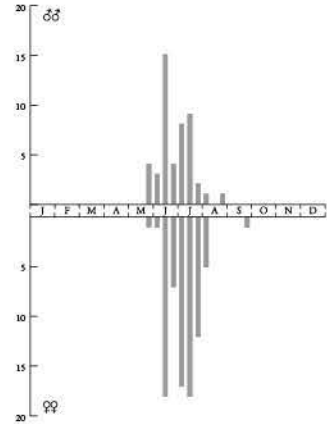
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Lygus (Apolygus) rhamnicola*), Wagner (1952, als *L. (Neolygus) rhamnicola*, 1961, als *L. (A.) rhamnicola*) en Wagner & Weber (1964, als *L. (A.) rhamnicola*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

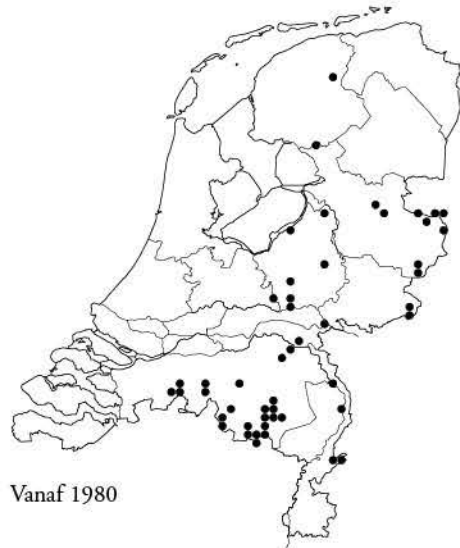
Habitat en ecologie – *Apolygus rhamnicola* (macropteer, 5,4-6,0 mm) leeft fytofaag langs bosranden en in houtwallen op besdragend sporkehout *Rhamnus frangula*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september.

Status – Gewoon, niet langs de kust, niet in Flevoland en niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Apolygus spinolae

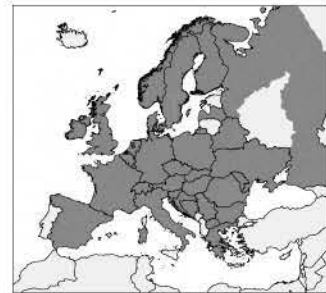
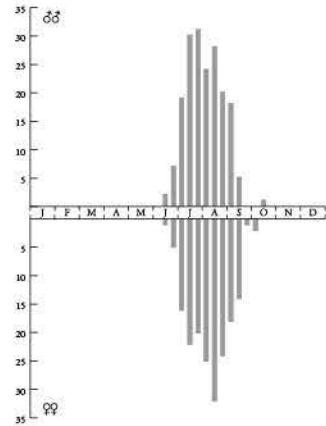
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Lygocoris spinolai*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (Apolygus) spinolai*), Wagner (1952, als *Lygus (Neolygus) spinolai*, 1961, als *Lygus (A.) spinolai*) en Wagner & Weber (1964, als *Lygus (A.) spinolai*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: adulten).

Verspreiding – Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

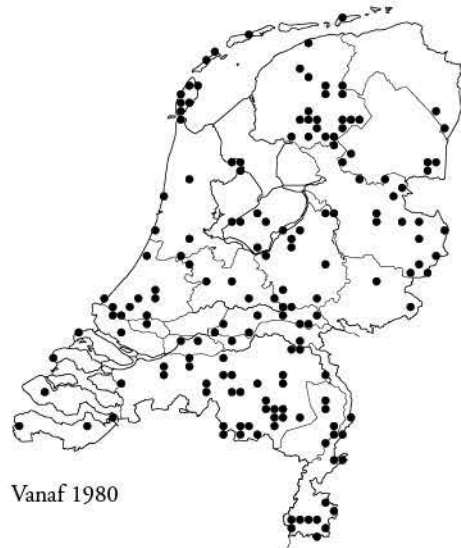
Habitat en ecologie – *Apolygus spinolae* (macropteer, 5,3-6,0 mm) leeft zoöfytofaag in bermen en op ruigtes op kruidachtige planten, hoofdzakelijk op grote brandnetel *Urtica dioica*, maar ze wordt onder andere ook vermeld van akkerdistel *Cirsium arvense*, braam *Rubus* sp., hop *Humulus lupulus*, moerasspirea *Filipendula ulmaria*, wilde gagele *Myrica gale* en wilgenroosje *Chamerion angustifolium*. Naast het sap uit zich ontwikkelende vruchten voeden ze zich met dode insecten en ook is kannibalisme waargenomen. Schade is gemeld van hop en druif *Vitis vinifera*. De eieren overwinteren in knoppen of stengels van de waardplanten en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot midden september, incidenteel tot in oktober. *Apolygus spinolae* wordt geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op de waddeneilanden behalve Ameland. Vanaf 1980 aanzienlijk meer waarnemingen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Brachycoleus pilicornis pilicornis

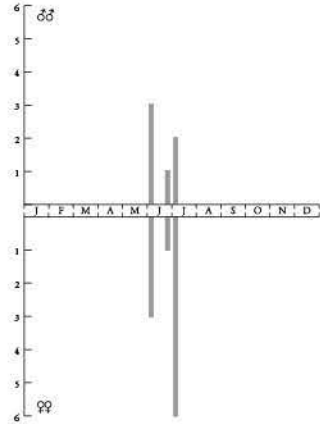
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Calocoris (Trichocalocoris) pilicornis*), Wagner (1952 en 1961, als *C. (T.) pilicornis*) en Wagner & Weber (1964, als *C. (T.) pilicornis*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *B. pilicornis orientalis* Rosenzweig, 1997 komt voor in Centraal-Azië (Kazachstan).

Habitat en ecologie – *Brachycoleus pilicornis* (macropteer, 5,7-7,0 mm) leeft fytofaag in bermen en op rivierdijken op wolfsmelk *Euphorbia* sp., onder andere cipreswolfsmelk *E. cyparissias*, stijve wolfsmelk *E. stricta* en zandwolfsmelk *E. seguieriana*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot midden juli.

Status – Van 1951 tot en met 1953 verzameld op één enkele vindplaats in Midden-Limburg langs de Maas. Komt vermoedelijk niet langer in Nederland voor.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland).

Voor 1980

Calocoris affinis

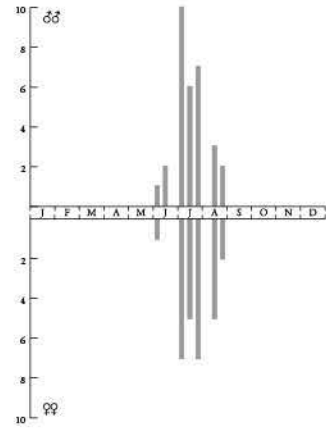
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (Turkije) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Calocoris affinis* (macropteer, 6,6-8,3 mm) leeft op min of meer vochtige plaatsen langs bosranden en houtwallen op grote brandnetel *Urtica dioica*. Volwassen dieren worden ook vaak op bloemen van schermbloemen Apiaceae aangetroffen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind augustus.

Status – Tot 2011 uitsluitend in Zuid-Limburg en daar niet zeldzaam. Vanaf 2011 ook op een drietal plekken buiten Limburg: Rheden (Gelderland), Overveen (Noord-Holland) en Rotterdam (Zuid-Holland).

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland).

Calocoris roseomaculatus roseomaculatus

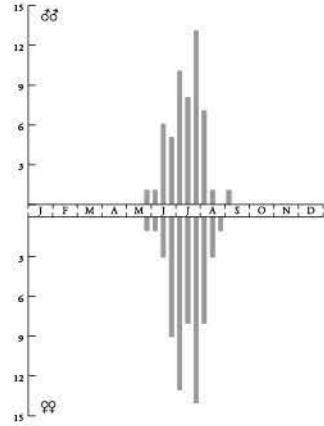
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *C. roseomaculatus angularis* (Fieber, 1864) komt voor in Zuid-Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus), *C. roseomaculatus decolor* Reuter, 1902 in Noord-Afrika en *C. roseomaculatus saucius* Linnavuori, 1951 in het Midden-Oosten.

Habitat en ecologie – *Calocoris roseomaculatus* (macropteer, 6,5-8,0 mm) leeft fytofaag in grazige biotopen op gewone rolklaver *Lotus corniculatus*, klaver *Trifolium* sp. – onder andere hazenpootje *T. arvense* – en stalkruid *Ononis* sp. Volwassen dieren voeden zich ook met de bloemen en onrijpe zaden van onder andere alsem *Artemisia* sp., boerenwormkruid *Tanacetum vulgare*, centaurie *Centaurea* sp., duizendblad *Achillea millefolium*, gewone margriet *Leucanthemum vulgare*, gewoon biggenkruid *Hypochaeris radicata*, havikskruid *Hieracium* sp., kamille *Marricaria* sp., koninginnekruid *Eupatorium cannabinum* en wondklaver *Anthyllis vulneraria*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september.

Status – Vóór 1980 gewoon, vooral in het midden en zuiden van het land. Vanaf 1980 in slechts zeven uurhokken waargenomen. Niet waargenomen in Flevoland en op de waddeneilanden bekend van Texel, Vlieland en Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Camptozygum aequale

Synoniem – *Camptozygum pinastri* (Fallén, 1807).

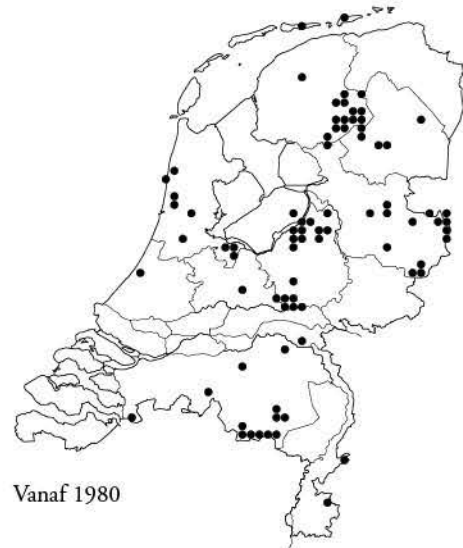
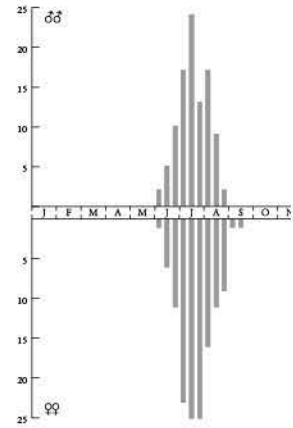
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *C. pinastri*), Stichel (1956-1958, als *C. pinastri*), Wagner (1952, als *C. pinastri*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Camptozygum aequale* (macropteer, 4,3-4,8 mm) leeft zoöfytofaag in naaldbossen, parken, tuinen en op heiden en stuifzanden op den *Pinus* sp. – onder ander grove den *P. sylvestris* – en incidenteel op andere coniferen, bijvoorbeeld fijnspar *Picea abies*. Ze voedt zich met sap uit de mannelijke en vrouwelijke bloeiwijzen, de jonge twijgen en kleine insecten, onder andere bladluizen Aphidoidea. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. De eieren worden afgezet in de schors van jonge twijgen. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind september. Het zijn goede vliegers.

Status – Algemeen, zeldzamer langs de kust. Niet waargenomen in Groningen en Zeeland en van de waddeneilanden alleen bekend van Ameland en Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Capsodes gothicus gothicus

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *C. gothicus graeseri* (Autran & Reuter, 1888) komt voor in het Verre Oosten.

Habitat en ecologie – *Capsodes gothicus* (macropteer, 5,8-7,0 mm) leeft in vochtige biotopen in kruidenrijke vegetaties op gewone rolklaver *Lotus corniculatus* en wordt ook vermeld van hertshooi *Hypericum* sp. en walstro *Galium* sp. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot eind juli.

Status – Twee waarnemingen en vanaf 1911 niet meer waargenomen. Komt vermoedelijk niet langer in Nederland voor.

Literatuur – Snellen van Vollenhoven (1878: Holland), Reclaire (1932: Epen).

Voor 1980

Capsodes sulcatus sulcatus

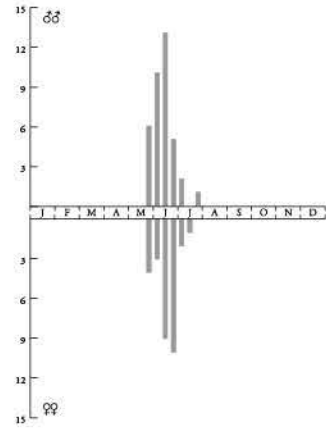
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, atlantisch-mediterraan (Kerzhner & Josifov 1999). De ondersoort *C. sulcatus vidali* Wagner, 1959 komt voor in Marokko.

Habitat en ecologie – *Capsodes sulcatus* (macropteer ♂, 6,3-7,1 mm; brachypteer ♀, 6,0-6,6 mm) leeft vrijwel uitsluitend in de kustduinen en wordt vermeld van een heel scala aan voedselplanten, waaronder opvallend veel vlinderbloemen Fabaceae, onder andere smalle wikke *Vicia sativa nigra*. In de Nederlandse duinen wordt ze echter vooral waargenomen op duinkruiskruid *Jacobaea vulgaris dunensis*. In Spanje en Frankrijk veroorzaakt ze schade aan de bloemen van druiven en fruitbomen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind juli. De mannetjes zijn macropteer, de vrouwtjes brachypteer.

Status – In 1979 voor het eerst verzameld bij Vorden (één exemplaar) en verder alleen bekend uit de duinen van Noord-Holland en Schouwen.

Literatuur – Aukema (1989a: eerste vondst in Nederland), Aukema & Hermes (1989: vondst in Zeeland), Aukema et al. (2001, 2005: vondsten in Noord-Holland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Capsus ater

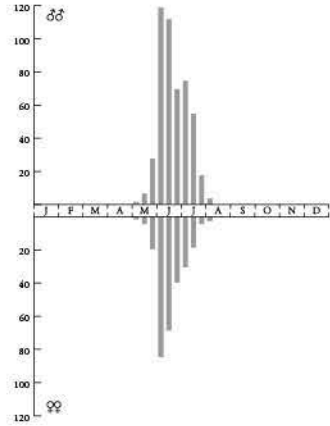
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in West-Siberië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

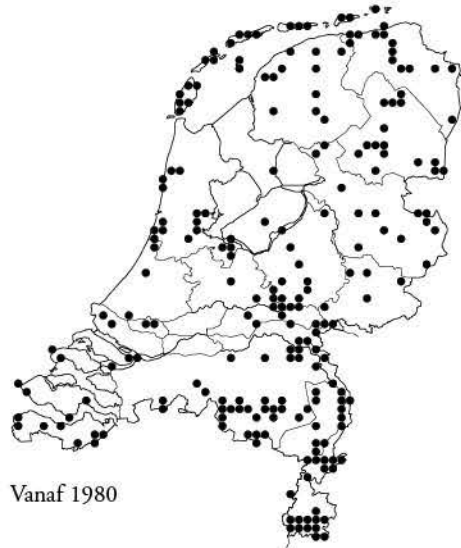
Habitat en ecologie – *Capsus ater* (macropteer, 5,1-6,2 mm) leeft fytofaag op grassen in min of meer droge habitats, onder andere op beemdlangbloem *Festuca pratensis*, Engels raaigras *Lolium perenne*, gestreepte witbol *Holcus lanatus*, grote vossenstaart *Alopecurus pratensis*, haver *Avena* sp., kweek *Elytrigia repens* en timoteegras *Phleum pratense pratense*. Larven en adulten zuigen hoofdzakelijk aan de onderste delen van de stengels. De soort overwintert als ei in holle grasstengels en heeft één generatie per jaar. De eieren komen eind april en in mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot in augustus.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen. Ook op Griend en Rottumerplaat.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Capsus pilifer

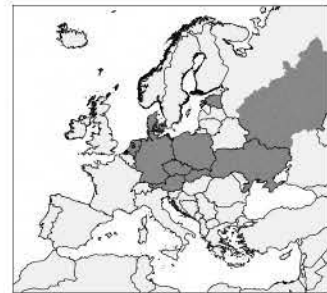
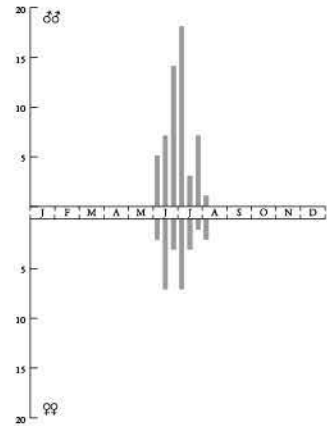
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Centraal-Azië, Sibirië, China, Korea en Japan) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

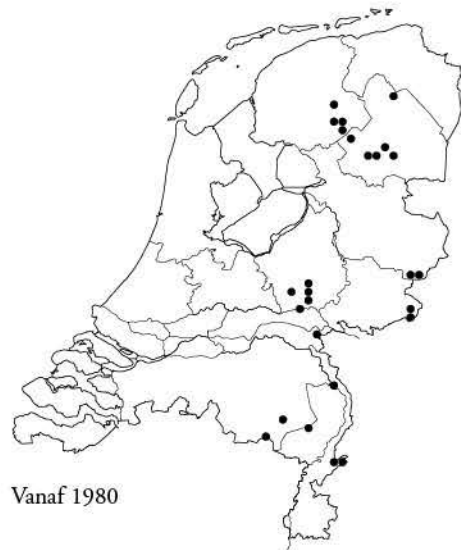
Habitat en ecologie – *Capsus pilifer* (macropteer, 5,0-5,8 mm) leeft monofaag op pijpestrootje *Molinia caerulea* in min of meer vochtige, vergaste heideterreinen en bosranden. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot midden augustus.

Status – Zeldzame oostelijke soort, die niet is waargenomen in Groningen, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland en op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Capsus wagneri

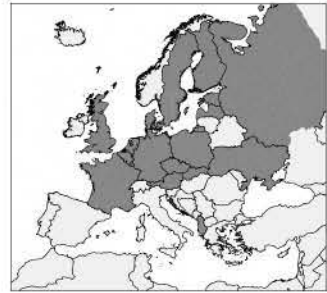
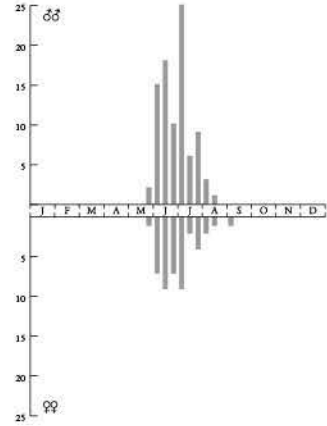
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Oost-Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

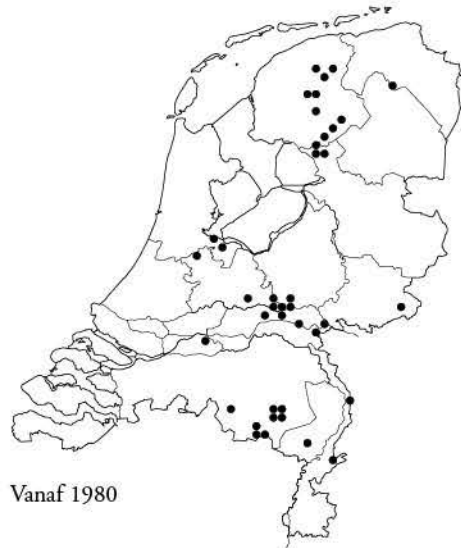
Habitat en ecologie – *Capsus wagneri* (macropteer, 5,5-6,5 mm) leeft in vochtige graslanden op hoge grassen, onder andere op duinriet *Calamagrostis epigejos*, hennegras *C. canescens* en rietgras *Phalaris arundinacea*. Ze overwintert als ei in de holle stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september.

Status – Gewoon, maar op enkele oude vondsten na uitsluitend in het binnenland. Niet waargenomen in Flevoland, Zeeland en op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Charagochilus (Charagochilus) gyllenhalii

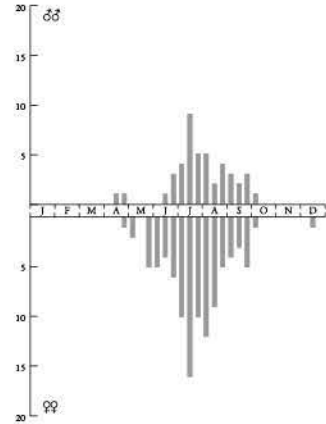
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *C. gyllenhalii*), Stichel (1956-1958, als *C. gyllenhalii*), Wagner (1952 en 1961, als *C. gyllenhalii*) en Wagner & Weber (1964, als *C. gyllenhalii*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in Siberië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

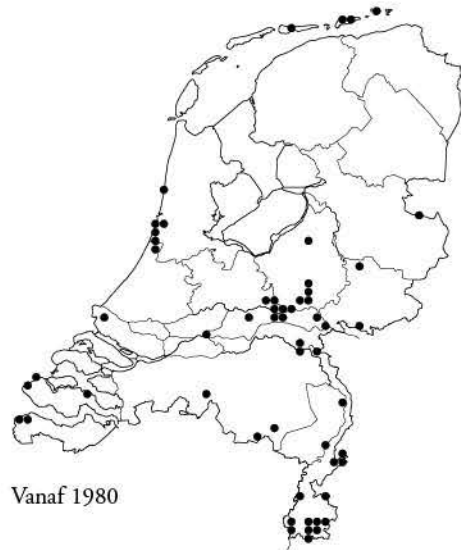
Habitat en ecologie – *Charagochilus gyllenhalii* (macropteer, 3,2-3,9 mm) leeft fytofaag op walstro *Galium* sp., onder andere geel walstro *G. verum*, glad walstro *G. mollugo*, kleefkruid *G. aparine*, liggend walstro *G. saxatile* en noords walstro *G. boreale*. Daarnaast worden ook gecultiveerde sterbladigen Rubiaceae als waardplant vermeld. Ze overwintert als adult in mos en strooisel en incidenteel op coniferen. Er is één generatie per jaar en volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf midden juni. Mogelijk overwinteren alleen de bevruchte vrouwtjes.

Status – Gewoon, op de hogere zandgronden en in de duinen. Niet waargenomen in Drenthe en Flevoland. Op de waddeneilanden bekend van Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog en Rottumerplaat.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Closterotomus biclavatus biclavatus

Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Calocoris* (*Closterotomus*) *biclavatus*), Wagner (1952 en 1961, als *Calocoris* (*Closterotomus*) *biclavatus*) en Wagner & Weber (1964, als *Calocoris* (*Closterotomus*)). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve en adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Kazachstan) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *C. biclavatus dalmatinus* (Wagner, 1957) komt voor in Kroatië.

Habitat en ecologie – *Closterotomus biclavatus* (macropteer, 5,6-7,6 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden en houtwallen op allerlei loofbomen, struiken en dwergstruiken, waarbij blauwe bosbes *Vaccinium myrtillus* het meest genoemd wordt. Zowel larven als adulten zijn ook in de kruidlaag waargenomen, onder andere op grote brandnetel *Urtica dioica*. Als prooi worden bladluizen Aphidoidea en eieren van bladhaantjes Chrysomelidae genoemd. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn in de onringende landen waargenomen van eind mei tot eind september.

Status – Het is onzeker of deze soort ooit een populatie in Nederland heeft gehad. Een zuidelijke soort, waarvan in juni 1948 één enkel exemplaar werd verzameld in Vaals.

Literatuur – Reclaire (1951: waarneming in Vaals).

Voor 1980

Closterotomus fulvomaculatus

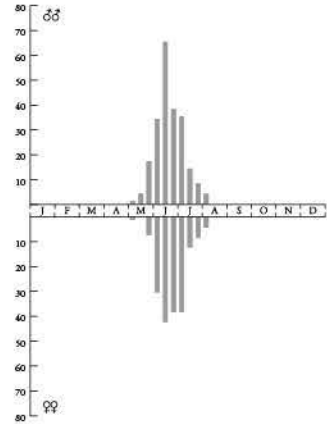
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Calocoris fulvomaculatus*), Stichel (1956-1958, als *Calocoris (Closterotomus) fulvomaculatus*), Wagner (1952 en 1961, als *Calocoris (Closterotomus) fulvomaculatus*) en Wagner & Weber (1964, als *Calocoris (Closterotomus) fulvomaculatus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

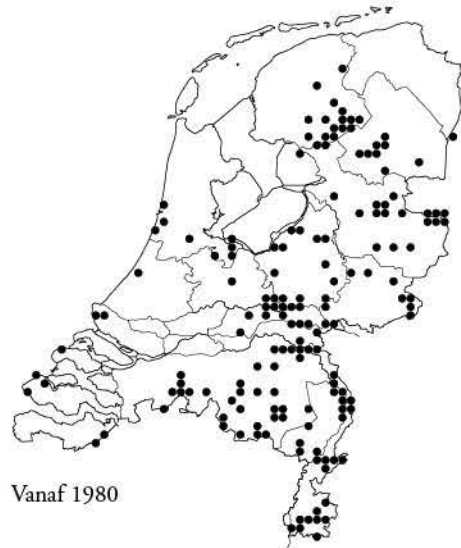
Habitat en ecologie – *Closterotomus fulvomaculatus* (macropteer, 5,8-6,9 mm) leeft zoöfytofaag op loofbomen, struiken en kruiden langs bosranden en in houtwallen, vooral op sporkehout *Rhamnus frangula*. In de literatuur wordt ze onder andere ook vermeld van berk *Betula* sp., braam *Rubus* sp., els *Alnus* sp., es *Fraxinus* sp., grote brandnetel *Urtica dioica*, iep *Ulmus* sp., lijsterbes *Sorbus* sp., meidoorn *Crataegus* sp., moerasspirea *Filipendula ulmaria*, peer *Pyrus* sp., prunus *Prunus* sp., wegedoorn *Rhamnus cathartica* en wilg *Salix* sp. Larven en adulten zuigen aan groeipunten, bloemknoppen en zaden, maar leven ook van dierlijk voedsel, onder andere bladluizen Aphidoidea. Schade is gerapporteerd van hop *Humulus lupulus*. *Closterotomus fulvomaculatus* overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot begin augustus. De larven worden vaak geparasiteerd door een braconide wesp.

Status – Zeer algemeen, maar niet in het uiterste noorden en niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Closterotomus norvegicus

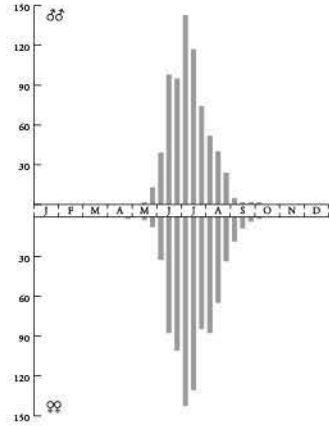
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Calocoris norvegicus*), Stichel (1956-1958, als *Calocoris (Calocoris) norvegicus*), Wagner (1952 en 1961, als *Calocoris (Calocoris) norvegicus*) en Wagner & Weber (1964, als *Calocoris (Calocoris) norvegicus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten); na versleping gevestigd in Noord-Amerika, Australië, Nieuw Zeeland en Tristan da Cunha (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

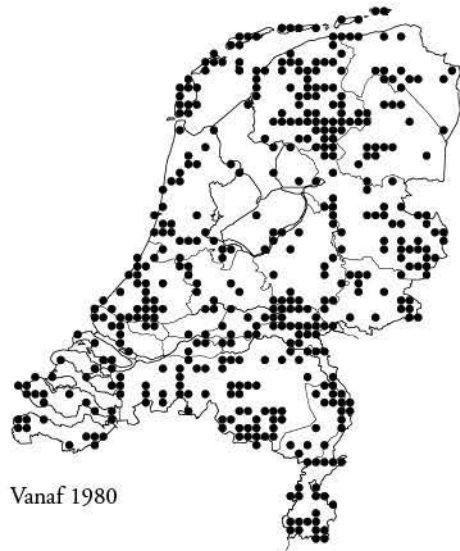
Habitat en ecologie – *Closterotomus norvegicus* (macropteer, 7,4-8,6 mm) leeft op kruiden in min of meer ruderaal, open vegetaties op akkers, in grasland en wegbermen, langs houtwallen en in bosranden. Als waardplanten worden boerenwormkruid *Tanacetum vulgare*, bijvoet *Artemisia vulgaris*, verschillende distels, duizendblad *Achillea millefolium*, grote brandnetel *Urtica dioica*, jacobskruiskruid *Jacobaea vulgaris*, kamille *Matricaria* sp., klaver *Trifolium* sp., margriet *Leucanthemum vulgare*, en reukloze kamille *Tripleurospermum maritimum* genoemd. Ze zuigen vooral aan de bloeiwijzen en vruchten. De eieren overwinteren in houtige stengels en er is één generatie per jaar. De eieren komen vanaf april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot in oktober. Schadelijk op onder andere granen, groentegewassen, suikerbiet *Beta vulgaris vulgaris* en aardappel *Solanum tuberosum*. De larven worden vaak geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies, op alle waddeneilanden en op Griend, Rottumerplaat en Rottumeroog waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000a: schadelijkheid).

Voor 1980

Vanaf 1980

Closterotomus trivialis

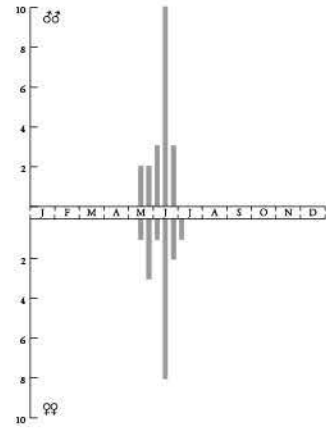
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Calocoris (Closterotomus) trivialis*); Wagner (1974a, als *Calocoris (Closterotomus) trivialis*). Foto's: J. Westgeest in Aukema & Hermes (2009a: adult); Wachmann et al. (2012: adulten).

Verspreiding – Palaearctisch, mediterraan: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). Na versleping gevestigd in Nederland, Engeland en Duitsland.

Habitat en ecologie – *Closterotomus trivialis* (macropteer, 6,6-7,9 mm) leeft fytofaag in parken en tuinen op allerlei, bij voorkeur witbloeiende, bomen en struiken, onder andere *Cotoneaster* sp., *Deutzia* sp., liguster *Ligustrum* sp., lijsterbesspirea *Sorbaria* sp. en meelbes *Sorbus aria*. In Zuid-Europa schadelijk op citrus *Citrus* en olijf *Olea europaea*. Ze overwintert als ei in de houtige twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot begin juli.

Status – Een oorspronkelijk Zuid-Europese soort, die vanaf 1998 in Den Haag is waargenomen en vanaf 2008 op meer plaatsen gevonden, ook in de duinen bij Wassenaar: tien uurhokken in Zuid-Holland, twee in Noord-Holland en één in Overijssel. Inmiddels is ze ook waargenomen in Engeland en Duitsland (Aukema et al. 2013).

Literatuur – Aukema (1999: eerste vondst in Nederland), Aukema & Hermes (2009a: nieuwe vondsten in Zuid-Holland), Wheeler (2001: biologie).

Dichrooscytus gustavi

Synoniem – *Dichrooscytus valesianus* (non Fieber, 1861): auct.

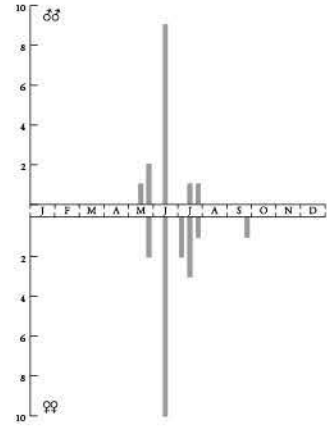
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *D. valesianus*) en Josifov (1981). Tot 1981 verward met *D. valesianus*. Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Dichrooscytus gustavi* (macropteer, 3,7-4,4 mm) leeft op jeneverbes *Juniperus* sp., hoofdzakelijk op aangeplante cultivars van *J. communis* en niet inheemse soorten in tuinen en openbaar groen, en incidenteel op andere sierconiferen als Californische cypres *Chamaecyparis lawsoniana* en levensboom *Thuja* sp. Inmiddels komt ze ook voor in natuurlijke jeneverbesstruwelen. Ze overwintert als ei en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind juli en in september (tweede generatie).

Status – In 1990 voor het eerst waargenomen en inmiddels bekend uit Gelderland (vijf uurhokken), Noord-Holland (één uurhok), Zuid-Holland (drie uurhokken) en Limburg (drie uurhokken). Verslept met plantgoed en recent in steeds meer landen ontdekt, onder andere in België en Denemarken (Aukema et al. 2013). In 2012 voor het eerst onder natuurlijke omstandigheden gevonden op jeneverbes in Nationaal Park De Meinweg (Aukema 2013).

Literatuur – Aukema (1990b: eerste vondst in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Vanaf 1980

Dichrooscytus intermedius

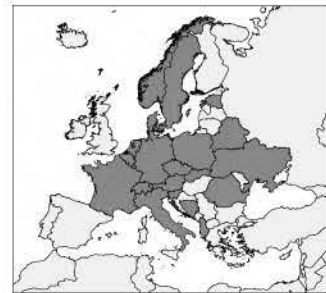
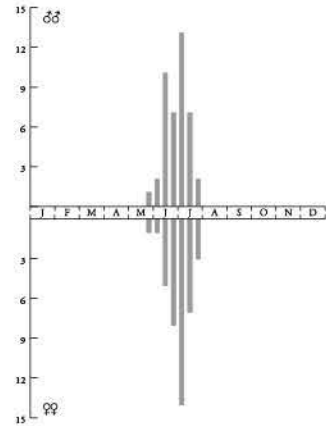
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Oost-Siberië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Dichrooscytus intermedius* (macropteer, 4,6-5,1 mm) leeft in naaldbossen, parken en tuinen op spar *Picea* sp. en soms op zilverspar *Abies* sp. In bergstreken komt ze ook voor op bergden *Pinus mugo* en lork *Larix* sp. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind juli.

Status – Zeldzaam in het binnenland en slechts sporadisch langs de kust (twee uurhokken in Noord-Holland). Niet waargenomen in Groningen, Flevoland en Zuid-Holland. Niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Dichroscythus rufipennis

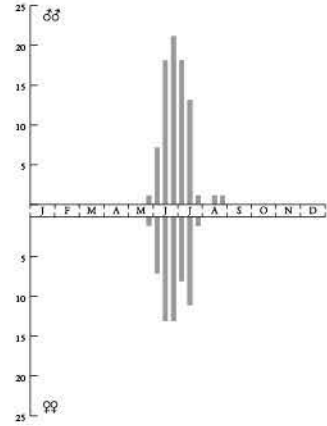
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en Siberië); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

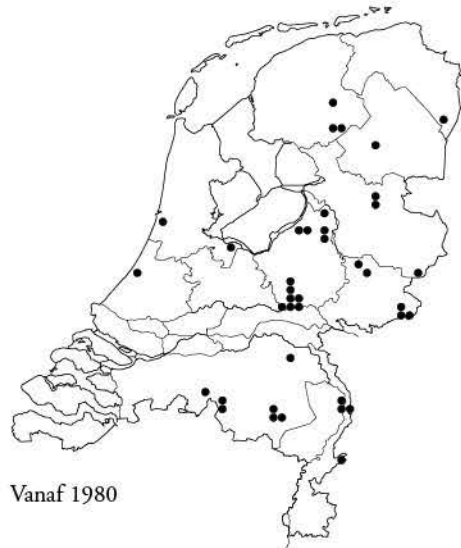
Habitat en ecologie – *Dichroscythus rufipennis* (macropteer, 5,5-6,3 mm) leeft in naaldbossen, parken en tuinen en op heides en stuifzanden op grove den *Pinus sylvestris*, incidenteel op ander coniferen. Ze voedt zich met pollen en komt dan ook alleen op bloeiende bomen voor. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind augustus.

Status – Gewoon, in het binnenland en in de Noord- en Zuid-Hollandse duinen. Niet bekend van Zeeland en van de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Grypocoris (Lophyromiris) sexguttatus

Synoniem – *Calocoris sexnotatus* (Turton, 1802).

Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Calocoris (Closterotomus) sexguttatus*), Wagner (1967, als *Calocoris (Lophyromiris) sexguttatus*) en Wagner & Weber (1964, als *C. (C.) sexguttatus*). Foto's: P. Schutteelaar in Aukema (2011: adult), Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Grypocoris sexguttatus* (macropteer, 5,6-7,6 mm) leeft zoöfytofaag in vochtige, min of meer beschaduwde bosranden en op kaalslagen op kruiden. Andoorn *Stachys* sp., dagkoekeksbloem *Silene dioica*, gevlekte scheerling *Conium maculatum*, grote brandnetel *Urtica dioica*, hennepnetel *Galeopsis* sp., monnikskap *Aconitum* sp. en zwartkoren *Melampyrum* sp. worden als waardplanten genoemd. Naast sap uit de bloeiwijzen van de waardplanten voedt ze zich vooral met bladluizen Aphidoidea. *Grypocoris sexguttatus* overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind juni, in het buitenland zijn late exemplaren waargenomen tot begin oktober.

Status – In 2010 voor het eerst waargenomen en inmiddels bekend van één uurhok in Noord-Brabant en twee in Limburg. De vindplaatsen in Nederland sluiten goed aan bij de verspreiding in België en zijn dan ook op te vatten als een verschuiving van de arealgrens in noordelijke richting.

Literatuur – Aukema (2011: eerste vondst in Nederland).

Hadrodemus m-flavum

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Hadrodemus m-flavum* (macropteer, 7,0-8,0 mm) leeft fytofaag in xerotherme biotopen op kalkhoudende bodem op kleinbloemige salie *Salvia verbenaca* en veldsalie *S. pratensis*. Vermeldingen van andere planten, onder andere esparcette *Onobrychis viciifolia*, paardenhoeftklaver *Hippocrepis comosa*, rupsklaver *Medicago* sp., toorts *Verbascum* sp. en wilde weit *Melampyrum arvense*, hebben mogelijk geen betrekking op waardplanten. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot en met midden augustus.

Status – Een tiental vondsten in Limburg, alle van vóór 1950. Een meer zuidelijke soort, die in Nederland vermoedelijk nooit echt voet aan de grond heeft gekregen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Liocoris tripustulatus

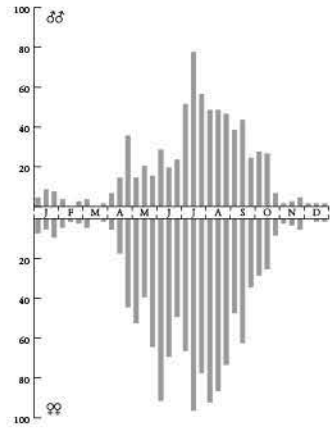
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

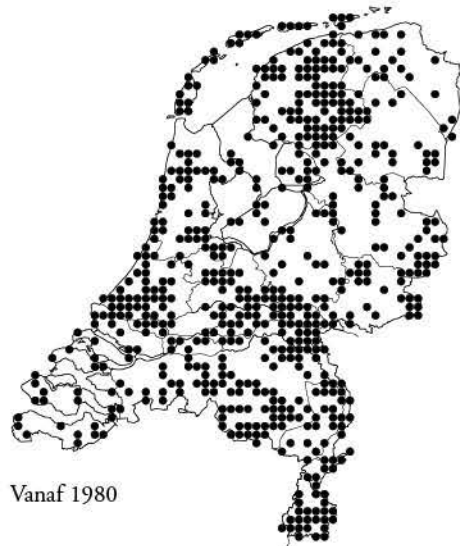
Habitat en ecologie – *Liocoris tripustulatus* (macropteer, 3,8-5,0 mm), de brandnetelwants, leeft fytofaag langs bosranden, in houtwallen en wegbermen, en op akkers en ruderaal plaatsen op grote brandnetel *Urtica dioica* en kleine brandnetel *U. urens*. Vermeldingen van andere planten hebben hoogstwaarschijnlijk geen betrekking op waardplanten. Ze zuigt vooral aan de bloeiwijzen en de vruchten. Adulten overwinteren in strooisel en op allerlei beschutte plekken en er is één generatie per jaar. Larven zijn waargenomen van mei tot juli en volwassen dieren van de nieuwe generatie vanaf juli. Ze komt ook in kassen voor en is daar onder andere schadelijk op paprika *Capsicum annum*. Onder dergelijke omstandigheden ontwikkelen zich meerdere generaties per jaar. *Liocoris tripustulatus* wordt geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Lygocoris minor

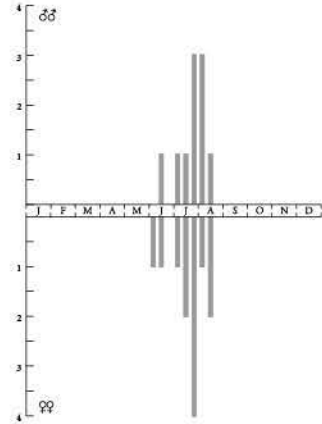
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Plesiocoris minor*), Wagner (1952 en 1961, als *P. minor*); Wagner & Weber (1964, als *P. minor*). Het onderscheid met *Lygocoris rugicollis* (Fallén, 1807) is problematisch.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, op de Duitse en Nederlandse waddeneilanden (Kerzhner & Josifov 1999).

Habitat en ecologie – *Lygocoris minor* (macropteer, 5,3-6,1 mm) leeft fytofaag in de kustduinen achter de zeereep op kruipwilg *Salix repens*, vooral op var. *argentea*. Ze overwintert als ei en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot halverwege augustus.

Status – Uitsluitend op de waddeneilanden en waargenomen op Texel, Vlieland, Terschelling en Ameland.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

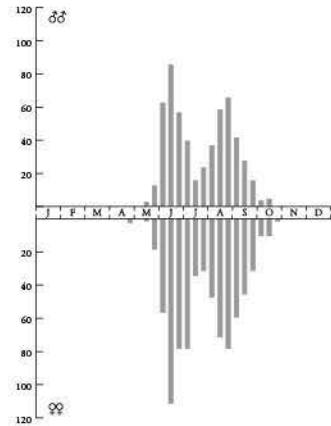
Vanaf 1980

Lygocoris pabulinus

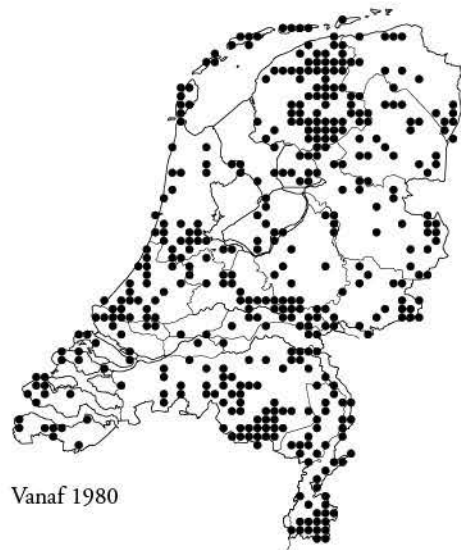
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *Lygus (Lygocoris) pabulinus*), Wagner (1952, als *Lygus (Lygus) pabulinus*, 1961, als *Lygus (Lygocoris) pabulinus*) en Wagner & Weber (1964, als *Lygus (Lygus) pabulinus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Lygocoris pabulinus* (macropteer, 5,0-6,7 mm), de groene appelwants, is waardwisselend tussen houtige gewassen (winterwaard) en kruiden (zomerwaard) en komt voor in alle mogelijke biotopen waar een dergelijke waardwisseling mogelijk is. Overwintering vindt plaats als ei in één- en tweejarige twijgen van houtige gewassen. De eieren komen in april uit en de jonge larven migreren na enkele weken naar de zomerwaard en worden daarop vanaf midden mei volwassen. Op de zomerwaard ontwikkelt zich vervolgens een tweede generatie, waarvan de volwassen dieren terugmigreren naar houtige gewassen om daar omstreeks september hun eieren op af te zetten. Adulten zijn waargenomen tot in oktober. Houtige waardplanten zijn appel *Malus* sp., linde *Tilia* sp., meidoorn *Crataegus* sp. en pruinus *Prunus* sp. Als zomerwaard worden onder andere genoemd aardappel *Solanum tuberosum*, akkerdistel *Cirsium arvense*, bitterzoet *S. dulcamara*, grote brandnetel *Urtica dioica*, hengel *Melampyrum pratense*, melganzenvoet *Chenopodium album*, moerasspirea *Filipendula ulmaria*, munt *Mentha* sp., paardenbloem *Taraxacum officinale*, wilgenroosje *Chamerion angustifolium*, witte dovenetel *Lamium album*, zonnebloem *Helianthus annuus*, zuring *Rumex* sp. en zwarte nachtschade *S. nigrum*. Gewone vlier *Sambucus nigra*, framboos *Rubus idaeus* en roos *Rosa* sp. kunnen zo-

Voor 1980

Vanaf 1980

wel zomer- als winterwaard zijn (geen waardwisseling). *Lygocoris pabulinus* is schadelijk op cultuur- en siergewassen, onder andere op aardappel *Solanum tuberosum*, appel *Malus* sp. en suikerbiet *Beta vulgaris vulgaris*. De zuigactiviteit leidt tot misvormingen van groeipunten en vruchten, en een verminderde opbrengst. Het zijn uitstekende vliegers.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000a: schadelijkheid).

Lygocoris rugicollis

Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Plesiocoris rugicollis*), Stichel (1956-1958, als *P. rugicollis*), Wagner (1952 en 1961, als *P. rugicollis*), Wagner & Weber (1964, als *P. rugicollis*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

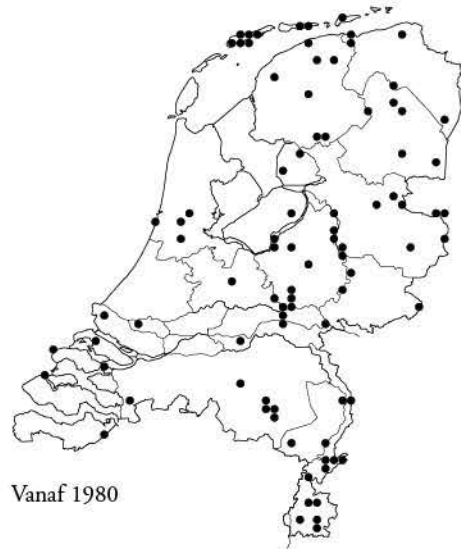
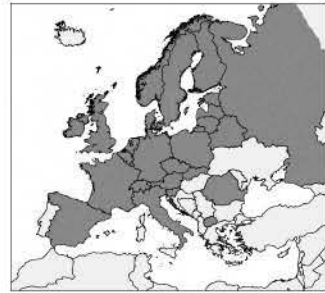
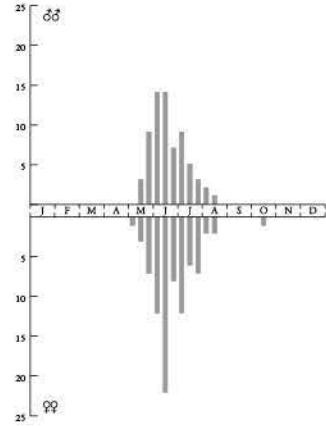
Het onderscheid van *Lygocoris minor* (Wagner, 1950), die op de Nederlandse en Duitse waddeneilanden voorkomt, is problematisch.

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië (Siberië en China) en Noord-Amerika; India (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Lygocoris rugicollis* (macropteer, 5,5-6,8 mm) leeft zoöfytofaag in struwelen en houtwallen op wilg *Salix* sp., onder andere op bittere wilg *S. purpurea*, boswilg *S. caprea*, grauwe wilg *S. cinerea* en katwilg *S. viminalis*, en incidenteel op appel *Malus* sp., els *Alnus* sp. en ribes *Ribes* sp., onder andere kruisbes *R. uva-crispa*. Op de Britse eilanden komt ze ook op gage *Myrica gale* voor. Incidenteel worden eieren van bladhaantjes Chrysomelidae gepredeerd. Ze overwintert als ei in de twijgen van de waardplant en heeft één, mogelijk twee generaties per jaar. De eieren komen uit in april of begin mei en volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot eind augustus. Op appel *Malus* sp. kan ze schade aan de vruchten veroorzaken.

Status – Algemeen, verspreid voorkomend in alle provincies en op de waddeneilanden met uitzondering van Vlieland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000a: schadelijkheid).

Lygus gemellatus

Synoniem – *Lygus adspersus* (Schilling, 1837).

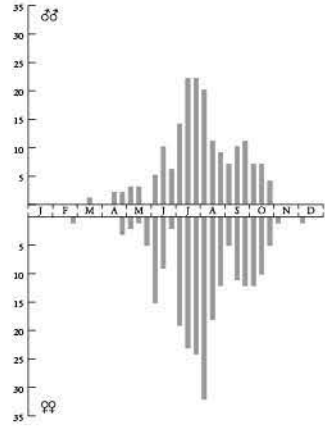
Identificatie – Schwartz & Foottit (1998, als *L. adspersus* en *L. gemellatus*), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *L. (Exolygus) gemellatus*, 1961, als *E. gemellatus*), Wagner & Weber (1964, als *L. (E.) gemellatus*) en Aglyamzyanov (2009). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië; India en Pakistan (Kerzhner & Josifov 1999, als *L. adspersus* en *L. gemellatus*, Aglyamzyanov 2009, Aukema et al. 2013).

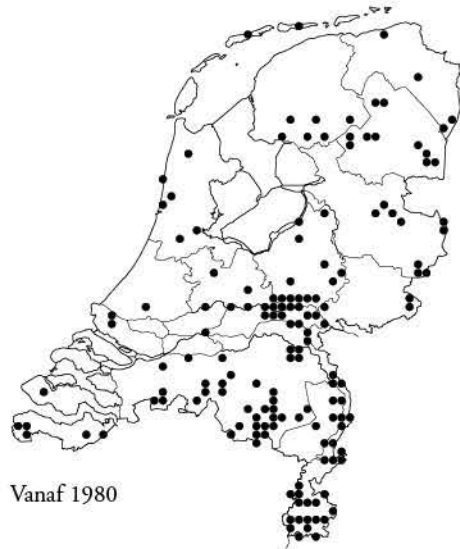
Habitat en ecologie – *Lygus gemellatus* (macropteer, 5,1-5,8 mm) leeft in wegbermen en op ruderaal plekken op alsem *Artemisia* sp. en is waargenomen op absintalsem *A. absinthium*, averuit *A. campestris* en bijvoet *A. vulgaris*. Ze overwintert als adult en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren van de zomer generatie zijn waargenomen vanaf juni en die van de overwinterende herfstgeneratie vanaf september. Volgens Aglyamzyanov (2009) komt de zomer generatie ook op vlinderbloemen Fabaceae en composieten Asteraceae voor, vaak massaal op cultuurgewassen, en migreert ze in de herfst naar alsem, duizendblad *Achillea millefolium* en reukloze kamille *Tripleurospermum maritimum*.

Status – Algemeen, in alle provincies en op de waddeneilanden Terschelling en Ameland. In het zuidoosten algemener dan in de rest van het land.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland, als *L. adspersus* en *L. gemellatus*), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Lygus maritimus

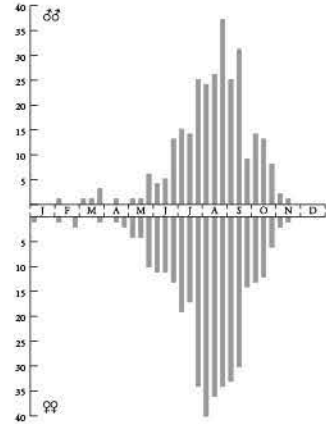
Identificatie – Schwartz & Foottit (1998), Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *L. (Exolygus) maritimus*, 1961, als *E. maritimus*), Wagner & Weber (1964, als *L. (E.) maritimus*) en Aglyamzyanov (2009). Foto's: Wachmann et al. (2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult)

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (langs de kust van Zweden tot in Portugal, Italië en Servië) en Noord-Afrika (Canarische Eilanden en Madeira), West Sahara (Kerzhner & Josifov 1999, Aglyamzyanov 2009, Aukema et al. 2013).

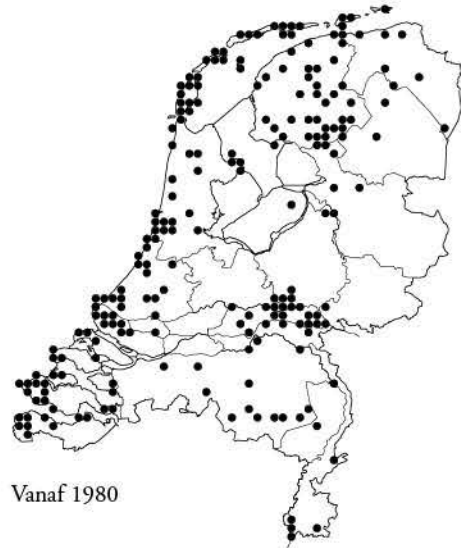
Habitat en ecologie – *Lygus maritimus* (macropteer, 5,4-6,0 mm) leeft polyfaag langs de kust in de duinen, op hoge kwelders en op dijken op halofyten, onder andere op klein schorrenkruid *Suaeda maritima*, loogkruid *Salsola kali*, spiesmelde *Atriplex prostrata*, zeealsem *Artemisia maritima* en zeeraket *Cakile maritima*. In het binnenland komt ze voor op akkers, overhoekjes en in wegbermen op veel verschillende planten, onder andere op bijvoet *Artemisia vulgare*, bezemkruiskruid *Senecio inaequidens*, melde *Atriplex* sp., melganzenvoet *Chenopodium album*, reukloze kamille *Tripleurospermum maritimum* en zuring *Rumex* sp. Uit Groot-Brittannië wordt ze ook vermeld van gaspeldoorn *Ulex europaeus*. Ze overwintert als adult en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren van de zomer generatie zijn waargenomen vanaf midden juni en die van de overwinterende herfstgeneratie vanaf september.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden en Rottumeroog. Recent vaker in het binnenland waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Lygus pratensis

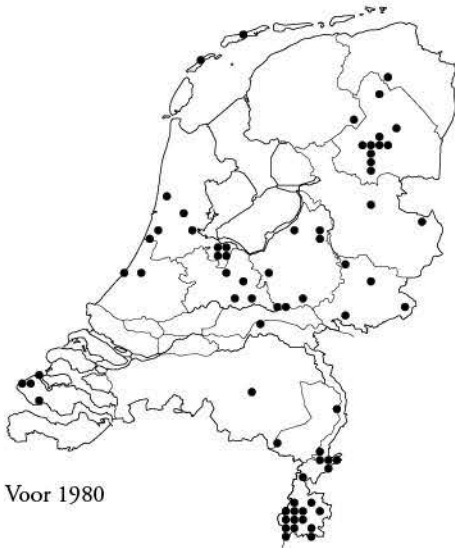
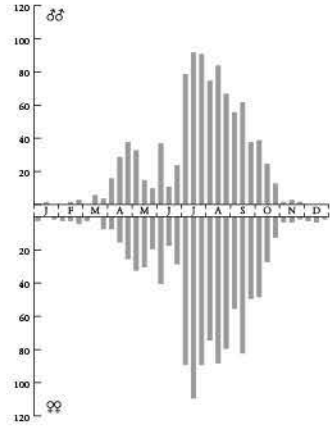
Identificatie – Schwartz & Footitt (1998), Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *L. (Exolygus) pratensis*, 1961, als *E. pratensis*), Wagner & Weber (1964, als *L. (E.) pratensis*) en Aglyamzyanov (2000). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië; India (Kerzhner & Josifov 1999, Aglyamzyanov 2009, Aukema et al. 2013).

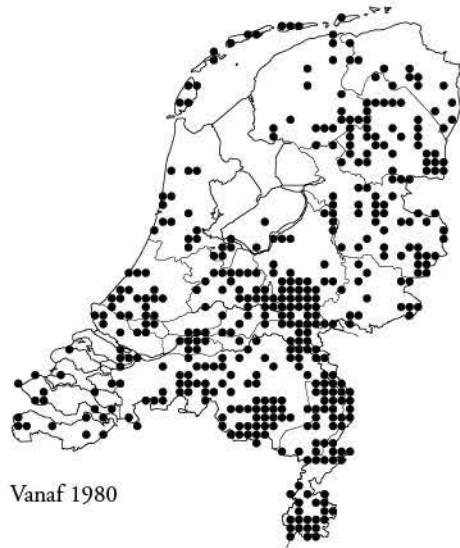
Habitat en ecologie – *Lygus pratensis* (macropteer, 5,8-7,3 mm) leeft polyfaag langs bosranden, op kaalslagen, in akkers en wegbermen en op ruderaal plekken op kruiden en struiken, onder andere op bijvoet *Artemisia vulgaris*, ganzenvoet *Chenopodium* sp. en struikheide *Calluna vulgaris*. Ze overwintert als adult op beschutte plaatsen, vaak op coniferen, en heeft één of twee generaties per jaar. Volwassen dieren van de zomergeneratie zijn waargenomen vanaf juni en van de overwinterende herfstgeneratie vanaf september. Het zijn goede vliegers, die vooral in het voorjaar talrijk worden gevangen op licht en in raamvallen.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen. Vanaf 1980 vaker waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Lygus rugulipennis

Synoniem – *Lygus pubescens* Reuter, 1912.

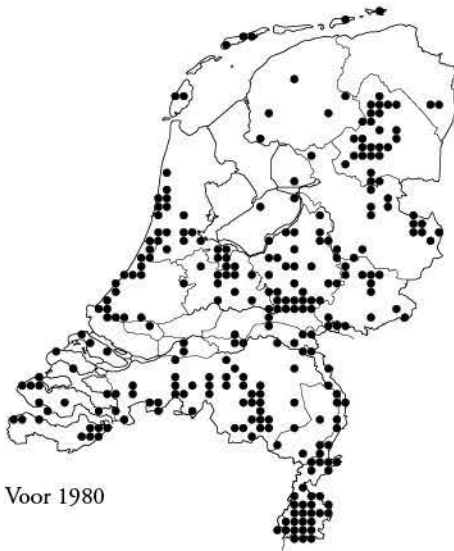
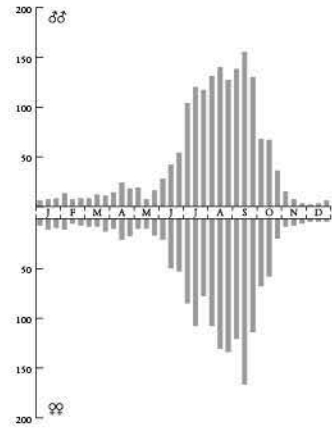
Identificatie – Schwartz & Foottit (1998), Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *L. (Exolygus) pubescens*, 1961, als *E. rugulipennis*), Wagner & Weber (1964, als *L. (E.) rugulipennis*) en Aglyamzyanov (2009). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aglyamzyanov 2009, Aukema et al. 2013).

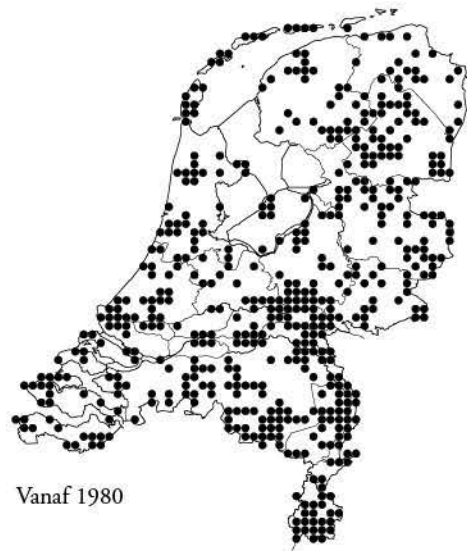
Habitat en ecologie – *Lygus rugulipennis* (macropteer, 4,7-5,7 mm) leeft zoöfytogaag langs bosranden, op kaalslagen, op akkers en wegbermen en op ruderaal plekken op zeer veel kruidachtige planten. Ze wordt vermeld van ruim 400 planten uit 57 families, waarvan de meeste behoren tot de composieten Asteraceae, kruisbloemen Brassicaceae en vlinderbloemen Fabaceae. Ze zuigt vooral aan bloemknoppen en groeipunten, en de larven voeden zich ook met bladluizen Aphidoidea en eieren van insecten. Schade is geconstateerd op andere aardappel *Solanum tuberosum*, granen (haver *Avena sativa*, rogge *Secale cereale* en tarwe *Triticum aestivum*), klaver *Trifolium* sp., luzerne *Medicago sativa* en suikerbiet *Beta vulgaris vulgaris*. Ze overwintert als adult op beschutte plaatsen, onder andere in strooisel, onder schors en op coniferen, en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren van de zomergeneratie zijn waargenomen vanaf juli en van de overwinterende herfstgeneratie vanaf september. Het zijn goede vliegers, die vooral in het voorjaar talrijk worden gevangen op licht en in raamvallen.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Holopainen & Varis (1991: waardplanten), Wheeler (2000a: schadelijkheid).

Voor 1980

Vanaf 1980

Lygus wagneri

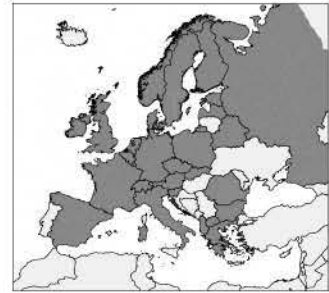
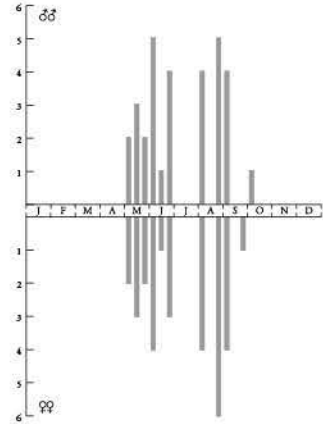
Identificatie – Schwartz & Foottit (1998), Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1961, 1967 en 1974a, als *Exobygus wagneri*), Wagner & Weber (1964, als *E. wagneri*) en Aglyamzyanov (2009). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië; boreomontaan (Kerzhner & Josifov 1999, Aglyamzyanov 2009, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Lygus wagneri* (macropteer, 5,4-7,0 mm) leeft hoofdzakelijk fytofaag in kruidenrijke vegetaties op onder andere bijvoet *Artemisia vulgaris*, echte valeriaan *Valeriana officinalis*, grote brandnetel *Urtica dioica*, guldenroede *Solidago* sp., havikskruid *Hieracium* sp., hertshooi *Hypericum* sp., jacobskruiskruid *Jacobaea vulgaris*, moerasspirea *Filipendula ulmaria* en zuring *Rumex* sp. Overwinterde dieren zijn in het voorjaar op bloeiende wilgenkatjes te vinden. Ze overwintert als adult, onder andere op coniferen, en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren van de zomergeneratie zijn waargenomen vanaf juni en van de overwinterende herfstgeneratie vanaf september. Vliegt frequent in voor- en najaar.

Status – Zeer zeldzaam, alleen bekend van tien uurhokken in Drenthe.

Literatuur – Aukema (1989a: eerste vondsten in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Megacoelum beckeri

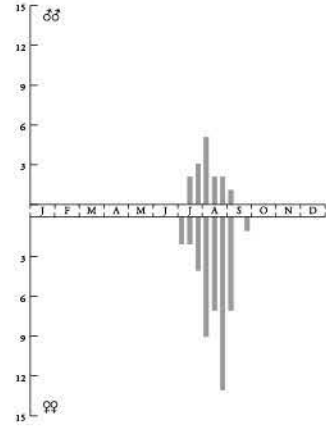
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2004: larve).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (Turkije en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Megacoelum beckeri* (macropteer, 6,3-7,3 mm) leeft zoöfytofaag op heideterreinen en in de duinen op grove den *Pinus sylvestris*, incidenteel ook op andere soorten den. Naast sap uit de jonge naalden leeft ze van kleine arthropoden, vooral bladluizen Aphidoidea. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit van midden juni tot begin juli en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot eind september.

Status – Zeldzaam, op de hogere zandgronden en in de duinen. Niet waargenomen in Groningen, Flevoland en Zeeland, en op de waddeneilanden bekend van Texel, Vlieland en Ameland.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Megacoelum infusum

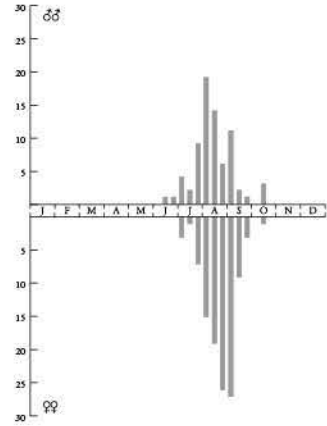
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

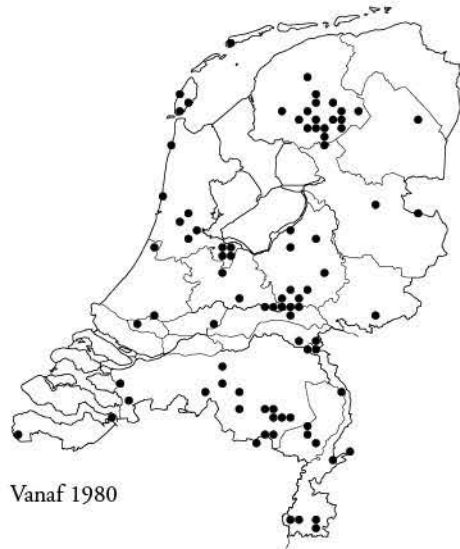
Habitat en ecologie – *Megacoelum infusum* (macropteer, 6,3-7,2 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, vooral op eik *Quercus* sp., incidenteel ook op berk *Betula* sp., els *Alnus* sp., es *Fraxinus* sp., hazelaar *Corylus avellana* en linde *Tilia* sp. Naast sap uit de bladnerven en de jonge scheuten leeft ze van kleine arthropoden, onder andere bladluizen Aphidoidea en bladvlooiën Psylloidea. Ze overwintert als ei op de bast of in houtige twijgen en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit vanaf eind mei en volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot eind oktober.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Groningen en Flevoland. Op de waddeneilanden op Texel en Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Mermelocerus schmidtii

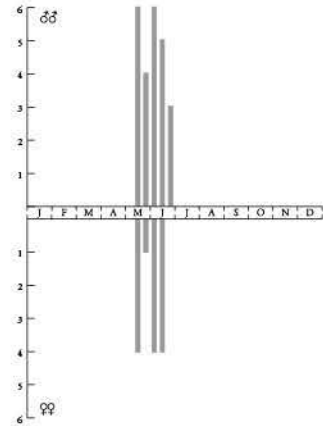
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Calocoris* (*Trichocalocoris*) *schmidtii*), Wagner (1952 en 1961, als *C. (T.) schmidtii*) en Wagner & Weber (1964, als *C. (T.) schmidtii*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Mermelocerus schmidtii* (macropteer, 7,3-8,0 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden op es *Fraxinus excelsior*. Volwassen dieren worden ook waargenomen op de bloeiwijzen van andere loofbomen, onder andere esdoorn *Acer* sp., meidoorn *Crataegus* sp. en sporkehout *Rhamnus frangula*, en ook vaak in de ondergroei van essen op grote brandnetel *Urtica dioica*. Naast sap van de waardplant voeden ze zich met bladluizen Aphidoidea, bladvlooiën Psylloidea, rupsen van vlinders Lepidoptera en andere kleine arthropoden. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot begin juli.

Status – Zeer zeldzaam, waargenomen in Gelderland (één uurhok), Zuid-Holland (twee uurhokken) en Zuid-Limburg (zes uurhokken). Vanaf 1980 meer vondsten in Zuid-Limburg en vanaf 2006 ook in Zuid-Holland waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland), Aukema et al. (2005: nieuwe vondsten in Limburg), Aukema & Hermes (2009a: eerste vondst in Zuid-Holland).

Miridius quadrivirgatus

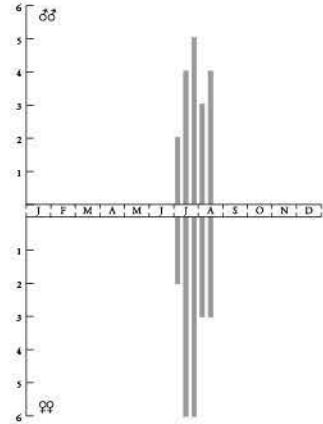
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2012: adult).

Verspreiding – Palearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Miridius quadrivirgatus* (macropteer, 8,8-10,0 mm) leeft in droge biotopen op hoge grassen Poaceae, onder andere op glanshaver *Arrhenatherum elatius*, haver *Avena* sp., kortsteel *Brachypodium* sp., kruipertje *Hordeum murinum* en andere gerstsoorten, raaigras *Lolium* sp., rogge *Secale cereale* en tarwe *Triticum* sp. Incidenteel is ze ook op klaver *Trifolium* sp. waargenomen, maar waarschijnlijk is dit geen voedselplant. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn waargenomen van begin mei tot eind juni en volwassen dieren van begin juli tot eind augustus.

Status – Zeer zeldzaam, beperkt tot Zeeland (zes uurhokken) en Zuid-Limburg (vier uurhokken).

Literatuur – Aukema (1989a, 1993b: vondsten in Zeeland), Aukema et al. (1997: vondst in Limburg), Brakman (1952: vondst in Zeeland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Miris striatus

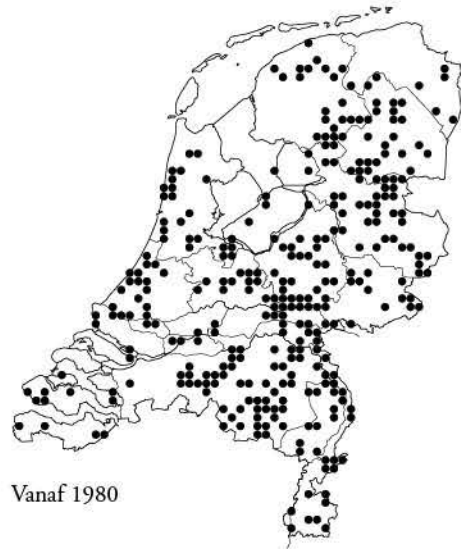
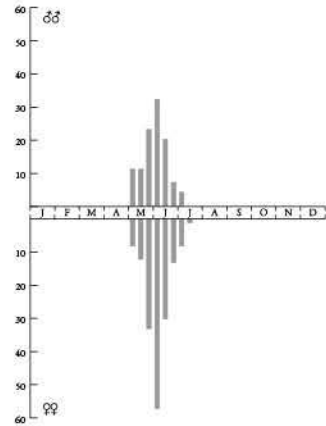
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve en adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika (Canarische Eilanden) en Azië (Turkije) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Miris striatus* (macropteer, 9,2-11,8 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, vooral op eik *Quercus* sp. en sporkehout *Rhamnus frangula*, maar ook op appel *Malus* sp., berk *Betula* sp., els *Alnus* sp., hazelaar *Corylus avellana*, iep *Ulmus* sp., meidoorn *Crataegus* sp., peer *Pyrus* sp., sleedoorn *Prunus spinosa* en wilg *Salix* sp. De larven en adulten zijn overwegend carnivoor en leven van bladluizen Aphidoidea, dop-, wol- en schildluizen Coccoidea, rupsen en poppen van verschillende families bladmineerders en bladrollers Tortricidae, en larven van bladkevers Chrysomelidae. Daarnaast zuigen ze aan jong blad, groei-punten en de rijpende zaden van de waardplanten. Ze overwintert als ei in de bast van jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in april of begin mei en volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot eind juli. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, waargenomen in alle provincies, maar niet op de waddeneilanden. Vanaf 1980 meer waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Neolygus contaminatus

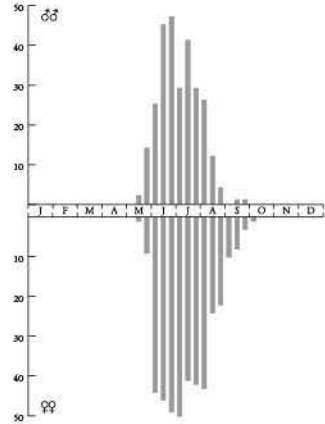
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Lygocoris contaminatus*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (Neolygus) contaminatus*), Wagner (1961 en 1967 als *Lygus (N.) contaminatus*), Wagner & Weber (1964, als *Lygus (N.) contaminatus*) en Aukema (2003a, als *Lygocoris (N.) contaminatus*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, als *Lygocoris (N.) contaminatus*, Aukema et al. 2013).

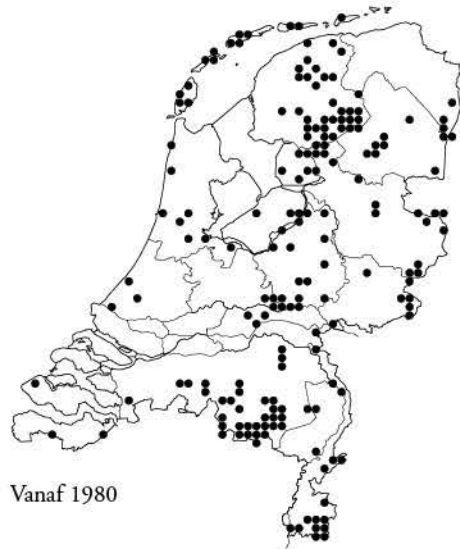
Habitat en ecologie – *Neolygus contaminatus* (macropteer, 4,9-6,3 mm) leeft fytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, vooral op berk *Betula* sp., maar ook op els *Alnus* sp. en hazelaar *Corylus* sp. Het voedsel bestaat uit het sap van bladstengels, knoppen en vooral van de katjes. Incidenteel wordt ze ook vermeld van andere boomsoorten, onder andere lijsterbes *Sorbus* sp., sporkehout *Rhamnus frangula* en wilg *Salix* sp. Ze overwintert als ei in de bloemknoppen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen eind april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot begin oktober.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (2003a: taxonomie en verspreiding in Nederland, als *Lygocoris (N.) contaminatus*), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Neolygus populi

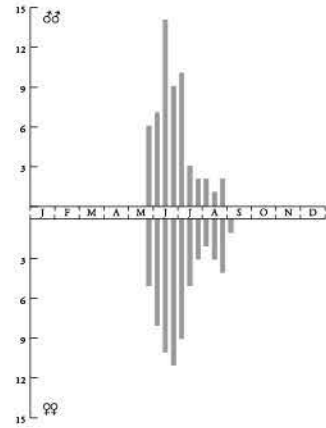
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Lygocoris populi*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (Neolygus) populi*), Wagner (1961 en 1967, als *Lygus (N.) populi*), Wagner & Weber (1964, als *Lygus (N.) populi*) en Aukema (2003a, als *Lygocoris (N.) populi*).

Verspreiding – Palaearctisch: West-Europa (Kerzhner & Josifov 1999, als *Lygocoris (N.) populi*).

Habitat en ecologie – *Neolygus populi* (macropteer, 5,8-6,5 mm) leeft fytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op witte abeel *Populus alba* en grauwe abeel *Populus x canescens*, een bastaard van witte abeel en ratelpopulier *P. tremula*. Het zuigen aan de groei-punten resulteert in verschrompeld en gehavend blad. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot begin september. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeldzaam, verspreid over het hele land en op de waddeneilanden. Niet waargenomen in Groningen, Drenthe, Overijssel, Utrecht en op het waddeneiland Schiermonnikoog. Het aantal waarnemingen is vanaf 1980 sterk toegenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: eerste vondsten in Nederland, 2003a: taxonomie en verspreiding in Nederland, als *Lygocoris (N.) populi*), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Neolygus viridis

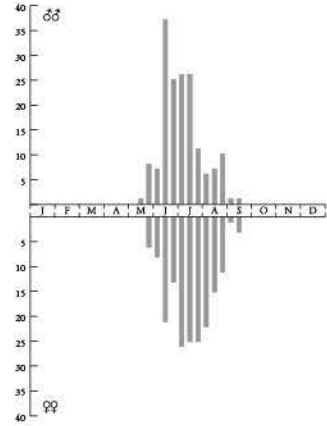
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Lygocoris viridis*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (Neolygus) viridis*), Wagner (1961 en 1967, als *Lygus (N.) viridis*), Wagner & Weber (1964, als *Lygus (N.) viridis*) en Aukema (2003a, als *Lygocoris (N.) viridis*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Oost-Azië (Kerzhner & Jofisov 1999, als *Lygocoris (N.) viridis*, Aukema et al. 2013).

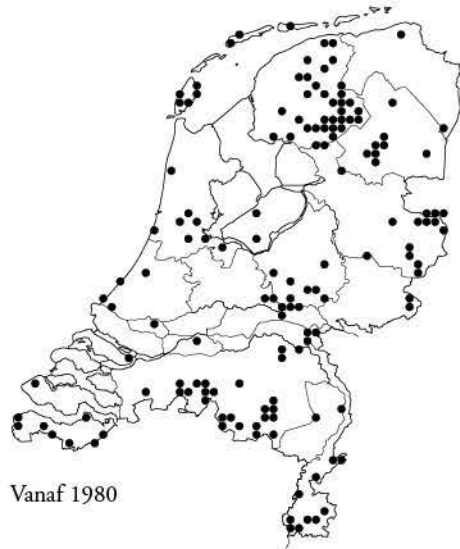
Habitat en ecologie – *Neolygus viridis* (macropteer, 5,2-6,9 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, vooral op linde *Tilia* sp. en sporkehout *Rhamnus frangula*, maar incidenteel ook op eik *Quercus* sp., esdoorn *Acer* sp., els *Alnus* sp. en andere loofbomen. Naast sap uit bloeiwijzen en zaden van de waardplanten zuigt ze ook bladluizen Aphidoidea en bladvlvooien Psylloidea uit. Ze overwintert als ei in de twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot eind september. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op de waddeneilanden behalve Vlieland en Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema (2003a: taxonomie en verspreiding in Nederland, als *Lygocoris (N.) viridis*), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthops (Orthops) basalis

Identificatie – Cobben (1958), Stichel (1956-1958, als *Lygus (O.) basalis*) en Rieger (1985). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult). In de literatuur met *O. kalmii* verward.

N.B.: In Wagner (1967) en Wagner & Weber (1964) zijn de oog-indexen* van *O. kalmii* en *O. basalis* verwisseld.

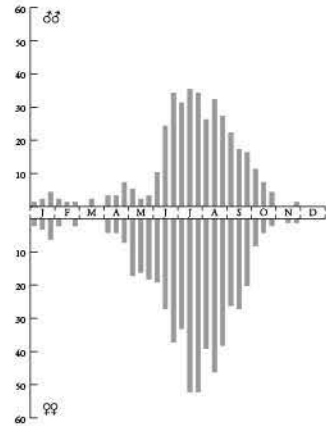
Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in West-Siberië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Orthops basalis* (macropteer, 4,2-5,0 mm) leeft fytofaag in uiteenlopende biotopen op veel verschillende soorten schermbloemen Apiaceae, waarop ze hoofdzakelijk in de bloeschermen van de zaden leeft. Ze overwintert als adult in het strooisel en op andere beschutte plekken en heeft één generatie per jaar. De eieren komen vanaf mei uit en volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf begin juni. Ze komen vaak samen voor met *O. campestris* en het zijn goede vliegers.

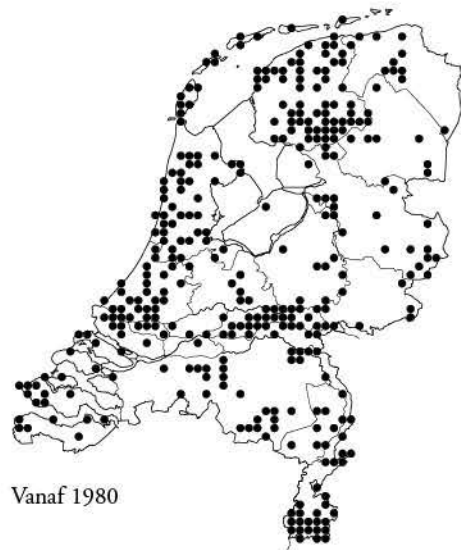
Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland, inmiddels gereviseerd), Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Cobben (1958: taxonomie), Rieger (1985: taxonomie).

*Oogindex: de verhouding oogbreedte/vertexbreedte gemeten over de grootste breedte van de kop (Aukema, 1981: meetmethode).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthops (Orthops) campestris

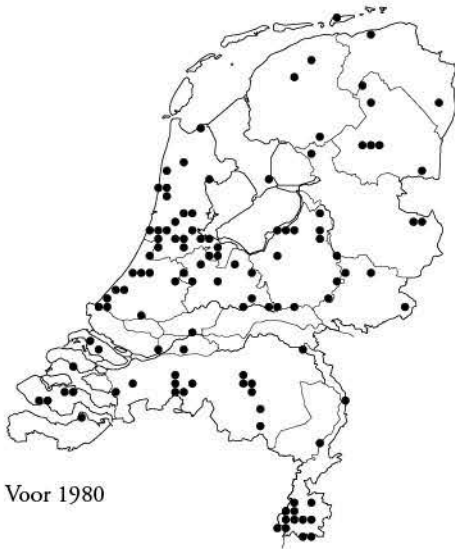
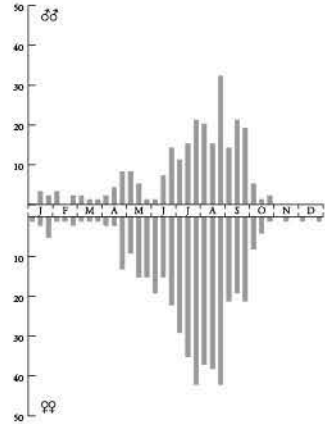
Identificatie – Cobben (1958), Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *Lygus (O.) campestris*), Wagner (1952, als *L. (O.) campestris*; 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in West-Siberië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

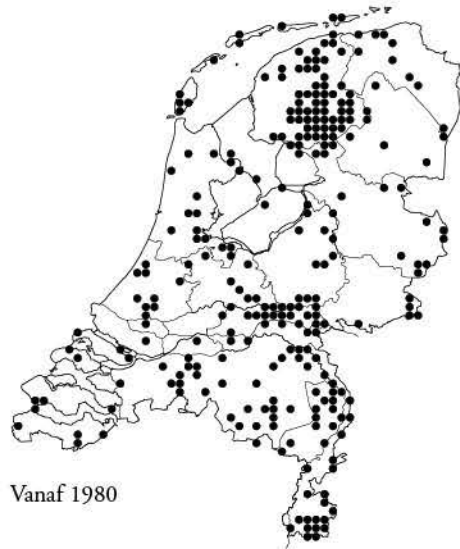
Habitat en ecologie – *Orthops campestris* (macropteer, 3,6-4,1 mm) leeft fytofaag in uiteenlopende biotopen op schermbloemen Apiaceae, onder andere berenklauw *Heracleum* sp., bevernel *Pimpinella*, engelwortel *Angelica* sp., kervel *Anthriscus* sp., pastinaak *Pastinaca* sp., wilde peen *Daucus carota* en zevenblad *Aegopodium podagraria*. In tuinen komt ze ook voor op dille *Anethum graveolens*, peterselie *Petroselinum crispum* en lavas *Levisticum officinale*. Zowel het jonge blad als de bloemknoppen en de onrijpe zaden dienen als voedsel. Ze overwintert als adult in het strooisel en op ander beschutte plaatsen en heeft één generatie per jaar. De eieren worden afgezet in de jonge stengels en bladeren en komen vanaf mei uit. Volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf juni. Ze komen vaak samen voor met *O. basalis* en het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Cobben (1958: taxonomie).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthops (Orthops) kalmii

Identificatie – Cobben (1958), Stichel (1956-1958, als *Lygus (O.) kalmii*) en Rieger (1985). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult). In de literatuur vaak verward met *O. basalis*.

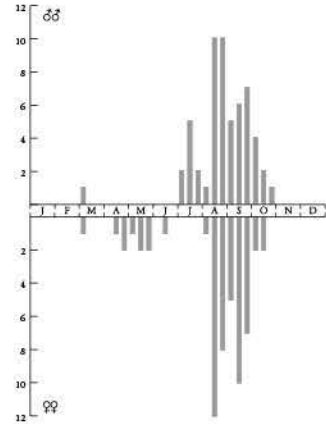
N.B.: In Wagner (1967) en Wagner & Weber (1964) zijn de oog-indexen van *O. kalmii* en *O. basalis* verwisseld.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in Oost-Siberië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Orthops kalmii* (macropteer, 4,2-5,0 mm) leeft fytofaag in wegbermen, kruidenrijke graslanden en ruderaal plekken op verschillende soorten schermbloemen Apiaceae, onder andere wilde peen *Daucus carota*. Ze overwintert als adult in het strooisel en op andere beschutte plekken en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf midden juli.

Status – Zeldzaam, met zekerheid alleen in Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg en daar plaatselijk niet zeldzaam. Ze komen samen voor met *O. basalis* en *O. campestris* en het zijn goede vliegers.

Literatuur – Cobben (1958: taxonomie), Rieger (1985: taxonomie).

Pantilius (Pantilius) tunicatus

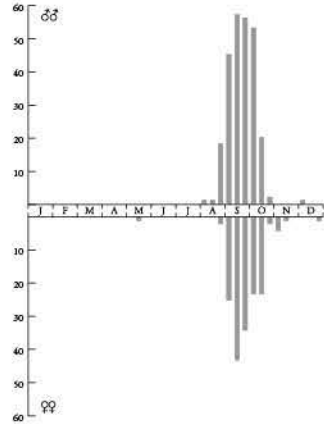
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in het Verre Oosten (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

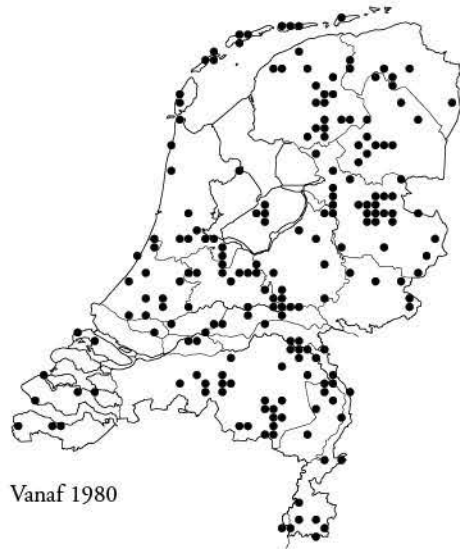
Habitat en ecologie – *Pantilius tunicatus* (macropteer, 8,5-10,2 mm) leeft fytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op berk *Betula* sp., els *Alnus* sp. en hazelaar *Corylus avellana*. Larven en adulten zuigen aan de knoppen, de jonge katjes en de jonge twijgen. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen vanaf juli uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind juli tot in december. Incidenteel zijn overwinterende exemplaren aangetroffen.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Ktenocoris) insignis

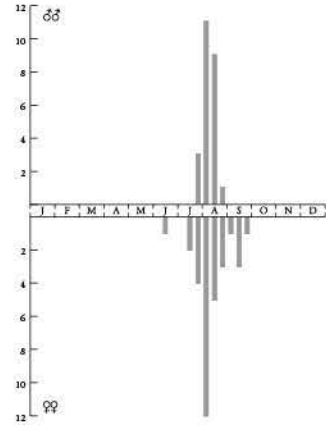
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2004: adult). De vrouwtjes zijn lastig te onderscheiden van die van *P. varipes*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië en China (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Phytocoris insignis* (macropteer, 4,7-6,8 mm) leeft zoöfytogaag in zonnige, droge heideterreinen op gewone dophei *Erica tetralix*, struikheide *Calluna vulgaris* en brem *Cytisus scoparius*. In storingssituaties komt ze daar ook voor op wilgenroosje *Chamerion angustifolium*. Naast sap uit bloeiwijzen en onrijpe zaden leven ze van kleine insecten. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot eind september. De vleugels van de vrouwtjes zijn korter dan bij de mannetjes.

Status – Zeldzaam, niet in het noorden en langs de kust. Vanaf 1980 minder waargenomen.

Literatuur – Gravestein (1943: revisie Nederlands materiaal).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Ktenocoris) nowickyi

Synoniem – *Phytocoris singeri* Wagner, 1954.

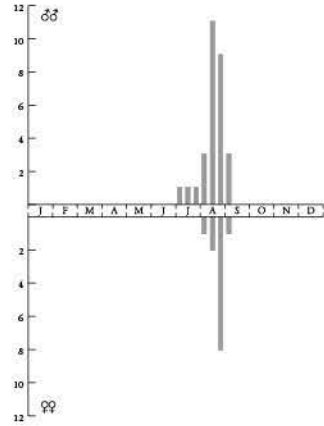
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *P. nowickyi* en *P. singeri*), Wagner (1952, als *P. nowickyi* en *P. singeri*, 1961, als *P. nowickyi*, 1967, als *P. singeri*) en Wagner & Weber (1964, als *P. singeri*).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Siberië en het Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, als *P. nowickyi* en *P. singeri*, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Phytocoris nowickyi* (macropteer, 5,0-6,5 mm) leeft zoöfaag in min of meer vochtige biotopen op kruiden, onder andere op bijvoet *Artemisia vulgaris*, kluwenzuring *Rumex conglomeratus*, melde *Atriplex* sp., wateraardbei *Comarum palustre* en wilgenroosje *Chamerion angustifolium*. Incidenteel is ze ook op eik *Quercus* sp., papegaaienkruid *Amaranthus retroflexus* en wilg *Salix* sp. waargenomen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot begin september. De vleugels van de vrouwtjes zijn korter dan bij de mannetjes.

Status – Zeldzaam, uitsluitend in Limburg waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Ktenocoris) ulmi

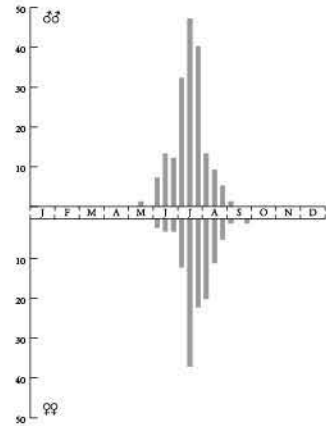
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

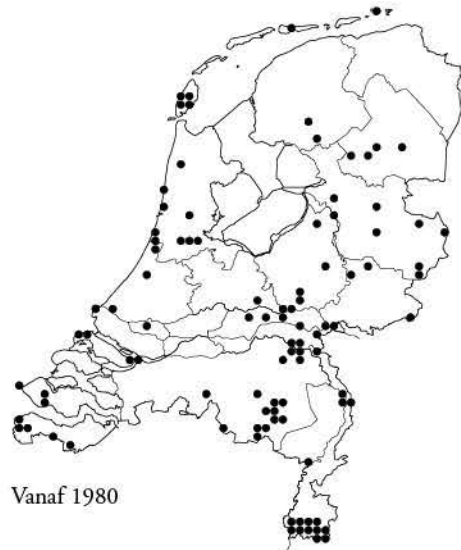
Habitat en ecologie – *Phytocoris ulmi* (macropteer, 6,4-8,0 mm) leeft zoöfytofaag op loofbomen en struiken langs bosranden en in houtwallen, vooral op meidoorn *Crataegus* sp. In de literatuur worden ook appel *Malus* sp., braam *Rubus* sp., brem *Cytisus scoparius*, hazelaar *Corylus avellana*, ribes *Ribes* sp., sleedoorn *Prunus spinosa*, wilg *Salix* sp. en zelfs coniferen als den *Pinus* sp. en jeneverbes *Juniperus* sp., en kruiden als waardplanten genoemd. Larven en adulten leven van kleine insecten, onder andere bladluizen Aphidoidea, blad-vlooien Psylloidea, schildluizen Coccoidea en spintmijten Tetranychidae, maar zuigen ook aan de onrijpe vruchten, knoppen en het jonge blad van de waardplant. Ze overwintert als ei in de schors en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in mei en volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot in september. Het zijn goede vliegers.

Status – Algemeen, in alle provincies, behalve Flevoland. Waargenomen op de waddeneilanden Texel en Ameland en op Rottumerplaat.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Ktenocoris) varipes

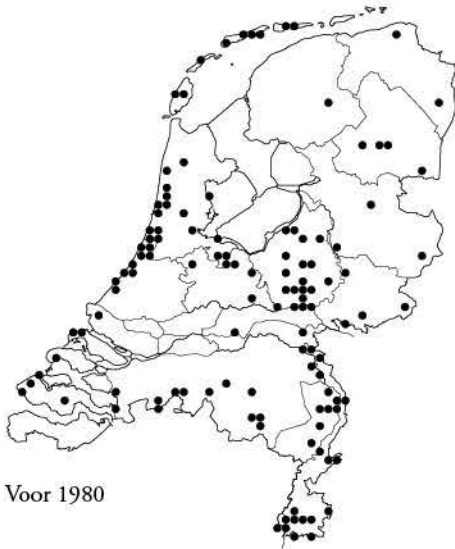
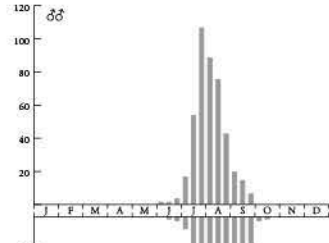
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adult). De vrouwtjes zijn lastig te onderscheiden van die van *P. insignis*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus en Centraal-Azië); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

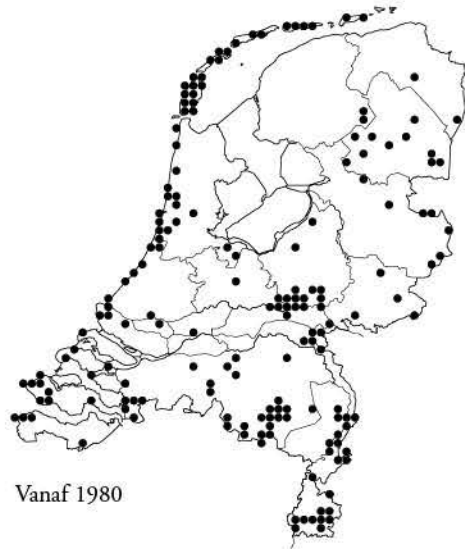
Habitat en ecologie – *Phytocoris varipes* (macropteer, 5,8-7,5 mm) leeft zoöfytogaag in droge habitats op grassen en kruiden, onder andere als *Artemisia* sp., brem *Cytisus scoparius*, dravik *Bromus* sp., duizendblad *Achillea millefolium*, kamille *Matricaria* sp., klaver *Trifolium* sp., knooppkruid *Centaurea jacea*, lathyrus *Lathyrus* sp., reukloze kamille *Tripleurospermum maritimum*, stalkruid *Ononis* sp., timoteegras *Phleum pratense pratense*, walstro *Galium* sp. en zuring *Rumex* sp. Naast sap uit bloeiwijzen en onrijpe zaden leven ze ook van kleine insecten. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind oktober. De vleugels van de vrouwtjes zijn korter dan bij de mannetjes, maar beide geslachten worden op licht gevangen.

Status – Zeer algemeen, met uitzondering van Flevoland in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Phytocoris) dimidiatus

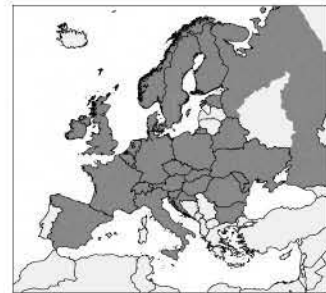
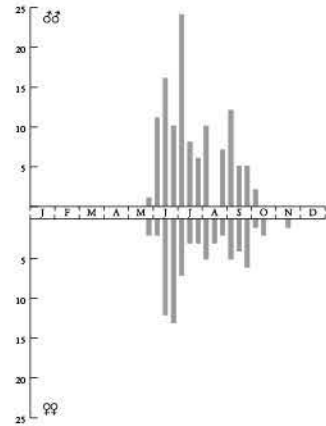
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (de Kaukasus en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Phytocoris dimidiatus* (macropteer, 5,3-7,0 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, boomgaarden, parken en tuinen op met korstmossen begroeide loofbomen, vaak op vruchtbomen, onder andere appel *Malus* sp., peer *Pyrus* sp. en pruim *Prunus domestica*. Incidenteel komt ze ook op andere loofbomen voor, onder andere beuk *Fagus* sp., eik *Quercus* sp., es *Fraxinus* sp., linde *Tilia* sp. en wilg *Salix* sp. Overdag zitten ze vaak op de stam of op dikke takken in schorsspleten en tussen korstmossen. Ze overwintert als ei en heeft één of twee generaties per jaar. De eieren komen uit vanaf mei en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in november, wat mogelijk duidt op twee generaties. Vooral de mannetjes worden vlieggenomen.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Zuid-Holland. Niet bekend van de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Phytocoris) intricatus

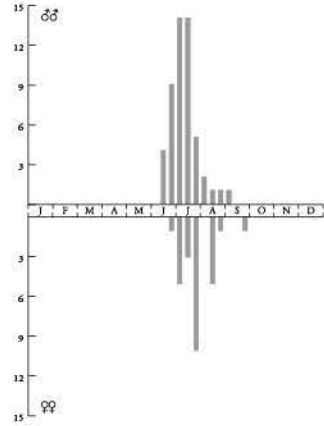
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Siberië en het Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Phytocoris intricatus* (macropteer, 6,4-7,0 mm) leeft zoöfytofaag in bossen op naaldbomen, onder andere op lork *Larix* sp. en spar *Picea* sp., incidenteel ook op den *Pinus* sp. en schijncipres *Chamaecyparis* sp. Naast sap uit de naalden voeden ze zich ook met bladluizen Aphidoidea en bladvluisen Psylloidea. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot eind september. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeldzaam, vrijwel uitsluitend in het binnenland. Niet waargenomen in Groningen, Flevoland, Zuid-Holland en Zeeland. Niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Phytocoris) longipennis

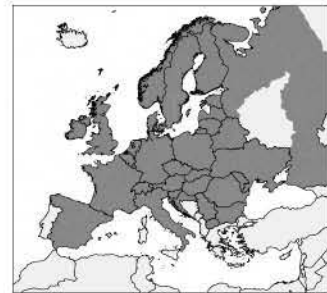
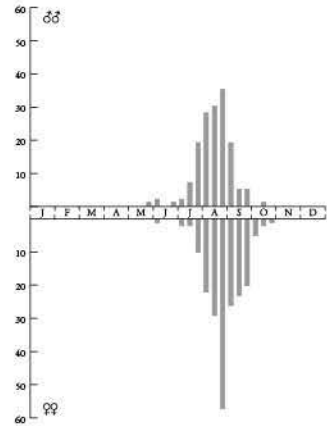
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, Centraal-Azië, Oost-Siberië en het Verre Oosten); na versleping gevestigd in Canada (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

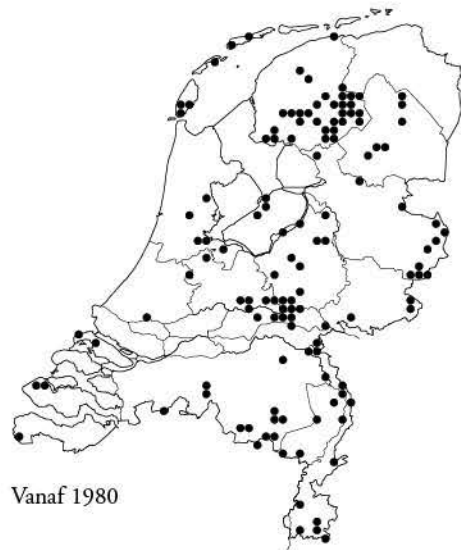
Habitat en ecologie – *Phytocoris longipennis* (macropteer, 6,6-7,5 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, houtwallen, boomgaarden, parken en tuinen op de stam en de takken van loofbomen, onder andere appel *Malus* sp., beuk *Fagus sylvatica*, eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., es *Fraxinus* sp., esdoorn *Acer* sp., hazelaar *Corylus avellana*, meidoorn *Crataegus* sp., populier *Populus* sp., prunus *Prunus* sp. en wilg *Salix* sp. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind oktober. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op de waddeneilanden Texel, Vlieland en Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Phytocoris) pini

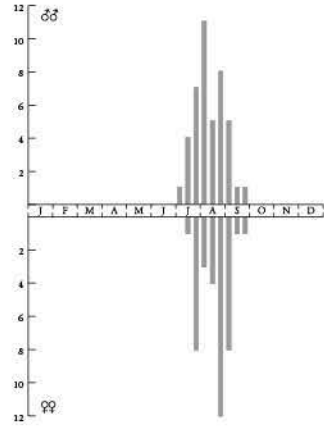
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden- en Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Phytocoris pini* (macropteer, 5,5-6,6 mm) leeft zoöfytotaag in naaldbossen en op heideterreinen op grove den *Pinus sylvestris*, incidenteel op andere coniferen. Er zijn waarnemingen op jeneverbess *Juniperus communis*, lork *Larix* sp., spar *Picea* sp. en zilverspar *Abies* sp. Het dierlijk voedsel bestaat hoofdzakelijk uit takluizen Lachnidae. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot eind september.

Status – Gewoon, in het binnenland en enkele vondsten in de Noord-Hollandse duinen. Vanaf 1980 minder waargenomen

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Phytocoris) populi

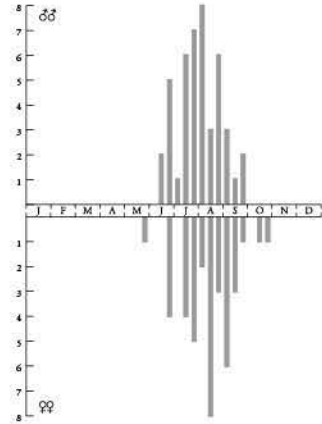
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Siberië en het Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

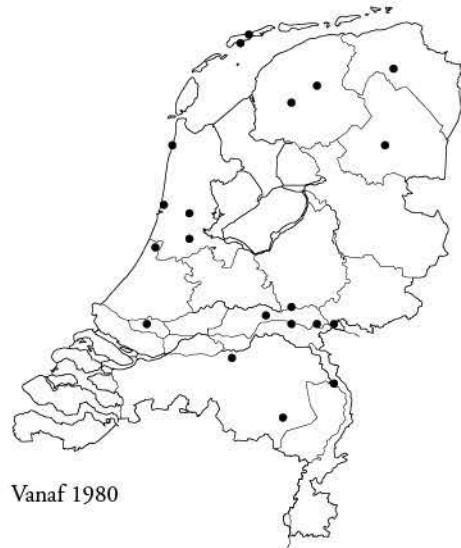
Habitat en ecologie – *Phytocoris populi* (macropteer, 6,3-7,3 mm) leeft zoöfytofaag in loofbossen, houtwallen, parken en tuinen op de stam en takken van loofbomen, vooral op populier *Populus* sp. en wilg *Salix* sp., maar ook op berk *Betula* sp., eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., es *Fraxinus* sp., linde *Tilia* sp. en verschillende vruchtbomen. Het dierlijk voedsel bestaat hoofdzakelijk uit bladvlooiën Psylloidea, stofluizen Psocoptera en andere kleine stambewonende arthropoden. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in oktober.

Status – Tamelijk zeldzaam, waargenomen in alle provincies behalve Flevoland en Zeeland. Op de waddeneilanden op Texel en Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Phytocoris) reuteri

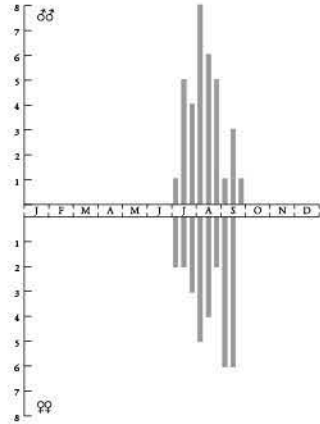
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult) Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

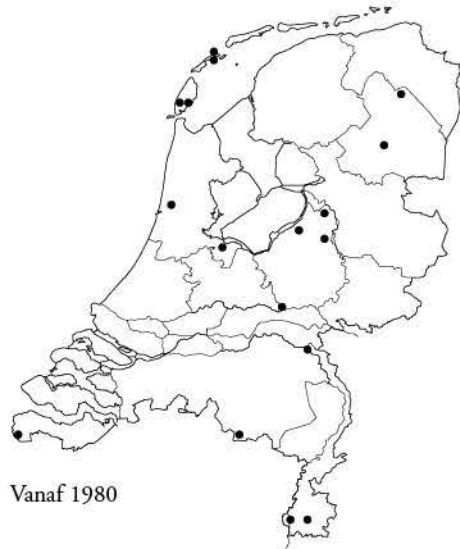
Habitat en ecologie – *Phytocoris reuteri* (macropteer, 5,8-7,0 mm) leeft zoöfytofaag in loofbossen, houtwallen, boomgaarden, parken en tuinen op stammen en takken van loofbomen, vooral op Rosaceae als appel *Malus* sp., meidoorn *Crataegus* sp., peer *Pyrus* sp., pruim *Prunus domestica*, ribes *Ribes* sp., sleedoorn *Prunus spinosa* en wilde lijsterbes *Sorbus aucuparia*. Incidenteel wordt ze ook op andere loofbomen waargenomen, bijvoorbeeld op berk *Betula* sp., eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., iep *Ulmus* sp. en wilg *Salix* sp. Het voedsel bestaat hoofdzakelijk uit kleine insecten, spintmijten Tetranychidae en spanrupsen Geometridae. Op appel voedt ze zich vooral met de bladvlo *Cacopsylla mali* (Schmidberger, 1836). Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot eind september.

Status – Zeldzaam, niet waargenomen in de provincies Groningen, Overijssel en Flevoland. Op de waddeneilanden bekend van Texel, Vlieland en Terschelling. Minder waarnemingen in de periode vanaf 1980.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phytocoris (Phytocoris) tiliae tiliae

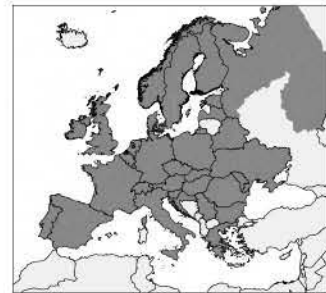
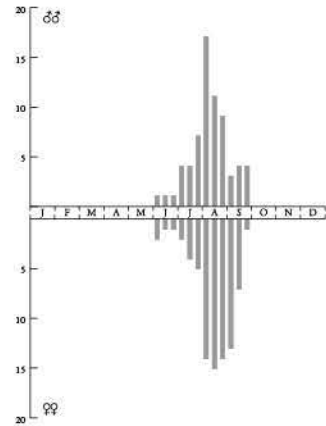
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika. De ondersoort *Phytocoris (Phytocoris) tiliae designatus* Wagner, 1955 komt voor in het Middellandse Zeegebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

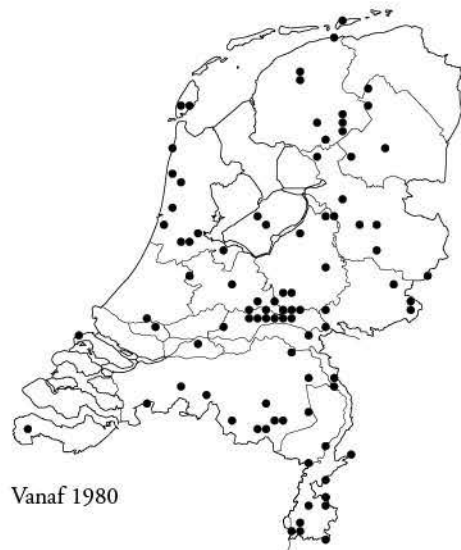
Habitat en ecologie – *Phytocoris tiliae* (macropteer, 6,0-6,9 mm) leeft zoöfytofaag in loofbossen, houtwallen, boomgaarden, parken en tuinen op een groot aantal loofbomen, onder andere appel *Malus* sp., eik *Quercus* sp., es *Fraxinus* sp., gewone esdoorn *Acer pseudoplatanus* en linde *Tilia* sp., zowel op de stam als op de twijgen en bladeren. Ze leeft hoofdzakelijk van dierlijk voedsel, onder andere jonge rupsen van vlinders Lepidoptera, poppen van lieveheersbeestjes Coccinellidae en spintmijten Tetranychidae. De eieren overwinteren in het jonge hout van de waardplant en er is één generatie per jaar. De eieren komen uit vanaf mei en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind september.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op de waddeneilanden Texel en Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pinalitus atomarius

Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Orthops atomarius*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (O.) atomarius*), Wagner (1952, als *L. (O.) atomarius*, 1961, als *O. atomarius*) en Wagner & Weber (1964, als *O. atomarius*). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Pinalitus atomarius* (macropteer, 4,0-5,2 mm) leeft fytofaag in naaldbossen, parken en tuinen op aangeplante naaldbomen, onder andere op fijnspar *Picea abies*, gewone zilverspar *Abies alba* en Weymouthden *Pinus strobus*. Ze overwintert als volwassen dier. De eieren worden in april en mei afgezet en de nieuwe generatie is vanaf juli volwassen.

Status – Zeer zeldzaam, één oude vondst in Heemstede (Noord-Holland) in 1953 (Cobben 1958) en één recente vondst in Harderwijk (Gelderland) in 2002 (Aukema et al. 2005).

Literatuur – Aukema et al. (2005: vondst in Gelderland), Cobben (1958: eerste vondst in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pinalitus cervinus

Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Orthops cervinus*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (O.) cervinus*), Wagner (1952, als *L. (O.) cervinus*, 1961, als *O. cervinus*) en Wagner & Weber (1964, als *O. cervinus*). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

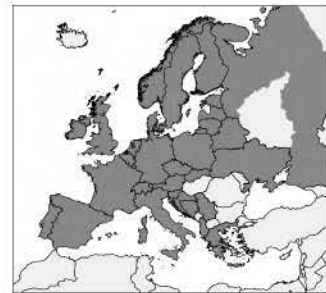
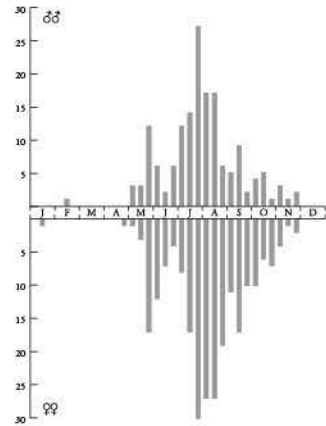
Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Canada (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Pinalitus cervinus* (macropteer, 3,8-4,4 mm) leeft fytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, vooral op linde *Tilia* sp., maar ook vaak op buxus *Buxus sempervirens*, es *Fraxinus* sp., hazelaar *Corylus avellanae* en klimop *Hedera helix*, en incidenteel op veel andere soorten. Ze zuigt aan knoppen, bloeiwijzen en onrijpe zaden. Adulten overwinteren en er zijn waarschijnlijk twee overlappende generaties per jaar. Volwassen dieren kunnen het hele jaar worden waargenomen met duidelijke pieken in mei en juli/augustus. Overwintering als ei komt voor in Noord-Europa.

Het zijn goede vliegers, die vaak op licht en in raamvallen worden gevangen.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op de waddeneilanden Texel, Vlieland en Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pinalitus rubricatus

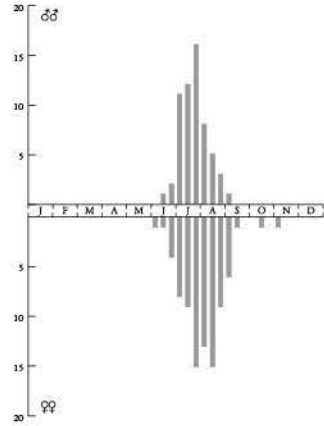
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Orthops rubricatus*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (O.) rubricatus*), Wagner (1952, als *L. (O.) rubricatus*, 1961, als *O. rubricatus*) en Wagner & Weber (1964, als *O. rubricatus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (van Centraal-Azië tot in het Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

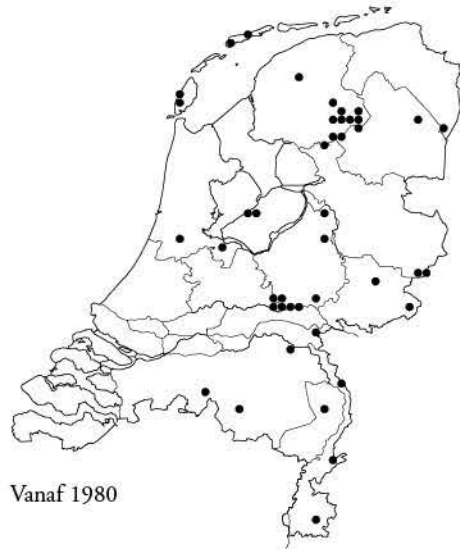
Habitat en ecologie – *Pinalitus rubricatus* (macropteer, 4,1-4,9 mm) leeft fytofaag in bossen, parken en tuinen op coniferen, vooral op spar *Picea* sp., maar ook op grove den *Pinus sylvestris*, lork *Larix* sp. en zilverspar *Abies* sp., en zuigt aan de knoppen en de jonge twijgen. Ze overwintert als ei in de jonge naalden en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in mei en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in november. Het zijn goede vliegers.

Status – Gewoon, in alle provincies en op de waddeneilanden Texel en Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pinalitus viscicola

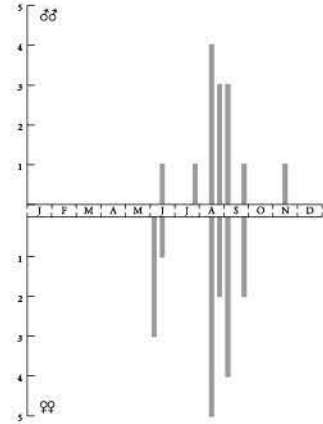
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Orthops viscicola*), Stichel (1956-1958, als *Lygus (O.) viscicola*), Wagner (1952, als *L. (O.) viscicola*, 1961, als *O. viscicola*) en Wagner & Weber (1964, als *O. viscicola*). Foto: Wachmann et al. (2004: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Pinalitus viscicola* (macropteer, 3,4-4,6 mm) leeft monofaag op maretak *Viscum album*, in het buitenland ook op *Loranthus europaeus*. Ze is niet gebonden aan bepaalde waardplanten van de voedselplant, die op verschillende loofbomen parasiteert. Ze overwintert als ei of als adult en heeft één of twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in november.

Status – Zeer zeldzaam, uitsluitend in Zuid-Limburg. Onderbemonsterd door de doorgaans moeilijke bereikbaarheid van de waardplant.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland), Aukema & Stigter (1998: nieuwe vondsten).

Voor 1980

Vanaf 1980

Polymerus (Poeciloscytus) palustris

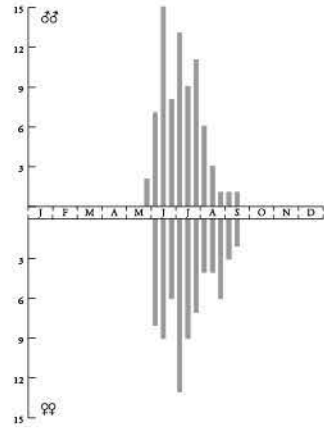
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Siberië en het Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Polymerus palustris* (macropteer, 4,8-6,0 mm) leeft fytofaag in vochtige voedselrijke biotopen langs vennen, sloten en beken, en in rietlanden op moeraswalstro *Galium palustre*, incidenteel ook op andere walstrosoorten. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind september.

Status – Gewoon, waargenomen in alle provincies behalve Groningen en op de waddeneilanden bekend van Texel.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Polymerus (Poeciloscytus) unifasciatus

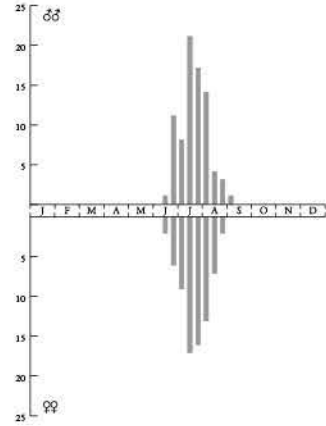
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Noord-Afrika, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Polymerus unifasciatus* (macropteer, 5,3-6,8 mm) leeft fytofaag in duinen, heidegebieden en kalkgrasland op walstro *Galium* sp, vooral op glad walstro *G. mollugo* en geel walstro *G. verum*, maar ook op liggend walstro *G. saxatile* en noords walstro *G. boreale*. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot in september.

Status – Algemeen in de duinen, maar elders tamelijk zeldzaam. Waargenomen in alle provincies behalve Groningen en Flevoland. Aangetroffen op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Polymerus (Poeciloscytus) vulneratus

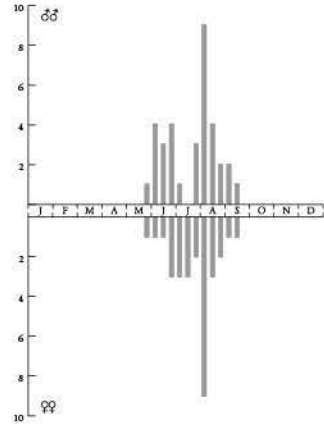
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Noord-Afrika, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

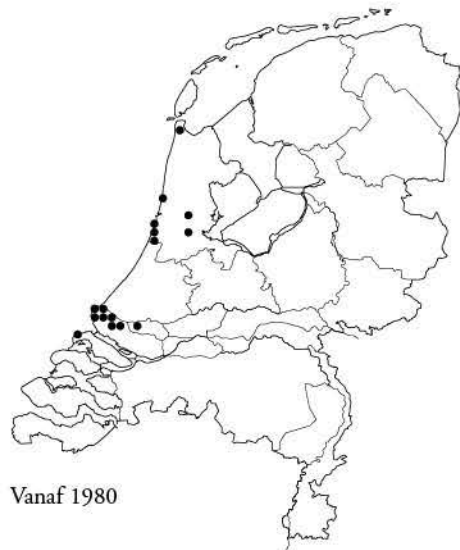
Habitat en ecologie – *Polymerus vulneratus* (macropteer, 4,2-5,0 mm) leeft fytofaag in open biotopen op zandgrond langs de kust op allerlei kruiden, onder andere loogkruid *Salsola* sp., vlieszaad *Corispermum* sp. en geel walstro *Galium verum*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september.

Status – Zeldzaam, uitsluitend langs de kust in Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland. Op de waddeneilanden bekend van Texel, Terschelling en Ameland, maar daar sinds 1951 niet meer waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (1997: nieuwe waarnemingen, 2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Polymerus (Polymerus) holosericeus

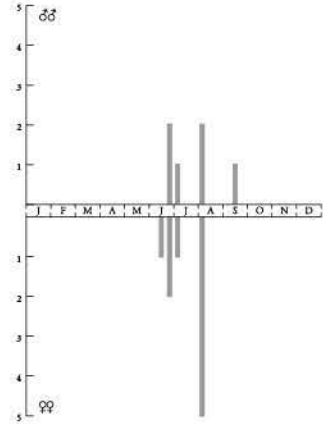
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2004: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Polymerus holosericeus* (macropteer, 4,2-5,2 mm) leeft fytofaag in min of meer vochtige biotopen op walstro *Galium* sp., onder andere geel walstro *G. verum*, glad walstro *G. mollugo* en moeraswalstro *G. palustre*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot eind september.

Status – Zeer zeldzaam, na 1955 niet meer waargenomen. Bekend uit zeven uurhokken langs de oostgrens: twee in Overijssel, één in Gelderland en vier in Limburg. Een meer zuidelijke soort, die in Nederland de grens van haar areaal bereikt en nooit voet aan de grond heeft gekregen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Polymerus (Polymerus) nigrita

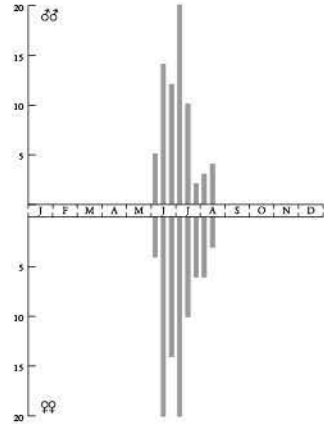
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *P. nigritus*), Stichel (1956-1958, als *P. nigritus*), Wagner (1952 en 1961, als *P. nigritus*) en Wagner & Weber (1964, als *P. nigritus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in het Verre Oosten (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

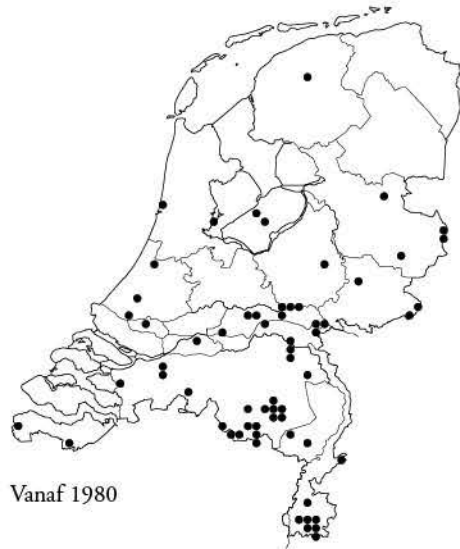
Habitat en ecologie – *Polymerus nigrita* (macropteer, 4,0-4,9 mm) leeft fytofaag in min of meer vochtige bosranden en ruigtes op walstro *Galium* sp., doorgaans op kleeftkruid *G. aparine*, maar er zijn ook waarnemingen op geel walstro *G. verum*, glad walstro *G. mollugo*, kruisbladwalstro *Cruciata laevipes*, moeraswalstro *G. palustre* en noords walstro *G. boreale*. Ze overwintert als ei in de zaden van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in mei en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot midden augustus.

Status – Gewoon, in het zuidoosten algemener. Niet waargenomen in Groningen en niet bekend van de de waddeneilanden. Vanaf 1980 duidelijk meer waarnemingen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Rhabdomiris striatellus striatellus

Synoniem – *Calocoris quadripunctatus* (Villers, 1789); *Calocoris ochromelas* (Gmelin, 1790).

Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *C. quadripunctatus*), Stichel (1956-1958, als *C. (Closterotomus) quadripunctatus*), Wagner (1952 en 1961, als *C. (Closterotomus) ochromelas*) en Wagner & Weber (1964, als *C. (Closterotomus) quadripunctatus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve en adulten), Skipper (2013: larve en adult).

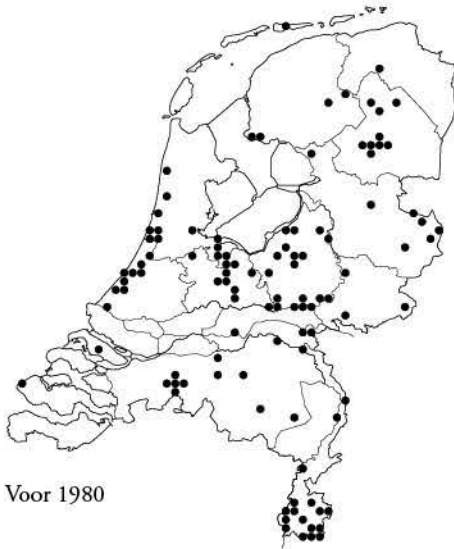
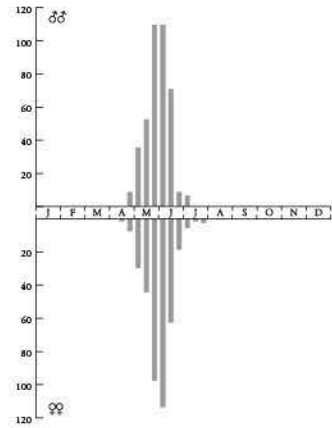
Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en China). (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *R. striatellus wagneri* Kerzhner & Schuh, 1998 komt voor in Aziatisch Turkije

Habitat en ecologie – *Rhabdomiris striatellus* (macropteer, 7,0-8,4 mm) leeft zoöfytofaag op wintereik *Quercus petraea* en zomereik *Q. robur*. Vermeldingen van andere planten dan eik hebben geen betrekking op waardplanten, maar zijn voornamelijk het gevolg van de grote vliegactiviteit van de volwassen dieren. Ze overwintert als ei in de knoppen van de vrouwelijke bloeiwijzen en heeft één generatie per jaar. De larven leven van de bloeiwijzen en de adulten zijn hoofdzakelijk carnivoor en voeden zich met kleine insecten, onder ander bladluizen Aphidoidea, rupsen van bladrollers Tortricidae en larven van andere miriden. De eieren komen vroeg in het voorjaar uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot eind juli.

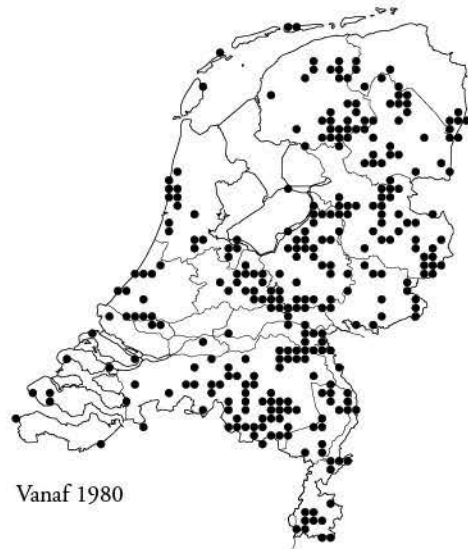
Het zijn goede vliegers, die vaak in groot aantal op licht en in raamvallen worden gevangen.

Status – Zeer algemeen, waargenomen in alle provincies en op de waddeneilanden Texel, Vlieland en Ameland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Stenotus binotatus

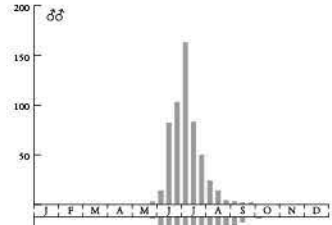
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika, tropisch Afrika, Oceanië (Hawaii) en Nieuw Zeeland (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

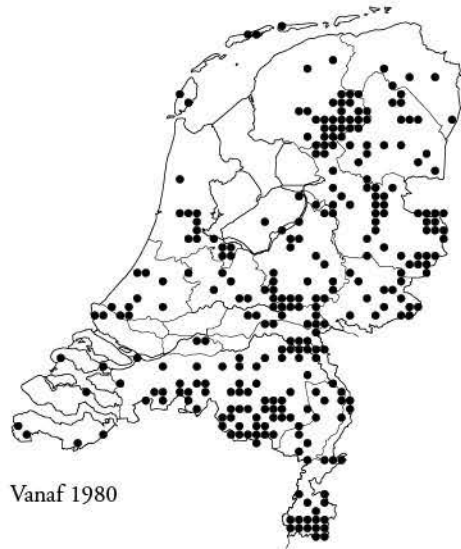
Habitat en ecologie – *Stenotus binotatus* (macropteer, 5,7-7,2 mm) leeft fytofaag op grassen Poaceae in uiteenlopende biotopen als wegbermen, hooiland en langs bospaden, onder andere op kropbaar *Dactylis glomerata*, grote vossenstaart *Alopecurus pratensis*, kweekgras *Elytrigia* sp., pijpenstrootje *Molinia caerulea*, smele *Deschampsia* sp., timoteegras *Phleum pratense* en witbol *Holcus* sp. Volwassen dieren worden ook vaak op de bloemen van composieten Asteraceae waargenomen. Jonge larven zuigen aan de vegetatieve delen en de oudere larven en de adulten vooral aan de zich ontwikkelende zaden. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen vanaf mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind september.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op de waddeneilanden Texel, Terschelling en Ameland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Tropidosteptes pacificus

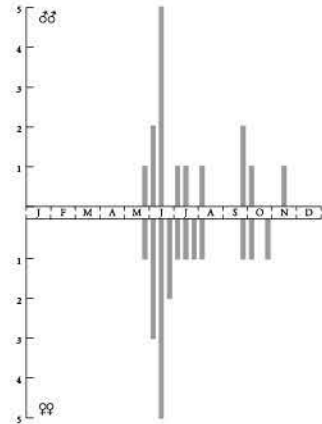
Identificatie – Aukema et al. (2009). Foto: Th. Heijerman in Aukema et al. (2009: adult).

Verspreiding – Nearctisch: pacifisch Noord-Amerika; na versleping gevestigd in Nederland en België (Aukema et al. 2009; Aukema 2010b). Inmiddels ook in Engeland (London) waargenomen (Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Tropidosteptes pacificus* (macropteer, 6,4-6,9 mm) leeft fytofaag in bosranden, parken en houtwallen op es *Fraxinus excelsior*, mogelijk ook op aangeplante uitheemse essen. Ze overwintert als ei en heeft ten minste twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in november. Op grond van zuigschade aan het blad staat ze in Noord-Amerika als schadelijke soort te boek.

Status – Waargenomen sinds 2007 en inmiddels bekend uit 15 uurokken in het midden en zuiden van het land.

Literatuur – Aukema et al. (2009b: eerste vondsten in Nederland), Aukema (2011: vondsten in Noord-Holland en Limburg).

Acetropis (Acetropis) carinata

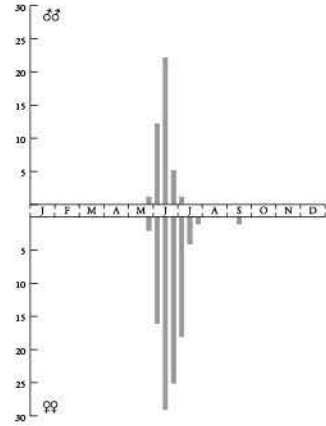
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

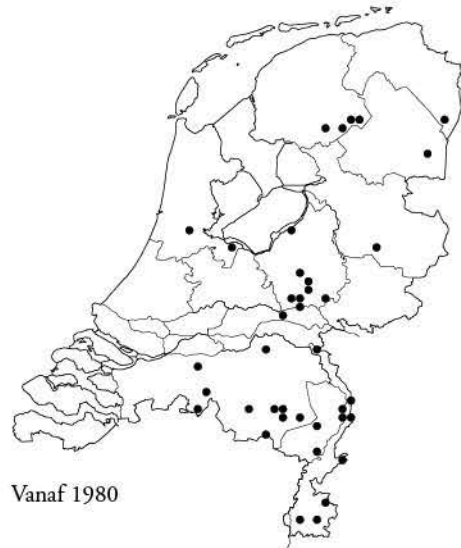
Habitat en ecologie – *Acetropis carinata* (macropteer ♂, 6,4-6,9 mm; brachypteer of macropteer ♀, 5,6-7,0 mm) leeft fytofaag op min of meer droge, zandige bodems op grassen Poaceae. Als waardplanten worden onder andere bochtige smele *Deschampsia flexuosa*, borstelgras *Nardus stricta*, buntgras *Corynephorus canescens*, dravik *Bromus* sp., en zwenkgras *Festuca* sp. genoemd. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot begin augustus, een enkel vrouwtje in september. Mannetjes leven maar kort. Vrouwtjes hebben doorgaans verkorte vleugels.

Status – Gewoon, op de hogere zandgronden, maar niet langs de kust en niet op de waddeneilanden. Niet waargenomen in de provincies Flevoland, Zuid-Holland en Zeeland.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Acetropis (Acetropis) gimmerthalii gimmerthalii

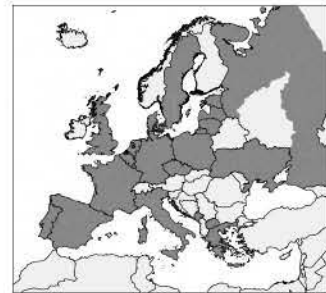
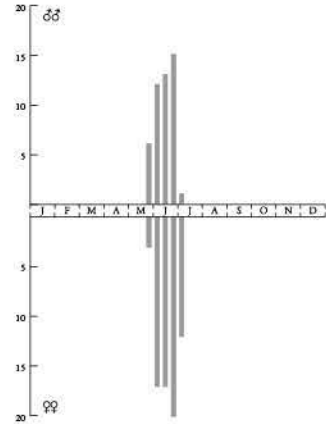
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *A. gimmerthalii*), Stichel (1956-1958, als *A. gimmerthalii*), Wagner (1952 en 1961, als *A. gimmerthalii*) en Wagner & Weber (1964, als *A. gimmerthalii*). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika. De ondersoort *A. (A.) gimmerthalii parva* Wagner, 1968 komt voor in Frankrijk en Portugal (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

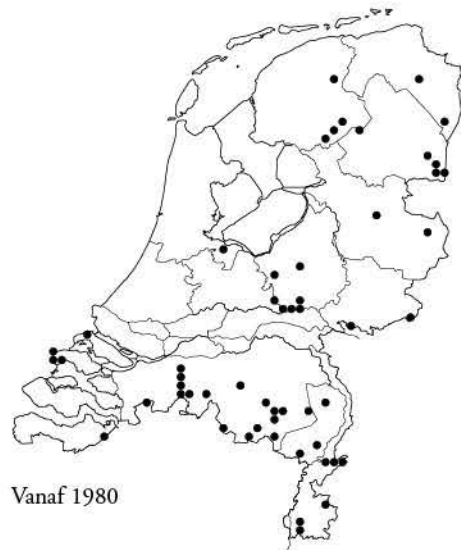
Habitat en ecologie – *Acetropis gimmerthalii* (macropteer ♂, 4,8-5,5 mm; brachypteer of macropteer ♀, 5,5-6,4 mm) leeft fytofaag in droge, zandige biotopen op reukgras *Anthoxanthum* sp., met name op gewoon reukgras *A. odoratum*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot begin juli. Mannetjes leven maar kort. De vrouwtjes hebben doorgaans verkorte vleugels.

Status – Na één enkele oude vondst bij Staelduin (Fokker 1885) in 1989 herontdekt. Gewoon in het binnenland en in het zuidwesten van het land. Waargenomen in alle provincies behalve Flevoland. Niet op de waddeneilanden. Mogelijk houdt de sterke uitbreiding verband met het warmer wordende klimaat. Ook in België zijn er op één na uitsluitend recente vondsten (Aukema et al. 2014).

Literatuur – Aukema & Hermes (1990: nieuwe vondsten in Nederland), Aukema et al. (1999: eerste vondst in Groningen, 2000: eerste vondsten in Limburg).

Voor 1980

Vanaf 1980

Leptopterna dolabrata

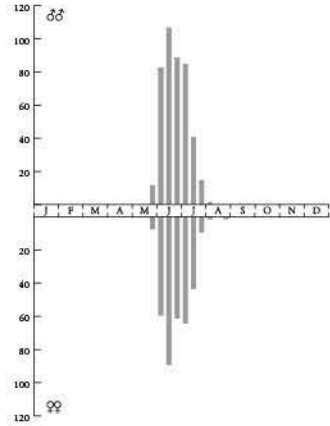
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *Leptoterna dolabrata*), Wagner (1952 en 1961, als *Leptopterna dolobrata*) en Wagner & Weber (1964, als *Leptopterna dolobrata*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

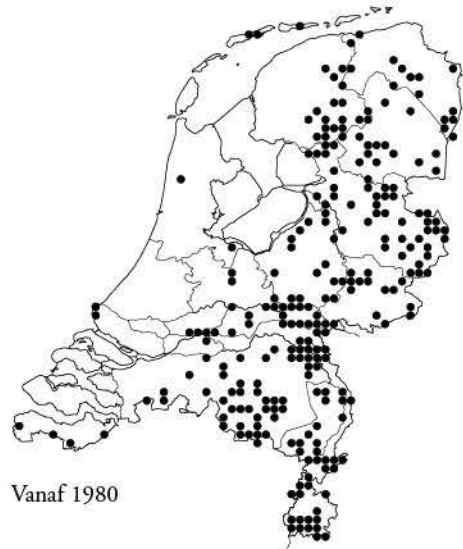
Habitat en ecologie – *Leptopterna dolabrata* (macropteer ♂, 7,8-9,1 mm; brachypteer of macropteer ♀, 7,0-9,7 mm) leeft fytofaag in meer of minder vochtige, voedselrijke biotopen op hoge grassen, onder andere doddegras *Phleum* sp., gladde witbol *Holcus lanatus*, grote vossenstaart *Alopecurus pratensis*, kropaar *Dactylis glomerata* en kweek *Elytrigia repens*. Jonge larven zuigen aan de vegetatieve delen en de oudere larven en de adulten vooral aan de zich ontwikkelende zaden. Ze overwintert als ei in de lagere delen van de grasstengels en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in mei en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in augustus. De mannetjes zijn altijd macropteer, de vrouwtjes zijn meestal brachypteer. De eieren worden geparasiteerd door *Erythmelus agilis* (Enock, 1909) (Hymenoptera: Mymaridae) en de larven door een braconide sluipwesp en een parasietvlieg Tachinidae. Het zijn slechte vliegers.

Status – Zeer algemeen in het binnenland en tamelijk zeldzaam langs de kust. Waargenomen in alle provincies behalve Flevoland. Op de waddeneilanden bekend van Terschelling en Ameland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Leptopterna ferrugata

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *Leptoterna ferrugata*), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

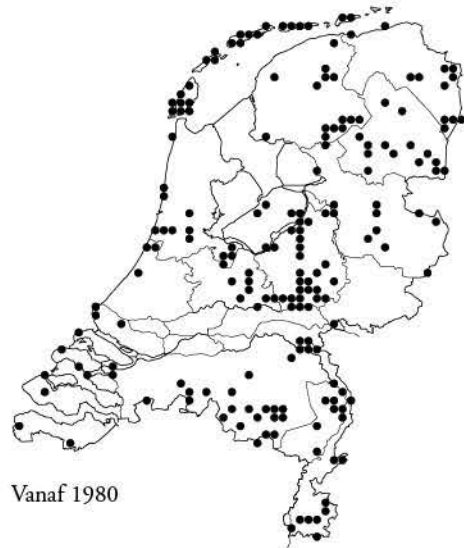
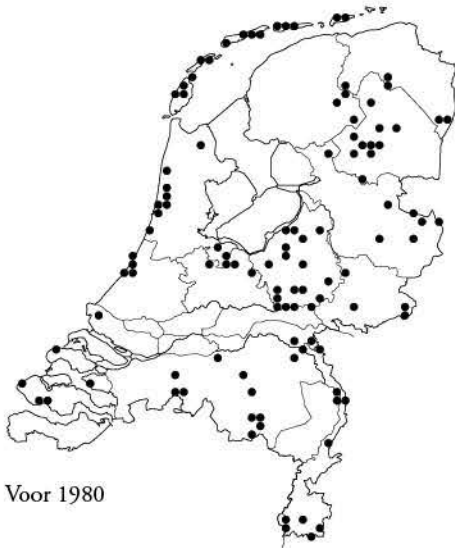
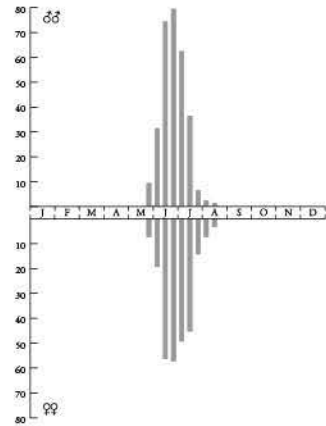
Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Leptopterna ferrugata* (macropteer ♂, 4,7-6,4 mm; brachypteer of macropteer ♀, 6,5-7,8 mm) leeft fytofaag in min of meer droge, voedselarme biotopen op lage grassen, onder andere bochtige smele *Deschampsia flexuosa*, gewoon struisgras *Agrostis capillaris*, glanshaver *Arrhenatherum elatius*, rood zwenkgras *Festuca rubra* en veldbeemdgras *Poa pratensis*. Ze overwintert als ei in grasstengels en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in mei en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot halverwege augustus. De mannetjes zijn altijd macropteer, de vrouwtjes zijn meestal brachypteer. Naast macroptere en brachyptere vrouwtjes komen er ook vrouwtjes met intermediaire vleugellengtes voor.

Het zijn slechte vliegers.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Megaloceroea recticornis

Synoniem – *Megaloceraea linearis* (Fuessly, 1775).

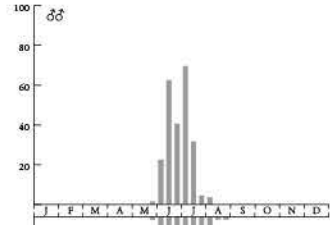
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Megaloceraea recticornis*), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961, als *Megaloceraea linearis*) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in Siberië; na versleping gevestigd in Japan, Noord-Amerika en Nieuw Zeeland (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

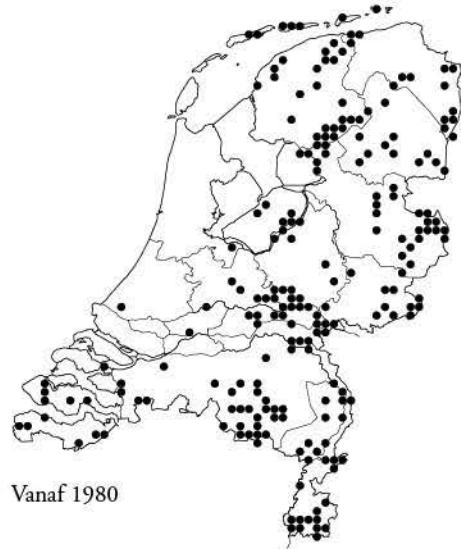
Habitat en ecologie – *Megaloceroea recticornis* (macropteer, 8,0-10,0 mm) leeft fytofaag op hoge grassen Poaceae langs bossen en houtwallen en in grasland en wegbermen waar weinig gemaaid wordt, onder andere op gerst *Hordeum* sp., glanshaver *Arrhenatherum elatius*, kortsteel *Brachypodium* sp., struisriet *Calamagrostis* sp., vossenstaart *Alopecurus* sp. en zwenkgras *Festuca* sp. Larven en adulten zuigen zowel aan de vegetatieve delen als aan de bloeiwijzen. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. De eieren komen vanaf mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind augustus.

Status – Zeer algemeen in de oostelijke helft en het zuidwesten van het land. Waargenomen in alle provincies en op de Waddeneilanden Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog en Rottumerplaat. Vanaf 1980 sterk toegenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Myrmecoris gracilis

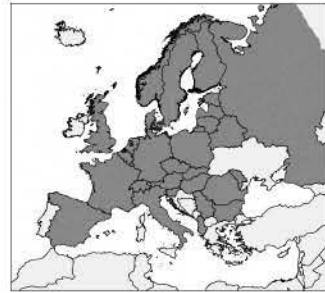
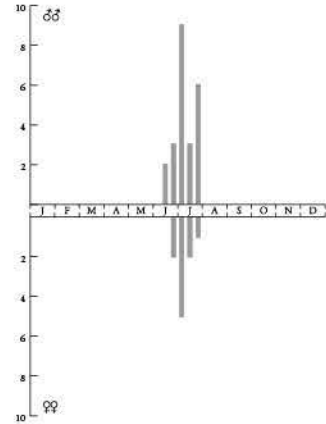
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Myrmecoris gracilis* (micropteer of macropteer, 4,0-5,1 mm) leeft zoöfaag op zonnige, droge en spaarzaam begroeide plaatsen tussen rood zwenkgras *Festuca rubra*, schapengras *F. ovina* en struikheide *Calluna vulgaris*. Het voedsel bestaat onder andere uit bladluizen Aphidoidea en hun honingdauw en andere kleine arthropoden. Ook de eieren van de graswants *Notostina elongata* staan op het menu. *Myrmecoris gracilis* vertoont een grote gelijkenis met de grauwwarte mier *Formica fusca* Linnaeus, 1758 en incidenteel worden ze ook in *Formica*-nesten gevonden, waar ze mogelijk van het broed leven. De larven lijken op donkere *Lasius*-soorten. Ze overwintert als ei in dode grasstengels en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in mei en volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot eind juli. De mannetjes en vrouwtjes zijn micropteer; macropteren komen bij beide geslachten voor, maar zijn zeer zeldzaam.

Status – Zeldzaam, uitsluitend in het binnenland en waargenomen in Friesland, Drenthe, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland, 1992b: macroptere vorm).

Notostira elongata

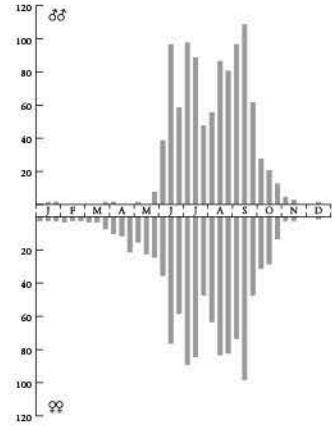
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1967) en Wagner & Weber (1964), Bozděchová (1975). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

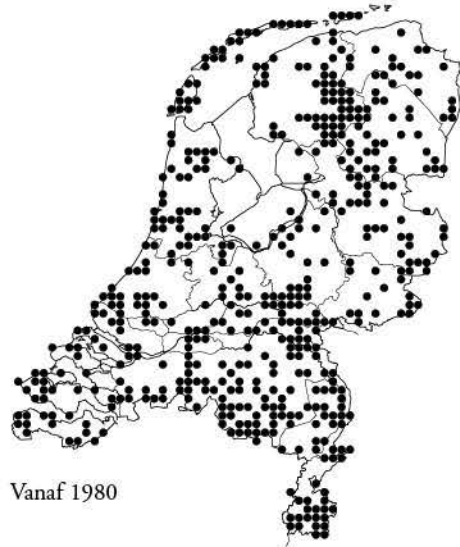
Habitat en ecologie – *Notostira elongata* (macropteer, 6,0-8,7 mm) leeft fytofaag in droge, voedselrijke habitats op grassen en granen Poaceae, onder andere beemdgras *Poa* sp., kortsteel *Brachypodium* sp., kweek *Elytrigia repens*, rogge *Secale cereale*, struisgras *Agrostis* sp., tarwe *Triticum* sp., witbol *Holcus* sp. en zwenkgras *Festuca* sp. Ze komt vooral veel voor in grasbermen en lijkt minder gevoelig voor een intensief maaibeheer dan andere graswantsen. Vooral de bevruchte vrouwtje overwinteren en er zijn twee generaties per jaar. De eieren worden na overwintering vanaf eind april afgezet tussen de stengels en de bladschedes van de waardgrassen. De volwassen dieren van de zomer generatie zijn waargenomen van eind mei tot eind juli en die van de overwinterende herfstgeneratie vanaf begin augustus. De vrouwtjes hebben enigszins verkorte vleugels en die van de zomer- en herfstgeneratie verschillen opvallend in vleugellengte.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pithanus maerkelii

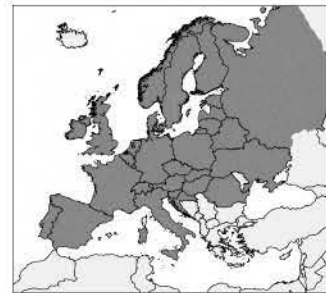
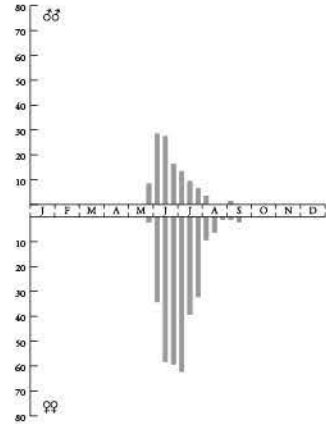
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *P. maerkeli*), Stichel (1956-1958, als *P. maerkeli*), Wagner (1952, 1961, als *P. maerkeli*) en Wagner & Weber (1964, als *P. maerkeli*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika (Azoren en Madeira); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

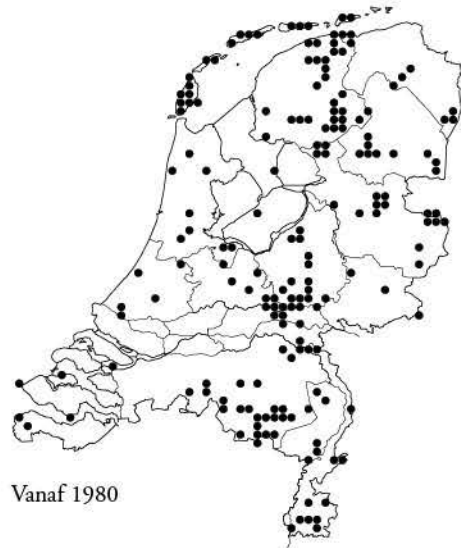
Habitat en ecologie – *Pithanus maerkelii* (brachypteer ♂, 3,7-4,1; brachypteer of macropteer ♀, 4,4-5,3) leeft fytofaag tussen cypergrassen Cyperaceae, grassen Poaceae en russen Juncaceae in open, min of meer vochtige habitats. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in april en mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september. Macroptere dieren zijn zeer zeldzaam, waardoor het verspreidingsvermogen beperkt is.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Stenodema (Brachytropa) calcarata

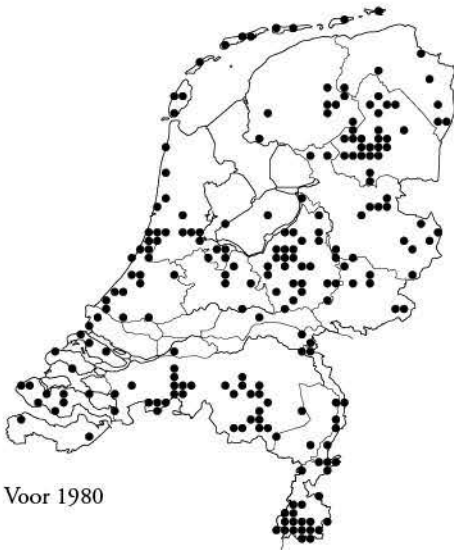
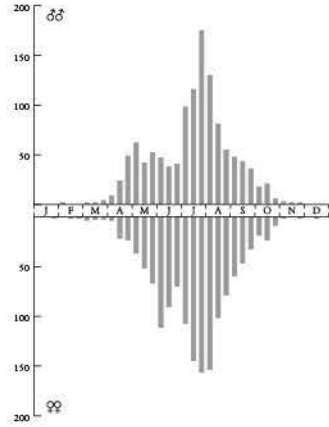
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *S. calcaratum*), Stichel (1956-1958, als *S. calcaratum*), Wagner (1952, als *S. calcaratum*; 1961, als *S. (Brachytropis) calcaratum*) en Wagner & Weber (1964, als *S. (Brachytropis) calcaratum*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

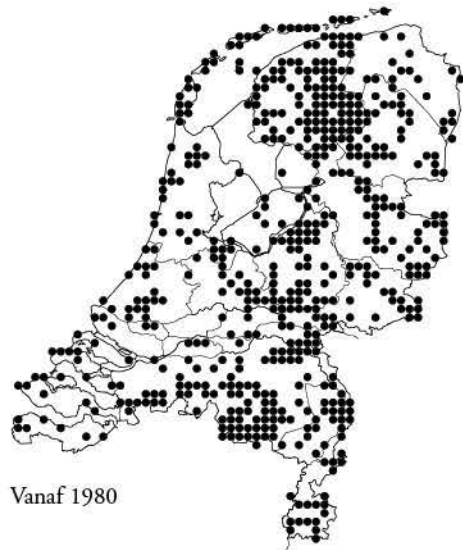
Habitat en ecologie – *Stenodema calcarata* (macropteer, 6,8-7,9 mm) is polyfaag en leeft fytofaag op allerlei grassen (Poaceae), cypergrassen (Cyperaceae) en russen (Juncaceae) in min of meer vochtige habitats. Ze overwintert als adult en heeft twee generaties per jaar. Na overwintering worden in mei en juni de eieren afgezet in de aren van de waardplant en de zich daaruit ontwikkelende zomergeneratie is van eind mei tot in augustus als volwassen dier aanwezig. Uit de in augustus afgezette eieren ontwikkelt zich de tweede, overwinterende generatie. Larven zijn tot in oktober waargenomen. Overwintering vindt plaats in graspollen, strooisel en soms op coniferen. De overwinterende dieren zijn geelbruin (vrouwjes) tot bruin (mannetjes). Na overwintering worden de vrouwjes groen. Ze vliegen frequent en worden regelmatig in raamvallen aangetroffen en 's nachts op licht gevangen.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden, ook op Rottumeroog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Stenodema (Brachstira) trispinosa

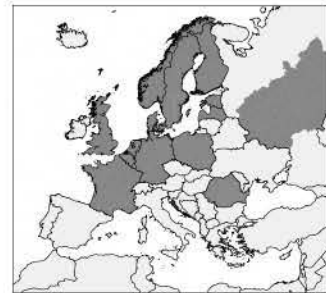
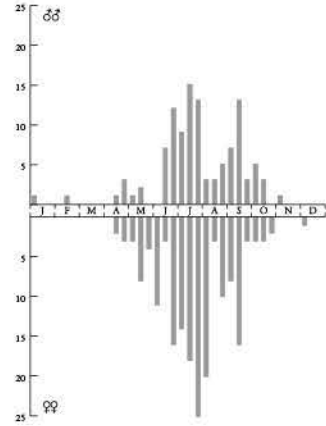
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *S. trispinosum*), Stichel (1956-1958, als *S. trispinosum*), Wagner (1952, als *S. trispinosum*); 1961, als *S. (Brachytropis) trispinosum* en Wagner & Weber (1964, als *S. (B.) trispinosum*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). In West- en Midden-Europa langs de kust en incidenteel in brakke en zoute biotopen in het binnenland.

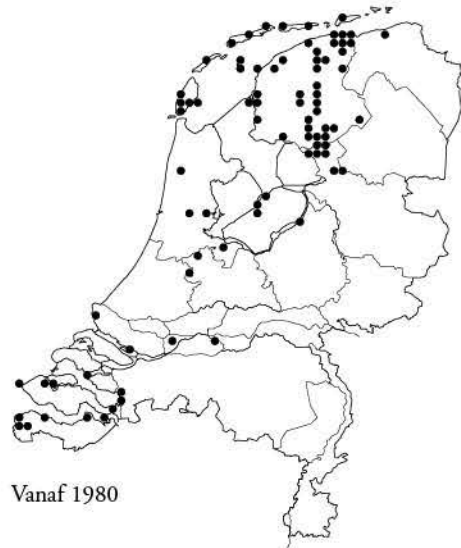
Habitat en ecologie – *Stenodema trispinosa* (macropteer, 6,9-8,7 mm) is polyfaag en leeft fytofaag op grassen Poaceae en cypergrassen Cyperaceae in brakke en zoute graslanden en rietkragen. Ze overwintert als adult en heeft twee generaties per jaar. Als waardplanten worden struisgras *Agrostis* sp., grote vossenstaart *Alopecurus pratensis* en rietgras *Phalaris arundinacea* genoemd. De tweede generatie wordt vooral op riet *Phragmites australis* gevonden. Na overwintering worden in mei en juni de eieren afgezet in de aren van de waardplant en de zich daaruit ontwikkelende zomergeneratie is vanaf eind juni volwassen. De tweede, overwinterende generatie is vanaf eind september volwassen. Overwintering vindt plaats in graspollen, strooisel en soms op coniferen. De overwinterende dieren zijn evenal bij *S. calcarata* geelbruin (vrouwjes) tot bruin (mannetjes). Na overwintering worden de vrouwjes groen. Het zijn goede vliegers, zodat ze ver van hun habitat kunnen overwinteren.

Status – Algemeen in het noorden en westen van het land en er zijn enkele incidentele oude waarnemingen in het binnenland. Met uitzondering van Drenthe in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Stenodema (Stenodema) holsata

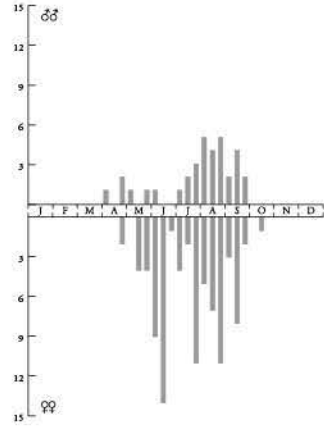
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *S. holsatum*), Stichel (1956-1958, als *S. holsatum*), Wagner (1952, 1961, als *S. holsatum*) en Wagner & Weber (1964, als *S. holsatum*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in het Verre Oosten (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

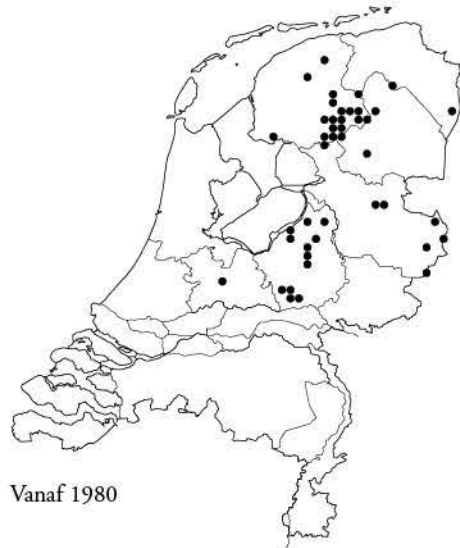
Habitat en ecologie – *Stenodema holsata* (macropteer of submacropteer, 7,0-8,5 mm) leeft fytofaag op grassen Poaceae en russen Juncaceae in min of meer vochtige bossen op zure grond langs bospaden en op kaalslagen. Als waardplanten worden genoemd beemdgras *Poa* sp., doddegras *Phleum* sp., duinriet *Calamagrostis epigejos*, pijpenstrootje *Molinia caerulea*, russen *Juncus* sp., smele *Deschampsia* sp., veldbies *Luzula* sp. (onder andere ruïge veldbies *L. pilosa*), struisgras *Agrostis* sp. en witbol *Holcus* sp. Ze overwintert als adult en heeft één generatie per jaar. De eieren worden in mei en juni afgezet en de volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf eind juni. De overwinterende dieren zijn evenal bij *S. calcarata* geelbruin (vrouwjes) tot bruin (mannetjes). Voor de overwintering worden ze donkerder van kleur en in het voorjaar worden de vrouwjes groen. De meeste dieren hebben enigszins verkorte vleugels.

Status – Gewoon, in hoofdzaak in het midden, oosten en noordoosten van het land. Ontbreekt langs de kust en op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Stenodema (Stenodema) laevigata

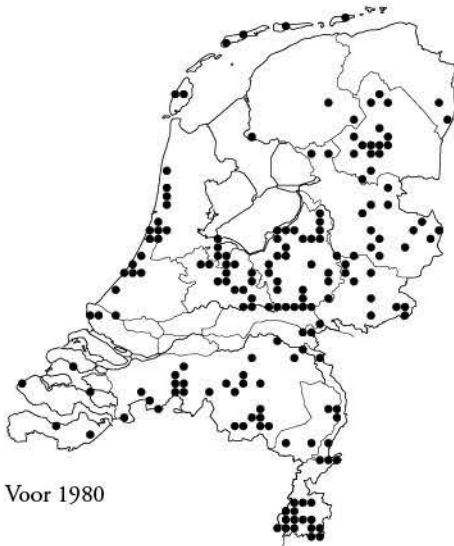
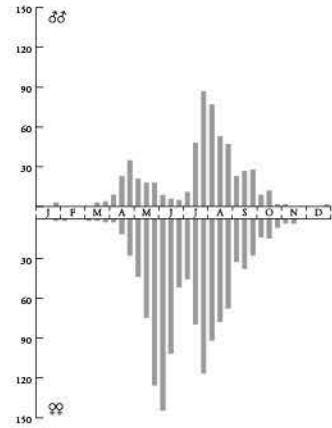
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *S. laevigatum*), Stichel (1956-1958, als *S. laevigatum*), Wagner (1952, 1961, als *S. laevigatum*) en Wagner & Weber (1964, als *S. laevigatum*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in China (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

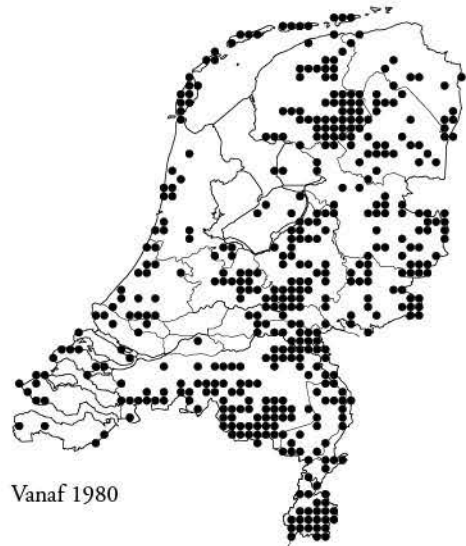
Habitat en ecologie – *Stenodema laevigata* (macropteer, 7,8-9,0 mm) leeft fytofaag op grassen Poacea in uiteenlopende biotopen en op graanakkers, vaak samen met *S. calcarata*, maar in vochtigere biotopen is ze vaak talrijker dan de laatste. Als waardplanten worden bochtige smele *Deschampsia flexuosa*, gewoon struisgras *Agrostis capillaris*, grote vossenstaart *Alopecurus pratensis*, kropaar *Dactylis glomerata*, rogge *Secale cereale*, rood zwenkgras *Festuca rubra*, tarwe *Triticum aestivum*, timoteegras *Phleum pratense* en witbol *Holcus* sp. genoemd. De eieren worden van eind mei tot begin juli afgezet in de halmen van de waardplanten. Adulten overwinteren in het strooisel, in graspollen of op coniferen en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf eind juni en vertonen seizoens- en geslachtsgebonden kleurveranderingen: de geelbruine overwinterende vrouwtjes worden in het voorjaar groen. Het zijn goede vliegers die vaak op licht en in raamvallen worden gevangen.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Stenodema (Stenodema) virens

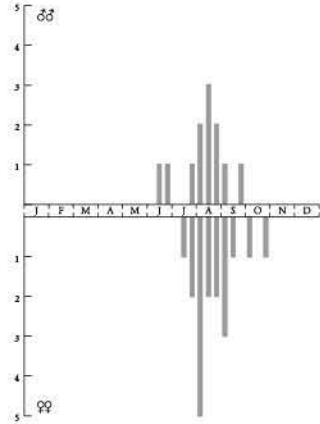
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Madeira en Azië tot in Oost-Siberië en China (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Stenodema virens* (macropteer, 7,0-8,5 mm) leeft fytofaag op grassen en granen Poaceae in min of meer droge, open biotopen. Ze overwintert als adult, vaak op coniferen, onder andere den *Pinus* sp. Waarschijnlijk heeft ze één generatie per jaar. De eieren worden vanaf eind mei afgezet en de volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen vanaf juni en vertonen seizoens- en geslachtsgebonden kleurveranderingen. De lichtgeel gekleurde vrouwtje worden tegen de herfst donkerder van kleur tot oranje-rood en verkleuren in het voorjaar groen.

Status – Zeldzaam, sinds 1977 niet meer waargenomen. Hoofdzakelijk in het binnenland en slechts enkele keren in de kuststreek. Niet waargenomen in Groningen, Drenthe, Flevoland en Zeeland en van de waddeneilanden alleen bekend van één vondst op Terschelling in 1964. In België zijn er ook geen recente vondsten meer (Aukema et al. 2014) en in Duitsland is ze de laatste decennia zeldzamer geworden (Wachmann et al. 2004). Mogelijk is dit een gevolg van het warmer wordende klimaat.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Teratocoris antennatus

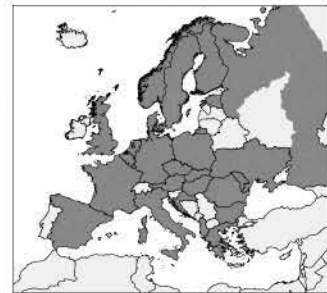
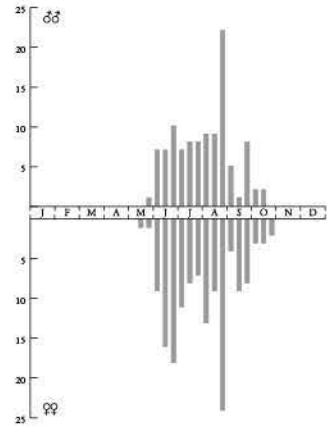
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (Centraal-Azië en Siberië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

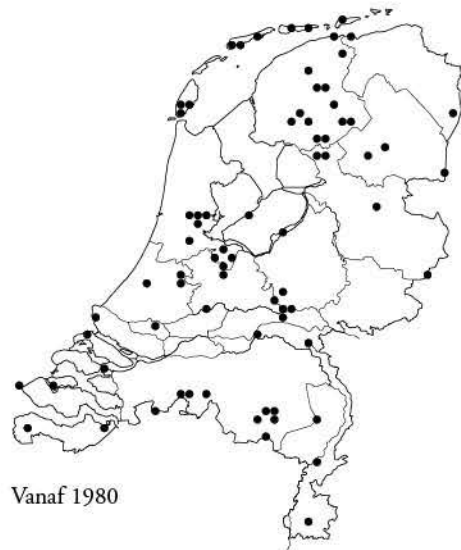
Habitat en ecologie – *Teratocoris antennatus* (macropteer of submacropteer, 4,4-5,7 mm) leeft zoöfytofaag in vochtige biotopen op en tussen cypergrassen Cyperaceae, grassen Poaceae en russen Juncaceae. Heen *Bolboschoenus maritimus*, mannagras *Glyceria fluitans*, riet *Phragmites australis*, rietgras *Phalaris arundinacea*, ruwe bies *Schoenoplectus tabernaemontani*, zegge *Carex* sp. en zilte rus *Juncus gerardii* worden als waardplant genoemd. Naast sap uit vegetatieve delen en halmen van de waardplanten voeden ze zich ook met bladluizen Aphidoidea, cicadelarven Auchenorrhyncha, kleine rupsen van vlinders Lepidoptera en andere kleine arthropoden. Ze komt zowel langs de kust als in het binnenland voor. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind oktober. Vrijwel alle dieren hebben min of meer verkorte vleugels.

Status – Algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Teratocoris paludum

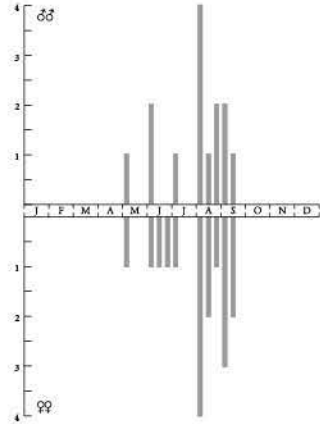
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië (Centraal-Azië, Siberië en Mongolië) en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999).

Habitat en ecologie – *Teratocoris paludum* (macropteer of submacropteer, 4,4-5,8 mm) leeft zoöfytofaag in verlandende vennen en moerassen op en tussen cypergrassen Cyperaceae, onder andere snavelzegge *Carex rostrata*, en russen Juncaceae. Leefwijze en levenscyclus komen overeen met die van *T. antennatus*. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot halverwege september.

Status – Zeer zeldzaam, waargenomen in Friesland (twee uurhokken, waarvan één op Schiermonnikoog), één uurhok in Drenthe, één uurhok in Utrecht en drie uurhokken in Gelderland.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland), Aukema et al. (2005: vondst in Friesland), Aukema & Hermes (2009b: vondst op Schiermonnikoog), Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Cobben (1960: eerste vondsten in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Teratocoris saundersi saundersi

Synoniem – *Teratocoris lineatus* Wagner, 1952.

Identificatie – Kelton (1966, als *T. saundersi*), Southwood & Leston (1959, als *T. saundersi*), Stichel (1956-1958, als *T. saundersi* en *T. lineatus*), Wagner (1952, 1961, als *T. lineatus*, 1967) en Wagner & Weber (1964, als *T. lineatus*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

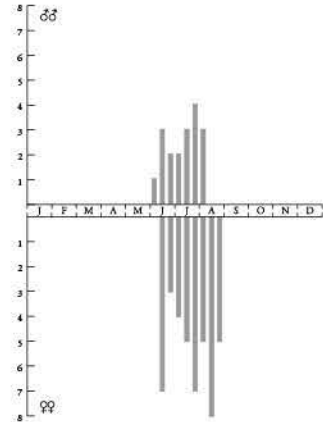
De ondersoort *T. saundersi unicolor* Wagner, 1965 komt voor in Noord-Duitsland.

Verspreiding – Holarctisch: Noord- en Midden-Europa, Azië (Siberië en China) en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999).

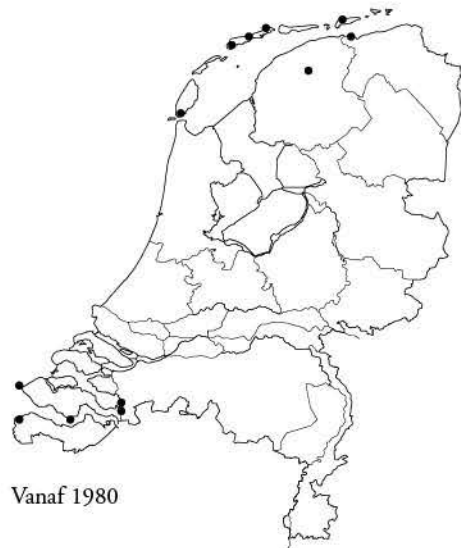
Habitat en ecologie – *Teratocoris saundersi* (macropteer of submacropteer, 4,3-6,4 mm) leeft zoöfytofaag langs de kust in zilte, vochtige biotopen op en tussen cypergrassen Cyperaceae, grassen Poaceae en russen Juncaceae. Leefwijze en levenscyclus komen overeen met die van *T. antennatus*. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind augustus.

Status – Zeldzaam, uitsluitend rond de Waddenzee en in de Zeeuws-Zuid-Hollandse delta.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden); Kelton (1966: taxonomie).

Voor 1980

Vanaf 1980

Trigonotylus caelestialium

Identificatie – Wagner (1967, als *T. caelestialium*), Wagner & Weber (1964, als *T. caelestialium*) en Bozděchová (1973, als *T. caelestialium*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

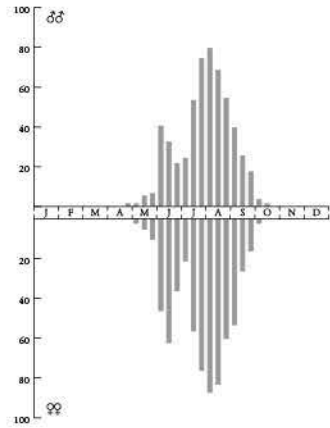
In de Nederlandse literatuur voor 1989 niet onderscheiden van *T. ruficornis*.

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië, de Azoren en Noord-Amerika; Pakistan (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

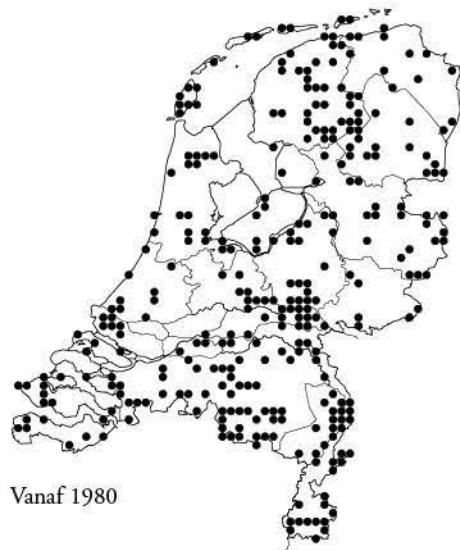
Habitat en ecologie – *Trigonotylus caelestialium* (macropteer, 4,5-7,3 mm) leeft fytofaag in hooilanden, weilanden en wegbermen op grassen Poaceae, onder andere buntgras *Corynephorus canescens*, Engels raaigras *Lolium perenne* en rood zwenkgras *Festuca rubra*. Ze overwintert als ei en heeft twee generaties per jaar. De eieren worden in rijtjes afgezet in de halmen of tussen de bladscheden en de stengels van de waardplanten. Volwassen dieren van de zomergeneratie zijn waargenomen vanaf eind april en van de herfstgeneratie vanaf midden juni tot in oktober. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen. Vanaf 1980 duidelijk meer waarnemingen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Trigonotylus psammaecolor

Synoniem – *Trigonotylus elymi* (Thomson, 1896).

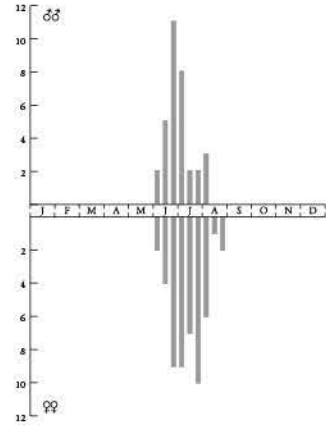
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964, als *T. elymi*). Foto's: M. van Veen in Aukema et al. (2012: larve), Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, langs de kust van de Oost- en Noordzee, de Atlantische kust en de kust van het westelijk Middellandse Zeegebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Trigonotylus psammaecolor* (macropteer, 5,3-7,0 mm) leeft fytofaag in de kustduinen op biestarwegras *Elytrigia juncea boreoatlantica*, duinriet *Calamagrostis epigejos*, helm *Ammophila arenaria* en zandhaver *Leymus arenarius*. Naast het blad worden vooral de halmen uitgezogen. Ze overwintert als ei in de halmen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind augustus.

Status – Zeldzaam, uitsluitend langs de kust in de provincies Groningen, Friesland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland. Aangetroffen op alle waddeneilanden en op de Engelsmanplaat, Rottumerplaat en Rottumeroog. In 1944 ook bij Laren, langs de voormalige Zuiderzee. Vanaf 1971 alleen nog in het waddengebied waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Trigonotylus pulchellus

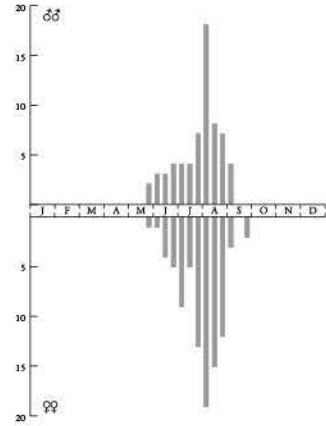
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964).

Verspreiding – Palearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en Centraal Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

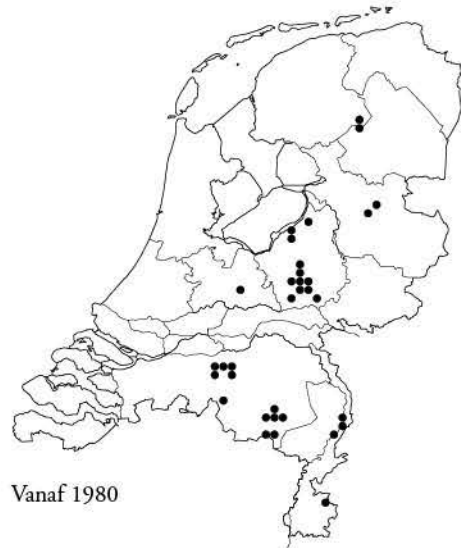
Habitat en ecologie – *Trigonotylus pulchellus* (macropteer, 4,2-5,7 mm) leeft fytofaag in droge, spaarzaam begroeide, zandige habitats op buntgras *Corynephorus canescens*. Ze overwintert als ei en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren van de zomergeneratie zijn waargenomen van eind mei tot in juli en van de herfstgeneratie van midden juli tot eind september.

Status – Gewoon, uitsluitend op de hogere zandgronden in het binnenland. Niet waargenomen in de provincies Groningen, Drenthe, Flevoland en Zeeland en op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Trigonotylus ruficornis

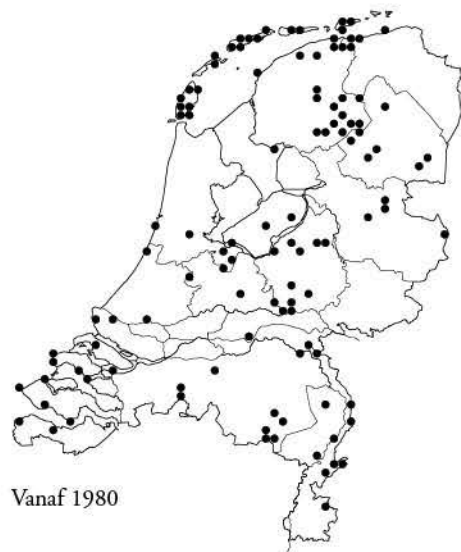
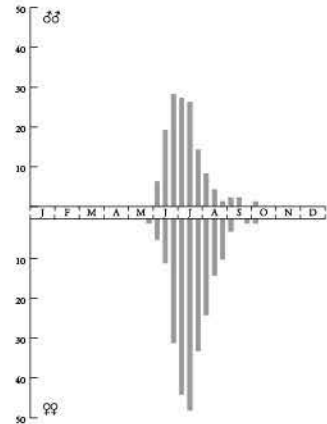
Identificatie – Wagner (1967), Wagner & Weber (1964) en Bozděchová (1973). Foto's: Skipper (2013: larve en adult). In de Nederlandse literatuur voor 1989 niet onderscheiden van *T. caelestialium*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (Turkije) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Trigonotylus ruficornis* (macroteer, 4,7-6,4 mm) leeft fytofaag in min of meer droge biotopen op grassen Poaceae. Bochtige smele *Deschampsia flexuosa*, fioringras *Agrostis stolonifera*, gewoon kweldergras *Puccinellia maritima*, gewoon struisgras *Agrostis capillaris*, pijpenstrootje *Molinia caerulea*, rood zwenkgras *Festuca rubra* en timoteegras *Phleum pratense* worden als waardplant vermeld, maar door verwarring met *T. caelestialium* kan dat deels ook op die soort betrekking hebben. Ze overwintert als ei achter de bladscheden. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin oktober. Gezien de lange periode van voorkomen van volwassen dieren betreft het mogelijk net als bij de andere soorten van het genus twee generaties. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Subfamilie Orthotylinae

De subfamilie Orthotylinae is een van de grote subfamilies van de Miridae. Wereldwijd zijn er meer dan 1700 soorten verdeeld over zes tribussen en ongeveer 230 geslachten. In Nederland zijn de Orthotylinae vertegenwoordigd door de Halticini met vier geslachten en acht soorten en de Orthotylini met 14 geslachten en 36 soorten. *Orthotylus* (Orthotylini) is met 17 soorten verdeeld over zes ondergeslachten het sterkst vertegenwoordigd.

Halticini zijn fytofaag, maar bij de Orthotylini komen veel zoöfytofage soorten voor.

Vleugeldimorfie komt bij de Halticini voor in *Halticus*, *Orthocephalus* en *Pachytomella*, en bij de Orthotylini in *Fieberocapsus*, *Globiceps* en *Mecomma*.

Halticus saltator en *Globiceps sphaegiformis* zijn al lange tijd niet meer in ons land aangetroffen en mogelijk uit Nederland verdwenen.

Determinatietabellen van Orthotylinae zijn te vinden in Stichel (1956-1958), Southwood & Leston (1959), Wagner (1952, 1961, 1967) en Wagner & Weber (1964). Wachmann et al. (2004, 2012) geven samenvattende informatie over biologie en verspreiding van de Duitse soorten en kleurenfoto's van veel soorten. Rintala & Rinne (2010) en Skipper (2013) doen hetzelfde voor de Finse en Deense soorten.

Algemene informatie over Orthotylinae is te vinden in Schuh & Slater (1995). De wereldfauna is gecatalogiseerd door Schuh (1995). De catalogus van het Palaearctische gebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013) geeft verspreiding en literatuurverwijzingen voor de Palaearctische soorten.

Figuur 11: *Heterocordylus genistae*, ♀ (3,8-4,7 mm). Tekening Jeroen de Rond.

Halticus apterus apterus

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

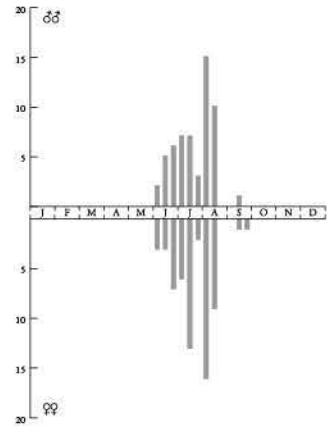
Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in China; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *H. apterus koreanus* Josifov, 1987 komt voor in Korea en het verre oosten van Rusland.

Habitat en ecologie – *Halticus apterus apterus* (brachypteer, 2,0-2,6 mm; macropteer, 2,6-3,3 mm) leeft fytofaag in min of meer droge, kruidenrijke habitats op zand- en kalkbodems op allerlei kruiden, onder andere op vlinderbloemen Fabaceae (stalkruid *Ononis* sp., klaver *Trifolium* sp., lathyrus *Lathyrus* sp., rolklaver *Lotus* sp. en wikke *Vicia* sp.), sterbladigen Rubiaceae (walstro *Galium* sp. en bedstro *Asperula* sp.) en helmogentroost *Odontites* sp. Larven en adulten zuigen aan de bladeren, bloeiwijzen en onrijpe zaden en veroorzaken opvallende zuigschade in de vorm van talloze witte vlekjes. Incidenteel is schade gemeld aan land- en tuinbouwgewassen. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind september. Onder gunstige omstandigheden kan zich een tweede generatie ontwikkelen, die als adult overwintert.

Macroptere dieren zijn zeldzaam.

Status – Zeldzaam, vanaf 1955 uitsluitend in Zuid-Limburg waargenomen. Tot 1955 ook verspreid in Overijssel, Gelderland, Noord-Holland, Zeeland en Noord-Brabant.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Halticus luteicollis

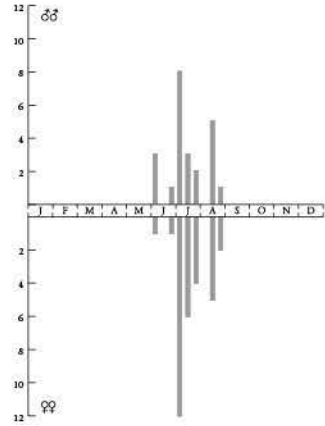
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (Turkije en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Halticus luteicollis* (macropteer, 2,7-3,7 mm) leeft fytofaag in bosranden en houtwallen op bosrank *Clematis vitalba* en veroorzaakt opvallende zuigschade in de vorm van talloze witte vlekjes op de bladeren. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind augustus.

Status – Zeer zeldzaam, alleen bekend uit Midden- en Zuid-Limburg. Vanaf 1980 vaker waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Halticus saltator

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Azerbeidzjan en Kazachstan) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Halticus saltator* (macropteer, 2,5-3,0 mm; brachypteer, 2,0-2,6 mm) leeft fytofaag in vochtige, warme biotopen op een groot aantal lage planten van verschillende families. Ze kan veel zuigschade veroorzaken in groente (onder andere boon *Phaseolus*), vruchtgroenten (onder andere komkommer *Cucumis sativus*) en in sierplanten (onder andere goudbloem *Calendula officinalis* en stokroos *Alcea rosea*). Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van juni tot in september.

Status – Bekend uit zes verspreid liggende uurhokken in Gelderland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, maar sinds 1948 niet meer waargenomen. Een meer zuidelijke soort, die mogelijk in Nederland nooit echt voet aan de grond heeft gekregen en verdwenen is.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland).

Voor 1980

Orthocephalus coriaceus

Synoniem – *Orthocephalus mutabilis* (Fallén, 1807).

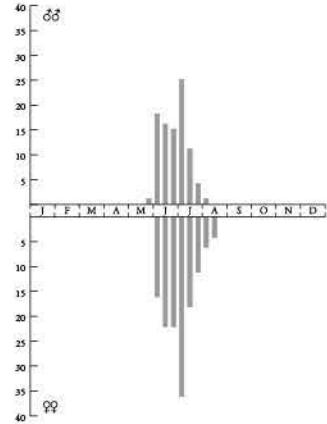
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *O. mutabilis*), Wagner (1952, als *O. mutabilis*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika (Tunesië) en Centraal-Azië (Kirgizië); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

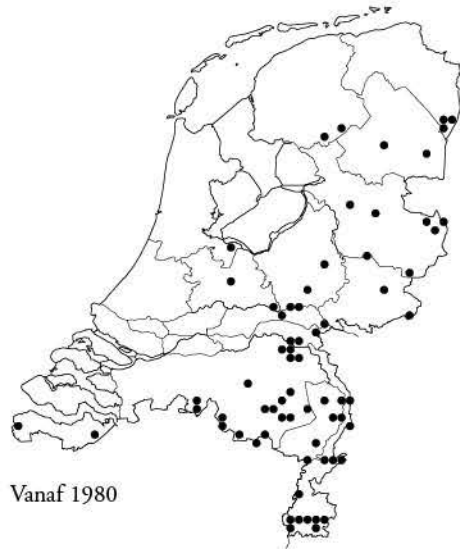
Habitat en ecologie – *Orthocephalus coriaceus* (macropteer ♂, ♀, 4,9-5,5 mm; brachypteer ♀, 4,1-4,8 mm) is polyfaag en leeft in zonnige, droge en kruidrijke habitats op walstro *Galium* sp. en verschillende composieten Asteraceae, onder andere boerenwormkruid *Tanacetum vulgare*, grote centaurie *Centaurea scabiosa*, duizendblad *Achillea millefolium* en havikskruid *Hieracium* sp. Ze komt veel voor in wegbermen en ruderales graslanden. *Orthocephalus coriaceus* overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind augustus.

Status – Algemeen in het binnenland en enkele vondsten langs de kust in Zuid-Holland en Zeeland. Niet waargenomen in Flevoland en niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthocephalus saltator

Synoniem – *Orthocephalus ferrarii* Reuter, 1891.

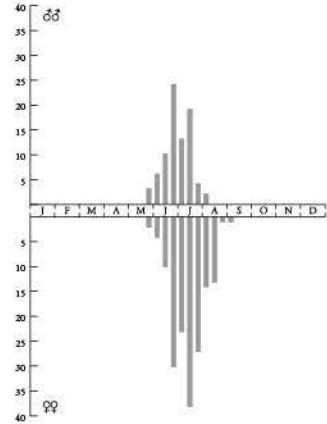
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *O. saltator* en *O. ferrarii*), Wagner (1952, 1961, als *O. saltator* en *O. ferrarii*) en Wagner & Weber (1964, als *O. saltator* en *O. ferrarii*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus, Centraal Azië en Siberië); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

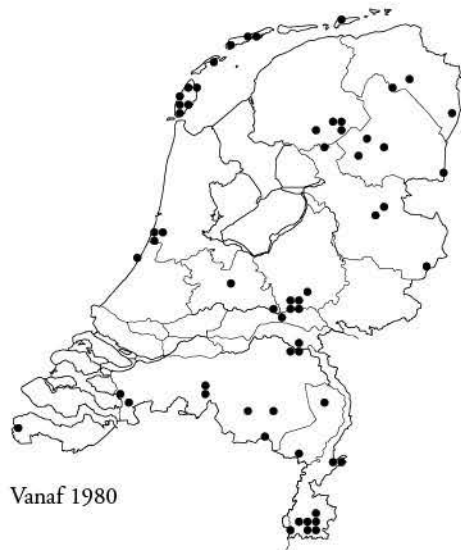
Habitat en ecologie – *Orthocephalus saltator* (macropteer ♂, ♀, 4,1-6,0 mm; brachypteer ♀, 3,5-4,7 mm) leeft op composieten Asteraceae, onder andere muizenoor *Hieracium pilosella*. Ze komt op dezelfde plaatsen voor als *O. coriaceus*, maar ook in vochtiger biotopen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin september.

Status – Algemeen, in alle provincie behalve Flevoland en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pachytomella parallela

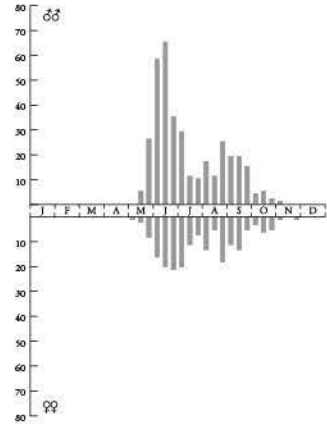
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2012: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, oostwaarts tot in Polen en de Oekraïne, en Noord-Afrika (Kerzhner & Josifov 1999).

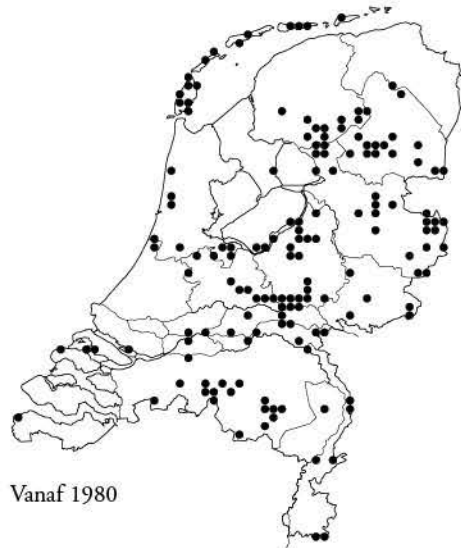
Habitat en ecologie – *Pachytomella parallela* (macropteer ♂, 3,2-3,8 mm; brachypteer ♀, 2,1-2,5 mm) leeft op grassen Poaceae tussen mossen in open of gedeeltelijk beschaduwde grazige biotopen, zoals weiden en wegbermen. Ze overwintert als ei en vermoedelijk zijn er twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot in november.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Strongylocoris luridus

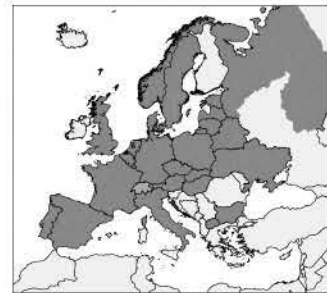
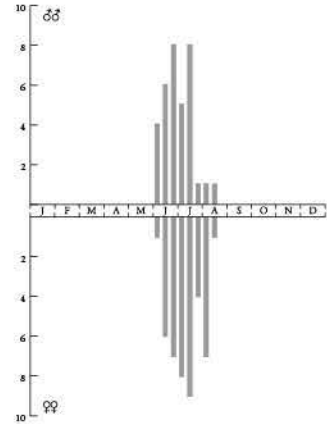
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Strongylocoris luridus* (macropteer, 3,2-4,1 mm) leeft fytofaag op en onder zandblauwtje *Jasione montana* in open, zandige biotopen met grazige vegetatie. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van juni tot augustus.

Status – Zeldzaam, waargenomen op de hogere zandgronden en in de duinen in alle provincies behalve Flevoland en op alle waddeneilanden behalve Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Strongylocoris steganoides

Synoniem – *Strongylocoris leucocephalus* (non Linnaeus, 1958): auct.

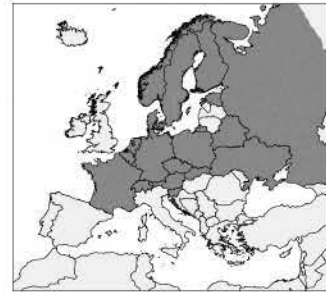
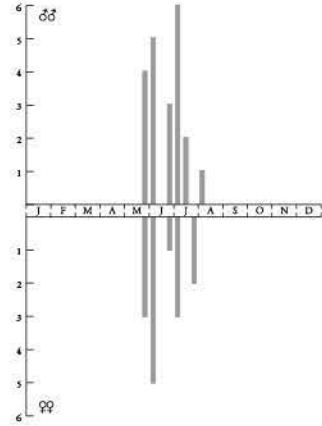
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1961) en Wagner & Weber (1964), Rieger (1997). Eerder verwisseld met *S. leucocephalus* (Linnaeus, 1758). Foto: Skipper (2013: adult)

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Strongylocoris steganoides* (macropteer, 3,3-4,0 mm) leeft fytofaag op grasklokje *Campanula rotundifolia* in open, droge zandige habitats. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin augustus.

Status – Zeer zeldzaam, in het binnenland. Sinds 1961 slechts in twee uurhokken gevangen: bij Beegden in Limburg in 1993 en bij Ommen in Overijssel in 1997.

Literatuur – Aukema (1989a, 1994: verspreiding in Nederland, als *S. leucocephalus*), Aukema et al. (1997, 1998: nieuwe vondsten, als *S. leucocephalus*).

Voor 1980

Vanaf 1980

Blepharidopterus angulatus

Synonym – *Aetorrhinus brevicornis* Wagner, 1947.

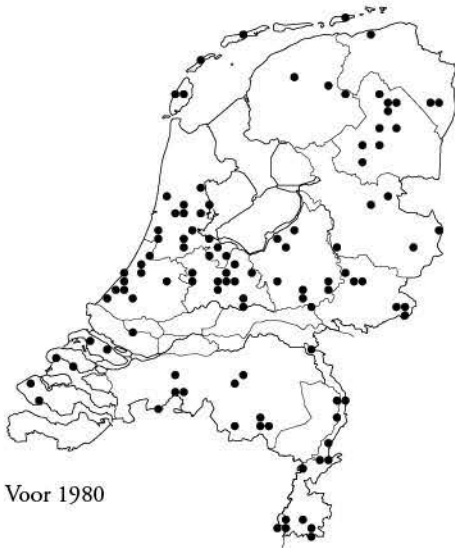
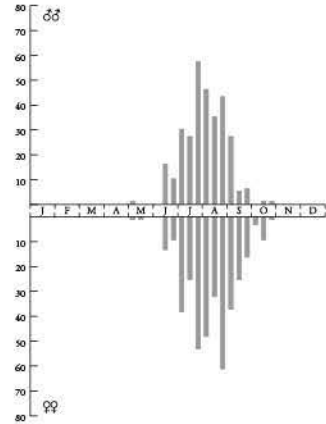
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *B. angulatus* en *B. brevicornis*, 1961, 1967) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in het Verre Oosten; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

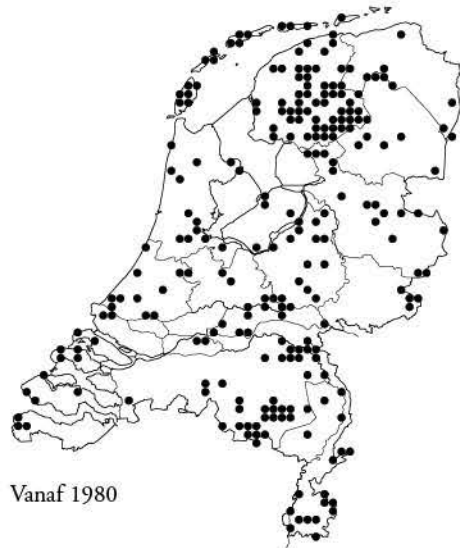
Habitat en ecologie – *Blepharidopterus angulatus* (macropteer, 4,8-5,9 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, boomgaarden, parken en tuinen op loofbomen, onder andere op appel *Malus* sp., berk *Betula* sp., els *Alnus* sp. en hazelaar *Corylus avellana*. Het voedsel bestaat naast sap uit de waardplant uit spintmijten Tetranychidae, onder andere de bonenspintmijt *Tetranychus urticae* Koch, 1836, bladluizen Aphidoidea en bladvlooiën Psylloidea. Ze overwintert als ei in de één- en tweejarige twijgen en heeft één generatie per jaar. De eieren komen vanaf midden april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van mei tot in oktober. De larven worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Zeer algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

Blepharidopterus diaphanus

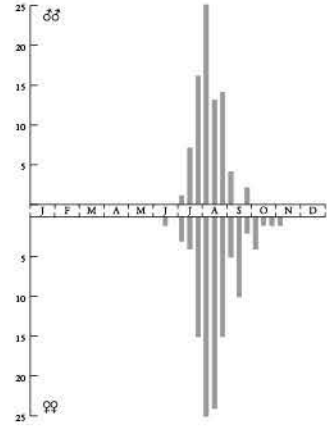
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Orthotylus diaphanus*), Stichel (1956-1958, als *O. diaphanus*), Wagner (1952, 1961, als *O. diaphanus*) en Wagner & Weber (1964, als *O. diaphanus*). Foto's: Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Blepharidopterus diaphanus* (macropteer, 4,0-4,8 mm) leeft zoöfytofaag in struwelen, uiterwaarden en langs oevers op wilg *Salix* sp., vooral op smalbladige soorten als kraakwilg *S. fragilis* en schietwilg *S. alba* en incidenteel op boswilg *S. caprea*. Ze overwintert als ei in de houtige twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van juni tot begin november.

Status – Gewoon, in alle provincies en op alle waddeneilanden behalve Vlieland en Ameland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Brachynotocoris puncticornis

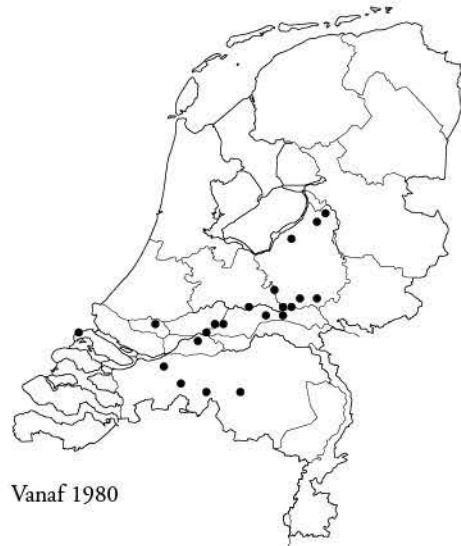
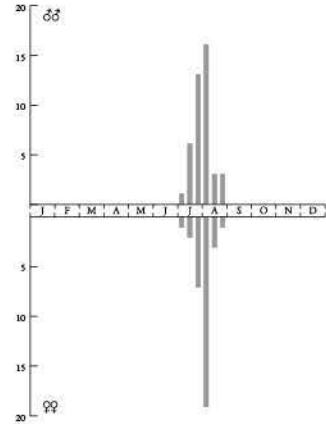
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (de Kaukasus en Centraal-Azië); na versleping gevestigd in Noord- en Zuid-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Brachynotocoris puncticornis* (macropteer, 4,3-4,8 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen en parken op es *Fraxinus excelsior*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn aanwezig van juni tot in augustus en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot eind augustus. Het is een goede vlieger, die vaak op licht wordt gevangen.

Status – Zeldzaam, vanaf 1989 waargenomen en inmiddels bekend uit Gelderland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Een meer zuidelijke soort die recent haar areaal in noordwestelijke richting heeft uitgebreid.

Literatuur – Aukema (1990a: eerste vondst in Nederland, 1993c: nieuwe vondsten in Gelderland), Aukema et al. (1997: vondsten in Utrecht en Zuid-Holland).

Vanaf 1980

Cyllecoris histrionius

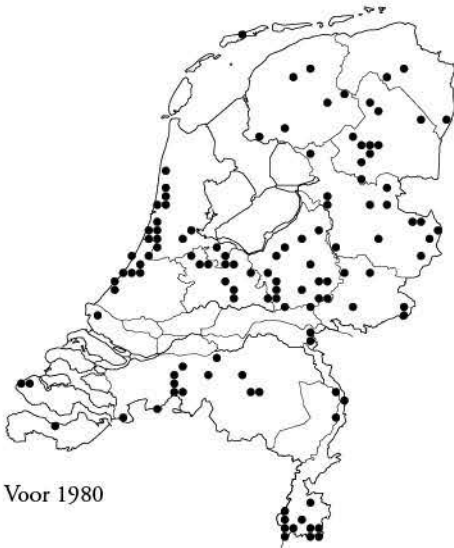
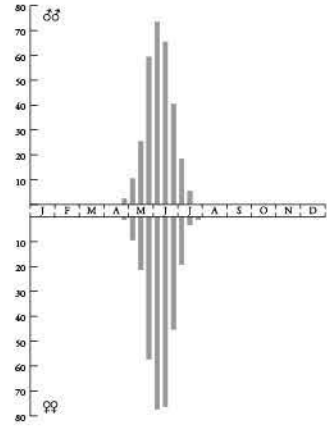
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *C. histrionicus*), Stichel (1956-1958, als *C. histrionicus*), Wagner (1952, 1961, als *C. histrionicus*) en Wagner & Weber (1964, als *C. histrionicus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en West-Siberië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

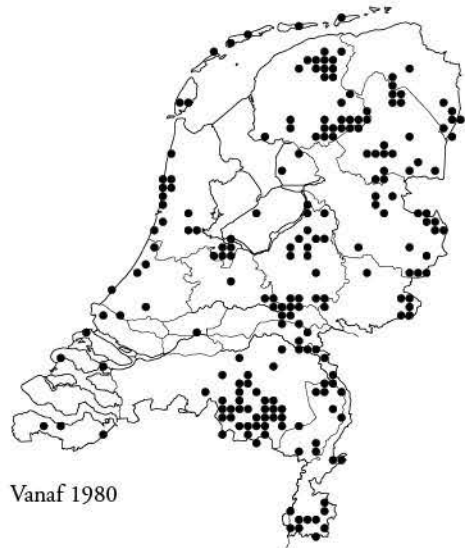
Habitat en ecologie – *Cyllecoris histrionius* (macropteer, 5,7-8,0 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op eik *Quercus* sp., onder andere zomereik *Q. robur* en wintereik *Q. petraea*. De larven, die zich vooral op de onderzijde van de bladeren ophouden, en de jonge adulten zuigen vooral aan de bloeiwijzen. De oudere adulten zijn vrijwel uitsluitend zoöfaag en leven van bladluizen Aphidoidea, bladvlies Psylloidea, insecteneieren en kleine rupsen Lepidoptera. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Larven zijn aanwezig vanaf begin april en volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot eind juli. Zowel de larven als de adulten worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Cyrtorhinus caricis

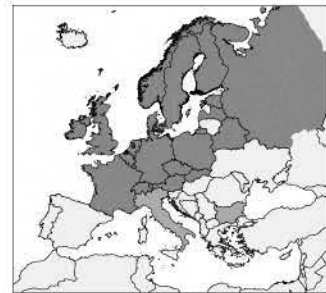
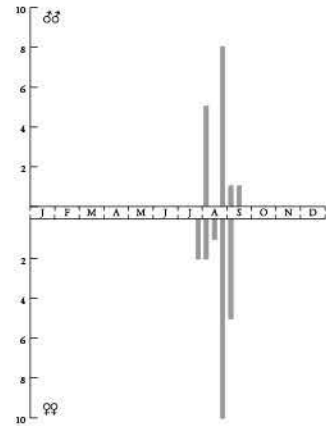
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *Cyrtorrhinus caricis*), Wagner (1952, 1961, als *Cyrtorrhinus caricis*) en Wagner & Weber (1964, als *Cyrtorrhinus caricis*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Cyrtorhinus caricis* (macropteer, 3,3-4,0 mm) leeft zoöfaag in vochtige habitats in en tussen pollen cypergrassen Cyperaceae en russen Juncaceae. Ze komt voor in veenmoerassen en verlandingszones rond vennen, maar ook in brakke graslandbiotopen langs de kust. Het voedsel bestaat uit eieren en larven van spoorcicaden Delphacidae. Ze overwintert als ei in de stengels van russen en zeggen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot in september.

Status – Zeer zeldzaam, bekend uit twee uurhokken in Drenthe, één in Gelderland en drie op Terschelling.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Dryophilocoris (Dryophilocoris) flavoquadrimaculatus

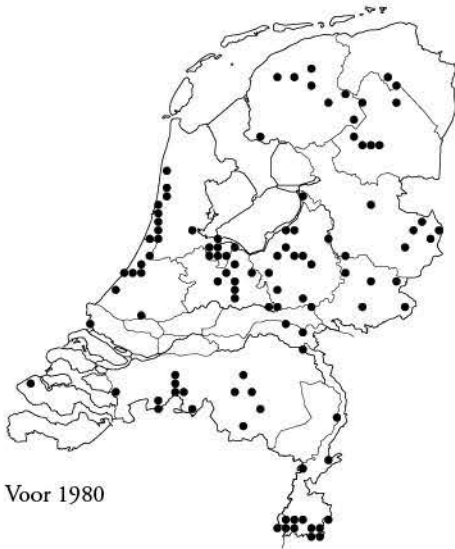
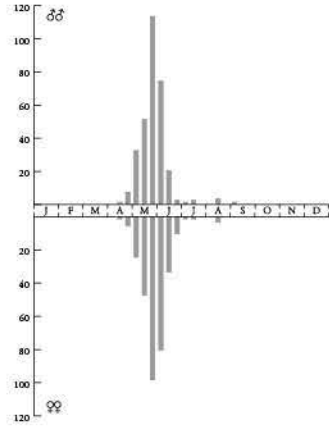
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

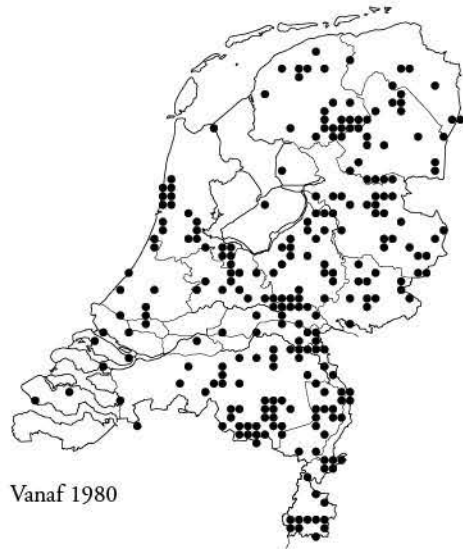
Habitat en ecologie – *Dryophilocoris flavoquadrimaculatus* (macropteer, 6,0-6,6 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op eik *Quercus* sp. De larven en jonge adulten zuigen vooral aan de knoppen en de bloeiwijzen en de oudere adulten leven van bladluizen Aphidoidea, bladvlooien Psylloidea, stofluizen Psocoptera, kleine rupsen Lepidoptera, insecteneieren en larven van andere miriden, bijvoorbeeld *Psallus*-soorten. Ze overwintert als ei in éénjarige twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden april tot eind juni, incidenteel tot in september. Ze vliegen vaak, waardoor ze veel op andere planten worden aangetroffen. Ook worden ze vaak op licht en in raam- en malaisevallen gevangen.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies, maar niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Fieberocapsus flaveolus

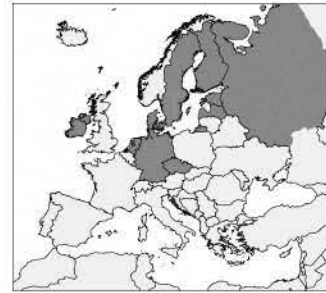
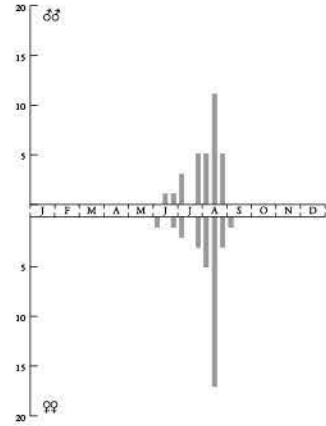
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *Cyrtorrhinus flaveolus*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch, Noord- en Midden-Europa, Azië (de Kaukasus, Mongolië en Oost-Siberië) en Noord-Amerika (Canada) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Fieberocapsus flaveolus* (brachypteer, 2,8-3,4 mm; macropteer, 3,2-3,6 mm) leeft zoöfaag op de bodem tussen cypergrassen Cyperaceae, grassen Poaceae en russen Juncaceae in vochtige biotopen. Ze komt voor op kwelders, in zilte moerassen, rietlanden en vochtige pijpestrootjesvegetaties in vergraste heideterreinen. Het voedsel bestaat vermoedelijk grotendeels uit eieren en larven van spooricaden Delphacidae. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot begin september. Macropteren zijn zeer zeldzaam, waardoor het verspreidingsvermogen beperkt is.

Status – Zeldzaam, op de waddeneilanden behalve Schiermonnikoog, in de noordelijke provincies (Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel) en op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (1993: vondst in Drenthe, 2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Globiceps (Globiceps) sphaegiformis

Identificatie – Stichel (1956-1958, als *G. sphaegiformis*), Wagner (1952, 1961, als *G. sphaegiformis*) en Wagner & Weber (1964, als *G. sphaegiformis*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult en larve).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Globiceps sphaegiformis* (macropteer, 4,9-6,1 mm) leeft zoöfytofaag op eik *Quercus* sp. langs zongeëxponeerde bosranden en op vrijstaande bomen. In de literatuur wordt ze van een groot aantal andere bomen en struiken vermeld, maar het is de vraag of dat ook werkelijk waardplanten zijn. Waar ze voorkomt, wordt ze ook vaak in de kruidlaag onder de bomen gevonden. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen in juli en augustus.

Status – Bekend uit twee uurhokken in Zuid-Limburg en daar voor het laatst waargenomen in 1924. Mogelijk uit Nederland verdwenen.

Literatuur – Aukema (1989a: waarnemingen in Nederland, als *G. sphaegiformis*).

Voor 1980

Globiceps (Kelidocoris) flavomaculatus

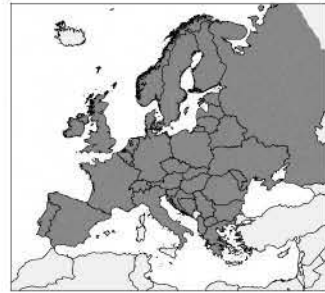
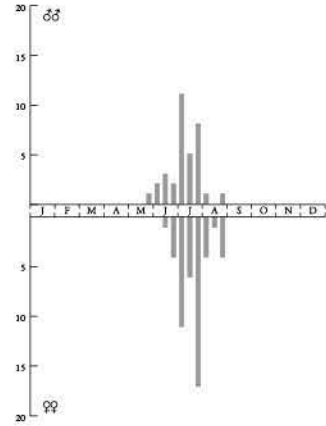
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Globiceps flavomaculatus* (macropteer ♂, ♀, 5,9-6,7 mm; brachypteer ♀, 5,0-5,9 mm) leeft zoöfytfaag in min of meer vochtige habitats op dwergstruiken en kruiden, doorgaans langs bosranden of tussen lage struiken, met name wilg *Salix* sp. Het voedsel bestaat uit kleine insecten, maar ze zuigt ook aan bloemen en onrijpe zaden van verschillende vlinderbloemen Fabaceae, onder andere brem *Cytisus scoparius*, hokjespeul *Astragalus glycyphyllos*, klaver *Trifolium* sp., lathyrus *Lathyrus* sp., stalkruid *Ononis* sp., en wikke *Vicia* sp. Ze overwintert als ei op verschillende bomen en struiken, onder andere bosbes *Vaccinium* sp., eik *Quercus* sp., appel *Malus* sp., sleedoorn *Prunus spinosa* en struikheide *Calluna vulgaris*. Er is één generatie per jaar en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind augustus.

Status – Gewoon, beperkt tot het binnenland. Niet waargenomen in Groningen, Drenthe, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland. Niet bekend van de waddeneilanden. Recent veel zeldzamer en op één waarneming na alleen in Zuid-Limburg aangetroffen. Een duidelijke oorzaak voor de achteruitgang is niet aan te geven, maar ook in Duitsland komt ze in het noorden slechts sporadisch voor en is ze in het zuiden veel talrijker (Wachmann et al. 2004).

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Globiceps (Kelidocoris) fulvicollis

Synoniem – *Globiceps cruciatus* Reuter, 1879.

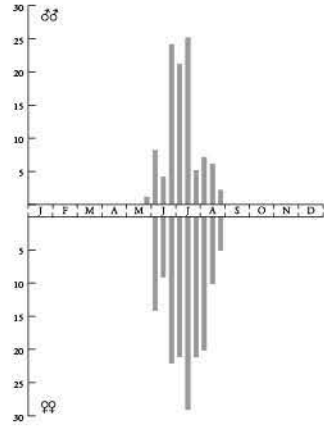
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *G. cruciatus*), Stichel (1956-1958, als *G. cruciatus* en *G. fulvicollis*), Wagner (1952, 1961, als *G. cruciatus*) en Wagner & Weber (1964, als *G. (Paraglobiceps) fulvicollis cruciatus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Mongolië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

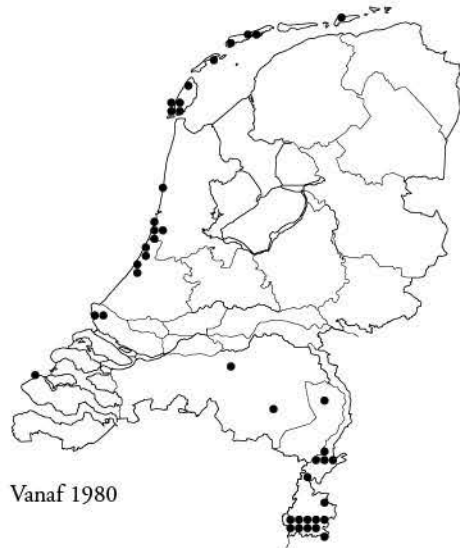
Habitat en ecologie – *Globiceps fulvicollis* (brachypteer ♀, 4,4-5,5 mm; macropteer ♂, ♀, 5,2-6,5 mm) leeft zoöfytofaag in zowel open habitats (duinen, heidegebieden en kalkgraslanden) als in licht beschaduwde biotopen op en onder dwergstruiken, onder andere blauwe bosbes *Vaccinium myrtillus*, brem *Cytisus scoparius*, kruipwilg *Salix repens* en struikheide *Calluna vulgaris*. Ze leeft onder andere van bladluizen Aphidoidea. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind augustus. De vrouwtjes zijn meestal brachypteer.

Status – Gewoon, op de hogere zandgronden en op alle waddeneilanden. Niet waargenomen in Groningen, Drenthe en Flevoland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Heterocordylus (Heterocordylus) genistae

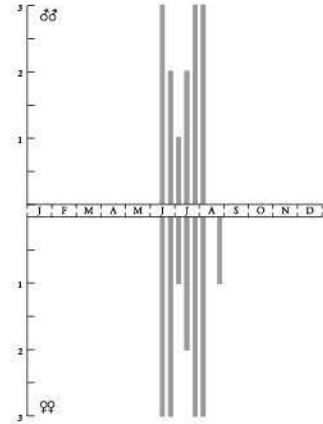
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Heterocordylus genistae* (macropteer, 3,8-4,7 mm) leeft in droge, warme biotopen zoöfytofaag op verfbrem *Genista tinctoria*. In de literatuur wordt ze ook vermeld van andere *Genista*-soorten en brem *Cytisus scoparius*. Het voedsel bestaat uit bladluizen Aphidoidea, maar ze zuigt ook aan de bloemen van de waardplant. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot eind augustus.

Status – Zeer zeldzaam, bekend van twee uurhokken bij Bakkum in de Noord-Hollandse duinen en drie uurhokken op Terschelling. Vanaf 1980 alleen nog op Terschelling waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: eerste vondsten in Nederland), Aukema et al. (2004: nieuwe vondsten, 2012: Terschelling).

Voor 1980

Vanaf 1980

Heterocordylus (Heterocordylus) leptocerus

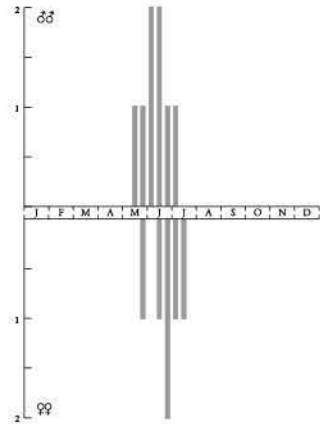
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en West-Siberië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Heterocordylus leptocerus* (macropteer, 4,0-4,9 mm) leeft in droge, warme biotopen zoöfytofaag op brem *Cytisus scoparius* en heidebrem *Genista*, onder andere op verfbrem *G. tinctoria*. Het voedsel bestaat uit bladluizen Aphidoidea, maar ze zuigt ook aan de bloemen van de waardplant. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind juli.

Status – Zeer zeldzaam. Voor 1980 verspreid in tien uurhokken, waarvan zes in Gelderland, één in Noord-Brabant en drie in Limburg. Vanaf 1980 alleen waargenomen op de Sint Pietersberg en de Vrakelberg.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Heterocordylus (Heterocordylus) tibialis

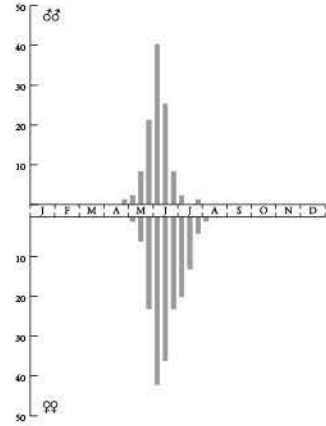
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999).

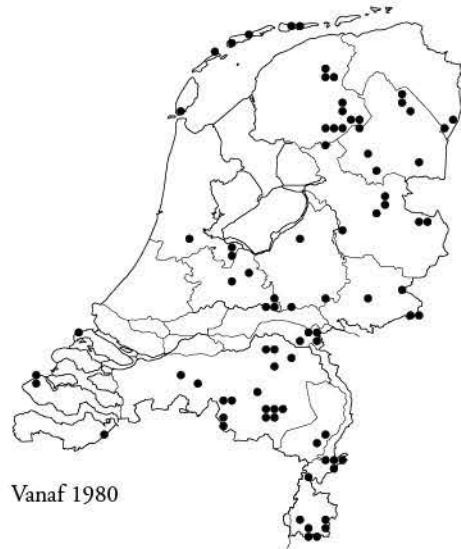
Habitat en ecologie – *Heterocordylus tibialis* (macropteer, 4,6-5,2 mm) leeft zoöfytfaag op droge, kalkarme en vaak omgewerkte grond op brem *Cytisus scoparius*. In de literatuur wordt ze ook vermeld van heidebrem *Genista* sp. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot begin augustus.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Flevoland en op alle waddeneilanden behalve Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Heterocordylus (Heterocordylus) tumidicornis

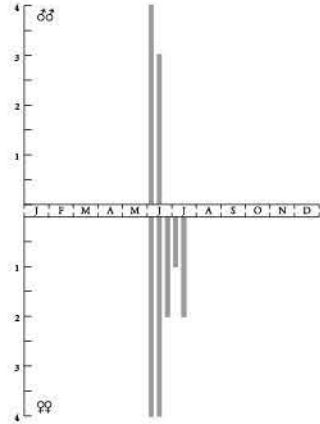
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Heterocordylus tumidicornis* (macropteer, 4,2-4,8 mm) leeft zoöfytofaag langs bosranden en in houtwallen op sleedoorn *Prunus spinosa*. Het voedsel bestaat uit bladluizen Aphidoidea, jonge spinselmotten *Yponomeuta* sp. en sap uit knoppen en bessen van de waardplant. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind juli.

Status – Zeer zeldzaam, uitsluitend in Limburg. Tot 2000 waren er slechts vier exemplaren bekend: één uit Eys, verzameld in 1937 (Reclaire 1940) en drie van de Sint Pietersberg, verzameld in 1949 (Blöte 1950). Vanaf 2000 in zes uurhokken waargenomen, waaronder één in Noord-Limburg.

Literatuur – Aukema et al. (2005: nieuwe vondsten), Aukema & Hermes (2009a: nieuwe vondsten).

Voor 1980

Vanaf 1980

Heterotoma planicornis

Synoniem – *Heterotoma merioptera* (non Scopoli, 1763): auct.

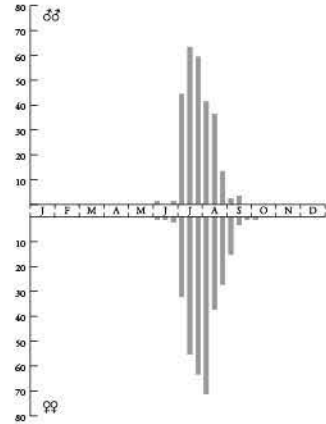
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *H. merioptera*), Stichel (1956-1958, als *H. meriopterum*), Wagner (1952, 1961, als *H. meriopterum*) en Wagner & Weber (1964, als *H. meriopterum*). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: larven en adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa; na versleping gevestigd in Noord-Amerika en Oceanië (Hawaii) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

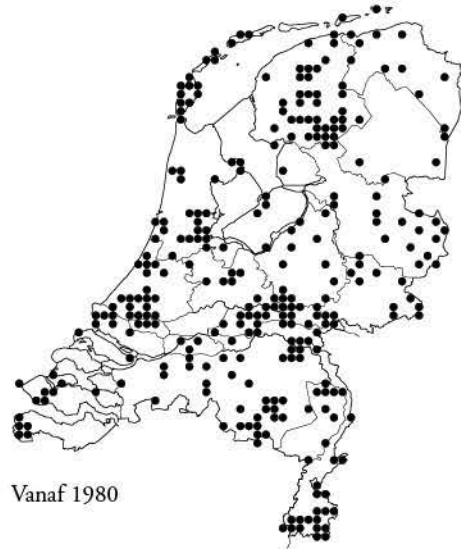
Habitat en ecologie – *Heterotoma planicornis* (macropteer, 4,6-5,5 mm) leeft zoöfytofaag op struiken en kruiden, vooral in heggen en houtwallen. Ze wordt dikwijls waargenomen op braam *Rubus* sp., brem *Cytisus scoparius*, grote brandnetel *Urtica dioica*, liguster *Ligustrum* sp. en houtige Rosaceae, onder andere meidoorn *Crataegus* sp. en sleedoorn *Prunus spinosa*. Incidenteel wordt ze ook op loofbomen waargenomen, onder andere op eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., hazelaar *Corylus avellana* en wilg *Salix* sp. Het voedsel bestaat naast sap uit vruchten en knoppen van de waardplanten uit bladluizen Aphidoidea, bladvlooien Psylloidea, eieren van vlinders Lepidoptera en bladhaantjes Chrysomelidae, rupsen van spinselmotten *Yponomeuta* sp. en bladrollers Tortricidae, en andere kleine arthropoden. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen vanaf mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in oktober.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Malacocoris chlorizans

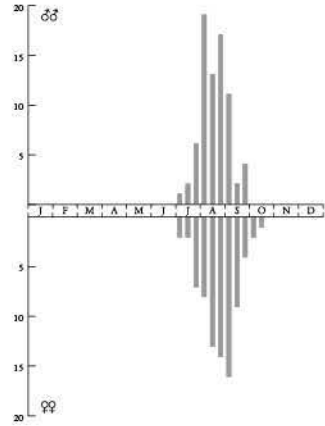
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus, Centraal-Azië en Mongolië); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

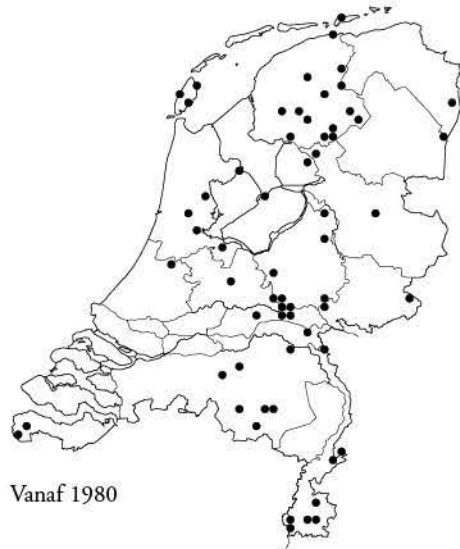
Habitat en ecologie – *Malacocoris chlorizans* (macropteer, 3,8-4,3 mm) leeft zoöfytofaag op loofbomen in bosranden en houtwallen. Ze wordt het meest waargenomen op hazelaar *Corylus avellana*, maar is ook gevonden op appel *Malus* sp., eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., iep *Ulmus* sp., linde *Tilia* sp., populier *Populus* sp. en wilg *Salix* sp. Het dierlijk voedsel bestaat onder andere uit cicaden Cicadellidae en eieren, rupsjes en poppen van vlinders Lepidoptera. Ze overwintert als ei vastgekleefd in oneffenheden op de bast van de waardplant en heeft één of twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van juli tot in oktober.

Status – Gewoon, in alle provincies en op de waddeneilanden Texel en Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

Mecomma (Mecomma) ambulans ambulans

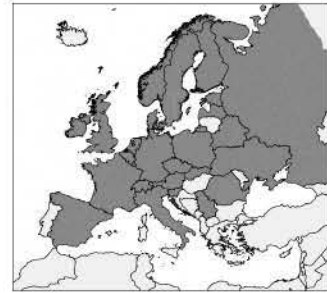
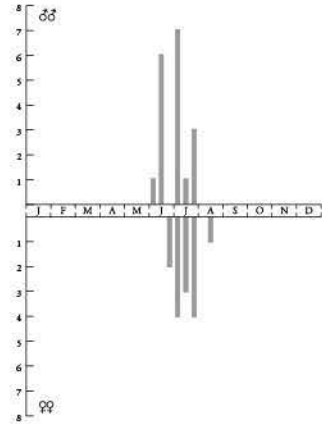
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (Siberië en het Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *M. (M.) ambulans montanum* Josifov, 1969 komt voor in Bulgarije en Macedonië.

Habitat en ecologie – *Mecomma ambulans* (macropteer ♂, ♀, 4,4-4,7 mm; brachypteer ♀, 2,3-3,0 mm) leeft zoöfytofaag in vochtige tot natte biotopen op beschaduwde plaatsen op kruiden en grassen. De dieren verblijven doorgaans op of vlakbij de bodem en met name de kortvleugelige vrouwtjes klimmen zelden omhoog. In de literatuur wordt ze vermeld van brandnetel *Urtica* sp., hengel *Melampyrum pratense* sp., hennepnetel *Galeopsis* sp., viool *Viola* sp., cypergrassen Cyperaceae, grassen Poaceae en russen Juncaceae, maar het is niet duidelijk of dit echte waardplanten zijn. Over de leefwijze is weinig bekend. Met name de larven zouden van dierlijk voedsel leven. Ze overwintert als ei in grasstengels en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot half augustus.

Status – Zeer zeldzaam, niet in het noorden en in de kustprovincies. Vanaf 1980 meer waargenomen, maar een duidelijke verklaring daarvoor ontbreekt. In België zien we juist het tegenovergestelde (Aukema et al. 2014) en in de Noord-Duitse laagvlakte is ze lokaal zeldzaam (Wachmann et al. 2004).

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Litocoris) ericetorum ericetorum

Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *O. (Orthotylus) ericetorum*), Stichel (1956-1958, als *O. ericetorum ericetorum*), Wagner (1952, als *O. (Litocoris) ericetorum*, 1961, als *Melanotrichus (L.) ericetorum*) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

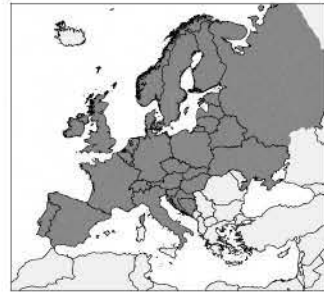
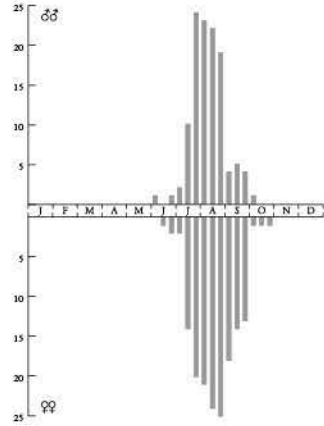
De ondersoorten *O. ericetorum arborea* Wagner, 1970 en *O. ericetorum corsicensis* Wagner, 1956 komen voor in het Middellandse Zeegebied.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika (Kerzhner & Josifov 1999).

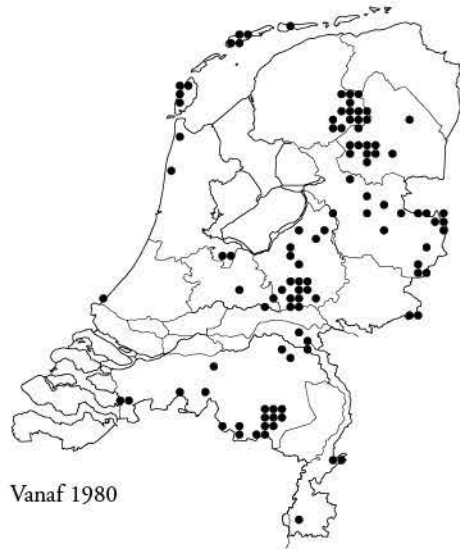
Habitat en ecologie – *Orthotylus ericetorum* (macropteer, 2,5-3,6 mm) leeft fytofaag op struikheide *Calluna vulgaris* en wordt ook vermeld van gewone dophei *Erica tetralix*. Ze komt voor op alle mogelijke standplaatsen van de waardplanten, van droge tot vochtige biotopen, al dan niet beschaduwd. Ze zuigt vooral aan de rijpende zaden, maar larven kunnen zich ook op de vegetatieve delen ontwikkelen. *Orthotylus ericetorum* overwintert als ei in de jonge scheuten van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in oktober.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies behalve Flevoland en Zeeland, en op de Waddeneilanden Texel, Terschelling en Ameland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Melanotrichus) flavosparsus

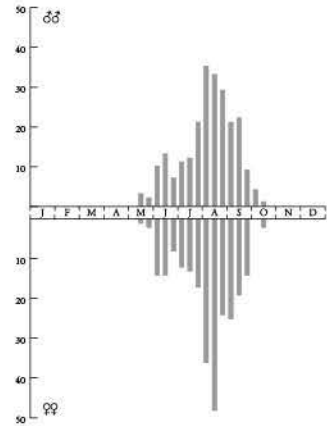
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *O. flavosparsus*), Wagner (1952, als *Melanotrichus flavosparsus*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië; na versleping gevestigd in Noord- en Zuid-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

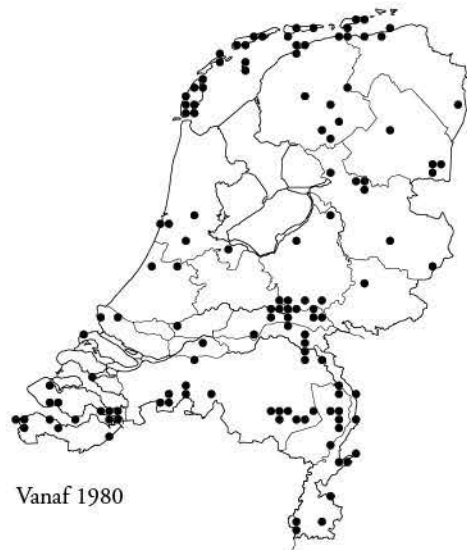
Habitat en ecologie – *Orthotylus flavosparsus* (macropteer, 3,5-4,2 mm) leeft fytofaag in voedselrijke en zoute biotopen op amaranten Amaranthaceae, onder andere melganzenvoet *Chenopodium album* en melde *Atriplex* sp. Ze komt voor langs de kust op begroeide stranden en kwelders en in het binnenland op akkers en braakliggende terreinen. Het voedsel bestaat vooral uit sap uit de bloeiwijzen en de rijpe zaden. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft twee overlappende generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van mei tot in oktober. Het zijn goede vliegers.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies behalve Flevoland, op alle waddeneilanden en op Griend.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Melanotrichus) moncreaffi

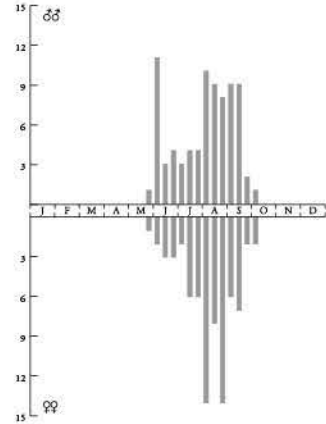
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *Melanotrichus (Halocapsus) moncreaffi*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999).

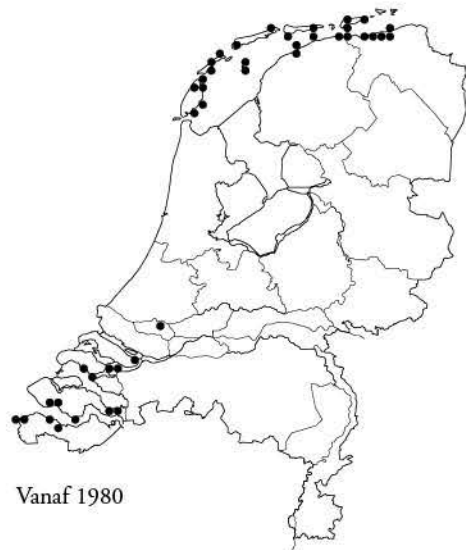
Habitat en ecologie – *Orthotylus moncreaffi* (macropteer, 2,6-3,3 mm) leeft langs de kust op het strand en op schorren en kwelders op halofyten, met name amaranten *Amaranthaceae* als loogkruid *Salsola kali*, gewone zoutmelde *Atriplex portulacoides*, klein schorrenkruid *Suaeda maritima*, ganzenvoet *Chenopodium* sp. en zeekraal *Salicornia* sp. Ze overwintert als ei en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in oktober.

Status – Gewoon, uitsluitend langs de kust aangetroffen, ook op alle waddeneilanden en Griend.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Melanotrichus) rubidus

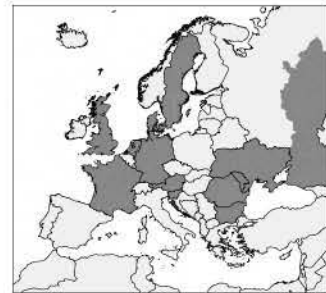
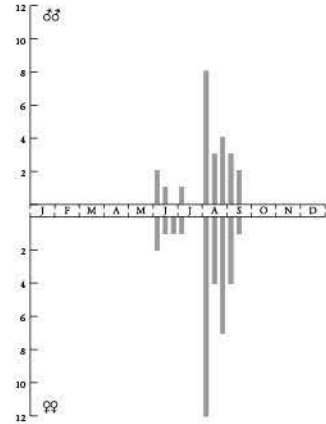
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *Melanotrichus (Halocapsus) rubidus*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (van het Midden-Oosten tot in noordoost China) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Orthotylus rubidus* (macropteer, 2,7-3,5 mm) leeft fytofaag langs de kust op het strand en op schorren en kwelders op zeekraal *Salicornia* sp. In tegenstelling tot *O. moncreaffi* komt ze ook voor op plekken die bij vloed vaak onder water staan. In het buitenland ook op zilte plekken in het binnenland, ook op andere halofyten. Ze overwintert als ei en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind september.

Status – Zeldzaam, uitsluitend rond de Waddenzee, in de Zeeuwse delta en het Markiezaat. Ook op Griend waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Orthotylus) flavinervis

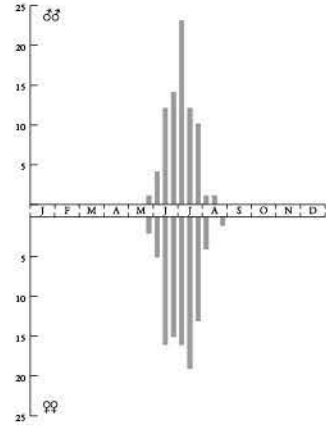
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Azerbeidzjan) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

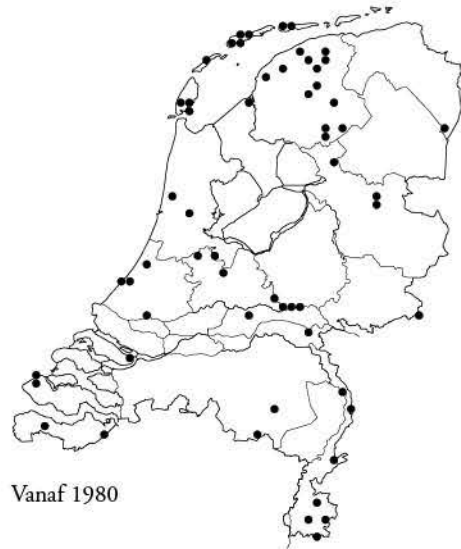
Habitat en ecologie – *Orthotylus flavinervis* (macropteer, 5,2-6,0 mm) leeft zoöfytofaag langs oevers en in broekbossen en bosranden op els *Alnus* sp., voornamelijk zwarte els *A. glutinosa*, en op gewone esdoorn *Acer pseudoplatanus*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind augustus.

Status – Gewoon, in alle provincies behalve Flevoland en op alle waddeneilanden behalve Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Orthotylus) marginalis

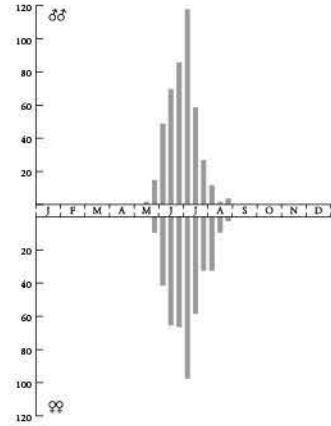
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

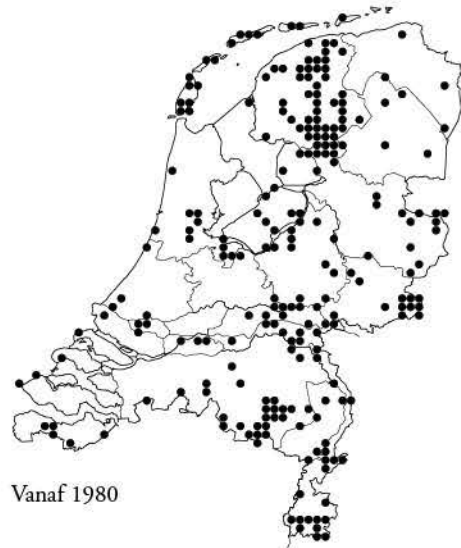
Habitat en ecologie – *Orthotylus marginalis* (macropteer, 5,8-7,0 mm) leeft zoöfytofaag in bossen struwelen en houtwallen op wilg *Salix* sp., zowel op breed- als smalbladige soorten, onder andere bittere wilg *S. purpurea*, boswilg *S. caprea* en grauwe wilg *S. cinerea*. Het is niet duidelijk of andere loofbomen die in de literatuur als waardplant vermeld worden, zoals appel *Malus* sp., els *Alnus* sp., es *Fraxinus* sp., iep *Ulmus* sp., linde *Tilia* sp., ribes *Ribes* sp. en sleedoorn *Prunus spinosa*, ook werkelijk waardplant zijn. Het voedsel bestaat naast sap van de waardplant uit kleine insecten, onder andere bladluizen Aphidoidea, eieren van bladhaantjes Chrysomelidae en mijten Acari. Ze overwintert als ei in het jonge hout en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit vanaf eind april of begin mei en volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind augustus. Ze worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Orthotylus) nassatus

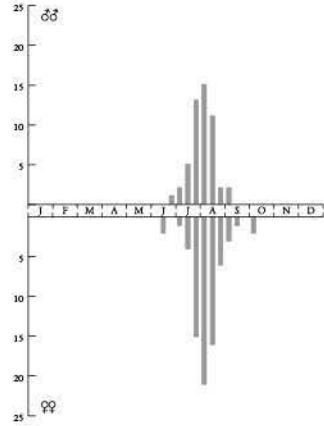
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Skipper (2013: adult)

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië en Noordwest-China; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

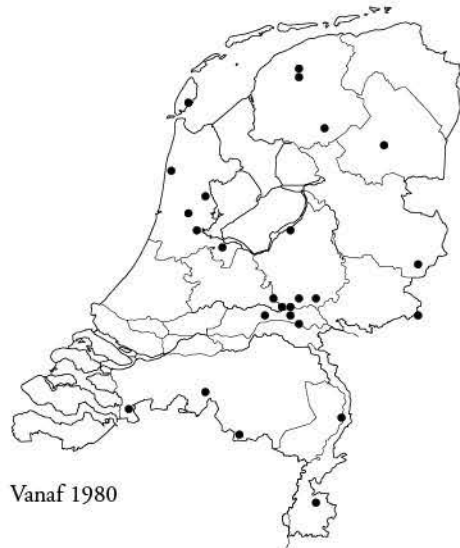
Habitat en ecologie – *Orthotylus nassatus* (macropteer, 4,6-5,1 mm) leeft in bosranden en houtwallen op loofbomen, onder andere eik *Quercus* sp., es *Fraxinus* sp., linde *Tilia* sp., populier *Populus* sp. en wilg *Salix* sp. Over de leefwijze is weinig bekend. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot in oktober.

Status – Gewoon, in alle provincies behalve Groningen en Flevoland. Op de waddeneilanden alleen van Texel bekend.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Orthotylus) ochrotrichus

Identificatie – Aukema & Hermes (2009: parameren), Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1967, 1974b) en Wagner & Weber (1964).

Verspreiding – Atlantisch-mediterraan, in Europa langs de Atlantische kust en in Noord-Afrika in Marokko. Na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999).

Habitat en ecologie – *Orthotylus ochrotrichus* (macropteer, 4,4-5,3 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden en houtwallen op loofbomen, onder andere eik *Quercus* en iep *Ulmus*. Ze wordt ook van andere planten vermeld, die vermoedelijk geen waardplant zijn. Het voedsel bestaat naast sap uit de waardplant uit bladluizen Aphidoidea en spintmijten Tetranychidae. Ze heeft één generatie per jaar en de eieren overwinteren. Volwassen dieren zijn elders waargenomen van midden juni tot in september.

Status – In juni 2008 werd één mannetje verzameld bij Zevenbergen in Noord-Brabant. Het is onduidelijk of deze soort ooit een populatie in Nederland heeft gehad.

Literatuur – Aukema & Hermes (2009a: eerste vondst).

Vanaf 1980

Orthotylus (Orthotylus) prasinus

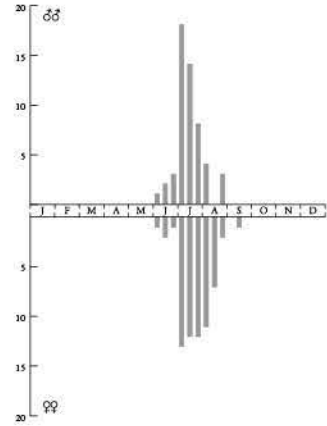
Synoniem – *Orthotylus scotti* Reuter, 1877.

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *O. prasinus* en *O. scotti*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Orthotylus prasinus* (macropteer, 4,3-5,0 mm) leeft in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, onder andere iep *Ulmus* sp. en hazelaar *Corylus avellana*. Incidenteel wordt ze ook van andere loofbomen vermeld, onder andere eik *Quercus* sp., es *Fraxinus* sp., esdoorn *Acer* sp., prunus *Prunus* sp. en wilg *Salix* sp., maar of dit ook werkelijk waardplanten zijn, is onbekend. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in september.

Status – Gewoon, niet waargenomen in Groningen, Overijssel, Flevoland, Utrecht en op de waddeneilanden.

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Orthotylus) tenellus

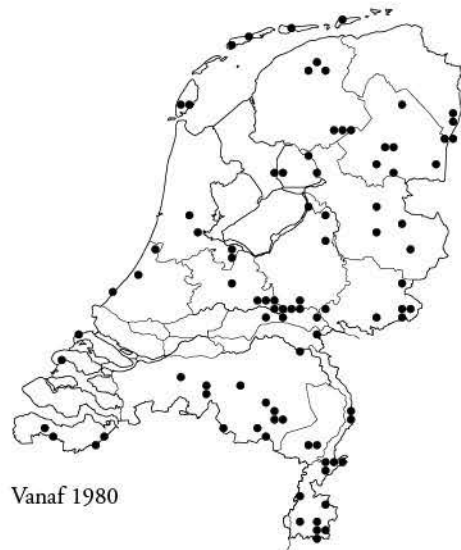
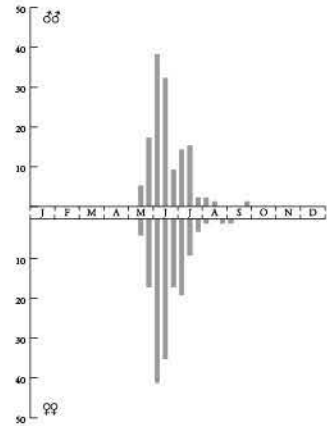
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika (Tunesië) en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Orthotylus tenellus* (macropteer, 4,1-4,9 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden en houtwallen op loofbomen, onder andere eik *Quercus* sp., es *Fraxinus* sp. en hazelaar *Corylus avellana*. Incidenteel wordt ze ook op ander loofbomen met veel bladluizen waargenomen, onder andere esdoorn *Acer* sp., linde *Tilia* sp. en peer *Pyrus* sp., maar dat zijn waarschijnlijk geen echte waardplanten. Larven en adulten voeden zich met sap van de waardplant, maar ook met bladluizen Aphidoidea, bladvlooiën Psylloidea en kleine stadia van andere insecten. Ze overwintert als ei in het jonge hout en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van halverwege mei tot in septmber.

Status – Algemeen, in alle provincies en op de waddeneilanden met uitzondering van Vlieland.

Literatuur – Aukema et al. (1995: vondsten in Noord-Brabant, 2012: waddeneilanden).

Orthotylus (Orthotylus) virens

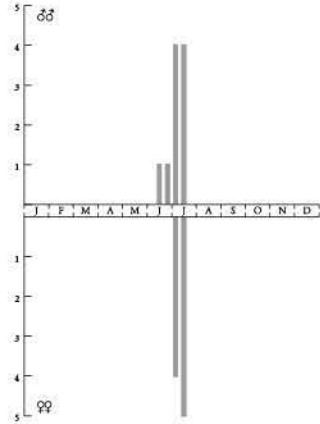
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (West-Siberië) (Kerzhner & Josifov 1999).

Habitat en ecologie – *Orthotylus virens* (4,7-5,3 mm) leeft in bosranden en houtwallen op wilg *Salix* sp. In Engeland lijkt ze beperkt te zijn tot laurierwilg *S. pentandra*. In ons land werd ze naast laurierwilg ook gevonden op kraakwilg *S. fragilis*. Ze overwintert als ei in jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen in juni en juli.

Status – Zeer zeldzaam. Na vondsten in Eygelshoven in 1958 (één mannetje) en Ootmarsum in 1970 (één mannetje op licht) (Aukema 1989a) werd ze tussen 1994 en 1999 in aantal in Zeewolde en Geldrop verzameld (Aukema et al. 2005).

Literatuur – Aukema (1989a: Nederlandse vondsten, 2009: lichtvangst), Aukema et al. (2005: eerste vondsten in de provincies Flevoland en Noord-Brabant), Aukema & Hermes (2009a: vondsten in Noord-Brabant).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Orthotylus) viridinervis

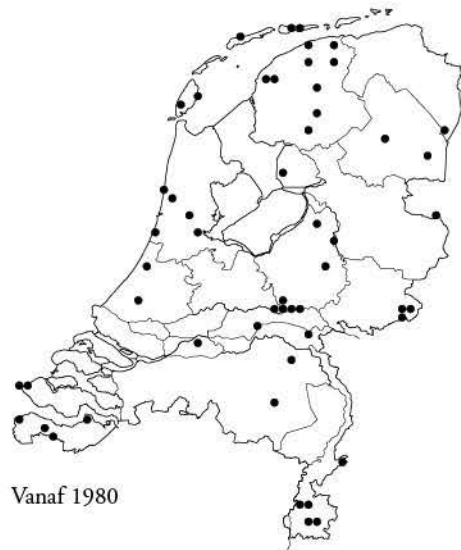
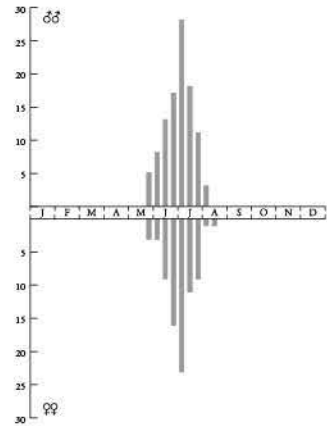
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Azerbeidzjan); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Orthotylus viridinervis* (macropteer, 4,9-5,6 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden en houtwallen op iep *Ulmus* sp., onder andere ruwe iep *U. glabra*, en linde *Tilia* sp. Het voedsel bestaat naast sap van de waardplanten ook uit bladluizen Aphidoidea en andere kleine arthropoden. Adulten worden ook wel op andere met bladluizen bezette loofbomen aangetroffen, onder andere eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., esdoorn *Acer* sp., hazelaar *Corylus avellana* en wilg *Salix* sp., maar dit zijn slechts verblijfplanten. Op iep dringen de larven en adulten ook door in de bladrandgallen van de bladluis *Eriosoma ulmi* (Linnaeus, 1758). Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in augustus.

Status – Gewoon, in alle provincies. Op de waddeneilanden bekend van Texel, Terschelling en Ameland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Orthotylus (Pachylops) adenocarpi adenocarpi

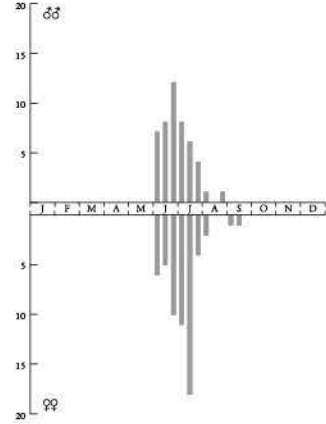
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *O. (Orthotylus) adenocarpi*), Stichel (1956-1958, als *O. adenocarpi*), Wagner (1952, als *Melanotrichus (M.) adenocarpi*, 1961, als *O. (Neopachylops) adenocarpi*) en Wagner & Weber (1964, als *O. (N.) adenocarpi*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *O. adenocarpi maroccanus* Wagner, 1958 komt voor in Noord-Afrika en *O. adenocarpi purgantis* Wagner, 1957 in de Pyreneeën.

Habitat en ecologie – *Orthotylus adenocarpi* (macropteer, 3,7-4,5 mm) leeft zoöfytofaag op droge, kalkarme en vaak omgewerkte grond op brem *Cytisus scoparius* en leeft behalve van sap uit de waardplant ook van bladluizen Aphidoidea en bladvlotten Psylloidea. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn aanwezig vanaf midden mei en volwassen dieren zijn waargenomen vanaf begin juni tot in september. Ze kan worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Gewoon, in alle provincies behalve Groningen en Flevoland. Op de waddeneilanden bekend van Texel en Terschelling.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Pachylops) concolor

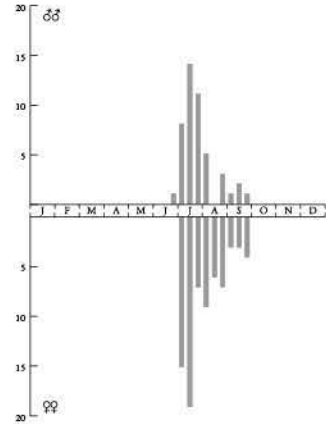
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *O. (Orthotylus) concolor*), Stichel (1956-1958, als *O. concolor*), Wagner (1952, als *Melanotrichus (M.) concolor*, 1961, als *O. (Neopachylops) concolor*) en Wagner & Weber (1964, als *O. (Neopachylops) concolor*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

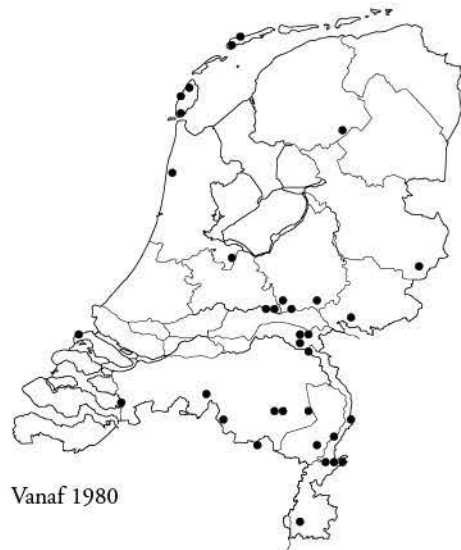
Habitat en ecologie – *Orthotylus concolor* (macropteer, 3,6-5,0 mm) leeft zoöfytofaag op droge, kalkarme en vaak omgewerkte grond op brem *Cytisus scoparius*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in juni of begin juli en volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot in september.

Status – Gewoon, in alle provincies, behalve Groningen, Drenthe en Flevoland. Op de waddeneilanden bekend van Texel en Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Pachylops) virescens

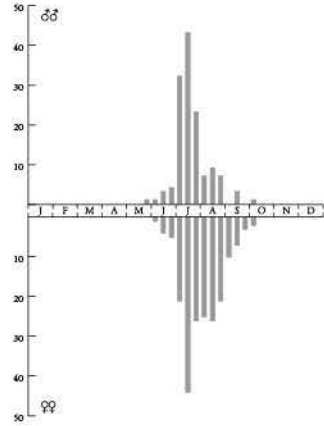
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *O. (Orthotylus) virescens*), Stichel (1956-1958, als *O. virescens*), Wagner (1952, als *Melanotrichus (M.) virescens*, 1961, als *O. (Neopachylops) virescens*) en Wagner & Weber (1964, als *O. (N.) virescens*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

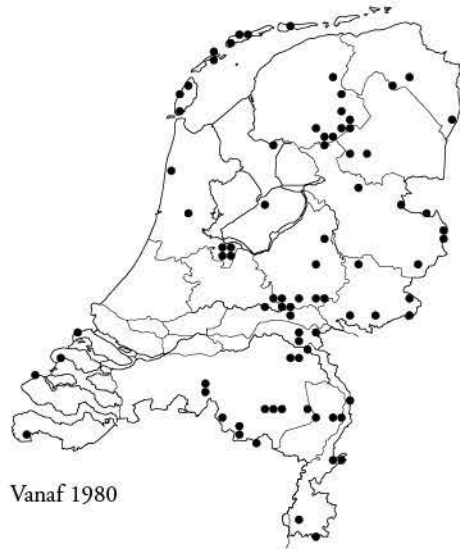
Habitat en ecologie – *Orthotylus virescens* (macropteer, 3,8-4,9 mm) leeft zoöfytofaag op droge, kalkarme en vaak omgewerkte grond op brem *Cytisus scoparius*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Het dierlijk voedsel bestaat onder andere uit bladluizen Aphidoidea. De eieren komen uit in mei of begin juni en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in oktober.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden behalve Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Pinocapsus) fuscescens

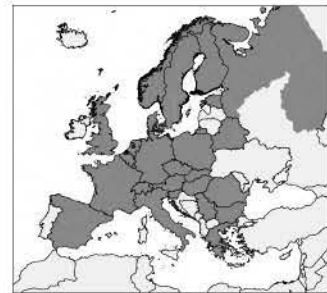
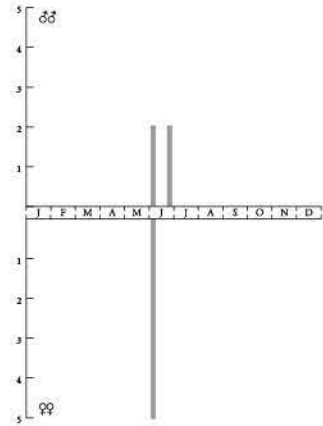
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *O. fuscescens*), Wagner (1952, als *O. fuscescens*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Orthotylus fuscescens* (macropteer, 4,3-4,9 mm) leeft fytofaag in boomkronen en langs bosranden op den *Pinus* sp., vooral op grove den *P. sylvestris*, en in bergstreken ook op fijnspar *Picea abies*. De mannelijke bloeiwijzen zouden als voedsel benut worden. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen in juni, elders tot in augustus.

Status – Zeer zeldzaam, verspreid waargenomen in Overijssel, Gelderland en Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland), Aukema et al. (1997: lichtvangst).

Voor 1980

Vanaf 1980

Orthotylus (Pseudorthotylus) bilineatus

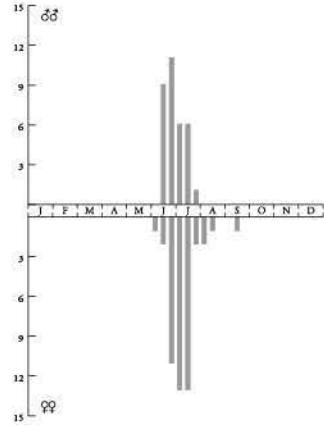
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Neomecomma bilineatus*), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964, als *O. (N.) bilineatus*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus en van West-Siberië tot in Japan) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Orthotylus bilineatus* (macropteer, 4,6-5,3 mm) leeft fytofaag in bosranden en houtwallen op ratelpopulier *Populus tremula*. Ze heeft één generatie per jaar en de eieren overwinteren. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in september.

Status – Zeldzaam, niet waargenomen op de waddeneilanden en in Groningen, Flevoland, Utrecht en Zeeland.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pseudoloxops coccineus

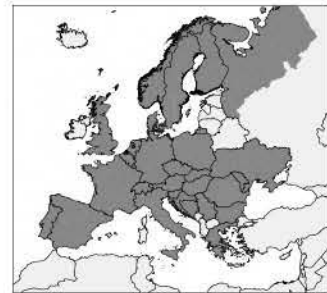
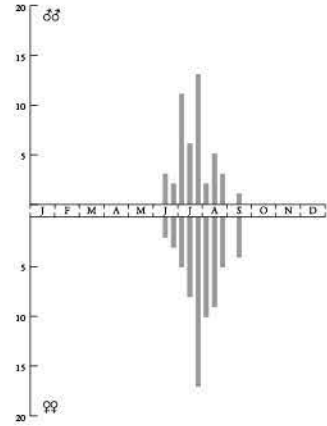
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961, als *P. coccinea*) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Pseudoloxops coccineus* (macropteer, 4,6-5,2 mm) leeft zoöfytofaag op es *Fraxinus excelsior*, maar ook op pluimes *F. ornus* en cultivars, vooral op oudere bomen met veel zaden. Ze komt voor op droge en vochtige standplaatsen in bossen en houtwallen, maar ook op solitaire bomen, mits ze zaadvormend zijn. Het voedsel bestaat naast sap van de waardplant uit bladluizen Aphidoidea en larven van bladvlooiën Psylloidea. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot in september. De larven worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Gewoon, waargenomen in alle provincies en op de waddeneilanden op Texel.

Literatuur – Aukema et al. (2012: Texel).

Voor 1980

Vanaf 1980

Reuteria marqueti

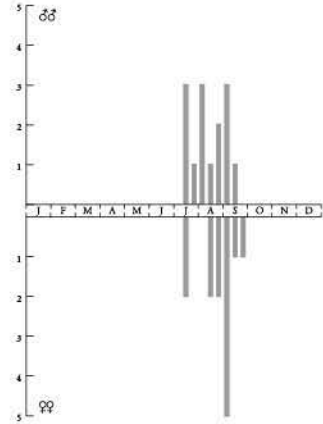
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *R. irrorata*, 1962) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Reuteria marqueti* (macropteer, 4,0-4,6 mm) leeft zoöfytogaag in houtwallen en parken op loofbomen, onder andere es *Fraxinus* sp., iep *Ulmus* sp., hazelaar *Corylus avellana* en linde *Tilia* sp. Incidenteel wordt ze waargenomen op braam *Rubus* sp., eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., haagbeuk *Carpinus* sp. en prunus *Prunus* sp., maar het is niet bekend of dit ook werkelijk waardplanten zijn. Ze is warmteminnend en komt vooral voor op zongeëxponeerde bomen, ook op solitaire bomen in stedelijk gebied. *Reuteria marqueti* overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot eind september.

Status – Zeer zeldzaam, in 1987 voor het eerst waargenomen, verspreid in Gelderland, Utrecht, Noord-Holland (Het Gooi) en Limburg. Een van origine Midden- en Zuid-Europese soort, die haar areaal recent in noordwestelijke richting heeft uitgebreid en inmiddels ook bekend is uit België en Engeland (Aukema et al. 2013).

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland).

Vanaf 1980

Subfamilie Phylinae

De subfamilie Phylinae is de grootste subfamilie van de Miridae met wereldwijd meer dan 2300 soorten verdeeld over zes tribussen en meer dan 300 geslachten. In Nederland zijn de Phylinae vertegenwoordigd door de Pilophorini met twee geslachten en zes soorten, de Halloedapini met drie geslachten en drie soorten en de Phylini met 26 geslachten en 66 soorten.

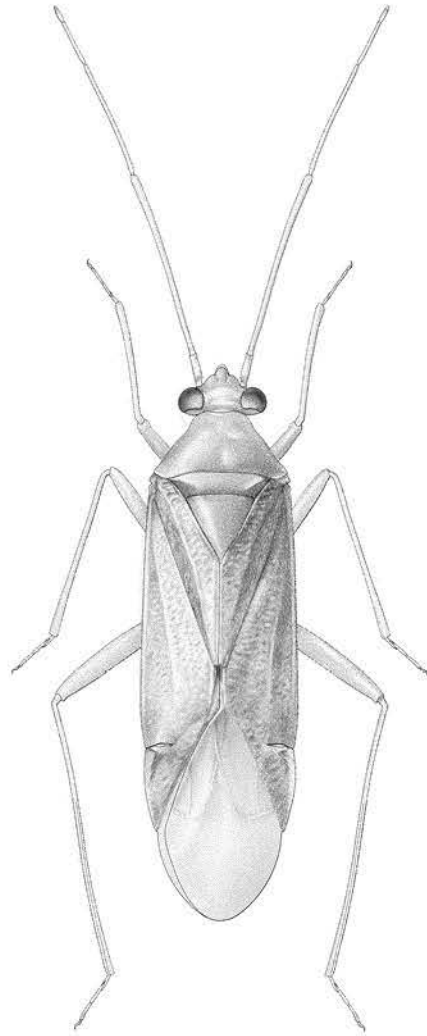
Vleugeldimorfie komt voor in de Halloedapini bij *Halloedapus rufescens* en *Systemonotus triguttatus* en in de Phylini bij *Chlamydatus saltitans*, *C. evanescens*, *Orthonotus ruffrons* en *Tytthus pubescens*. Het genus *Psallus* (Phylini) is met 21 soorten van zes subgenera het sterkst vertegenwoordigd.

De meeste soorten zijn tenminste deels fytofaag en een klein deel is vrijwel uitsluitend zoöfaag. Veel fytofage soorten zullen echter incidenteel ook wel eens dierlijk voedsel gebruiken (zoöfytofaag). Ze leven op loof- en naaldbomen, struiken, kruiden of op grassen.

Criocoris sulcicornis en *Oncotylus viridiflavus* (Phylini) zijn mogelijk uit Nederland verdwenen.

Determinatietabellen van Phylinae zijn te vinden in Stichel (1956-1958), Southwood & Leston (1959), Wagner (1952, 1961, 1967) en Wagner & Weber (1964). Wachmann et al. (2004, 2012) geven samenvattende informatie over biologie en verspreiding van de Duitse soorten en kleurenfoto's van veel soorten. Rintala & Rinne (2010) en Skipper (2013) doen hetzelfde voor de Finse en Deense soorten.

Algemene informatie over Phylinae is te vinden in Schuh & Slater (1995). De wereldfauna is gecatalogiseerd door Schuh (1995). De catalogus van het Palaearctische gebied (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013) geeft verspreiding en literatuurverwijzingen voor de Palaearctische soorten.

Figuur 12. *Phylus melanocephalus* (4,4-6,1 mm). Tekening Jeroen de Rond.

Hypseloecus visci

Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2004: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Turkije en Azerbeidzjan) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Hypseloecus visci* (macropteer, 3,0-3,6 mm) leeft op maretak *Viscum* sp., in ons land uitsluitend op de op loofbomen voorkomende maretak *Viscum album*, elders ook op de op naaldbomen parasiterende *Viscum laxum*. Het voedsel bestaat uit het sap van de waardplant. Of ze daarnaast ook dierlijk voedsel benutten, bijvoorbeeld de op maretak levende bladvlooien Psylloidea, is onbekend. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven komen voor in juni en volwassen dieren zijn waargenomen in juli en augustus.

Status – Zeer zeldzaam, bekend uit vijf uurhokken in Zuid-Limburg. Onderbemonsterd door de slechte bereikbaarheid van de waardplant.

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland), Aukema & Stigter (1998: nieuwe vondsten).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pilophorus cinnamopterus

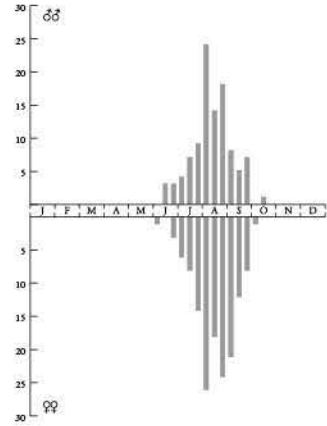
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië en Mongolië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

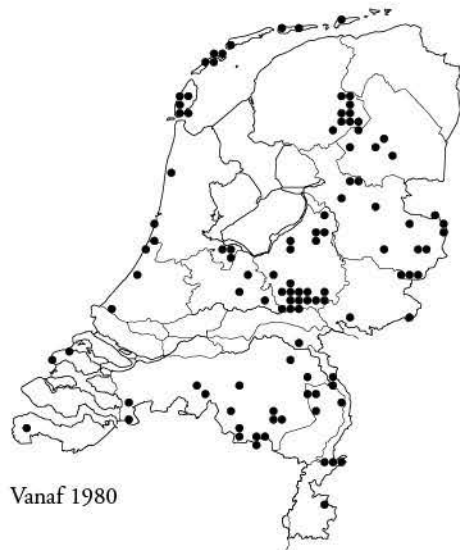
Habitat en ecologie – *Pilophorus cinnamopterus* (macropteer, 4,1-5,2 mm) leeft zoöfytofaag op den *Pinus* sp., onder andere bergden *P. mugo*, grove den *P. sylvestris* en zwarte den *P. nigra*, zowel in dennenbossen als op solitaire dennen in stedelijk gebied. Incidenteel wordt ze ook aangetroffen op spar *Picea* sp. en zilverspar *Abies* sp. Het voedsel bestaat voornamelijk uit takluizen Lachnidae, waardoor ze zich vaak in gezelschap van bosmieren *Formica* sp. bevinden. Met name de larven lijken op mieren, wat echter niet voorkomt dat de mieren zich agressief gedragen ten opzichte van de larven. Naast de opname van dierlijk voedsel wordt er ook aan hars, naalden, knoppen en mannelijke bloeiwijzen gezogen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in oktober. De larven worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies behalve Groningen en Flevoland. Bekend van alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden)

Voor 1980

Vanaf 1980

Pilophorus clavatus

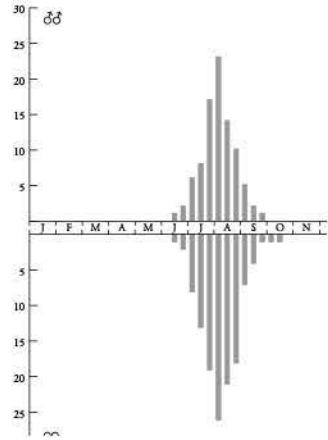
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in het Verre Oosten; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

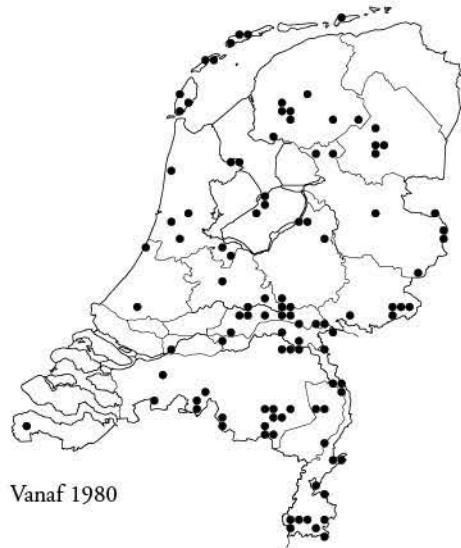
Habitat en ecologie – *Pilophorus clavatus* (macropteer, 3,9-5,0 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, onder andere berk *Betula* sp., eik *Quercus* sp., els *Alnus* sp., hazelaar *Corylus avellana*, linde *Tilia* sp., populier *Populus* sp., ribes *Ribes* sp., wilg *Salix* sp. en houtige Rosaceae. Ze komt incidenteel voor op naaldbomen. Ze wordt vaak aangetroffen in het gezelschap van mieren, meestal *Lasius*-soorten. Naast plantaardig voedsel leeft ze vooral van bladluizen Aphidoidea. De larven lijken op mieren. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot in oktober.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies behalve Groningen. Bekend van alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pilophorus confusus

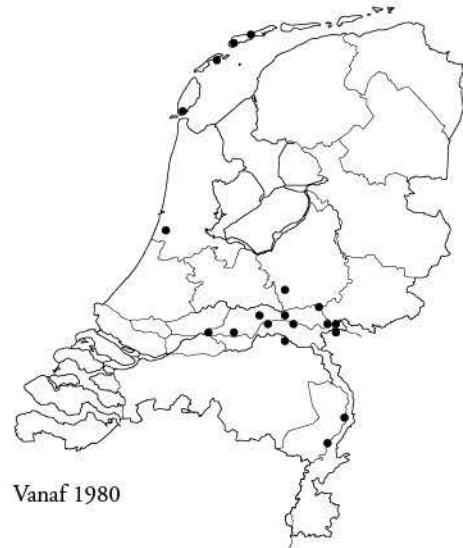
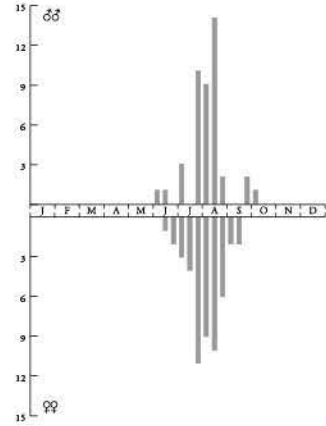
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in het Verre Oosten en noordwest China; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Pilophorus confusus* (macropteer, 3,5-4,5 mm) leeft zoöfytogaag in wilgenstruwelen en uiterwaarden op loofbomen, vooral op wilg *Salix* sp., onder andere op kruipwilg *S. repens* in de duinen. Ze wordt ook vermeld van els *Alnus* sp., meidoorn *Crataegus* sp. en populier *Populus* sp. Het dierlijk voedsel bestaat uit bladluizen Aphidoidea en andere kleine insecten. Door de voorkeur voor bladluizen komt ze vaak voor in het gezelschap van mieren, met name *Lasius*-soorten. De larven lijken op mieren. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in oktober.

Status – Zeldzaam, verspreid in het midden en zuiden van het land en in het noorden op de waddeneilanden met uitzondering van Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Pilophorus perplexus

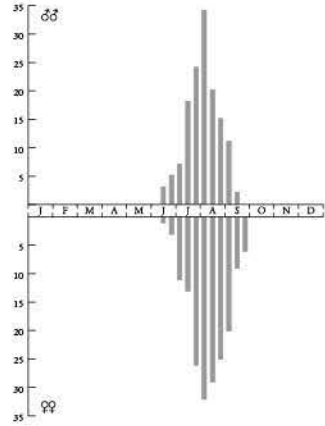
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

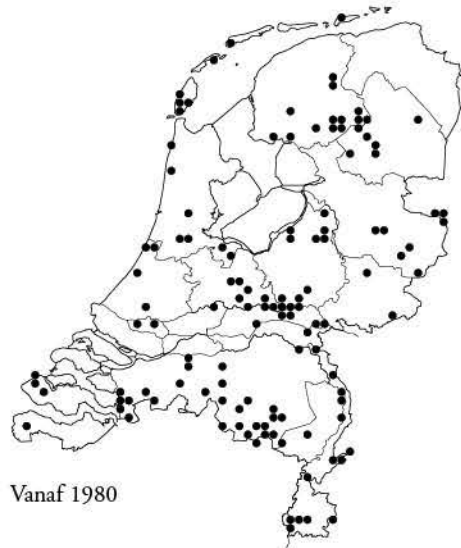
Habitat en ecologie – *Pilophorus perplexus* (macropteer, 4,0-4,9 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen en struiken, onder andere op eik *Quercus* sp., es *Fraxinus* sp., esdoorn *Acer* sp., linde *Tilia* sp. en wilg *Salix* sp., incidenteel ook op coniferen. Naast plantensappen leeft ze van bladluizen Aphidoidea, bladvlooiën Psylloidea, dop- en schildluizen Coccoidea en spintmijten Tetranychidae. De larven lijken op mieren. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van halverwege juni tot eind september.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies behalve Groningen en Flevoland. Bekend van alle waddeneilanden behalve Ameland.

Literatuur – Aukema (1989b: taxonomie), Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

Pilophorus simulans

Synoniem – *Pilophorus pusillus* (non Reuter, 1878): auct.

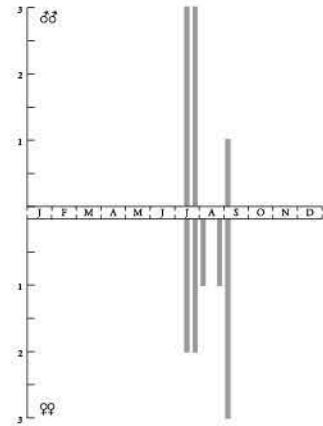
Identificatie – Josifov (1989).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, met uitzondering van het noorden, Klein-Azië en de Kaukasus (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Pilophorus simulans* (macropteer, 4,0-5,0 mm) leeft zoöfytogaag langs bosranden en op ruigtes op verschillende loofbomen, onder andere zomereik *Quercus robur*, en dwergstruiken, hoofdzakelijk brem *Cytisus scoparius*. Het voedsel bestaat naast sap uit de waardplant hoofdzakelijk uit bladluizen. De larven lijken op mieren. Ze overwintert als ei in de twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juli tot begin september.

Status – Zeer zeldzaam, bekend uit acht uurhokken, twee in Gelderland, één in Noord-Holland (Het Gooi), twee in Noord-Brabant en drie in Midden-Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: eerste vondst, als *P. pusillus*, 1989b: taxonomie, biologie, levenscyclus, verspreiding in Nederland, als *P. pusillus*).

Cremnocephalus albolineatus

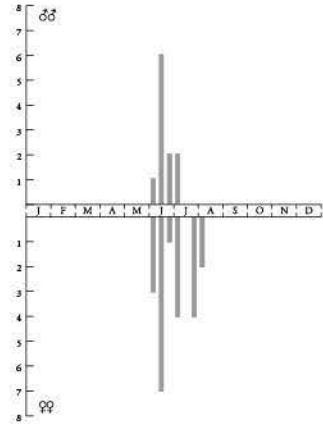
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten, 2012: larve).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

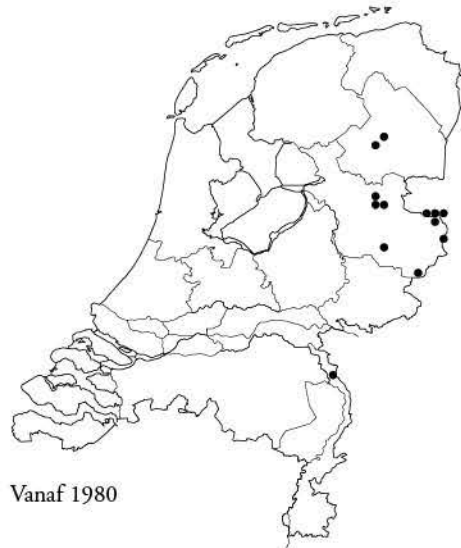
Habitat en ecologie – *Cremnocephalus albolineatus* (macropteer, 4,1-5,2 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, op heideterreinen en zandverstuivingen op grove den *Pinus sylvestris*. In bergstreken komt ze ook voor op spar *Picea* sp. Ze zuigt aan jonge naalden en knoppen van de waardplant en predeert bladluizen Aphidoidea, onder ander takluizen Lachnidae, schildluizen Coccidae en andere kleine arthropoden. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot begin augustus.

Status – Zeldzaam, verspreid in Drenthe (twee uurhokken), Overijssel (15 uurhokken) en Limburg (één uurhok).

Literatuur – Aukema (1989a: vondsten in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Hallodapus rufescens

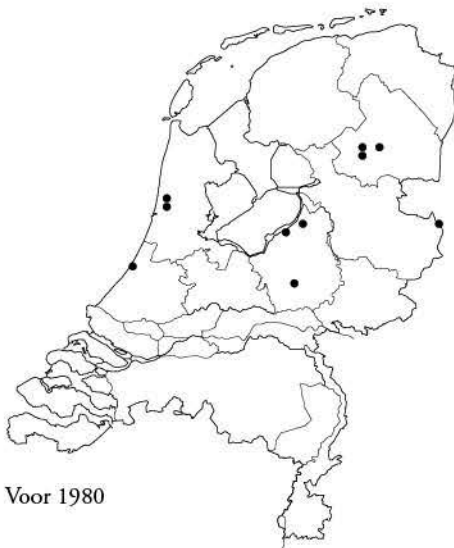
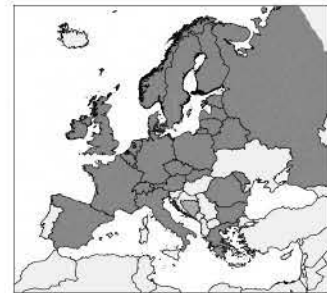
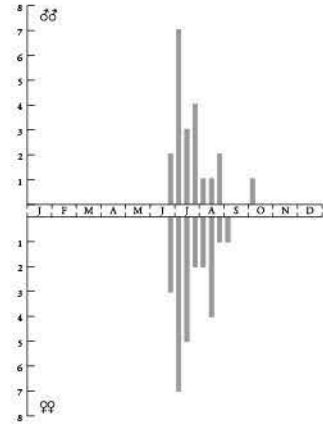
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Centraal-Azië, Siberië en het Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Hallodapus rufescens* (brachypteer ♂, ♀, 2,5-4,0 mm; macropteer ♂, 4,8-5,0 mm) leeft zoöfytofaag in heidegebieden op zand- en veengrond bij nesten van de gele weidemier *Lasius flavus* (Fabricius, 1782). Over een relatie met mieren is echter niets met zekerheid bekend. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Larven zijn waargenomen vanaf eind april en volwassen dieren van eind juni tot in oktober. Langvleugelige mannetjes worden op licht gevangen, maar door het ontbreken van langvleugelige vrouwtjes is het verspreidingsvermogen beperkt.

Status – Zeldzaam, waargenomen in Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant en de duinen van Noord- en Zuid-Holland.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Woudstra (1959: kweek).

Voor 1980

Vanaf 1980

Systellonotus triguttatus

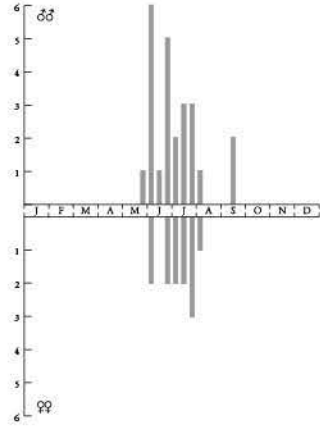
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Systellonotus triguttatus* (macropteer ♂, 4,3-4,7 mm; brachypteer ♀, 3,3-3,7 mm) leeft zoöfytofaag op de bodem in min of meer droge, open en zandige biotopen, vaak in gezelschap van de mieren *Formica fusca* Linnaeus, 1758 en *Lasius niger* (Linnaeus, 1758). De larven en de vrouwtjes vertonen grote gelijkenis met mieren. Larven en adulten leven van plantaardig en dierlijk voedsel. Ze zuigen aan jong groen, knoppen en zaden van onder andere kruipwilg *Salix repens*, schapengras *Festuca ovina*, struikhei *Calluna vulgaris* en tormentil *Potentilla erecta*. Bladluizen vormen naast mierenpoppen de belangrijkste prooi. De vrouwtjes dringen ook mierennesten binnen om zich aan het broed te vergrijpen. Ze zuigen ook van honingdauw en aan gallen op kruipwilg. Dode mieren staan eveneens op het menu, maar levende exemplaren worden niet aangevallen. Ze overwintert als ei, onder andere in één- of tweejarige scheuten van kruipwilg, en heeft afhankelijk van de omstandigheden één of twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september. De mannetjes zijn altijd macropteer, vrouwtjes zeer zelden. Het verspreidingsvermogen is beperkt.

Status – Zeldzaam, in alle provincies behalve Groningen, Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland. Op de waddeneilanden waargenomen op Texel, Terschelling en Schiermonnikoog. Vanaf 1980 minder waarnemingen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Amblytylus albidus

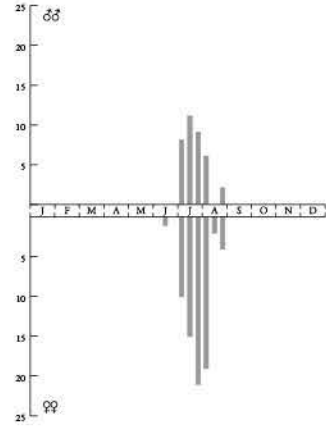
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Amblytylus albidus* (macropteer, 4,9-5,9 mm) leeft fytofaag in droge, zandige biotopen als duinen en zandverstuivingen op buntgras *Corynephorus canescens*, mogelijk ook op dravik *Bromus* sp. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van halverwege juni tot eind augustus. Het zijn goede vliegers, die op licht gevangen worden.

Status – Gewoon, niet in het noorden en op een enkele oude vondst bij Den Haag na niet langs de kust.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Amblytylus brevicollis

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

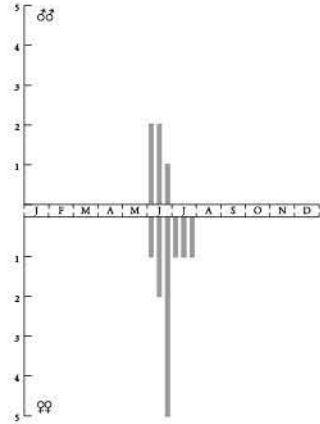
Oude waarnemingen in de naamlijsten van Fokker (1885) en Reclaire (1932) hebben betrekking op *A. nasutus*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Engeland, Midden- en Zuid-Europa) en Noord-Afrika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Amblytylus brevicollis* (macropteer, 3,8-4,2 mm) leeft fytofaag in droge, zandige biotopen op vroege haver *Aira praecox*. Ze overwintert als ei en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind juli.

Status – Zeer zeldzaam, bekend van oude vondsten in de provincies Gelderland, Utrecht en Noord-Holland (Het Gooi), en van recente vondsten in Noord-Brabant en Limburg. Mogelijk over het hoofd gezien, omdat de waardplanten erg klein zijn en moeilijk af te slepen.

Literatuur – Aukema (1989a: oude waarnemingen), Aukema & Hermes (2009a: nieuwe vondsten).

Voor 1980

Vanaf 1980

Amblytylus nasutus

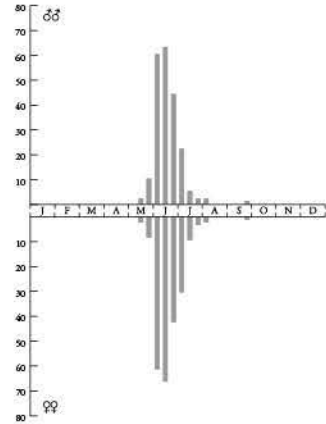
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika het Midden-Oosten; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

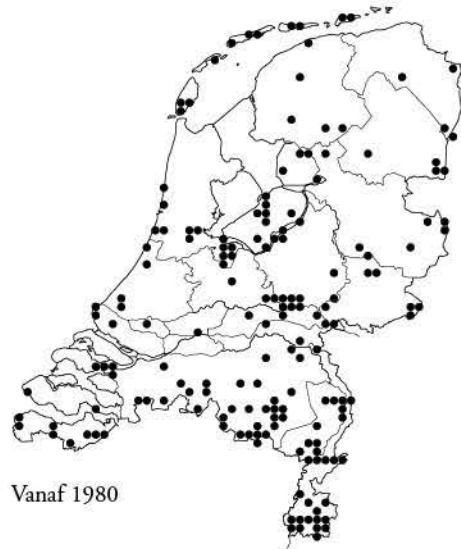
Habitat en ecologie – *Amblytylus nasutus* (macropteer, 3,8-4,7 mm) leeft fytofaag in droge tot matig vochtige wegbermen en graslanden op grassen Poaceae, onder op andere veldbeemdgras *Poa pratensis* en struisgras *Agrostis* sp. Ze overwintert als ei in het bovenste deel van grasstengels en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in mei uit en de volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot in september.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen. Vanaf 1980 aanzienlijk meer waarnemingen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Asciodema obsoleta

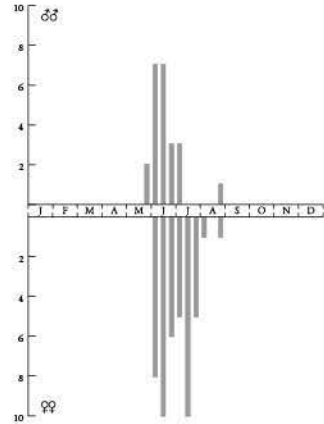
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *A. obsoletum*), Stichel (1956-1958, als *A. obsoletum*), Wagner (1952, 1961, als *A. obsoletum*) en Wagner & Weber (1964, als *A. obsoletum*). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Asciodema obsoleta* (macropteer, 3,6-4,4 mm) leeft zoöfytofaag op ruigtes en in wegbermen op brem *Cytisus scoparius* en gaspeldoorn *Ulex europaeus*. Het dierlijk voedsel bestaat onder andere uit eieren van bladhaantjes Chrysomelidae. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind augustus.

Status – Zeldzaam, niet in het noorden en langs de kust alleen in Zeeland (Walcheren).

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Atractotomus magnicornis

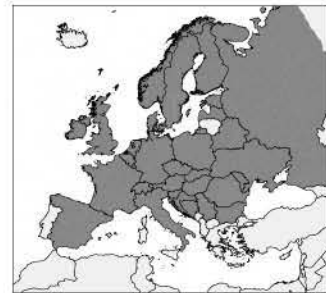
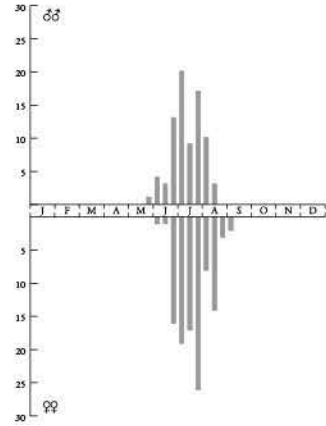
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

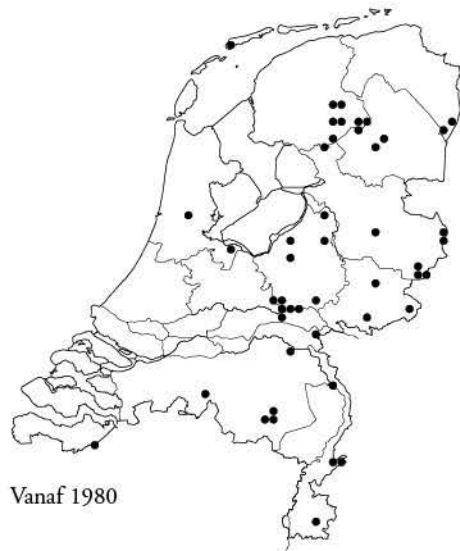
Habitat en ecologie – *Atractotomus magnicornis* (macropteer, 2,7-3,4 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, parken en tuinen op spar *Picea* sp. en incidenteel op andere coniferen, onder andere den *Pinus* sp., jeneverbes *Juniperus* sp., levensboom *Thuja* sp., lork *Larix* sp. en zilverspar *Abies* sp. Ze zuigt aan de naalden en knoppen van de waardplant en predeert vooral bladluizen Aphidoidea en stofluizen Psocoptera. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin september.

Status – Gewoon in het binnenland, zeer zeldzaam langs de kust. Van de waddeneilanden alleen bekend van Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Atractotomus mali

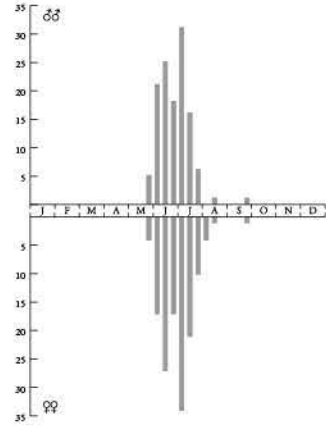
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

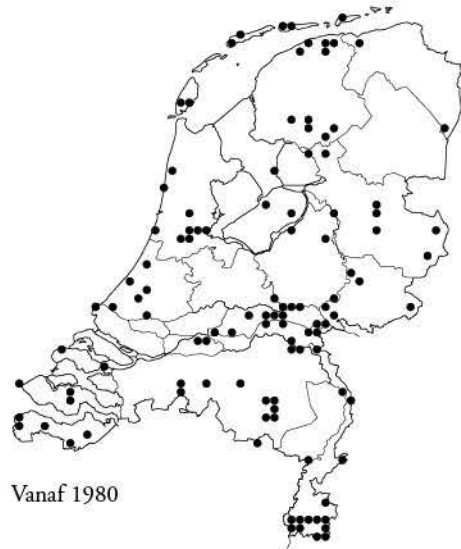
Habitat en ecologie – *Atractotomus mali* (macropteer, 3,0-3,6 mm) leeft zoöfytofaag in boomgaarden, bosranden, houtwallen, parken en tuinen op houtige Rosaceae, met name op appel *Malus* sp. en meidoorn *Crataegus* sp., incidenteel op braam *Rubus* sp., peer *Pyrus* sp., prunus *Prunus* sp. en roos *Rosa* sp. Het voedsel bestaat naast sap uit de waardplant uit honingdauw en allerlei kleine insecten, onder andere bladluizen Aphidoidea, kleine rupsjes van lichtmotten Pyralidae en mijten Acari. Ze overwintert als ei in het jonge hout en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september. Ze veroorzaakt incidenteel schade aan appels.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden behalve Vlieland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

Atractotomus parvulus

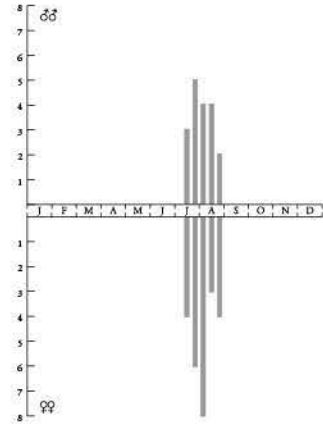
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Atractotomus parvulus* (macropteer, 2,3-2,7 mm) leeft zoöfytofaag langs bosranden, op heides, stuifzanden en in parken en tuinen op den *Pinus* sp, onder andere bergden *P. mugo* en grove den *P. sylvestris*. Incidenteel werd ze ook aangetroffen op spar *Picea* sp. en zilverspar *Abies* sp. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juli tot eind augustus.

Status – Zeldzaam, niet waargenomen in Groningen, Overijssel, Flevoland, Zuid-Holland en op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland, 1992b: vondsten in Zeeland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Brachyarthrum limitatum

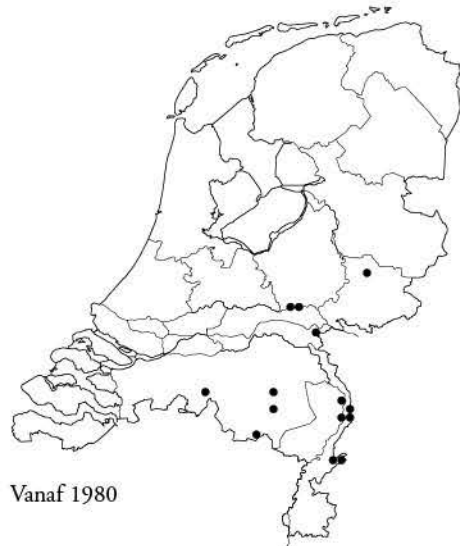
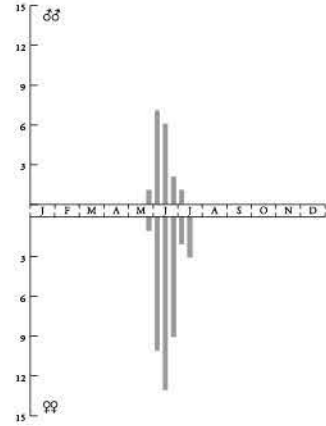
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Siberië en Mongolië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Brachyarthrum limitatum* (macropteer, 4,3-4,8 mm) leeft zoöfytofaag langs bosranden en in houtwallen op ratel-populier *Populus tremula*. Naast sap van de waardplant bestaat het voedsel uit bladluizen Aphidoidea en andere kleine arthropoden, vermoedelijk ook larven van bladhaantjes Chrysomelidae. Ze heeft één generatie per jaar en de eieren overwinteren. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind juni.

Status – Zeer zeldzaam, in 1980 voor het eerst waargenomen. Verspreid voorkomend in het zuidoosten: Gelderland, Noord-Brabant en Limburg. In België is ze niet waargenomen (Aukema et al. 2014) en in Duitsland komt ze verspreid voor en is ze in het noorden algemener (Wachmann et al. 2004).

Literatuur – Aukema (1989a: eerste vondsten in Nederland).

Vanaf 1980

Campylomma annulicorne

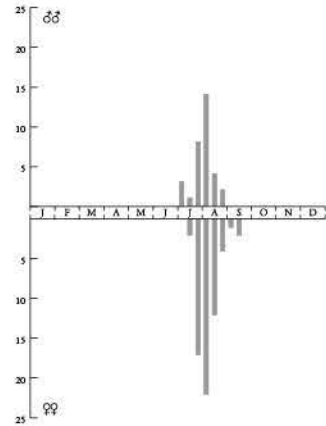
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *C. annulicornis*), Wagner (1952, 1961, als *C. annulicornis*) en Wagner & Weber (1964, als *C. annulicornis*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in China en Korea (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Campylomma annulicorne* (macropteer, 2,5-3,1 mm) leeft in wilgenstruwelen, houtwallen, parken, tuinen en uiterwaarden op wilg *Salix* sp., zowel op breedbladige soorten als grauwe wilg *S. cinerea*, als op smalbladige soorten als katwilg *S. viminalis* en schietwilg *S. alba*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot in september.

Status – Zeldzaam, niet waargenomen in Groningen, Friesland, Overijssel en Zeeland. In het noorden in slechts twee uurhokken: op Texel en in Drenthe.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Campylomma verbasci

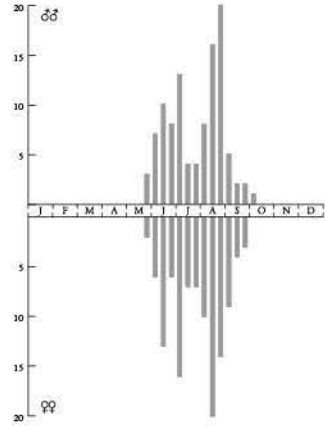
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in China; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Campylomma verbasci* (macropteer, 2,8-3,1 mm) is zoöfytofaag en leeft waardwisselend tussen loofbomen (winterwaard) en kruiden (zomerwaard) langs bosranden en houtwallen en in boomgaarden, vooral waar deze grenzen aan ruigtes en andere kruidenrijke vegetaties. Ze overwintert als ei diep in het hout van loofbomen, onder ander appel *Malus* sp. en eik *Quercus* sp. De volwassen dieren van de eerste generatie migreren in het begin van de zomer naar aardappel *Solanum tuberosum*, stokroos *Alcea rosea* en toorts *Verbascum* sp., waarop zich een tweede generatie ontwikkelt, die de eieren weer afzet op de winterwaard. Naast plantensappen, pollen en honingdauw leven ze onder andere van bladluizen Aphidoidea, spintmijten Tetranychidae en tripsen Thysanoptera. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin augustus (eerste generatie) en van augustus tot in oktober (tweede generatie). In gunstige jaren kan zich zelfs een derde generatie ontwikkelen. Ze veroorzaakt incidenteel schade aan appels. Het zijn goede vliegers met een goed verspreidingsvermogen, wat onder andere blijkt uit de vele vangsten in raamvallen.

Status – Gewoon, in alle provincies behalve Friesland en Flevoland. Niet waargenomen op de waddeneilanden en langs de kust alleen bekend uit Zeeland.

Literatuur – Wheeler (2000a: schadelijkheid, 2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

Chlamydatus (Chlamydatus) saltitans

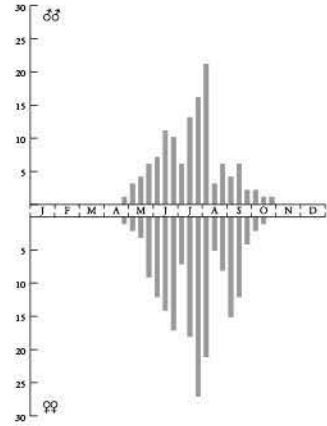
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in het Verre Oosten (Kerzhner & Josifov 1999).

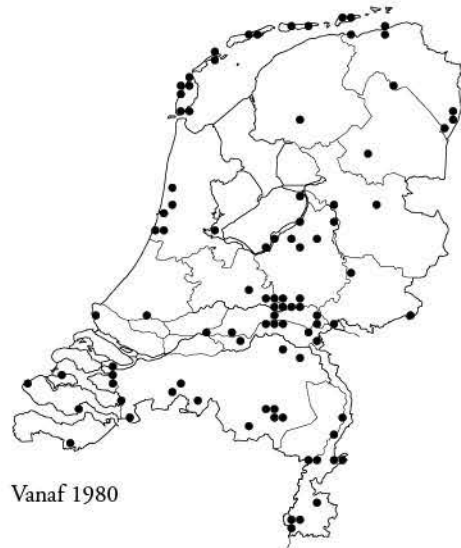
Habitat en ecologie – *Chlamydatus saltitans* (brachypteer, 2,1-2,6 mm; macropteer, 2,5-3,2 mm) leeft zoöfytofaag op de bodem in droge, zandige en grazige biotopen tussen kort gras en onder lage kruiden, onder andere composieten Asteraceae, gewoon varkensgras *Polygonum aviculare*, ooievaarsbekken Geraniaceae en vlinderbloemen Fabaceae als hopklaver *Medicago lupulina* en witte klaver *Trifolium repens*. Ze overwintert als ei en heeft twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot in oktober. Macroptere dieren zijn zeldzaam, maar desondanks is het een goede kolonisator van nieuwe biotopen als opgespoten terreinen.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Chlamydatus (Euattus) pulicarius

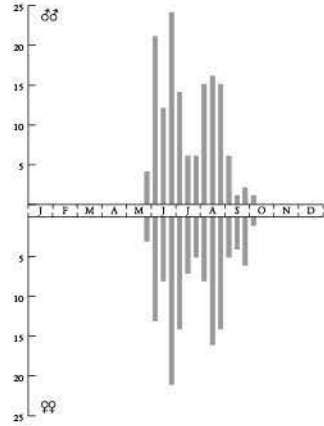
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961, in subgenus *Attus*) en Wagner & Weber (1964, in subgenus *Attus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

De vrouwtjes zijn soms lastig te onderscheiden van die van *Chlamydatus pullus*.

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië (tot in het Verre Oosten en China) en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Chlamydatus pulicarius* (macropteer of submacropteer, 2,3-2,7 mm) leeft zoöfytofaag op zonnige, min of meer droge plaatsen op de bodem onder grassen en lage kruiden, onder andere als *Artemisia* sp. In Oost-Europa zou ze schadelijk zijn in de teelt van vlinderbloemen Fabaceae. Ze overwintert als ei en heeft twee overlappende generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in oktober.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Zeeland. In het noorden niet langs de kust en niet op de waddeneilanden.

Voor 1980

Vanaf 1980

Chlamydatus (Euattus) pullus

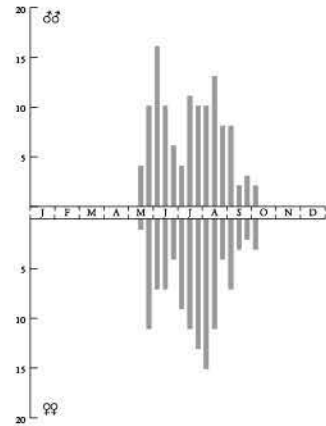
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961, in subgenus *Attus*) en Wagner & Weber (1964, in subgenus *Attus*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

De vrouwtjes zijn soms lastig te onderscheiden van die van *Chlamydatus pulicarius*.

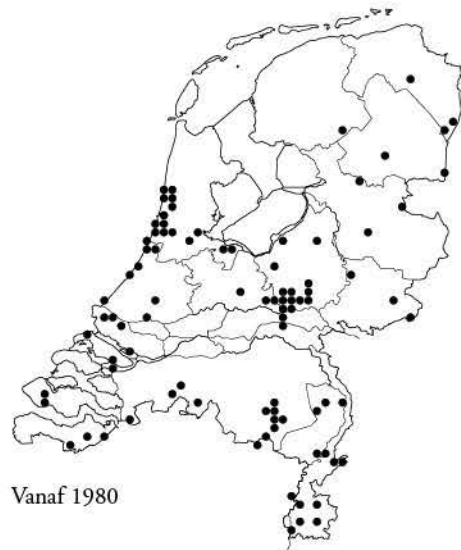
Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië en Noord-Amerika; Pakistan (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Chlamydatus pullus* (macropteer of submacropteer, 2,0-2,7 mm) leeft zoöfytofaag op zonnige, droge plaatsen op de bodem onder grassen en lage kruiden, onder andere als *Artemisia* sp., duizendblad *Achillea* sp., gewoon varkensgras *Polygonum aviculare*, havikskruid *Hieracium* sp., hopklaver *Medicago lupulina*, schapenzuring *Rumex acetosella* en witte klaver *Trifolium repens*. Mogelijk zijn met name composieten Asteraceae en vlinderbloemen Fabaceae waardplanten. Daarnaast staan ook bladvllooien Psylloidea op het menu. Ze overwintert als ei, onder andere in witte klaver *Trifolium repens*, en heeft twee overlappende generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van halverwege mei tot in oktober. **Status** – Algemeen, in alle provincies behalve Flevoland. Op de waddeneilanden waargenomen op Texel. In het noorden en noordoosten zeldzaam.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Chlamydatus (Eurymerocoris) evanescens

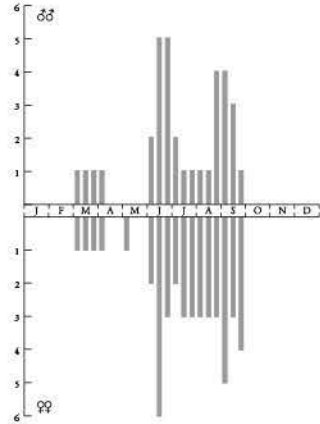
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2004: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Chlamydatus evanescens* (brachypteer, 1,6-2,1 mm; macropteer, 1,9-2,8 mm) leeft fytofaag op kalkrijke, zonnige, droge plaatsen en in rotstuintjes op de bodem onder vetkruid *Sedum* sp., onder andere muurpeper *S. acre* en wit vetkruid *S. album*. Tegenwoordig komt ze ook vaak voor op ecologische daken. Ze overwintert als adult en heeft twee overlappende generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van maart tot in september. Eiafzetting na overwintering vindt plaats in mei en volwassen dieren van de eerste generatie zijn aanwezig vanaf begin juni. Macroptere dieren zijn zeldzaam, maar desondanks worden nieuwe en geïsoleerde biotopen gekoloniseerd. Daarbij speelt zeker ook de handel in waardplanten een rol.

Status – Zeldzaam, niet waargenomen in Friesland, Groningen, Overijssel en Flevoland; op de waddeneilanden alleen waargenomen op Texel op het dak van Ecomare.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (1993: vondst in Drenthe), Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Cobben (1960: eerste vondsten in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Compsidolon (Coniortodes) salicellum

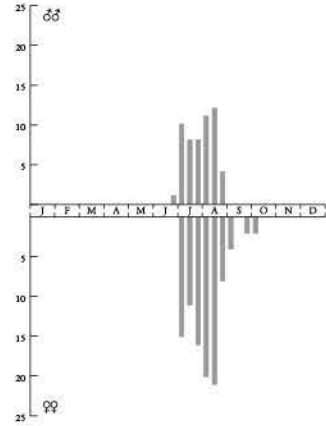
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Psallus salicellus*), Stichel (1956-1958, als *P. (Coniortodes) salicellus*), Wagner (1952, 1961, als *P. (Coniortodes) salicellus*) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in China en Korea; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Compsidolon salicellum* (macropteer, 3,3-4,0 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden en houtwallen op hazelaar *Corylus avellana*. Ze wordt incidenteel ook waargenomen op onder andere appel *Malus* sp., braam *Rubus* sp., els *Alnus* sp. en wilg *Salix* sp., maar dit zijn waarschijnlijk geen echte waardplanten. Het voedsel bestaat naast sap van de waardplant uit bladluizen Aphidoidea en andere kleine arthropoden. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot in oktober. Het zijn goede vliegers.

Status – Gewoon, niet langs de kust en niet in Flevoland.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Conostethus griseus

Synoniem – *Conostethus salinus* J. Sahlberg, 1870; *Conostethus friscus* Wagner, 1952.

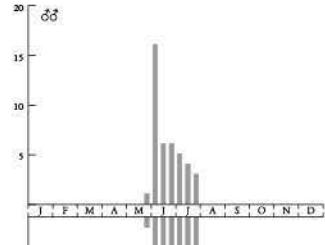
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *C. friscus*), Stichel (1956-1958, als *C. friscus* en *C. salinus*), Wagner (1952, 1961, als *C. friscus* en *C. salinus*) en Wagner & Weber (1964, als *C. friscus* en *C. salinus*). Foto's: Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Conostethus griseus* (macropteer of submacropteer, 3,0-4,4 mm) is zoutminnend en leeft langs de kust op schorren en kwelders op en onder grassen Poaceae, met name zwenkgras *Festuca* sp., en halofyten als gewone zoutmelde *Atriplex portulacoides*, klein schorrenkruid *Suaeda maritima*, lamsoor *Limonium vulgare*, zeealsem *Artemisia maritima*, zeeweegebree *Plantago maritima* en zulte *Aster tripolium*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind juli. De vrouwtjes hebben doorgaans enigszins verkorte voorvleugels. Er zijn geen vliegwaarnemingen.

Status – Zeldzaam, langs de kust in het noorden (Friesland, Groningen en Noord-Holland inclusief de waddeneilanden met uitzondering van Vlieland) en het zuidwesten (Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant).

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Conostethus roseus

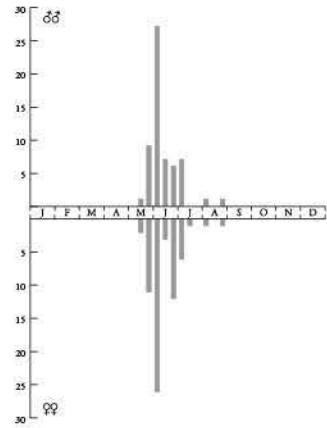
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

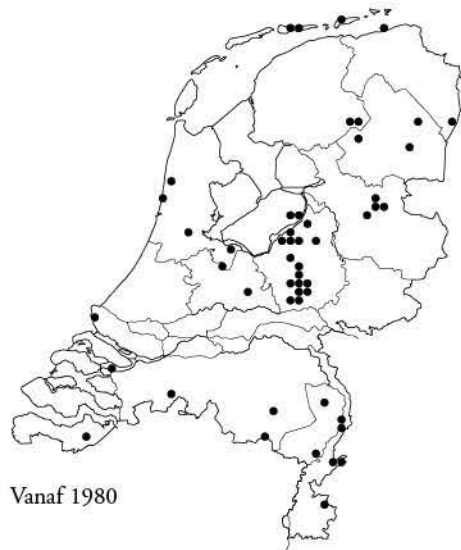
Habitat en ecologie – *Conostethus roseus* (macropteer, 6,0-6,8 mm) leeft in xerotherme, spaarzaam begroeide zandige biotopen op grasen Poaceae, met name op buntgras *Corynephorus canescens* en zilvertavert *Aira caryophylla*. In de literatuur worden daarnaast ook bochtige smele *Deschampsia flexuosa*, gewoon struisgras *Agrostis capillaris*, rood zwenkgras *Festuca rubra* en schapengras *F. ovina* als waardplanten genoemd. Ze komt voor in de duinen, langs de randen van zandverstuivingen, op open zandige plekken en op opgespoten terreinen. In de literatuur wordt ze ook vermeld van bergklaver *Trifolium montanum*, maar dit is waarschijnlijk geen waardplant. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. De eieren komen in april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van halverwege mei tot eind augustus.

Status – Gewoon, verspreid in alle provincies en op de waddeneilanden Ameland en Schiermonnikoog. Na twee vondsten in de 19e eeuw pas in 1981 herontdekt. Waarschijnlijk betreft het een echte toename, omdat andere soorten van buntgras in hetzelfde biotoop in de loop van de tijd wel regelmatig verzameld werden.

Literatuur – Aukema (1988, 1989a: verspreiding in Nederland, 2003a: eerste vondst in Zeeland), Aukema et al. (2002: eerste vondst in Groningen, 2004: eerste vondst op de waddeneilanden), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Conostethus venustus venustus

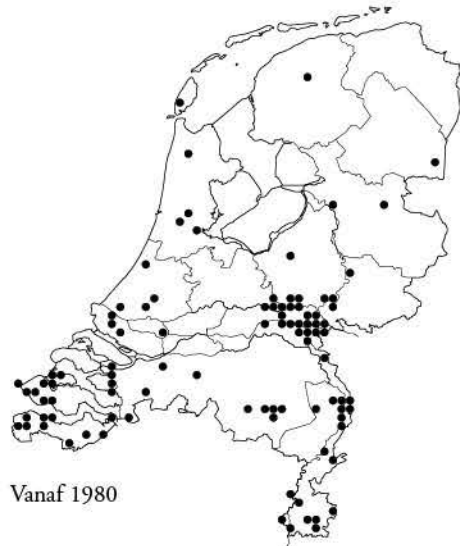
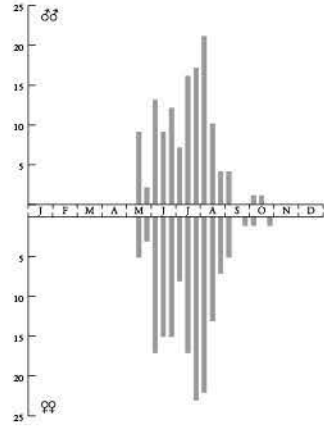
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1975) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *C. venustus longicornis* Wagner, 1965 komt voor op de Canarische Eilanden.

Habitat en ecologie – *Conostethus venustus* (macropteer, 2,5-3,0 mm) leeft op zandige akkers, overhoekjes en wegbermen op echte kamille *Matricaria chamomilla*, schijfkamille *M. discoidea*, gele ganzenbloem *Glebionis segetum*, reukloze kamille *Tripleurospermum maritimum*, en valse kamille *Anthemis arvensis*. Ze overwintert als ei en heeft twee generatie per jaar (één in het Middellandse-Zeegebied). Larven zijn waargenomen in mei/juni en in augustus en volwassen dieren van halverwege mei tot in oktober.

Status – Sinds 1981 waargenomen en inmiddels algemeen, in alle provincies behalve Groningen en Flevoland. Op de waddeneilanden alleen op Texel. In het noorden veel zeldzamer. Een oorspronkelijk mediterrane soort, die haar areaal recent langs de Atlantische kust heeft uitgebreid en inmiddels ook voorkomt in België, Duitsland en Groot-Brittannië (Aukema 1988, Aukema et al. 2013).

Literatuur – Aukema (1988, 1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Vanaf 1980

Criocoris crassicornis

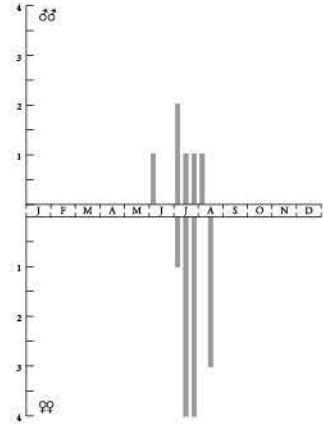
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in het Verre Oosten (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Criocoris crassicornis* (macropteer, 2,8-3,7 mm) leeft fytofaag langs bosranden en houtwallen op walstro *Galium* sp., onder andere glad walstro *G. mollugo*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot halverwege augustus.

Status – Zeer zeldzaam, waargenomen in twee uurhokken in Gelderland en acht in Limburg. Vanaf 1980 minder waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Criocoris sulcicornis

Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2012: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Midden- en Zuid-Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Criocoris sulcicornis* (macropteer, 2,5-3,3 mm) leeft in warme, droge zandige biotopen op geel walstro *Galium verum*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen in juli en augustus.

Status – In 1967 werd een enkel vrouwtje verzameld bij Valkenisse in Zeeland. Het is onduidelijk of deze soort ooit een populatie in Nederland heeft gehad. Ze komt niet in België voor (Aukema et al. 2014) en in Duitsland is het een zuidelijke soort (Wachmann et al. 2004).

Literatuur – Aukema (1989a: eerste en enige vondst in Nederland).

Voor 1980

Europiella alpina

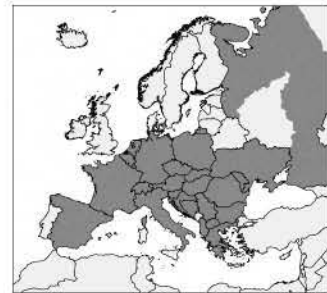
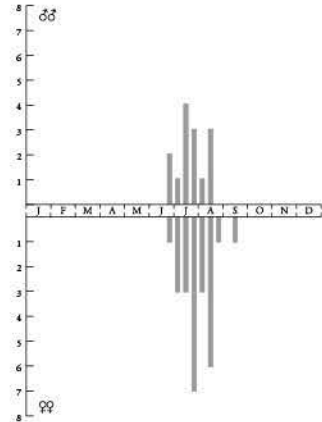
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Plagiognathus alpinus*), Wagner (1952, als *Plagiognathus (Plagiognathus) alpinus*, 1961, als *Psallus (Psallus) alpinus*) en Wagner & Weber (1964, als *Psallus (Psallus) alpinus*). Foto: Wachmann et al. (2012: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus, Centraal-Azië en noordwest China) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Europiella alpina* (macropteer, 3,6-4,4 mm) leeft in min of meer vochtige wegbermen en langs akkers op munt *Mentha* sp., onder andere watermunt *M. aquatica*, en wolfspoot *Lycopus europaeus*. Elders ook op steentijm *Clinopodium* sp. In Nederland echter uitsluitend in Midden- en Zuid-Limburg op witte munt *M. suaveolens*. Ze overwintert als ei en heeft mogelijk twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot halverwege september.

Status – Zeer zeldzaam, beperkt tot Midden- en Zuid-Limburg. Vanaf 1980 minder waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Schuh et al. (1995: taxonomie).

Voor 1980

Vanaf 1980

Europiella artemisiae

Synoniem – *Plagiognathus albipennis* (non Fallén, 1829): auct.

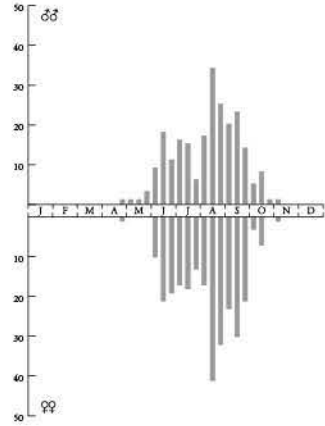
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Plagiognathus albipennis*), Stichel (1956-1958, als *Plagiognathus albipennis*), Wagner (1952, 1961, als *Plagiognathus (Poliopterus) albipennis*), Wagner & Weber (1964, als *Plagiognathus (Poliopterus) albipennis*) en Schuh et al. (1995: mannelijke genitaliën). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Holarctisch: Noord-Amerika, Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

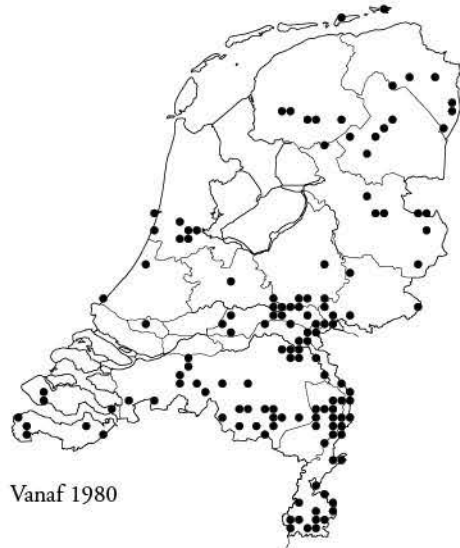
Habitat en ecologie – *Europiella artemisiae* (macropteer, 2,8-3,3 mm) leeft in bosranden en bermen en op ruderaal terreinen op bijvoet *Artemisia vulgaris*, mogelijk ook op andere alsemsoorten. De gepubliceerde waardplantgegevens zijn echter onbetrouwbaar door verwarring van de verschillende op alsem levende soorten. Ze overwintert als ei en heeft twee overlappende generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot in november.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Flevoland. In het noorden alleen waargenomen op het waddeneiland Schiermonnikoog en op Rottumeroog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Schuh et al. (1995: taxonomy).

Voor 1980

Vanaf 1980

Europiella decolor

Synoniem – *Plagiognathus abrotani* Wagner, 1949; *Plagiognathus litoralis* Wagner, 1949.

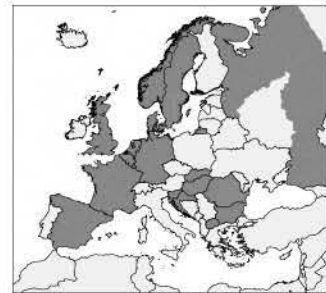
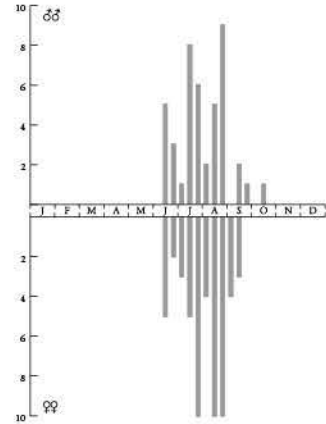
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Plagiognathus litoralis*), Wagner (1952, als *Plagiognathus (Poliopterus) litoralis*; 1961, 1967, als *Plagiognathus (Poliopterus) abrotani* en *Plagiognathus (Poliopterus) litoralis*, Wagner & Weber (1964, als *Plagiognathus (Poliopterus) abrotani* en *Plagiognathus (Poliopterus) litoralis*) en Schuh et al. (1995: mannelijke genitaliën). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa, Azië tot in China en het Verre Oosten en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Europiella decolor* (macropteer, 2,5-3,2 mm) leeft op schorren, kwelders en andere zilte habitats op zeealsem *Artemisia maritima*. Daarnaast komt ze voor op absintalsem *A. absinthium* en in tuinen op de niet inheemse *A. abrotanum*. Ze overwintert als ei en heeft mogelijk twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot in september.

Status – Zeldzaam, langs de kust in het noorden (Friesland, Groningen en Noord-Holland inclusief de waddeneilanden en Griend) en het zuidwesten (Zeeland en Noord-Brabant).

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Schuh et al. (1995: taxonomy).

Voor 1980

Vanaf 1980

Harpocera thoracica

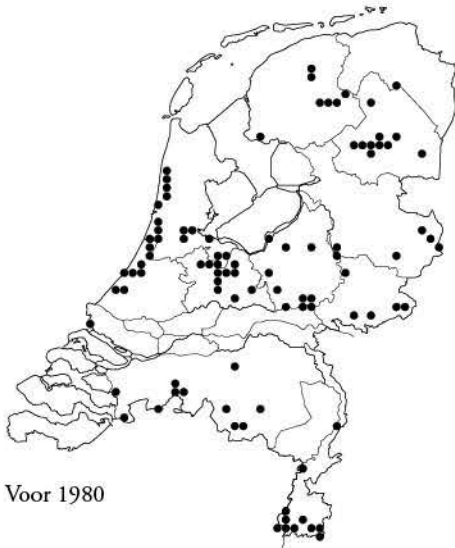
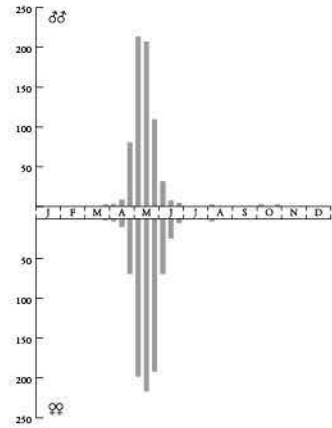
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: larven en adult), Skipper (2013: larven en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

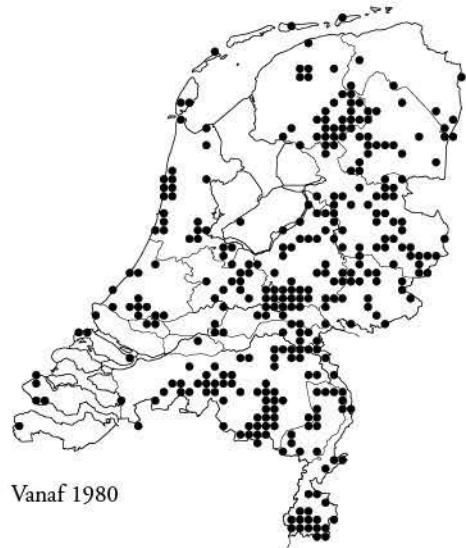
Habitat en ecologie – *Harpocera thoracica* (macropteer, 6,0-6,8 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Quercus petraea*. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één kortlevende generatie per jaar. De eieren, die omstreeks elf maanden aanwezig zijn, komen uit zodra de knoppen van de eiken beginnen uit te lopen. De larven zuigen vooral aan de mannelijke bloemen, maar incidenteel staan ook bladluizen op het menu. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin april tot eind juni, vrouwtjes leven incidenteel langer. Het zijn goede vliegers, die daardoor vaak op allerlei andere planten worden waargenomen. Mannetjes worden soms massaal op licht gevangen en mannetjes en vrouwtjes in raamvallen.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden behalve Terschelling. Vanaf 1980 duidelijk toegenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Hoplomachus thunbergii

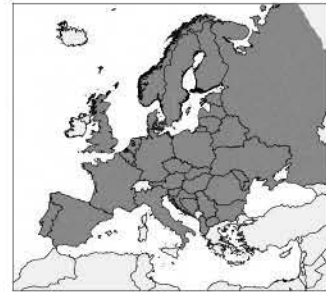
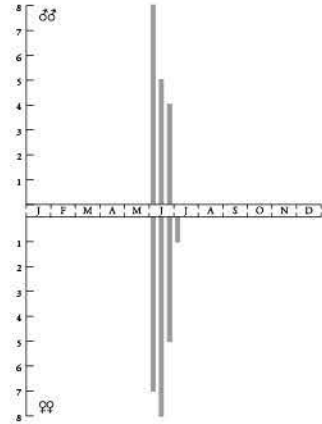
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *H. thunbergi*), Stichel (1956-1958, als *H. thunbergi*), Wagner (1952, 1961, als *H. thunbergi*) en Wagner & Weber (1964, als *H. thunbergi*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Hoplomachus thunbergii* (macropteer, 3,6-4,4 mm) leeft fytofaag in spaarzaam begroeiide, zandige biotopen op muizenoor *Hieracium pilosella* en is een belangrijke bestuiver van de bloemen van de waardplant. Incidenteel wordt ze op andere composieten Asteraceae aangetroffen. Ze overwintert als ei in de oude bloemstelen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot halverwege juli.

Status – Zeer zeldzaam, niet in de drie noordelijke provincies en Flevoland en niet langs de kust. Voor 1951 algemeen, tussen 1951 en 2001 slechts één enkele vondst in Noord-Brabant en vanaf 2001 één vindplaats in Gelderland en vier in Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2003 en 2005: nieuwe vondsten in Limburg).

Voor 1980

Vanaf 1980

Lopus decolor decolor

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

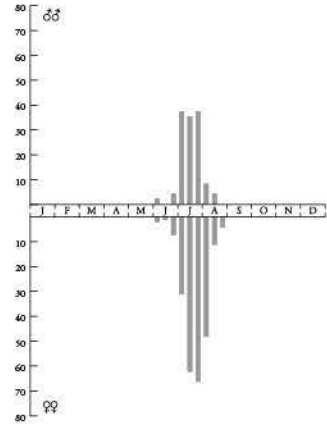
De ondersoort *L. decolor palliatus* (Perris, 1857) komt voor in Andorra, Bulgarije, Frankrijk, Italië en Spanje.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten); na versleping gevestigd in Noord-Amerika en Nieuw Zeeland (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

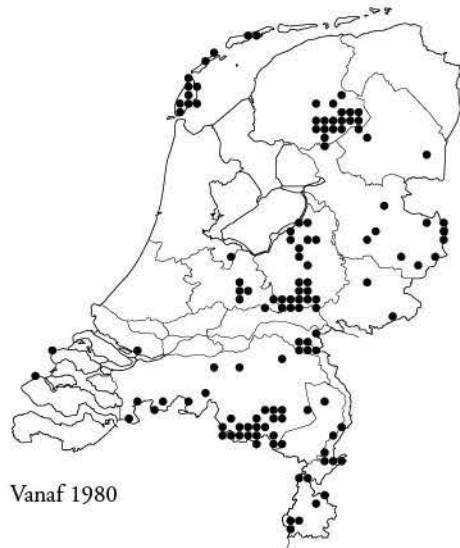
Habitat en ecologie – *Lopus decolor* (macropteer, 4,4-4,8 mm) leeft fytofaag op grassen Poaceae in zowel droge als natte biotopen, onder andere op bochtige smele *Deschampsia flexuosa*, gewoon struisgras *Agrostis capillaris* en moerasstruisgras *A. canina*. Larven en adulten zuigen vooral aan de zich ontwikkelende zaden. Ze overwintert als ei in grasstengels en heeft één generatie per jaar. De eieren komen uit in mei/juni en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in september.

Status – Zeer algemeen, op alle waddeneilanden en in alle provincies behalve Groningen. Langs de Noord- en Zuid-Hollandse kust zeldzamer.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Macrotylus (Alloeonycha) paykullii

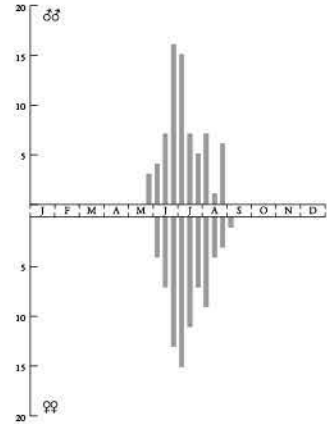
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *M. paykulli*), Stichel (1956-1958, als *M. paykulli*), Wagner (1952, 1961, als *M. paykulli*) en Wagner & Weber (1964, als *M. paykulli*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

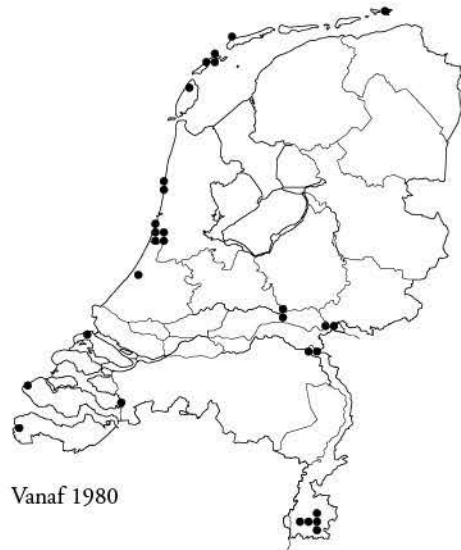
Habitat en ecologie – *Macrotylus paykullii* (macropteer, 2,8-3,7 mm) leeft zoöfytofaag in xerotherme biotopen op kattendoorn *Ononis repens spinosa* en kruipend stalkruid *O. repens repens*. Ze overwintert als ei in de stengels van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin september.

Status – Gewoon, waargenomen in alle provincies behalve Drenthe, Flevoland en Utrecht. Aangetroffen op alle waddeneilanden. Algemeener in de kustduinen en Zuid-Limburg.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Macrotylus (Alloeonycha) solitarius

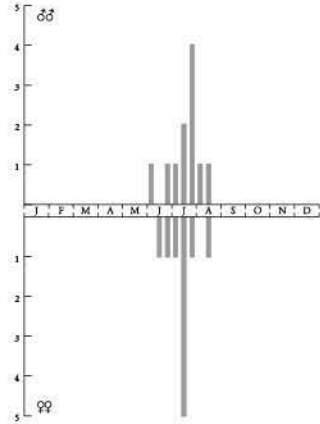
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Macrotylus solitarius* (macropteer, 5,0-5,6 mm) leeft zoöfytofaag langs bosranden en op open plekken in het bos op bosandoorn *Stachys sylvatica*, incidenteel op bergandoorn *S. recta* en moerasandoorn *S. palustris*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot halverwege augustus.

Status – Zeer zeldzaam, waargenomen in twee uurhokken in Noord-Brabant, twee in Midden-Limburg en zes in Zuid-Limburg.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Megalocoleus molliculus

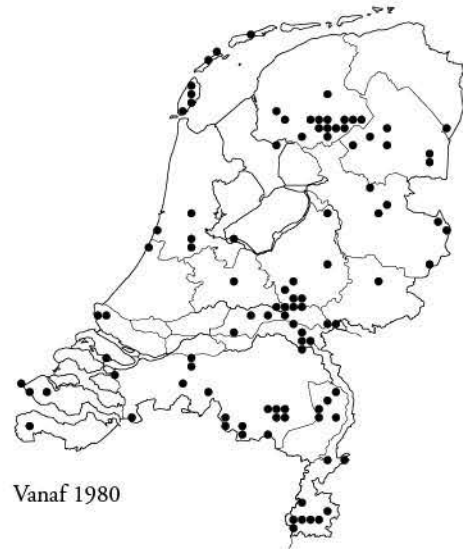
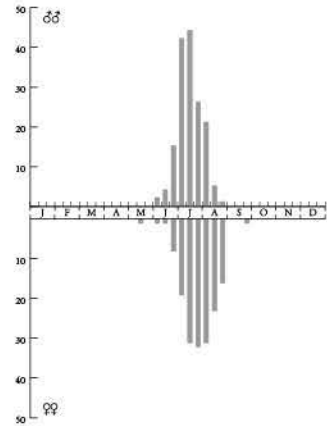
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Megalocoleus molliculus* (macropteer, 3,8-5,1 mm) leeft fytofaag in akkerranden, wegbermen en ruigtes op duizendblad *Achillea millefolium*. Ze overwintert als ei in de bloeistengels van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen vanaf eind april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot in september.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Flevoland en op de waddeneilanden Texel, Vlieland en Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Megalocoleus tanaceti

Synoniem – *Megalocoleus pilosus* (Schrank, 1801).

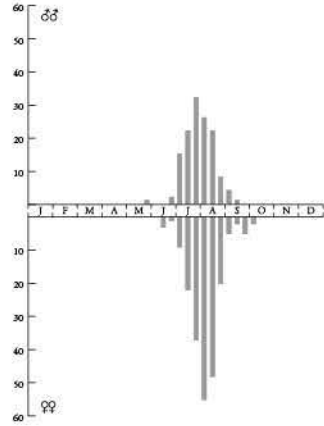
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *M. pilosus*), Stichel (1956-1958, als *M. pilosus*), Wagner (1952, 1961, als *M. pilosus*) en Wagner & Weber (1964, als *M. pilosus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus, Centraal-Azië en Siberië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

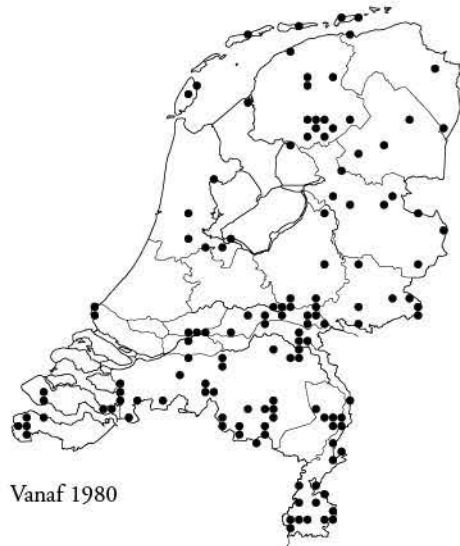
Habitat en ecologie – *Megalocoleus tanaceti* (macropteer, 4,1-5,0 mm) leeft fytofaag in wegbermen en op ruigtes op boerenwormkruid *Tanacetum vulgare*. Ze zuigt aan de bloemknoppen, bloemen en onrijpe zaden van de waardplant. De eieren overwinteren in de oude bloeistengels en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in oktober.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies behalve Flevoland en op de waddeneilanden met uitzondering van Vlieland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Monosynamma bohemanni sensu lato

Monosynamma bohemanni (Fallén, 1929)

(= *Monosynamma nigritula* (Zetterstedt, 1838))

Monosynamma maritimum (Wagner, 1947)

Monosynamma sabulicola (Wagner, 1947)

Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *M. bohemanni*), Stichel (1956-1958, als *M. bohemani*), Wagner (1952, 1961, als *M. bohemani*), Wagner & Weber (1964, als *M. bohemani*), Woodroffe (1967). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larven en adulten).

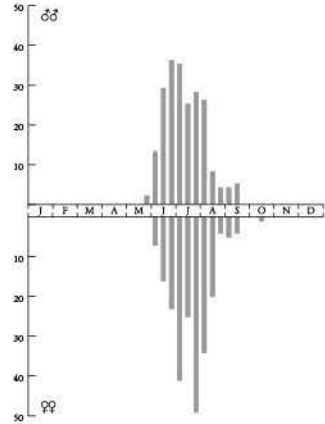
De taxonomische status van *M. bohemanni*, *M. maritimum* en *M. sabulicola* dient nader onderzocht te worden. Mogelijk betreft het slechts één soort (Kerzhner & Josifov 1999, Nau 2000, Woodroffe 1967).

Verspreiding – Holarctisch: Noord-Amerika, Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Monosynamma bohemanni* (macropteer, 2,7-4,0 mm) leeft fytofaag op wilg *Salix* sp., zowel in de duinen als in het binnenland. *Monosynamma maritimum* zou uitsluitend in de kustduinen leven op kruipwilg *Salix repens* en *M. sabulicola* in het binnenland langs rivieroeveren op smalbladige wilgen, onder andere katwilg *Salix viminalis*, kraakwilg *S. fragilis* en schietwilg *S. alba*. Ze overwintert als ei aan de basis van de bladknoppen van de jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in oktober.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden, ook op Rottumeroog.

Literatuur – Aukema (1989: waarnemingen en verspreiding *M. sabulicola*), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Oncotylus (Oncotylus) punctipes

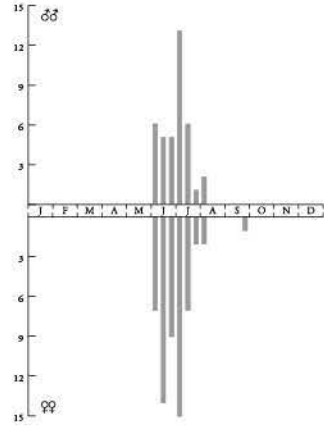
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Siberië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

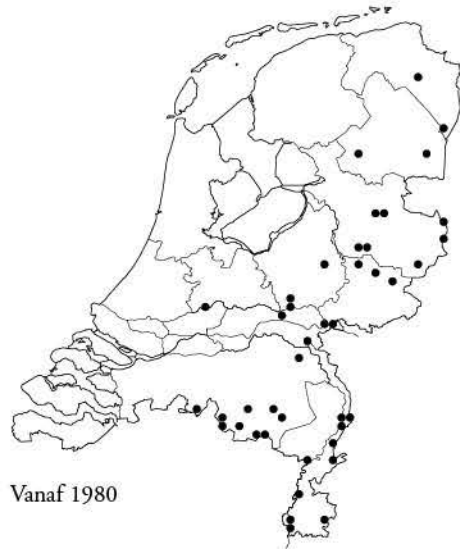
Habitat en ecologie – *Oncotylus punctipes* (macropteer, 6,0-6,8 mm) leeft fytofaag in wegbermen en op ruiptes op boerenwormkruid *Tanacetum vulgare*. Ze overwintert als ei in de oude stengels van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot in september.

Status – Gewoon in het binnenland, niet in de kuststreek en Flevoland. Het aantal waarnemingen is vanaf 1980 duidelijk toegenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (1999: vondst in Groningen).

Voor 1980

Vanaf 1980

Oncotylus (Oncotylus) viridiflavus viridiflavus

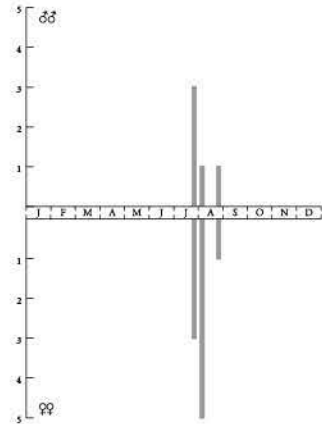
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2004: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in China (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *O. viridiflavus longipes* Wagner, 1954 komt voor in het Midden-Oosten.

Habitat en ecologie – *Oncotylus viridiflavus* (macropteer, 6,3-7,5 mm) leeft fytofaag in wegbermen en op dijkhellingen op knooppkruid *Centaurea jacea*. Ze overwintert als ei in de oude stengels van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen eind juni of begin juli uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot eind augustus. De larven kunnen worden geparasiteerd door een euphorine sluipwesp.

Status – Tot 1960 waargenomen in twee uurhokken in Zeeland en twee uurhokken in Gelderland. Vermoedelijk is ze door te intensief maaibeheer uit Nederland verdwenen. In België werd ze sinds 2004 op enkele plaatsen waargenomen (Aukema et al. 2014) en in Duitsland komt ze vooral in het zuidwesten voor (Wachmann et al. 2004).

Literatuur – Aukema (1989a: ongepubliceerde vondsten), Brakman (1951: Zeeland), Cobben (1953, 1958: Gelderland).

Voor 1980

Orthonotus rufifrons

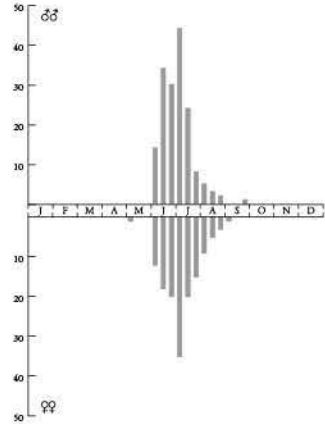
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adulten, 2012: larve), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

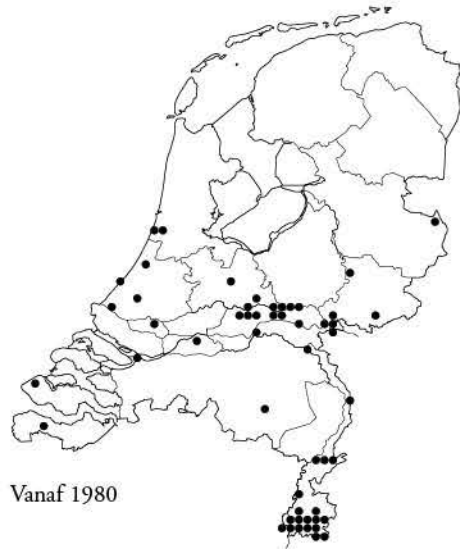
Habitat en ecologie – *Orthonotus rufifrons* (macropteer ♂, 4,0-4,4 mm; brachypteer ♀, 3,0-3,5) leeft zoöfytofaag in vochtige bossen en houtwallen op grote brandnetel *Urtica dioica* van sap uit de bloemknoppen, de brandharen en de onrijpe vruchten. Ook bladluizen Aphidoidea staan op het menu. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. De eieren komen eind april of begin mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot in september. De mannetjes zijn altijd macropteer en de vrouwtjes brachypteer, waardoor het verspreidingsvermogen van de soort beperkt is.

Status – Gewoon, niet in de drie noordelijk provincies, Flevoland en niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phoenicocoris modestus

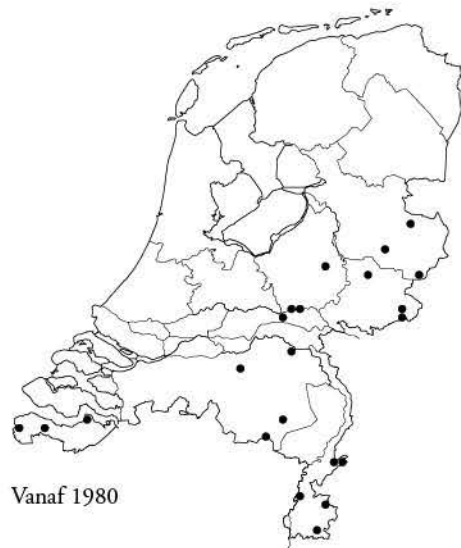
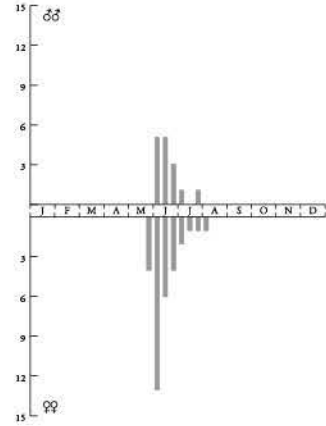
Identificatie – Stichel (1956-1958, als *Sthenarus modestus*), Wagner (1952, 1961, als *S. (Phoenicocoris) modestus*, 1967) en Wagner & Weber (1964, als *S. (P.) modestus*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult, 2012: larve).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Siberië en Mongolië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Phoenicocoris modestus* (macropteer, 3,1-3,7 mm) leeft langs bosranden en in heideterreinen en stuifzanden op grove den *Pinus sylvestris*, incidenteel op fijnspar *Picea abies*. Ze komt vooral in de boomkronen voor en voedt zich met sap uit de mannelijke bloemen. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin augustus.

Status – Zeldzaam, vanaf 1990 waargenomen en inmiddels bekend van in totaal 22 uurhokken verspreid in Overijssel, Gelderland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. Het blijft gissen naar de oorzaak van de kennelijk plotselinge uitbreiding van het areaal van deze soort. Sinds 1987 is ze ook uit België bekend (Aukema et al., 2014).

Literatuur – Aukema (1990b: eerste vondst in Nederland), Aukema et al. (1994: eerste vondsten in Gelderland en Noord-Brabant, 2008: eerste vondst in Limburg).

Phoenicocoris obscurellus

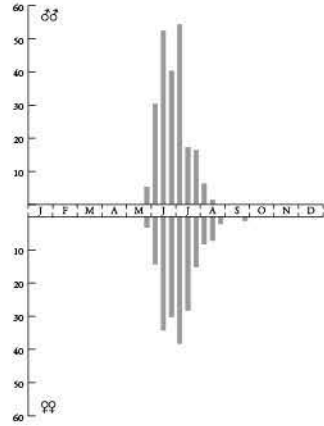
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Psallus obscurellus*), Stichel (1956-1958, als *Psallus (Pityopsallus) obscurellus*), Wagner (1952, als *Psallus (Pityopsallus) obscurellus*, 1961, als *Psallus (Stenopsallus) obscurellus*, 1967) en Wagner & Weber (1964, als *Psallus (Stenopsallus) obscurellus*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, Mongolië, Siberië en het Verre Oosten) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

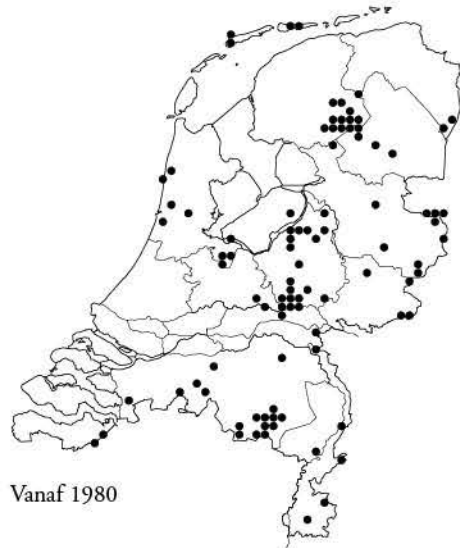
Habitat en ecologie – *Phoenicocoris obscurellus* (macropteer, 2,4-3,5 mm) leeft in bossen, parken en tuinen op grove den *Pinus sylvestris* en bergden *P. mugo*, incidenteel op fijnspar *Picea abies* en jeneverbes *Juniperus communis*. Ook solitaire bomen, bijvoorbeeld zwerfdennen op heides en stuifzanden, worden benut. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op de waddeneilanden Terschelling en Ameland. In de kuststreek zeldzamer.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phylus (Phylus) coryli

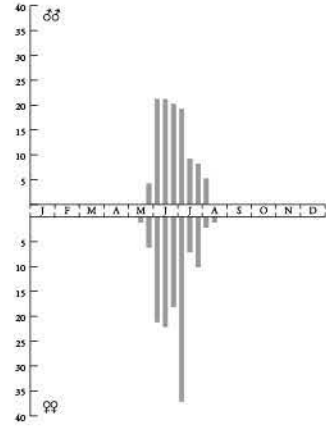
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Phylus coryli* (macropteer, 4,4-5,3 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op hazelaar *Corylus avellana*. Naast sap van de waardplant uit knoppen, jong blad en de onrijpe vruchten leeft ze ook van kleine insecten, onder andere bladluizen Aphidoidea en bladvlooien Psylloidea. Ze overwintert als ei in het jonge hout en heeft één generatie per jaar. De eieren komen eind april of begin mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot halverwege augustus.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op het waddeneiland Ameland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Phylus (Phylus) melanocephalus

Synoniem – *Phylus palliceps* Fieber, 1861.

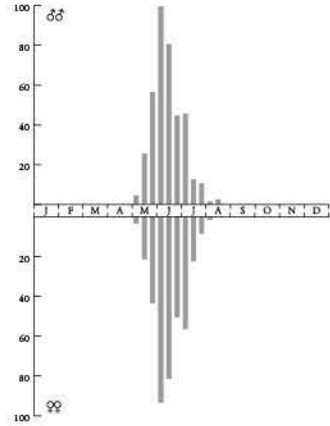
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *P. melanocephalus* en *P. pallipes*), Stichel (1956-1958, als *P. melanocephalus* en *P. palliceps*), Wagner (1952 en 1961, als *P. melanocephalus* en *P. palliceps*) en Wagner & Weber (1964, als *P. melanocephalus* en *P. palliceps*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

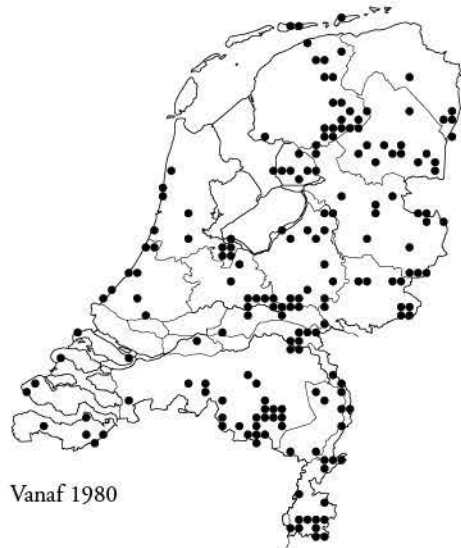
Habitat en ecologie – *Phylus melanocephalus* (macropteer, 4,4-6,1 mm) leeft zoöfytofaag op zomereik *Quercus robur* en winteriek *Q. petraea*. Ze kan overal voorkomen waar de waardplanten voorhanden zijn. Het voedsel bestaat naast sap uit het jonge blad en de bloeiwijzen uit bladluizen Aphidoidea en andere kleine insecten. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen omstreeks april uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot in augustus.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op de waddeneilanden Ameland en Schiermonnikoog waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Plagiognathus (Plagiognathus) arbustorum arbustorum

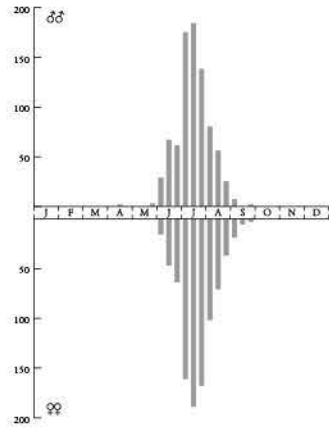
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in Mongolië en Siberië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josisov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoort *P. arbustorum oshensis* V.G. Putshkov, 1976 komt in Kirgizië voor.

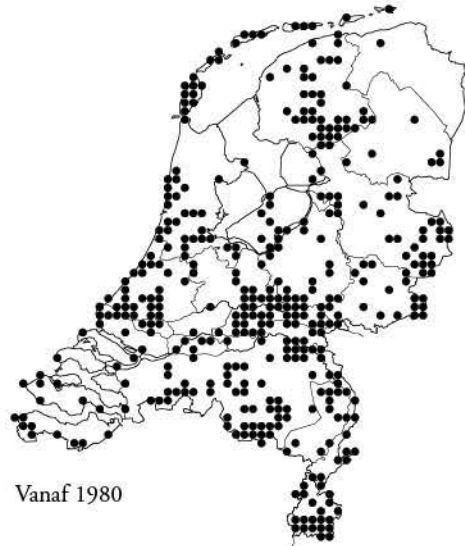
Habitat en ecologie – *Plagiognathus arbustorum* (macropteer, 3,7-4,6 mm) leeft zoöfytofaag in kruidenrijke, min of meer droge ruigtes op allerlei kruiden, maar vooral op grote brandnetel *Urtica dioica*. Het voedsel bestaat naast honigdauw en sap uit bloemknoppen, bloemen en onrijpe vruchten ook uit bladluizen Aphidoidea en andere kleine insecten. Ze overwintert doorgaans als ei en heeft één generatie per jaar. Incidenteel zou zich een tweede generatie kunnen ontwikkelen, met overwintering van een deel van de adulten. De eieren komen in mei uit en volwassen dieren van de nieuwe generatie zijn waargenomen van begin juni tot eind september. De larven worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen, ook op Rottumeroog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Plagiognathus (Plagiognathus) chrysanthemii

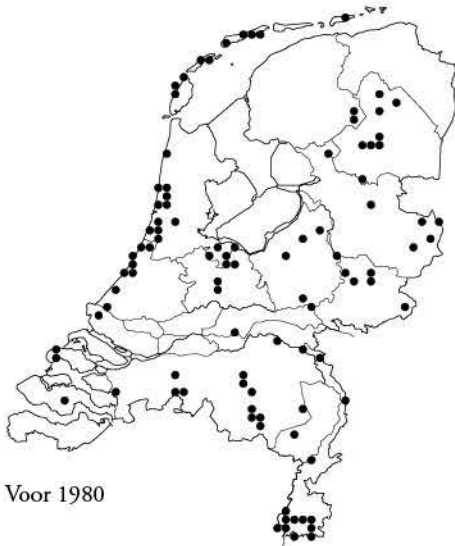
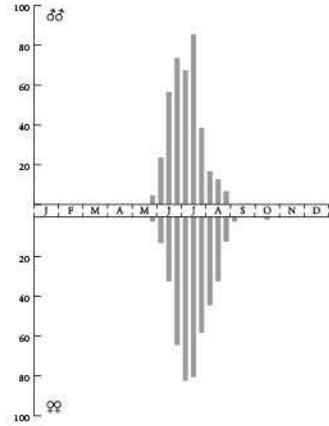
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

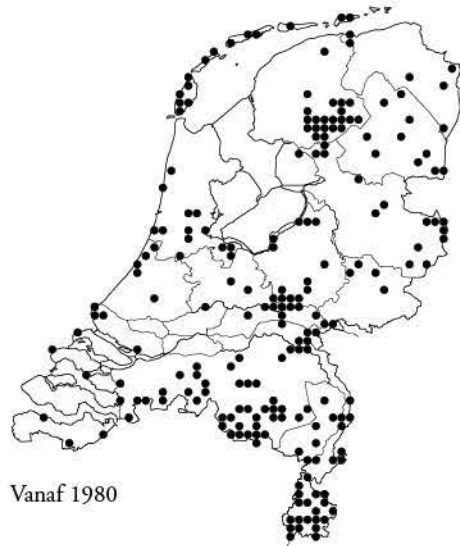
Habitat en ecologie – *Plagiognathus chrysanthemii* (macropteer, 3,2-4,1 mm) leeft overwegend fytofaag in kruidenrijke, min of meer droge ruigtes met onder andere duizendblad *Achillea millefolium*, hopklaver *Medicago lupulina*, jacobskruiskruid *Jacobaea vulgaris* en reukloze kamille *Tripleurospermum maritimum*. Ze komt ook op grote brandnetel *Urtica dioica* voor, maar minder vaak dan *P. arbustorum*. De eieren overwinteren in de oude stengels van de waardplanten en er is één generatie per jaar. De eieren komen in mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september.

Status – Zeer algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Plagiognathus (Plagiognathus) fulvipennis

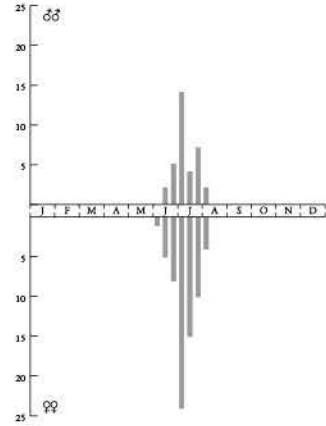
Identificatie – Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto: Wachmann et al. (2012: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus en Centraal-Azië) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

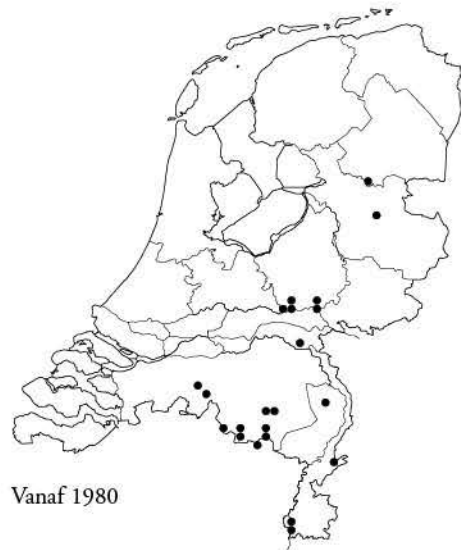
Habitat en ecologie – *Plagiognathus fulvipennis* (macropteer, 3,5-4,7 mm) leeft in akkerranden, wegbermen en ruigtes op ruwbladigen Boraginaceae, met name op slangenkruid *Echium vulgare*. In Nederland ook op akkers en in akkerranden op phacelia *Phacelia tanacetifolia*, dat als nectarplant voor bijen wordt geteeld. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot in augustus

Status – Zeldzaam, niet in de kuststreek en niet op de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Plagiognathus (Plagiognathus) vitellinus

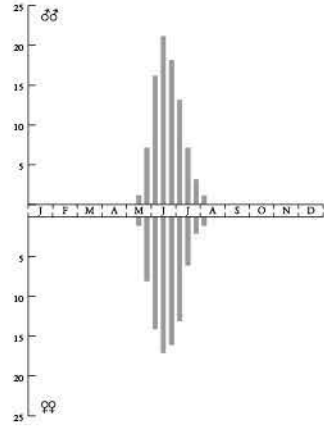
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *Psallus (Parapsallus) vitellinus*, 1961, als *Plagiognathus (Parapsallus) vitellinus*) en Wagner & Weber (1964, als *Psallus (Parapsallus) vitellinus*). Foto's: Wachmann (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in China, Korea en Japan; na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Plagiognathus vitellinus* (macropteer, 2,8-3,3 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, parken en tuinen op spar *Picea* sp. en lork *Larix* sp., incidenteel ook op grove den *Pinus sylvestris*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot begin augustus.

Status – Gewoon in het binnenland en langs de kust alleen waargenomen op Schiermonnikoog en in duinen van Noord-Holland (drie uurhokken) en Zuid-Holland (één vondst van vóór 1900).

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden, als *Parapsallus vitellinus*).

Voor 1980

Vanaf 1980

Plesiodema pinetella

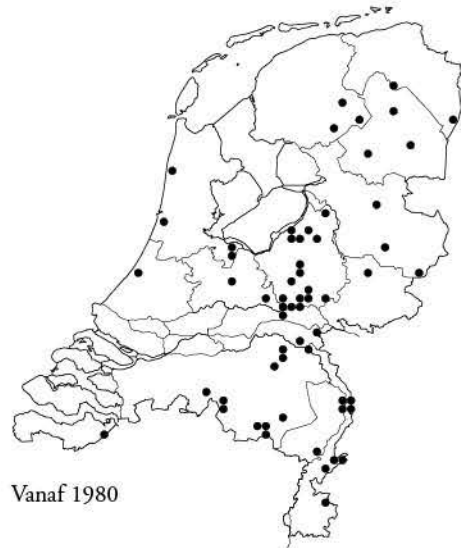
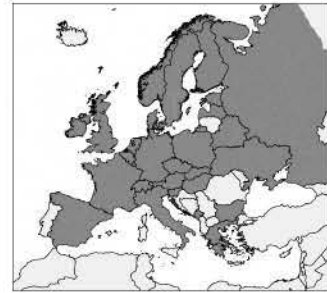
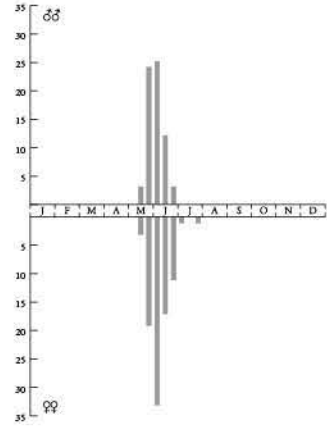
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *P. pinetellum*), Stichel (1956-1958, als *P. pinetellum*), Wagner (1952, 1961, als *P. pinetellum*) en Wagner & Weber (1964, als *P. pinetellum*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië tot in het Verre Oosten (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Plesiodema pinetella* (macropteer, 2,6-3,5 mm) leeft zoöfytofaag in bossen, parken en tuinen op den *Pinus* sp., met name op grove den *P. sylvestris* en zwarte den *P. nigra*, maar elders ook op bergden *P. mugo*, en incidenteel op lork *Larix* sp. en spar *Picea* sp. Ook solitaire bomen, bijvoorbeeld zwerfdennen op heides en stuifzanden, worden benut. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren en vooral de mannetjes leven kort en zijn waargenomen van halverwege mei tot eind juli.

Status – Gewoon, in alle provincies behalve Flevoland. Langs de kust alleen op enkele plaatsen in de Noord- en Zuid-Hollandse duinen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

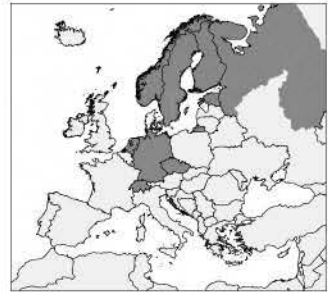
Psallus (Apocremnus) aethiops

Identificatie – Heckmann et al. (2006), Stichel (1956-1958), Wagner (1952). Foto's: Heckmann et al. (2006: adulten), Wachmann et al. (20012: adulten).

Verspreiding – Holarctisch: Noord- en Midden Europa (boreomontaan), Azië (Siberië en Korea) en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus aethiops* (macropteer, 4,0-4,5 mm) leeft zoöfytofaag in wilgenstruwelen en uiterwaarden op wilg *Salix*. In Limburg werd ze uitsluitend geklopt in het dal van de Geul van boswilg *S. caprea* en was ze niet te vinden op de algemenere grauwe wilg *S. cinerea*, die in de literatuur ook als waardplant wordt genoemd. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren en vooral de mannetjes leven kort en zijn begin juni waargenomen, elders van eind mei tot begin juli.

Status – In 2013 voor het eerst waargenomen in één uurhok langs de Geul in Zuid-Limburg.

Vanaf 1980

Psallus (Apocremnus) betuleti

Identificatie – Rieger & Rabitsch (2006). Foto's: Rieger & Rabitsch (2006: adulten), Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adulten). In publicaties van voor 2007 verward met *P. montanus*.

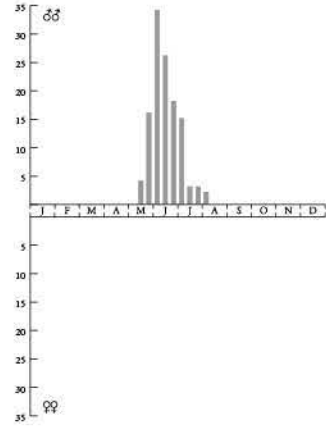
De vrouwtjes zijn niet te onderscheiden van *P. montanus*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). Door verwarring met *P. montanus* zijn de verspreidingsgegevens onbetrouwbaar.

Habitat en ecologie – *Psallus betuleti* (macropteer, 5,2-5,7 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op ruwe berk *Betula pendula* en zachte berk *B. pubescens*. Naast plantsap bestaat het voedsel uit bladluizen Aphidoidea en andere kleine insecten. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen eind april of in mei uit en volwassen mannetjes zijn waargenomen van midden mei tot begin augustus.

Status – Zeldzaam, in alle provincies behalve Groningen, Flevoland en Zeeland. Op de waddeneilanden waargenomen op Texel, Terschelling en Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema (2008: verspreiding), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Apocremnus) montanus

Identificatie – Rieger & Rabitsch (2006). Foto's: Rieger & Rabitsch (2006: adulten), Wachmann et al. (2012: adult). In publicaties van voor 2007 verward met *P. betuleti*.

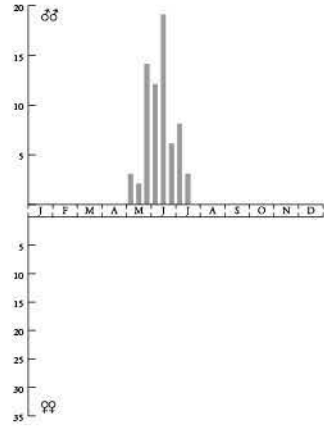
De vrouwtjes zijn niet te onderscheiden van *P. betuleti*.

Verspreiding – Holarctisch: Europa en Noord-Amerika (Aukema et al. 2013). Mogelijk ook in Azië, maar verward met *P. betuleti*.

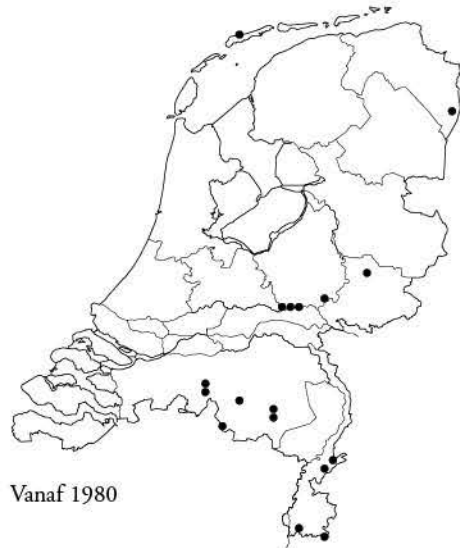
Habitat en ecologie – *Psallus montanus* (macropteer, 5,2-5,7 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op ruwe berk *Betula pendula* en zachte berk *B. pubescens*. Naast plantensap bestaat het voedsel uit bladluizen Aphidoidea en andere kleine insecten. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen eind april of in mei uit en volwassen mannetjes zijn waargenomen van begin mei tot halverwege juli.

Status – Zeldzaam, in alle provincies behalve Flevoland en Zeeland. In de kuststreek alleen waargenomen op Terschelling en enkele plaatsen in de Noord- en Zuid-Hollandse duinen.

Literatuur – Aukema (2008: verspreiding), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Hylopsallus) assimilis

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1961), Wagner & Weber (1964), Aukema (1981, 1986) en Reichling (1984). Foto's: A. de Wilde in Aukema & Hermes (2009a: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

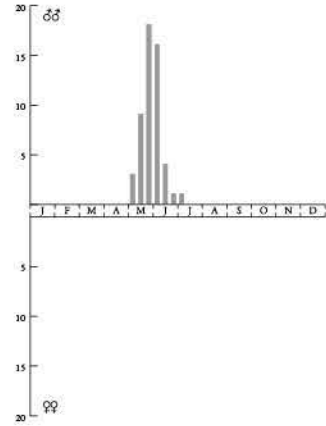
Alleen de mannetjes zijn met zekerheid te onderscheiden van *P. variabilis*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus assimilis* (macropteer, 3,4-4,0 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op vruchtdragende Spaanse aak *Acer campestre*. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen mannetjes zijn waargenomen van begin mei tot halverwege juli.

Status – Zeldzaam, voor het eerst waargenomen in 1985. Verspreid in alle provincies, behalve Groningen, Drenthe en Utrecht, en op de waddeneilanden alleen op Ameland waargenomen. Mogelijk heeft ze zich recent op eigen kracht vanuit de natuurlijke standplaatsen in Zuid-Limburg verder over het land verspreid, maar verspreiding met plantmateriaal behoort zeker ook tot de mogelijkheden. Ook elders in Europa vond een sterke uitbreiding plaats en ze is nu ook bekend uit Denemarken (Aukema et al. 2013).

Literatuur – Aukema (1981: taxonomie, 1986: eerste vondsten in Nederland), Aukema & Hermes (2009a: vondsten in Gelderland, Noord-Holland, Zeeland en Noord-Brabant), Aukema et al. (2012: Ameland).

Psallus (Hyllopsallus) perrisi

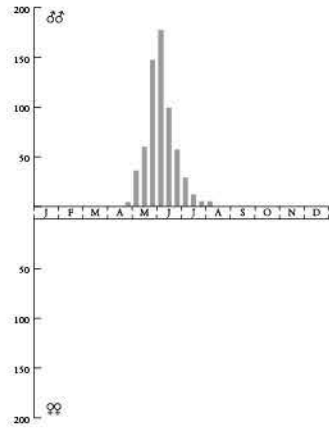
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961), Wagner & Weber (1964), Aukema (1981) en Reichling (1984). Foto: Wachmann et al. (2012: adult). Alleen de mannetjes zijn met zekerheid te onderscheiden van *P. wagneri*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

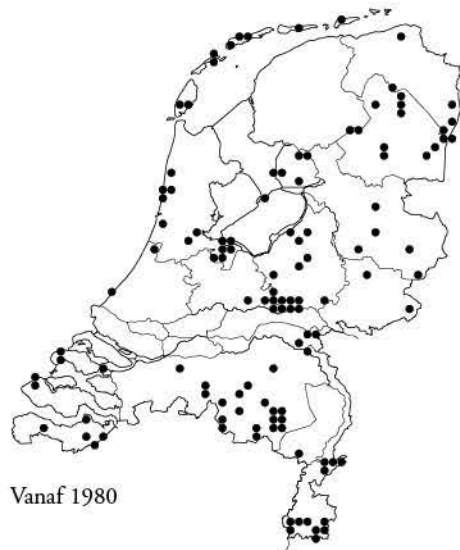
Habitat en ecologie – *Psallus perrisi* (macropteer, 3,0-4,1 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Waarnemingen op andere planten hebben betrekking op verdwaalde exemplaren, die zijn komen aanvliegen of door wind of regen van de waardplant zijn geraakt. Het dierlijk voedsel bestaat onder andere uit rupsjes van bladrollers Tortricidae. Ze overwintert als ei in spleetjes in de schors van eenjarige twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen mannetjes zijn waargenomen van eind april tot in augustus.

Status – Algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden waargenomen.

Literatuur – Aukema (1981: taxonomie en verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Hylopsallus) pseudoplatani

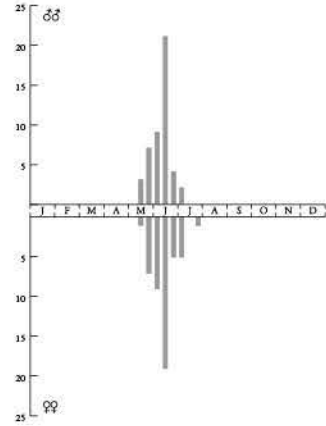
Identificatie – Reichling (1984) en Aukema (1986). Foto's: Reichling (1984: adulten), Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus pseudoplatani* (macropteer, 3,5-4,2 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op vruchtdragende gewone esdoorn *Acer pseudoplatanus*. Als prooien komen vooral bladluizen Aphidoidea, onder andere *Drepanosiphum platanoidis* (Schrank, 1801), in aanmerking. Ze overwintert als ei in de bast van eenjarige twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind juli.

Status – Zeldzaam, eerste vondst in 1976 in Eygelshoven en vanaf 1985 verspreid waargenomen. Niet bekend uit Friesland, Overijssel, Flevoland, Noord-Brabant en van de waddeneilanden.

Literatuur – Aukema (1986: taxonomie en eerste vondsten in Nederland, 1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Hylopsallus) variabilis

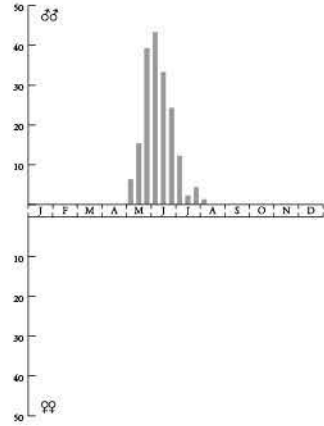
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961), Wagner & Weber (1964), Aukema (1981) en Reichling (1984). Foto's: Skipper (2013: larve en adulten). Alleen de mannetjes zijn met zekerheid te onderscheiden van *P. assimilis*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

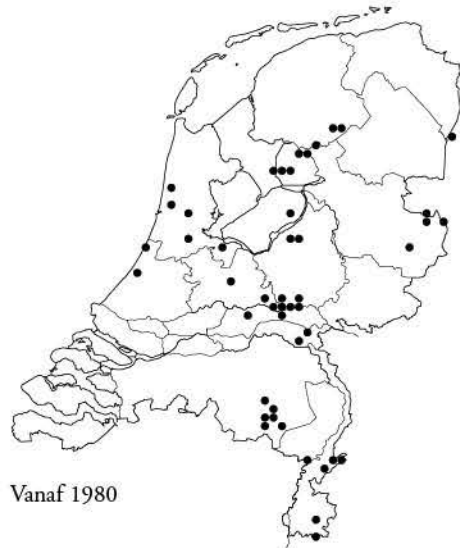
Habitat en ecologie – *Psallus variabilis* (macropteer, 3,3-4,4 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Ze overwintert als ei in de bast van de eenjarige twijgen en heeft één generatie per jaar. Mannetjes zijn waargenomen van begin mei tot in augustus.

Status – Gewoon, in alle provincies behalve Zeeland en op de waddeneilanden alleen op Texel. Langs de kunst minder algemeen.

Literatuur – Aukema (1981: taxonomie en verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Hylopsallus) wagneri

Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1961), Wagner & Weber (1964), Aukema (1981) en Reichling (1984).

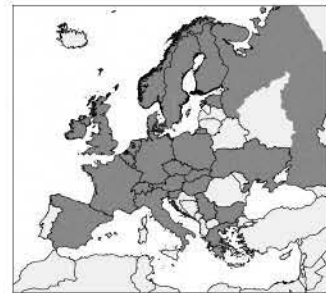
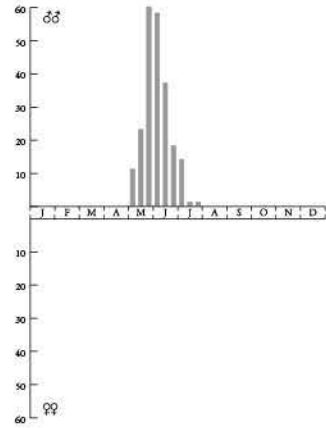
Alleen de mannetjes zijn met zekerheid te onderscheiden van *P. perisi*.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus wagneri* (macropteer, 3,1-3,9 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Ze overwintert als ei in de bast van de eenjarige twijgen en heeft één generatie per jaar. Mannetjes zijn waargenomen van begin mei tot eind juli.

Status – Gewoon, in alle provincies en op de waddeneilanden Texel, Terschelling en Schiermonnikoog. Duidelijk meer waarnemingen vanaf 1980, maar tot dan toe werden er maar weinig dieren verzameld en op genitaalkenmerken onderzocht.

Literatuur – Aukema (1981: taxonomie, 1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Mesopsallus) ambiguus

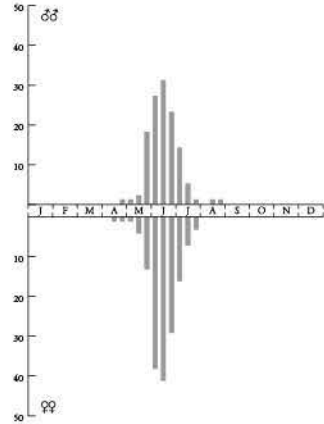
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *P. (Apocreminus) ambiguus*), Wagner (1952, 1961, als *P. (A.) ambiguus*) en Wagner & Weber (1964, als *P. (A.) ambiguus*). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

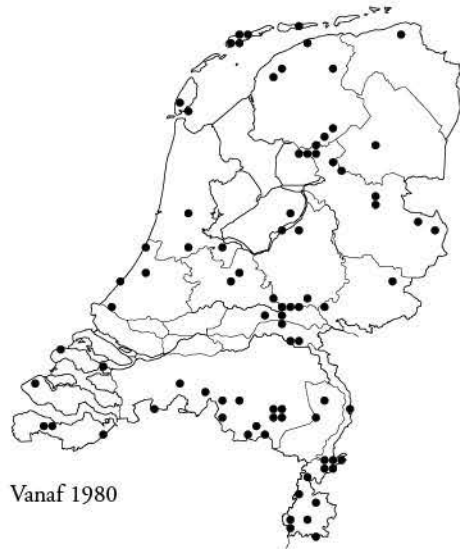
Habitat en ecologie – *Psallus ambiguus* (macropteer, 3,6-5,0 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op loofbomen, hoofzakelijk op els *Alnus* sp., maar ook op houtige Rosaceae (appel *Malus* sp., meidoorn *Crataegus* sp., peer *Pyrus* sp., sleedoorn *Prunus spinosa* en wilde lijsterbes *Sorbus aucuparia*), berk *Betula* sp., breedbladige wilgen *Salix* sp. en eik *Quercus* sp. Het dierlijk voedsel bestaat onder andere uit bladluizen Aphidoidea en eieren van allerlei insecten. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplanten en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden april tot in augustus. De larven worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op de waddeneilanden Texel, Terschelling en Ameland.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Phylidea) quercus

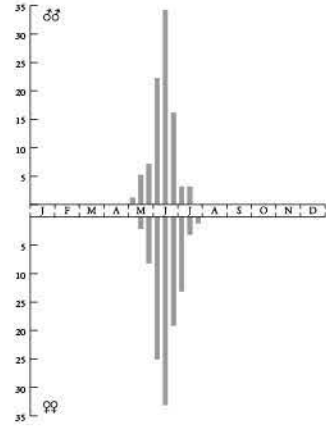
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958, als *P. (Hylopsallus) quercus*), Wagner (1952, 1961, als *P. (H.) quercus*) en Wagner & Weber (1964, als *P. (H.) quercus*) en Aukema (1981, als *Asthenarius quercus*). Foto: Skipper (2013: adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus quercus* (macropteer, 3,5-4,7 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Waarnemingen op andere planten, bijvoorbeeld es *Fraxinus* sp., hebben betrekking op verdwaalde exemplaren. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin mei tot eind juli.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op de wadeneilanden Terschelling en Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema (1981: taxonomie en verspreiding in Nederland, als *Asthenarius quercus*), Aukema et al. (2012: wadeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Pityopsallus) luridus

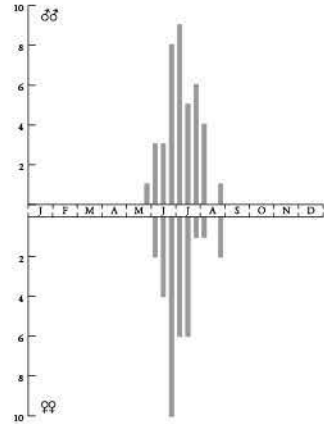
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (Siberië tot in China en Korea) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

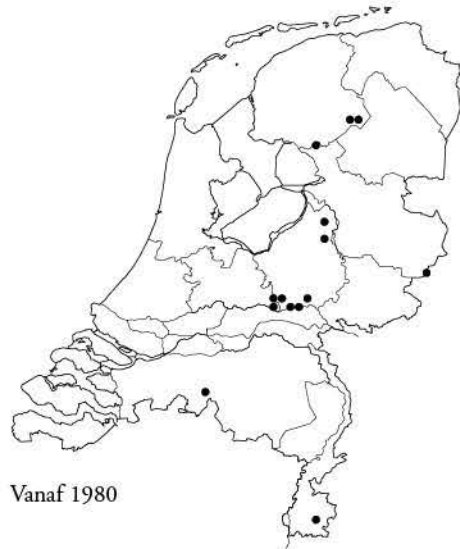
Habitat en ecologie – *Psallus luridus* (macropteer, 3,5-4,0 mm) leeft zoöfytofaag in productiebossen, parken en tuinen op lork *Larix* sp., vooral op jonge bomen. Incidenteel mogelijk ook op spar *Picea* sp. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind augustus.

Status – Zeldzaam, niet waargenomen in Groningen, Flevoland, Zuid-Holland en Zeeland. Langs de kust alleen voor 1980 in twee uurhokken in Noord-Holland.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Psallus) albicinctus

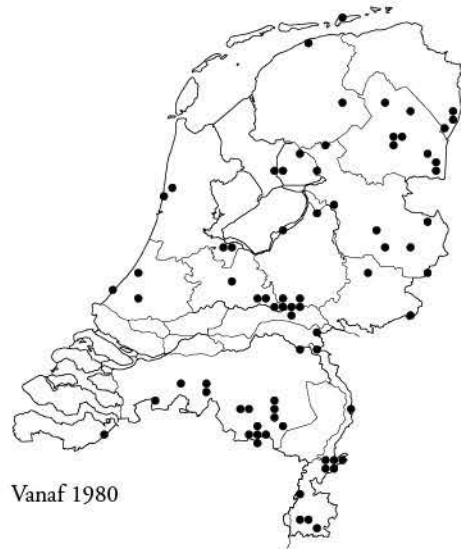
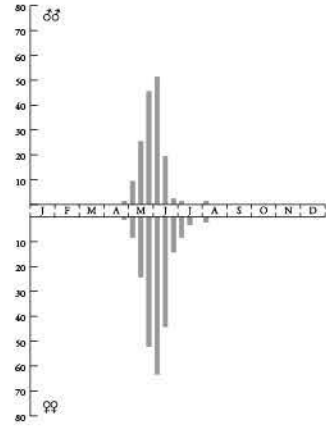
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus albicinctus* (macropteer, 2,5-3,2 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Adulten worden vaak gevonden in de bloemtrossen van gewone vogelkers *Prunus padus*. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot in augustus.

Status – Gewoon, waargenomen in alle provincies en op het waddeneiland Schiermonnikoog. Voor 1980 zeldzaam, maar vanaf 1980 duidelijk algemener.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Psallus (Psallus) confusus

Synonym – *Psallus diminutus* (non Kirschbaum, 1856): auct.

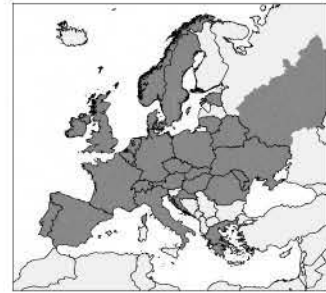
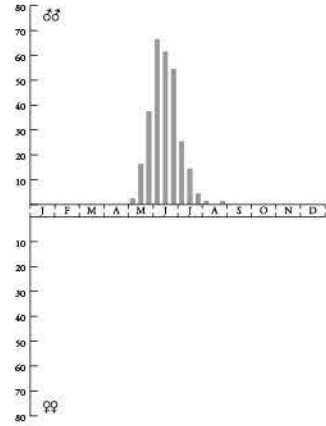
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *P. diminutus*), Stichel (1956-1958, als *P. diminutus*), Wagner (1952, 1961, als *P. diminutus*), Wagner & Weber (1964, als *P. diminutus*) en Rieger (1981). Foto: Wachmann et al. (2004: adult). Alleen de mannetjes zijn met zekerheid van *P. mollis* te onderscheiden.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

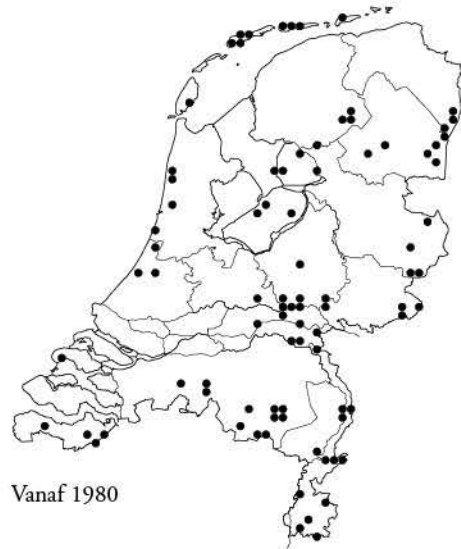
Habitat en ecologie – *Psallus confusus* (macropteer, 3,2-3,9 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Mannetjes zijn waargenomen van begin mei tot in augustus.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies en op alle waddeneilanden behalve Vlieland. Vanaf 1980 meer waargenomen.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland, 1989c: taxonomie), Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Psallus) falleni

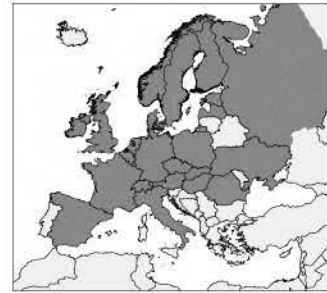
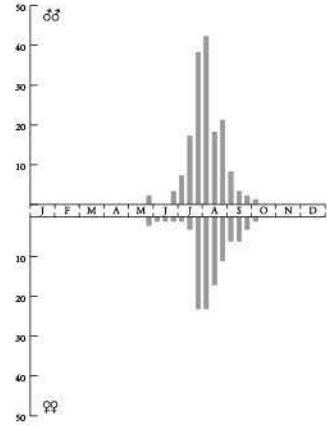
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: larve en adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Europa en Azië (de Kaukasus, Rusland, China en Japan) en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

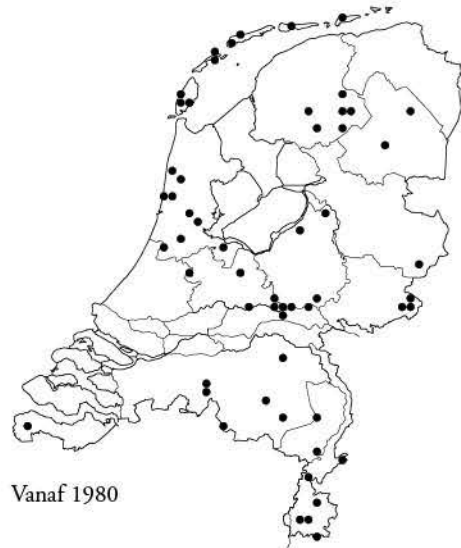
Habitat en ecologie – *Psallus falleni* (macropteer, 3,6-4,1 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op ruwe berk *Betula pendula* en zachte berk *B. pubescens*. Ze overwintert als ei in de twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin oktober.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies behalve Groningen en Flevoland en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Psallus) flavellus

Synoniem – *Psallus minor* Saunders, 1892.

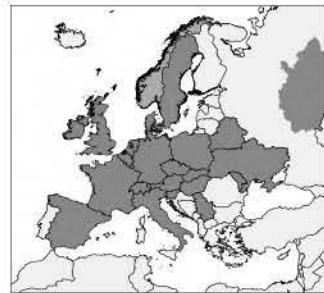
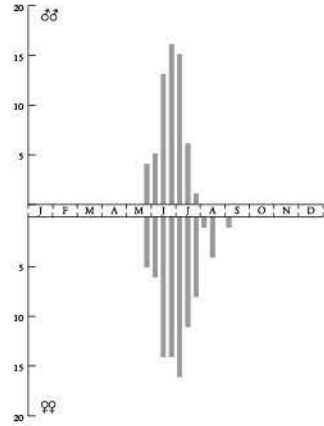
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *P. minor*, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus flavellus* (macropteer, 3,4-4,0 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op vruchtdragende es *Fraxinus excelsior*. Het voedsel bestaat onder andere uit bladvlooien Psylloidea. Ze overwintert als ei in de twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september.

Status – Gewoon, in alle provincies behalve Drenthe. Op de waddeneilanden alleen bekend van Texel. Vanaf 1980 opvallend meer waarnemingen in een groter gebied.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Psallus) haematodes

Synoniem – *Psallus roseus* (Fabricius, 1777); *Psallus alni* (Fabricius, 1794).

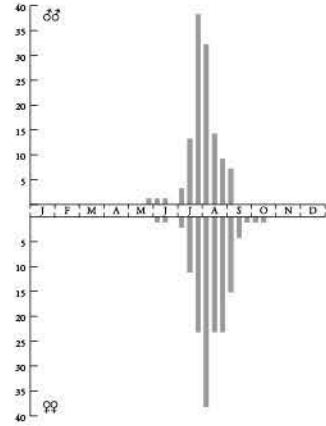
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *P. roseus*), Stichel (1956-1958, als *P. roseus*), Wagner (1952, als *P. roseus*; 1961, als *P. alni*) en Wagner & Weber (1964, als *P. alni*). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (de Kaukasus, Centraal Azië, Rusland en Japan); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

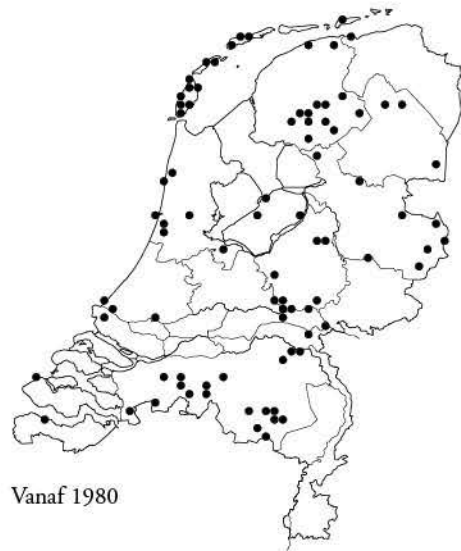
Habitat en ecologie – *Psallus haematodes* (macropteer, 3,0-3,8 mm) leeft zoöfytofaag in wilgenstruwelen en houtwallen op breedbladige wilgen *Salix* sp., onder andere boswilg *S. caprea*, geoorde wilg *S. aurita* en grauwe wilg *S. cinerea*; incidenteel ook op de smalbladige katwilg *S. viminalis* en kruipwilg *S. repens*. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in oktober.

Status – Algemeen, in alle provincies, op alle waddeneilanden en op Rottumeroog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Psallus) lepidus

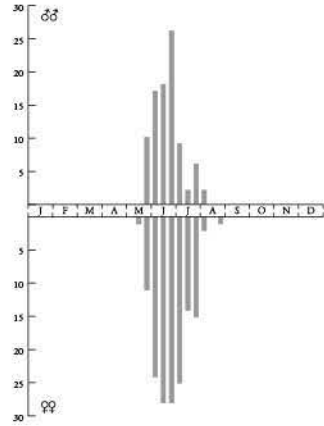
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus lepidus* (macropteer, 3,8-4,3 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op es *Fraxinus excelsior*. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Onder gunstige omstandigheden kan zich mogelijk een tweede generatie ontwikkelen. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in augustus. De larven worden geparasiteerd door een braconide sluipwesp.

Status – Algemeen, waargenomen in alle provincies behalve Drenthe en op alle waddeneilanden behalve Schiermonnikoog.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Psallus) mollis

Synoniem – *Psallus diminutus* Kirschbaum, 1856; *Psallus massei* Woodroffe, 1957.

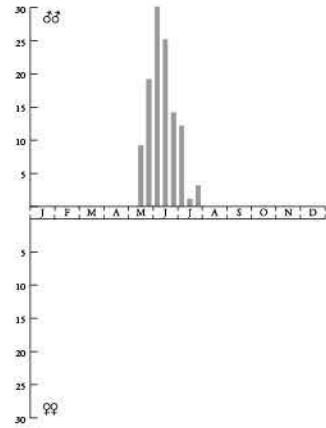
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *P. massei*), Stichel (1956-1958), Wagner (1967, als *P. massei*), Wagner & Weber (1964) en Rieger (1981). Foto: Wachmann et al. (2012: adult). Alleen de mannetjes zijn met zekerheid van *P. confusus* te onderscheiden.

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

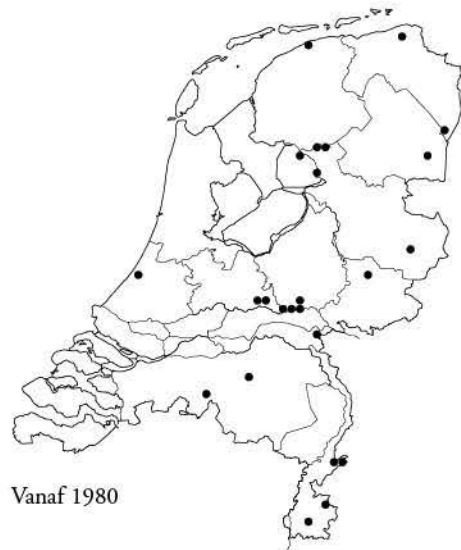
Habitat en ecologie – *Psallus mollis* (macropteer, 3,5-3,9 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Mannetjes zijn waargenomen van midden mei tot eind juli.

Status – Zeldzaam, waargenomen in alle provincies behalve Noord-Holland en Zeeland. Niet bekend van de waddeneilanden. Voor 1980 alleen waargenomen in 1929 in Breda. De oorzaak van de toename is onduidelijk, maar ook elders in Europa heeft ze haar areaal recent aanzienlijk uitgebreid en komt ze nu bijvoorbeeld ook voor in Noorwegen en de Baltische staten (Aukema et al. 2013).

Literatuur – Aukema (1989a, 1989c: taxonomie en eerste vondsten in Nederland), Aukema & Hermes (2009a: vondsten in Groningen, Utrecht en Zuid-Holland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Psallus (Psallus) punctulatus

Synoniem – *Psallus weberi* Rieger, 1977.

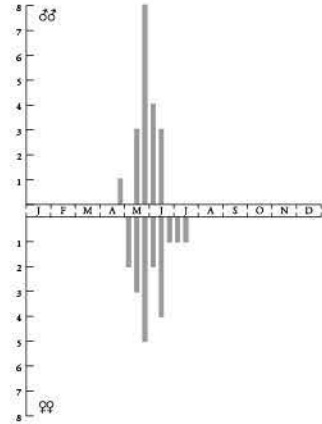
Identificatie – Aukema (1990b, als *P. weberi*), Rieger (1977, als *P. weberi*), Stichel (1956-1958), Wagner (1975) en Wagner & Weber (1964).

Verspreiding – Palaearctisch: westelijk Midden-Europa (Nederland, Luxemburg, Frankrijk en Duitsland) en Italië (Kerzhner & Josifov 1999).

Habitat en ecologie – *Psallus punctulatus* (macropteer, 2,8-4,4 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden en op solitaire bomen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Ze heeft één generatie per jaar en de eieren overwinteren. Volwassen dieren zijn aangetroffen van eind april tot halverwege juli.

Status – Zeer zeldzaam, waargenomen vanaf 1990 in drie uurhokken in de Gelderse Vallei en één in Zuid-Limburg.

Literatuur – Aukema (1990b: eerste vondst in Nederland, als *P. weberi*), Aukema et al. (2005: eerste vondst in Limburg).

Vanaf 1980

Psallus (Psallus) salicis

Synoniem – *Psallus scholtzi* Fieber, 1861; *Psallus alnicola* Douglas & Scott, 1871.

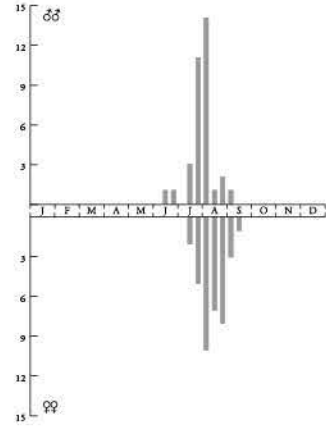
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *P. alnicola*), Stichel (1956-1958, als *P. alnicola*, *P. salicis* en *P. scholtzi*), Wagner (1952, 1961, als *P. alnicola*, *P. salicis* en *P. scholtzi*) en Wagner & Weber (1964, als *P. alnicola*, *P. salicis* en *P. scholtzi*). Foto's: Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, Rusland en Japan); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Psallus salicis* (macropteer, 3,1-4,3 mm) leeft zoöfytofaag in broekbossen, houtwallen, parken en tuinen op witte els *Alnus incana* en zwarte els *A. glutinosa*. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van halverwege juni tot midden september.

Status – Zeldzaam, in alle provincies behalve Groningen, Drenthe en Flevoland. In het noorden alleen op de waddeneilanden Texel, Vlieland en Terschelling.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2004: waddeneilanden).

Psallus (Psallus) varians varians

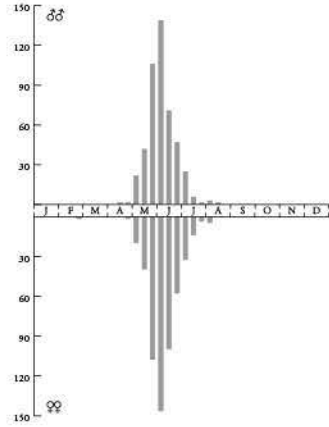
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004 en 2012: adulten), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus) (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). De ondersoorten *P. varians cornutus* Wagner, 1943 en *P. varians tunetanus* Wagner, 1962 komen voor in respectievelijk het Middellandse zeegebied en Noord-Afrika.

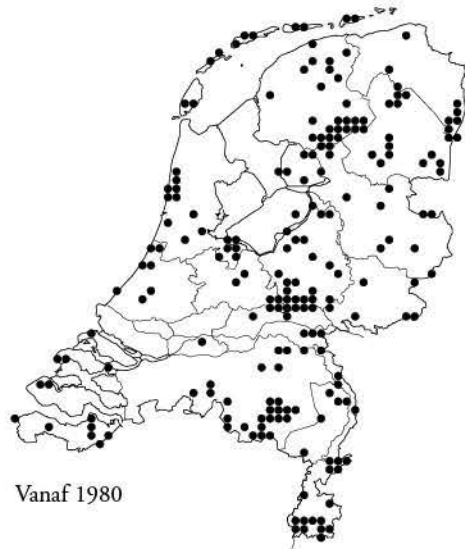
Habitat en ecologie – *Psallus varians* (macropteer, 3,8-4,6 mm) leeft zoöfytofaag in bosranden, houtwallen, parken en tuinen op zomereik *Quercus robur* en wintereik *Q. petraea*. Adulten vliegen frequent en worden vaak op andere planten waargenomen. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden april tot in augustus.

Status – Zeer algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Salicarus (Salicarus) roseri

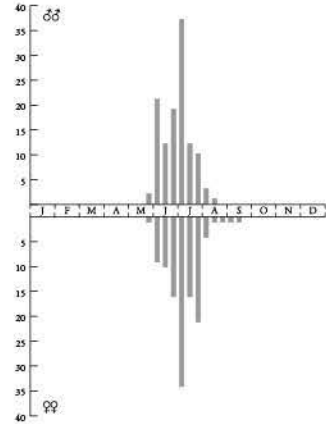
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *Sthenarus roseri*), Stichel (1956-1958, als *Sthenarus roseri*), Wagner (1952, 1961, als *Sthenarus (Phoenicocoris) roseri*) en Wagner & Weber (1964, als *Sthenarus (Ph.) roseri*). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië tot in het Verre Oosten (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Salicarus roseri* (macropteer, 3,6-4,3 mm) leeft zoöfytofaag in wilgenstruwelen, houtwallen, parken en tuinen op wilg *Salix* sp., zowel op smalbladige soorten, onder andere bittere wilg *S. purpurea* en schietwilg *S. alba*, als op breedbladige soorten, onder andere boswilg *S. caprea* en grauwe wilg *S. cinerea*. Larven en adulten zuigen aan de rijpende vruchten van de waardplant en het dierlijk voedsel bestaat vooral uit bladluizen Aphidoidea. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot in september.

Status – Algemeen, in alle provincies behalve Drenthe. In het noorden zeldzamer en op de waddeneilanden alleen op Texel en Terschelling.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Sthenarus rotermundi

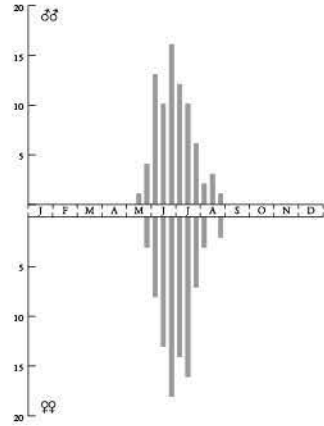
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, 1961) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adulten).

Verspreiding – Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus); na versleping gevestigd in Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

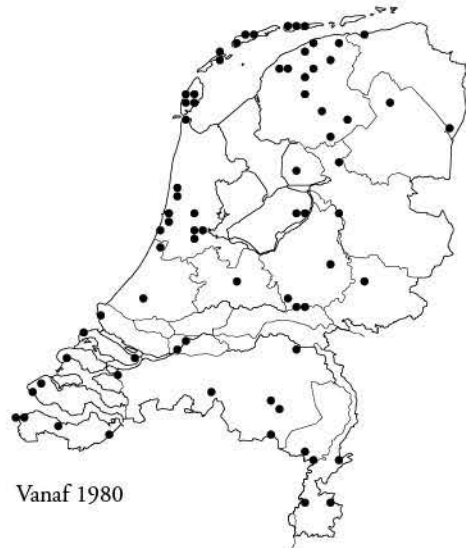
Habitat en ecologie – *Sthenarus rotermundi* (macropteer, 3,4-4,2 mm) leeft zoöfytofaag in houtwallen, parken en tuinen op witte abeel *Populus alba* en grauwe abeel *P. x canescens*, een bastaard van witte abeel en ratelpopulier *P. tremula*. Ze overwintert als ei in de jonge twijgen en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind augustus.

Status – Algemeen, in alle provincies en op alle waddeneilanden behalve Schiermonnikoog. Vanaf 1980 ook veel noordelijker waargenomen.

Literatuur – Aukema et al. (2012: waddeneilanden).

Voor 1980

Vanaf 1980

Tytthus pubescens

Synoniem – *Tytthus geminus* (Flor, 1860).

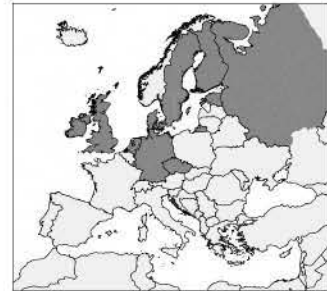
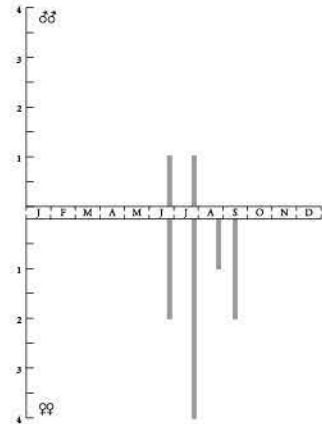
Identificatie – Southwood & Leston (1959, als *T. geminus*), Stichel (1956-1958, als *T. geminus*), Wagner (1952, 1961, als *Cyrtorrhinus geminus*) en Wagner & Weber (1964, als *T. geminus*). Foto's: Wachmann et al. (2012: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Noord- en Midden-Europa en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

Habitat en ecologie – *Tytthus pubescens* (brachypteer, 2,3-2,8 mm; macropteer, 3,0-3,3 mm) leeft zoöfaag in moerassen en vochtige graslanden op de bodem in en tussen pollen van russen *Juncus* sp. en zeggen *Carex* sp. Het voedsel bestaat uit eieren en larven van spoorcicaden Delphacidae. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot halverwege september. Mannetjes en vrouwtjes zijn brachypteer of macropteer.

Status – Zeer zeldzaam, bekend uit in totaal drie uurhokken in Friesland, Drenthe en Noord-Holland.

Literatuur – Aukema (1989a: eerste vondst in Nederland, als *T. geminus*), Aukema et al. (1997: eerste vondst in Noord-Holland, 2005: eerste vondst in Friesland).

Voor 1980

Vanaf 1980

Tytthus pygmaeus

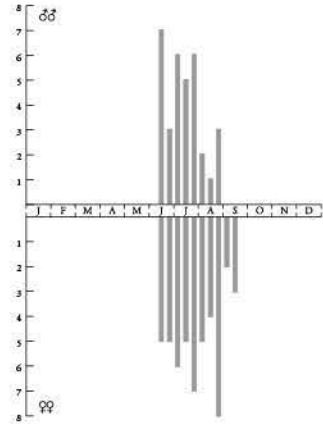
Identificatie – Southwood & Leston (1959), Stichel (1956-1958), Wagner (1952, als *Cyrtorrhinus pygmaeus*, 1961, 1967) en Wagner & Weber (1964). Foto's: Wachmann et al. (2004: adult), Skipper (2013: larve en adult).

Verspreiding – Holarctisch: Noord- en Midden-Europa, Azië (Centraal-Azië en Siberië) en Noord-Amerika (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013).

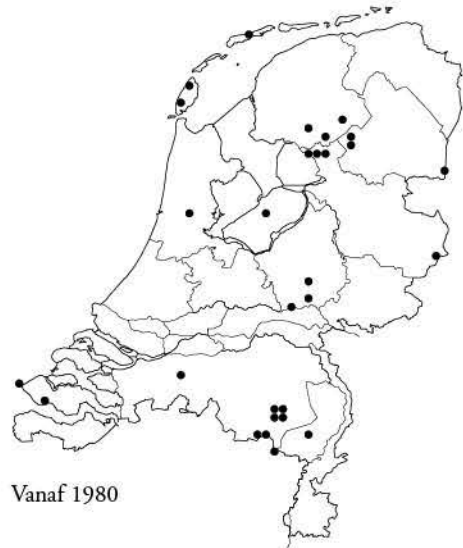
Habitat en ecologie – *Tytthus pygmaeus* (brachypteer of macropteer, 2,4-3,2 mm) leeft zoöfaag van eieren en larven van spoorcicaden Delphacidae. Ze komt voor in vochtige biotopen op venige bodem tussen grassen Poaceae, russen *Juncus* sp. en zeggen *Carex* sp., maar ook in drogere weiden tussen grassen en in kustduinen tussen helm *Ammophila arenaria*. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juni tot halverwege september. De meeste exemplaren zijn langvleugelig.

Status – Zeldzaam, in alle provincies behalve Groningen en op de waddeneilanden bekend van Texel, Vlieland en Terschelling.

Literatuur – Aukema (1989a: verspreiding in Nederland), Aukema et al. (2012: waddeneilanden), Wheeler (2000b: prooi).

Voor 1980

Vanaf 1980

LITERATUUR

- Aglyamzyanov, R. 2009.** Revision der paläarktischen Arten der Gattung *Lygus* Hahn (Heteroptera, Miridae). – Entomologische Zeitschrift 119: 249-276.
- Akingbohongbe, A.E. 1996.** The Isometopinae (Heteroptera: Miridae) of Africa, Europe and the Middle East: 1-170. Delar Tertiary Publishers, Ibadan.
- Aukema, B. 1981.** A survey of the Dutch species of the subgenus *Hylopsallus* of *Psallus* (Hemiptera-Heteroptera, Miridae). – Tijdschrift voor Entomologie 124: 1-25.
- Aukema, B. 1986.** *Psallus (Hylopsallus) assimilis* Stichel, 1956 en *P. (H.) pseudoplatani* Reichling, 1984, twee miriden nieuw voor de Nederlandse fauna (Heteroptera: Miridae, Phylinae). – Entomologische Berichten 46: 117-119.
- Aukema, B. 1988.** *Conostethus venustus* fauna nov. spec. en *C. roseus* weer in Nederland waargenomen (Heteroptera: Miridae). – Entomologische Berichten 48: 1-7.
- Aukema, B. 1989a.** Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of The Netherlands. – Tijdschrift voor Entomologie 132: 1-104.
- Aukema, B. 1989b.** *Pilophorus pusillus* nieuw voor de Nederlandse fauna (Heteroptera: Miridae, Orthotylinae [sic!]). – Entomologische Berichten 49: 141-143.
- Aukema, B. 1989c.** *Psallus confusus* en *Psallus mollis* in Nederland (Heteroptera: Miridae). – Entomologische Berichten 49: 15-17.
- Aukema, B. 1990a.** *Brachynotocoris puncticornis* nieuw voor de Nederlandse fauna (Heteroptera: Miridae, Orthotylinae). – Entomologische Berichten 50: 15-16.
- Aukema, B. 1990b.** Drie Miriden nieuw voor de Nederlandse fauna (Heteroptera: Miridae). – Entomologische Berichten 50: 165-168.
- Aukema, B. 1992a.** De macroptere vorm van *Myrmecoris gracilis* in Nederland (Heteroptera: Miridae). – Entomologische Berichten 52: 25-28.
- Aukema, B. 1992b.** Interessante Zeeuwse wantsenvangsten (Hemiptera: Heteroptera). – Entomologische Berichten 52: 121-127.
- Aukema, B. 1993a.** Interessante Zeeuwse wantsenvangsten in 1992. – Entomologische Berichten 53: 136.
- Aukema, B. 1993b.** Een nieuwe vondst van *Miridius quadriangatus* in Zeeland (Heteroptera: Miridae). – Entomologische Berichten 53: 49-50.
- Aukema, B. 1993c.** Nieuwe vondsten van *Brachynotocoris puncticornis* in Nederland (Heteroptera: Miridae: Orthotylinae). – Entomologische Berichten 53: 103.
- Aukema, B. 1994.** Zeldzame terrestrische wantsen en natuurontwikkeling (Heteroptera). – Entomologische Berichten 54: 95-102.
- Aukema, B. 1999.** Heteroptera. – In: Ackerman, R.A., P. van Halteren & M.J.P.J. Jenniskens (eds.), Annual report Diagnostic Centre 1998. Verslagen en Mededelingen van de Plantenziektenkundige Dienst 200: 62-63.
- Aukema, B. 2003a.** Wantsennieuws uit Zeeland (Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 18: 1-16
- Aukema, B. 2003b.** Recent changes in the Dutch Heteroptera fauna (Insecta: Hemiptera). – In: Reemer, M., P.J. van Helsdingen & R.M.J.C. Kleukers (eds.), Changes in ranges: invertebrates on the move. Proceedings of the 13th International Colloquium of the European Invertebrate Survey, Leiden, 2-5 September 2001. EIS-Nederland, Leiden: 39-52.
- Aukema, B. 2008.** *Psallus (Apocremnus) montanus* Josifov, 1973, in The Netherlands (Heteroptera, Miridae). – In: Grozeva, S. & N. Simov (eds.), Advances in Heteroptera Research. Festschrift in Honour of the 80th Anniversary of Michael Josifov. Pensoft Publishers, Sofia & Moscow: 49-54.
- Aukema, B. 2009.** Wantsen op licht in de Kaaistoep 2004-2008. – In: Wielink, P. van & T. Cramer (red.), Natuurstudie in De Kaaistoep. Verslag 2008. 14^e Onderzoekjaar. KNNV-afdeling Tilburg, Tilburg: 49-54.
- Aukema, B. 2010a.** Wantsen in de Kaaistoep 2004-2008. – In: Cramer, T. & P. van Wielink (red.), Natuurstudie in De Kaaistoep. Verslag 2009. 15^e Onderzoekjaar. KNNV-afdeling Tilburg, Tilburg: 75-84.
- Aukema, B. 2010b.** Nieuwe en zeldzame Belgische wantsen IV (Hemiptera: Heteroptera). – Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie 146: 181-183.
- Aukema, B. 2011.** Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen IV (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 35: 53-9.
- Aukema, B. 2013.** De wantsen van Nationaal Park De Meinweg (Hemiptera: Heteroptera). – Natuurhistorisch Maandblad 102: 278-285.
- Aukema, B. & D.J. Hermes 1989.** *Capsodes sulcatus* in Nederland (Heteroptera: Miridae, Mirinae). – Entomologische Berichten 49: 185-187.
- Aukema, B. & D.J. Hermes 1990.** Nieuwe vondsten van *Acetropis gimmerthalii* in Nederland (Heteroptera: Miridae, Mirinae). – Entomologische Berichten 50: 7-10.

- Aukema, B. & D.J. Hermes 2009a.** Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen III (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 31: 53-87.
- Aukema, B. & D.J. Hermes 2009b.** Wantsen van de Nederlandse waddeneilanden III (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 31: 89-100.
- Aukema, B. & D.J. Hermes 2012.** Wantsen van de Nederlandse waddeneilanden IV (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 38: 25-48.
- Aukema, B. & H. Stigter 1998.** Vondsten van *Pinalitus viscicola* en *Hypseloecus visci* in Limburg (Heteroptera: Miridae). – Entomologische Berichten 58: 244.
- Aukema, B. & J.H. Woudstra 1989.** Wantsen van de Nederlandse Waddeneilanden (Hemiptera: Heteroptera). – Entomologische Berichten 49: 121-132.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 1993.** Heteroptera - wantsen. – In: Koomen, P. (red.), Verslag van de 147e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging, 12-14 juni 1992, te Ansen (Dr.). Entomologische Berichten 53: xv-xvii.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 1994.** Heteroptera - wantsen. – In: Koomen, P. (red.), Verslag van de 148e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging, 11-13 juni 1993, te Woold bij Winterswijk. Entomologische Berichten 54: xiii-xiv.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 1995.** Heteroptera - wantsen. – In: Koomen, P. (red.), Verslag van de 149e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging, 3-5 juni 1994, te Kreielt bij Wintelre. Entomologische Berichten 55: xiii-xiv.
- Aukema, B., D.J. Hermes & J.H. Woudstra 1997.** Interessante Nederlandse wantsen (Heteroptera). – Entomologische Berichten 57: 165-182.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 1998.** Heteroptera - wantsen. – In: Koomen, P. (red.), Verslag van de 152e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging, 30 mei t/m 1 juni 1997, te Ommen. Entomologische Berichten 58: xiii-xiv.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 1999.** Heteroptera - wantsen. – In: Vorst, O. (red.), Verslag van de 153e zomerbijeenkomst te Pieterburen, 5 t/m 7 juni 1998. Entomologische Berichten 59: xix-xxi.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 2000.** Heteroptera - wantsen. – In: Vorst, O. (red.), Verslag van de 154e zomerbijeenkomst te Hunsel, 4 t/m 6 juni 1999. Entomologische Berichten 60: xix-xxii.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 2001.** Heteroptera - wantsen. – In: Vorst, O. (red.), Verslag van de 155e zomerbijeenkomst te Egmond, 26 t/m 28 mei 2000. Entomologische Berichten 61: xx-xxii.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 2002.** Heteroptera - wantsen. – In: Vorst, O. & J.G.M. Cuppen (red.), Entomofauna van Westerwolde. Verslag van de 156e zomerbijeenkomst te Ter Apel. Entomologische Berichten 62: 104-105.
- Aukema, B., F. Bos, J.G.M. Cuppen & D.J. Hermes 2003.** Heteroptera - wantsen. – In: Vorst, O. & J.G.M. Cuppen (red.), Entomofauna van Meinweg en Roerdal. Verslag van de 157e zomerbijeenkomst te Herkenbosch. Entomologische Berichten 63: 64-66.
- Aukema, B., F. Bos, D. Hermes & Ph. Zeinstra 2004.** Wantsen van de Nederlandse waddeneilanden II (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 21: 79-122.
- Aukema, B., F. Bos, D. Hermes & Ph. Zeinstra 2005.** Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen II met een nieuwe Nederlandse naamlijst (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 23: 37-76.
- Aukema, B., P.-p. Chen & J.G.M. Cuppen 2008.** Heteroptera - wantsen. – In: Drost, B. & J.G.M. Cuppen (red.), Entomofauna van Zuid-Limburg. Verslag van de 162e zomerbijeenkomst te Mechelen. Entomologische Berichten 68: 135-138.
- Aukema, B., M.D. Schwartz & K. den Bieman 2009.** *Tropidostepes pacificus* (Van Duzee, 1921), another Nearctic mirid in Europe (Hemiptera: Heteroptera: Miridae: Mirinae). – Zootaxa 2135: 65-68.
- Aukema, B., D.J. Hermes, P.-p. Chen & N. Nieser 2012.** Wantsen van de Nederlandse waddeneilanden IV (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 38: 25-48.
- Aukema, B., Chr. Rieger & W. Rabitsch 2013.** Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Volume 6. Supplement. – Nederlandse Entomologische Vereniging, Amsterdam.
- Aukema, B., F. Chérot, G. Viskens & J. Bruers 2014.** Verspreidingsatlas van de Belgische Miridae (Insecta: Heteroptera). – Fauna van België.
- Blöte, H.C. 1950.** Wantsen, cicaden en bladvlooiën, verzameld in 1949. – Natuurhistorisch Maandblad 39: 18-20.
- Bozděchová, J. 1973.** Diagnostische Merkmale der Arten *Trigonotylus ruficornis* und *T. coelestialium* (Heteroptera, Miridae). – Folia Musei Rerum Naturalium Bohemiae Occidentalis, Zoologica 3: 1-18.
- Bozděchová, J. 1975.** Diagnostische Merkmale der euro-

- päischen Arten der Gattung. *Notostina* Fieber, 1858 (Heteroptera, Miridae) und Bemerkungen zu ihrer Biologie. – Folia Musei Rerum Naturalium Bohemiae Occidentalis, Zoologica 7: 1-26.
- Brakman, P.J. 1951.** *Oncorylus viridiflavus* Goeze (Hem.-Het.), een opvallende nieuwe Miride voor de Nederlandse Fauna. – Entomologische Berichten 13: 199-202.
- Brakman, P.J. 1952.** Zeeuwse Wantsenvangsten I. – Entomologische Berichten 14: 129-131.
- Cassid, G. & R.T. Schuh R.T. 2012.** Systematics, biodiversity, biogeography, and host associations of the Miridae (Insecta: Hemiptera: Heteroptera: Cimicomorpha). – Annual Review of Entomology 57: 377-404.
- Cobben, R.H. 1953.** Bemerkungen zur Lebensweise einiger Holländischen Wanzen (Hemiptera-Heteroptera). – Tijdschrift voor Entomologie 96: 169-198.
- Cobben, R.H. 1958.** Biotaxonomische Einzelheiten über Niederländische Wanzen (Hemiptera, Heteroptera). – Tijdschrift voor Entomologie 101: 1-46.
- Cobben, R.H. 1960.** De eerste vondsten in Nederland van een met *Sedum* en een met *Carex* geassocieerde wants (Heteroptera: Miridae). – Entomologische Berichten 20: 195-208.
- Dolling, W.R. 1972.** A new species of *Dicyphus* Fieber (Hem., Miridae) from southern England. – Entomologist's Monthly Magazine 107 (1971): 244-245.
- Dolling, W.R. 1991.** The Hemiptera. Natural History Museum Publications/Oxford University Press, Oxford. i-ix, 1-274.
- Ehanno, B. 1989.** Compléments à la faune de France des Hétero-ptères Miridae Hahn, 1831 - *Deraeocoris* (*D.*) *flavilinea* (Costa), 1860 et *Deraeocoris* (*D.*) *annulipes* (Herrich-Schaeffer), 1845. – Bulletin de la Société Scientifique de Bretagne 60: 125-148.
- Fokker, A. J. F. 1885.** Catalogus der in Nederland voorkomende Hemiptera. Eerste gedeelte Hemiptera Heteroptera. No. 3. – Tijdschrift voor Entomologie 28: 51-78.
- Fokker, J.D. & O. Vorst 2014.** Klasse 2.0 faunistisch database programma (www.klasse-info.nl).
- Gravestein, W.H. 1943.** Onderscheiding en verbreiding van *Phytocoris varipes* Boh. en *Ph. insignis* Reut. – Entomologische Berichten 11: 94-95.
- Grozeva, S., N. Simov & M. Josifov 2007.** Karyotaxonomy of some European *Macrolophus* species (Heteroptera: Miridae). – In: Renker, C. (ed.), Festschrift zum 70. Geburtstag von Hannes Günther. Mainzer Naturwissenschaftliches Archiv, Beiheft 31: 81-87.
- Heckmann, R., Chr. Rieger & T. Diekötter 2006.** Erstnachweis von *Psallus* (*Apocremnus*) *aethiops* (Zetterstedt, 1838) für Mitteleuropa in der Schweiz und in Süddeutschland (Heteroptera: Miridae: Phylinae). – Mitteilungen der Schweizerischen Entomologischen Gesellschaft 79: 189-198.
- Holopainen, J.K. & A.-L. Varis 1991.** Host plants of the European tarnished plant bug *Lygus rugulipennis* Poppius (Het., Miridae). – Journal of Applied Entomology 111: 484-498.
- Josifov, M. 1981.** Der verkannte *Dichroscytus valesianus* Fieber, 1861 und der übersehene *Dichroscytus gustavi* sp. n. aus Mitteleuropa (Heteroptera, Miridae). – Reichenbachia 19: 43-45.
- Kelton, L.A. 1966.** Review of the species of *Tenatocoris* Fieber, with description of a new species from the Nearctic Region (Hemiptera: Miridae). – Canadian Entomologist 98: 1265-1271.
- Kerzhner I.M. & Josifov M. 1999.** Miridae Hahn, 1833. Cimicomorpha III. – In: Aukema B. & Chr. Rieger (eds.), Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Volume 3. The Netherlands Entomological Society, Wageningen.
- Nau, B.S. 2000.** On the status of *Monosynamma bohemanii* (Fallén) and *M. sabulicola* Wagner (Hem., Miridae). – Entomologist's Monthly Magazine 136: 43-44.
- Rabitsch, W. 2008.** Alien true bugs of Europe (Insecta: Hemiptera: Heteroptera). – Zootaxa 1827: 1-44.
- Reclaire, A. 1932.** Naamlijst der in Nederland en het omliggend gebied waargenomen wantsen (hemiptera-heteroptera) met aantekeningen omtrent de voedsel- of verblijfplant en de levenswijze. – Tijdschrift voor Entomologie 75: 59-298.
- Reclaire, A. 1940.** 3^e vervolg op de Naamlijst der in Nederland en het omliggend gebied waargenomen wantsen (hemiptera-heteroptera). – Tijdschrift voor Entomologie 83: 103-119.
- Reclaire, A. 1951.** 6e vervolg op de Naamlijst der in Nederland en omliggend gebied waargenomen wantsen (hemiptera-heteroptera). – Tijdschrift voor Entomologie 93 (1950): 1-24.
- Reichling, L. 1984.** *Psallus* (*Hylopsallus*) *pseudoplatani* n. sp. (Miridae, Phylinae) et espèces apparentées. – Travaux Scientifiques du Musée d'Histoire Naturelle de Luxembourg 4 (1): 3-18.
- Rieger, Chr. 1977.** *Psallus weberi* n. sp. aus Süddeutschland. – Nachrichtenblatt der Bayerischen Entomologen 26: 4-6.
- Rieger, Chr. 1981.** Die Kirschaumschen Arten der Gattung *Psallus* (Heteroptera, Miridae). – Nachrichtenblatt der Bayerischen Entomologen 30: 92-96.

- Rieger, Chr.** 1985. Zur Systematik und Faunistik der Weichwanzen *Orthops kalmi* Linné und *Orthops basalis* Costa (Heteroptera, Miridae). – Veröffentlichungen Naturschutz und Landespflege Baden-Württemberg 59/60 (1984): 457-465.
- Rieger, Chr.** 1997. Ergänzungen zur Faunistik und Systematik einiger Wanzen in Baden-Württemberg II. – *Carolinea* 55: 43-48.
- Rieger, Chr. & W. Rabitsch** 2006. Taxonomy and distribution of *Psallus betuleti* (Fallén) and *P. montanus* Josifov stat. nov. (Heteroptera, Miridae). – *Tijdschrift voor Entomologie* 149: 161-166.
- Rintala, T. & V. Rinne** 2010. Suomen Luteet. Hyönteistarvike Tibiale Oy, Helsinki. 1-352.
- Schuh, R.T.** 1995. Plant bugs of the world (Insecta: Heteroptera: Miridae). Systematic Catalog, Distributions, Host List, and Bibliography. Entomological Society of New York. i-xii, 1-1329.
- Schuh, R.T., P. Lindskog & I.M. Kerzhner** 1995. *Europiella* Reuter (Heteroptera: Miridae): recognition as a Holarctic group, notes on synonymy, and description of a new species, *Europiella carvalhoi*, from North America. – *Proceedings of the Entomological Society of Washington* 97: 379-395.
- Schuh, R.T. & J.A. Slater** 1995. True bugs of the world (Hemiptera: Heteroptera). Classification and natural history. Cornell University Press, Ithaca and London. i-xii, 1-337.
- Schwartz, M.D. & R.G. Foottit** 1998. Revision of the Nearctic species of the genus *Lygus* Hahn, with a review of the Palaearctic species (Heteroptera: Miridae). – *Memoirs on Entomology International* 10: i-vi, 1-426.
- Skipper, L.** 2013. Danmarks blomstertæger. – *Danmarks Dyreliv* 12: 1-407.
- Snellen van Vollenhoven, S.C.** 1878. Hemiptera Heteroptera Neerlandica. Nijhoff, 's-Gravenhage. i-1-368.
- Southwood, T.R.E. & D. Leston** 1959. Land and water bugs of the British Isles: i-ix, 1-436. Warne, London.
- Stichel, W.** 1956-1958. Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen. II. Europa. Hemiptera-Heteroptera Europa 2. Stichel, Berlin-Hermsdorf: 169-907.
- Van der Meijden, R.** 2005. Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten. 1-685.
- Wachmann, E., A. Melber & J. Deckert** 2004. Wanzen. Band 2. Cimicomorpha. Microphysidae (Flechtenwanzen) & Miridae (Weichwanzen). – *Die Tierwelt Deutschlands* 75: 1-288.
- Wachmann, E., A. Melber & J. Deckert** 2012. Wanzen. Band 5. Supplementband. Dipsocoromorpha, Nepomorpha, Gerromorpha, Leptopodomorpha, Cimicomorpha und Pentatomomorpha. – *Die Tierwelt Deutschlands* 82: 1-256.
- Wagner, E.** 1952. Blindwanzen oder Miriden. – *Die Tierwelt Deutschlands* 41: 1-218.
- Wagner, E.** 1961. Wanzen - Heteroptera (Hemiptera). – *Die Tierwelt Mitteleuropas* IV, 3 (Xa): 1-173.
- Wagner, E.** 1967. Wanzen oder Heteropteren. II. Cimicomorpha. – *Die Tierwelt Deutschlands* 55: i-iv, 1-179.
- Wagner, E.** 1974a. Die Miridae Hahn, 1831, des Mittelmeerraumes und der Makaronesischen Inseln (Hemiptera, Heteroptera), Teil 1. – *Entomologische Abhandlungen herausgegeben vom Staatlichen Museum für Tierkunde Dresden* 37, Suppl. (1970-1971): i-ii, 1-484.
- Wagner, E.** 1974b. Die Miridae Hahn, 1831, des Mittelmeerraumes und der Makaronesischen Inseln (Hemiptera, Heteroptera), Teil 2. – *Entomologische Abhandlungen herausgegeben vom Staatlichen Museum für Tierkunde Dresden* 39, Suppl. (1973): i-ii, 1-421.
- Wagner, E.** 1975. Die Miridae Hahn, 1831, des Mittelmeerraumes und der Makaronesischen Inseln (Hemiptera, Heteroptera), Teil 3. – *Entomologische Abhandlungen herausgegeben vom Staatlichen Museum für Tierkunde Dresden* 40, Suppl.: i-ii, 1-483.
- Wagner E. & H.H. Weber** 1964. Hétéroptères Miridae. – *Faune de France* 64: 1-589.
- Wheeler Jr., A.G.** 2000a. Plant bugs (Miridae) as plant pests. – In: Schaefer, C.W. & Panizzi A.R. (eds.), *Heteroptera of economic importance*. CRC Press, Boca Raton, London, New York & Washington, D.C.: 37-83.
- Wheeler Jr., A.G.** 2000b. Predacious plant bugs (Miridae). – In: Schaefer, C.W. & Panizzi A.R. (eds.), *Heteroptera of economic importance*. CRC Press, Boca Raton, London, New York & Washington, D.C.: 657-693.
- Wheeler Jr., A.G.** 2001. Biology of the plant bugs (Hemiptera: Miridae): pests, predators, opportunists. Cornell University Press, Ithaca and London. i-xv, 1-507.
- Woodroffe, G.E.** 1967. The identity of the British *Monosynamma* Scott 1864 (Hem., Miridae). *Entomologist* 100: 217-222.
- Woudstra, J.H.** 1959. Enkele notities over nieuwe vindplaatsen van wantsen in Noord-Holland boven het Noordzee-kanaal. – *Entomologische Berichten* 19: 105-106.
- Zeinstra, Ph. & B. Aukema** 2005. Wantsen in Fryslân (deel 5). De esdoornwants nu ook in Fryslân (Heteroptera: Miridae). – *Twirre* 16: 148-152.

BIJLAGE 1. SOORTENLIJST

Infraorde Cimicomorpha

Familie MIRIDAE

Subfamilie Isometopinae

Isometopus intrusus (Herrich-Schaeffer, 1835)

Subfamilie Bryocorinae

Bryocoris pteridis (Fallén, 1807)

Monalocoris (Monalocoris) filicis (Linnaeus, 1758)

Campyloneura virgula (Herrich-Schaeffer, 1835)

Dicyphus (Brachyceroea) annulatus (Wolff, 1804)

Dicyphus (Brachyceroea) globulifer (Fallén, 1829)

Dicyphus (Dicyphus) constrictus (Boheman, 1852)

Dicyphus (Dicyphus) epilobii Reuter, 1883

Dicyphus (Dicyphus) errans (Wolff, 1804)

Dicyphus (Dicyphus) pallidus (Herrich-Schaeffer, 1836)

Dicyphus (Idolocoris) pallicornis (Fieber, 1861)

Macrolophus pygmaeus (Rambur, 1839)

Macrolophus rubi Woodroffe, 1957

Tupiocoris rhododendri (Dolling, 1972)

Subfamilie Deraeocorinae

Bothynotus pilosus (Boheman, 1852)

Alloeotomus germanicus Wagner, 1939

Alloeotomus gothicus (Fallén, 1807)

Deraeocoris (Camptobrochis) punctulatus (Fallén, 1807)

Deraeocoris (Deraeocoris) annulipes (Herrich-Schaeffer, 1842)

Deraeocoris (Deraeocoris) cordiger (Hahn, 1834)

Deraeocoris (Deraeocoris) flavilinea (A. Costa, 1862)

Deraeocoris (Deraeocoris) olivaceus (Fabricius, 1777)

Deraeocoris (Deraeocoris) ruber (Linnaeus, 1758)

Deraeocoris (Deraeocoris) scutellaris (Fabricius, 1794)

Deraeocoris (Deraeocoris) trifasciatus (Linnaeus, 1767)

Deraeocoris (Knightocapsus) lutescens (Schilling, 1837)

Subfamilie Mirinae

Adelphocoris lineolatus (Goeze, 1778)

Adelphocoris quadripunctatus (Fabricius, 1794)

Adelphocoris seticornis (Fabricius, 1775)

Adelphocoris ticinensis (Meyer-Dür, 1843)

Agnocoris reclairei (Wagner, 1949)

Agnocoris rubicundus (Fallén, 1807)

Apolygus limbatus (Fallén, 1807)

Apolygus lucorum (Meyer-Dür, 1843)

Apolygus rhamnocola (Reuter, 1885)

Apolygus spinolae (Meyer-Dür, 1841)

Brachycoleus pilicornis pilicornis (Panzer, 1805)

Calocoris affinis (Herrich-Schaeffer, 1835)

Calocoris roseomaculatus roseomaculatus (De Geer, 1773)

Camptozygum aequale (Villers, 1789)

Capsodes gothicus gothicus (Linnaeus, 1758)

Capsodes sulcatus sulcatus (Fieber, 1861)

Capsus ater (Linnaeus, 1758)

Capsus pilifer (Remane, 1950)

Capsus wagneri (Remane, 1950)

Charagochilus (Charagochilus) gyllenhalii (Fallén, 1807)

Closterotomus biclavatus biclavatus (Herrich-Schaeffer, 1835)

Closterotomus fulvomaculatus (De Geer, 1773)

Closterotomus norwegicus (Gmelin, 1790)

Closterotomus trivialis (A. Costa, 1853)

Dichroscytus gustavi Josifov, 1981

Dichroscytus intermedius Reuter, 1885

Dichroscytus rufipennis (Fallén, 1807)

Grypocoris (Lophyromiris) sexguttatus (Fabricius, 1777)

Hadrodemus m-flavum (Goeze, 1778)

Liocoris tripustulatus (Fabricius, 1781)

Lygocoris pabulinus (Linnaeus, 1761)

Lygocoris minor (Wagner, 1950)

Lygocoris rugicollis (Fallén, 1807)

Lygus gemellatus (Herrich-Schaeffer, 1835)

Lygus maritimus Wagner, 1949

Lygus pratensis (Linnaeus, 1758)

Lygus rugulipennis Poppius, 1911

Lygus wagneri Remane, 1955

Megacoelum beckeri (Fieber, 1870)

Megacoelum infusum (Herrich-Schaeffer, 1837)

Mermitelocerus schmidtii (Fieber, 1836)

Miridius quadrivirgatus (A. Costa, 1853)

Miris striatus (Linnaeus, 1758)

Neolygus contaminatus (Fallén, 1807)

Neolygus populi (Leston, 1957)

Neolygus viridis (Fallén, 1807)

Orthops (Orthops) basalis (A. Costa, 1853)

Orthops (Orthops) campestris (Linnaeus, 1758)

Orthops (Orthops) kalmii (Linnaeus, 1758)

Pantilius (Pantilius) tunicatus (Fabricius, 1781)

Phytocoris (*Ktenocoris*) *insignis* Reuter, 1876
Phytocoris (*Ktenocoris*) *nowickyi* Fieber, 1870
Phytocoris (*Ktenocoris*) *ulmi* (Linnaeus, 1758)
Phytocoris (*Ktenocoris*) *varipes* Boheman, 1852
Phytocoris (*Phytocoris*) *dimidiatus* Kirschbaum, 1856
Phytocoris (*Phytocoris*) *intricatus* Flor, 1861
Phytocoris (*Phytocoris*) *longipennis* Flor, 1861
Phytocoris (*Phytocoris*) *pini* Kirschbaum, 1856
Phytocoris (*Phytocoris*) *populi* (Linnaeus, 1758)
Phytocoris (*Phytocoris*) *reuteri* Saunders, 1876
Phytocoris (*Phytocoris*) *tiliae tiliae* (Fabricius, 1777)
Pinalitus atomarius (Meyer-Dür, 1843)
Pinalitus cervinus (Herrich-Schaeffer, 1841)
Pinalitus rubricatus (Fallén, 1807)
Pinalitus visciola (Puton, 1888)
Polymerus (*Poeciloscytus*) *palustris* (Reuter, 1907)
Polymerus (*Poeciloscytus*) *unifasciatus* (Fabricius, 1794)
Polymerus (*Poeciloscytus*) *vulneratus* (Panzer, 1806)
Polymerus (*Polymerus*) *holosericeus* Hahn, 1831
Polymerus (*Polymerus*) *nigrita* (Fallén, 1807)
Rhabdomiris striatellus striatellus (Fabricius, 1794)
Stenotus binotatus (Fabricius, 1794)
Tropidosteptes pacificus (Van Duzee, 1921)
Acetropis (*Acetropis*) *carinata* (Herrich-Schaeffer, 1841)
Acetropis (*Acetropis*) *gimmerthalii gimmerthalii* (Flor, 1860)
Leptopterna dolabrata (Linnaeus, 1758)
Leptopterna ferrugata (Fallén, 1807)
Megaloceroea recticornis (Geoffroy, 1785)
Myrmecoris gracilis (R.F. Sahlberg, 1848)
Notostira elongata (Geoffroy, 1785)
Pithanus maerkelii (Herrich-Schaeffer, 1838)
Stenodema (*Brachystira*) *calcarata* (Fallén, 1807)
Stenodema (*Brachystira*) *trispinosa* Reuter, 1904
Stenodema (*Stenodema*) *holsata* (Fabricius, 1787)
Stenodema (*Stenodema*) *laevigata* (Linnaeus, 1758)
Stenodema (*Stenodema*) *virens* (Linnaeus, 1767)
Teratocoris antennatus (Boheman, 1852)
Teratocoris paludum J. Sahlberg, 1870
Teratocoris saundersi saundersi Douglas & Scott, 1869
Trigonotylus caelestialium (Kirkaldy, 1902)
Trigonotylus psammaecolor Reuter, 1885
Trigonotylus pulchellus (Hahn, 1834)
Trigonotylus ruficornis (Geoffroy, 1785)

Subfamilie Orthotylinae

Halticus apterus apterus (Linnaeus, 1758)
Halticus luteicollis (Panzer, 1804)
Halticus saltator (Geoffroy, 1785)
Orthocephalus coriaceus (Fabricius, 1777)
Orthocephalus saltator (Hahn, 1835)
Pachytomella parallela (Meyer-Dür, 1843)
Strongylocoris luridus (Fallén, 1807)
Strongylocoris steganoides (J. Sahlberg, 1875)
Blepharidopterus angulatus (Fallén, 1807)
Blepharidopterus diaphanus (Kirschbaum, 1856)
Brachynotocoris puncticornis Reuter, 1880
Cyllecoris histrionius (Linnaeus, 1767)
Cyrtorbinus caricis (Fallén, 1807)
Dryophilicoris (*Dryophilicoris*) *flavoquadrimaculatus* (De Geer, 1773)
Fieberocapsus flaveolus (Reuter, 1870)
Globiceps (*Globiceps*) *sphaegiformis* (Rossi, 1790)
Globiceps (*Kelidocoris*) *flavomaculatus* (Fabricius, 1794)
Globiceps (*Kelidocoris*) *fulvicollis* Jakovlev, 1877
Heterocordylus (*Heterocordylus*) *genistae* (Scopoli, 1763)
Heterocordylus (*Heterocordylus*) *leptocerus* (Kirschbaum, 1856)
Heterocordylus (*Heterocordylus*) *tibialis* (Hahn, 1833)
Heterocordylus (*Heterocordylus*) *tumidicornis* (Herrich-Schaeffer, 1835)
Heterotoma planicornis (Pallas, 1772)
Malacocoris chlorizans (Panzer, 1794)
Mecomma (*Mecomma*) *ambulans ambulans* (Fallén, 1807)
Orthotylus (*Litocoris*) *ericetorum ericetorum* (Fallén, 1807)
Orthotylus (*Melanotrichus*) *flavosparsus* (C.R. Sahlberg, 1841)
Orthotylus (*Melanotrichus*) *moncreaffi* (Douglas & Scott, 1874)
Orthotylus (*Melanotrichus*) *rubidus* (Puton, 1874)
Orthotylus (*Orthotylus*) *flavinervis* (Kirschbaum, 1856)
Orthotylus (*Orthotylus*) *marginalis* Reuter, 1883
Orthotylus (*Orthotylus*) *nassatus* (Fabricius, 1787)
Orthotylus (*Orthotylus*) *ochrotichus* Fieber, 1864
Orthotylus (*Orthotylus*) *prasinus* (Fallén, 1826)
Orthotylus (*Orthotylus*) *tenellus* (Fallén, 1807)
Orthotylus (*Orthotylus*) *virens* (Fallén, 1807)
Orthotylus (*Orthotylus*) *viridinervis* (Kirschbaum, 1856)

Bijlage 1. Soortenlijst

Orthotylus (Pachylops) adenocarpi adenocarpi (Perris, 1857)
Orthotylus (Pachylops) concolor (Kirschbaum, 1856)
Orthotylus (Pachylops) virescens (Douglas & Scott, 1865)
Orthotylus (Pinocapsus) fuscescens (Kirschbaum, 1856)
Orthotylus (Pseudorthotylus) bilineatus (Fallén, 1807)
Pseudoloxops coccineus (Meyer-Dür, 1843)
Reuteria marqueti Puton, 1875

Subfamilie Phylinae

Hypseloecus visci (Puton, 1888)
Pilophorus cinnamopterus (Kirschbaum, 1856)
Pilophorus clavatus (Linnaeus, 1767)
Pilophorus confusus (Kirschbaum, 1856)
Pilophorus perplexus Douglas & Scott, 1875
Pilophorus simulans Josifov, 1989
Cremonocephalus albolineatus Reuter, 1875
Hallodapus rufescens (Burmeister, 1835)
Systellonotus triguttatus (Linnaeus, 1767)
Amblytulus albidus (Hahn, 1834)
Amblytulus brevicollis Fieber, 1858
Amblytulus nasutus (Kirschbaum, 1856)
Asciodema obsoleta (Fieber, 1864)
Atractotomus magnicornis (Fallén, 1807)
Atractotomus mali (Meyer-Dür, 1843)
Atractotomus parvulus Reuter, 1878
Brachyarthrurum limitatum Fieber, 1858
Campylomma annulicorne (Signoret, 1865)
Campylomma verbasci (Meyer-Dür, 1843)
Chlamydatius (Chlamydatius) salitans (Fallén, 1807)
Chlamydatius (Euattus) pulicarius (Fallén, 1807)
Chlamydatius (Euattus) pullus (Reuter, 1870)
Chlamydatius (Eurymerocoris) evanescens (Boheman, 1852)
Compsidolon (Coniortodes) salicellum (Herrich-Schaeffer, 1841)
Conostethus griseus Douglas & Scott, 1870
Conostethus roseus (Fallén, 1807)
Conostethus venustus venustus (Fieber, 1858)
Criocoris crassicornis (Hahn, 1834)
Criocoris sulcicornis (Kirschbaum, 1856)
Europiella alpina (Reuter, 1875)
Europiella artemisiae (Becker, 1864)
Europiella decolor (Uhler, 1893)
Harpocera thoracica (Fallén, 1807)
Hoplomachus thunbergii (Fallén, 1807)
Lopus decolor decolor (Fallén, 1807)
Macrotylus (Alloeonycha) paykullii (Fallén, 1807)

Macrotylus (Alloeonycha) solitarius (Meyer-Dür, 1843)
Megalocoleus molliculus (Fallén, 1807)
Megalocoleus tanacetii (Fallén, 1807)
Monosynamma bohemanii sensu lato
Oncotylus (Oncotylus) punctipes Reuter, 1875
Oncotylus (Oncotylus) viridiflavus viridiflavus (Goeze, 1778)
Orthonotus rufifrons (Fallén, 1807)
Phoenicocoris modestus (Meyer-Dür, 1843)
Phoenicocoris obscurellus (Fallén, 1829)
Phylus (Phylus) coryli (Linnaeus, 1758)
Phylus (Phylus) melanocephalus (Linnaeus, 1767)
Plagiognathus (Plagiognathus) arbustorum arbustorum (Fabricius, 1794)
Plagiognathus (Plagiognathus) chrysanthemi (Wolff, 1804)
Plagiognathus (Plagiognathus) fulvipennis (Kirschbaum, 1856)
Plagiognathus (Plagiognathus) vitellinus (Scholtz, 1847)
Plesiodema pinetella (Zetterstedt, 1828)
Psallus (Apocremonus) aethiops (Zetterstedt, 1838)
Psallus (Apocremonus) betuleti (Fallén, 1826)
Psallus (Apocremonus) montanus Josifov, 1973
Psallus (Hylopsallus) assimilis Stichel, 1956
Psallus (Hylopsallus) perrisi (Mulsant & Rey, 1852)
Psallus (Hylopsallus) pseudoplatani Reichling, 1984
Psallus (Hylopsallus) variabilis (Fallén, 1807)
Psallus (Hylopsallus) wagneri Ossiannilsson, 1953
Psallus (Mesopsallus) ambiguus (Fallén, 1807)
Psallus (Phylidea) quercus (Kirschbaum, 1856)
Psallus (Ptyopsallus) luridus Reuter, 1878
Psallus (Psallus) albicinctus (Kirschbaum, 1856)
Psallus (Psallus) confusus Rieger, 1981
Psallus (Psallus) falleni Reuter, 1883
Psallus (Psallus) flavellus Stichel, 1933
Psallus (Psallus) haematodes (Gmelin, 1790)
Psallus (Psallus) lepidus Fieber, 1858
Psallus (Psallus) mollis (Mulsant & Rey, 1852)
Psallus (Psallus) punctulatus Puton, 1874
Psallus (Psallus) salicis (Kirschbaum, 1856)
Psallus (Psallus) varians varians (Herrich-Schaeffer, 1841)
Salicarus (Salicarus) roseri (Herrich-Schaeffer, 1838)
Sibenarus rotermundi (Scholtz, 1847)
Tythus pubescens (Knight, 1931)
Tythus pygmaeus (Zetterstedt, 1838)

BIJLAGE 2. AANTAL UURHOKKEN EN AANTAL WAARNEMINGEN PER SOORT VOOR 1980 EN VANAF 1980

Soortnaam	uurhokken voor 1980	uurhokken vanaf 1980	waarnemingen voor 1980	waarnemingen vanaf 1980
Familie Miridae				
<i>Acetropis carinata</i>	31	39	49	76
<i>Acetropis gimmerthalii</i>	1	54	1	108
<i>Adelphocoris lineolatus</i>	117	278	305	726
<i>Adelphocoris quadripunctatus</i>	37	207	81	476
<i>Adelphocoris seticornis</i>	32	36	109	150
<i>Adelphocoris ticinensis</i>	26	46	56	67
<i>Agnocoris reclairei</i>	30	96	62	241
<i>Agnocoris rubicundus</i>	4	4	5	6
<i>Alloeotomus germanicus</i>	55	65	128	123
<i>Alloeotomus gothicus</i>	43	55	94	76
<i>Amblytylus albidus</i>	24	27	52	55
<i>Amblytylus brevicollis</i>	5	4	5	8
<i>Amblytylus nasutus</i>	28	170	63	400
<i>Apolygus limbatus</i>	7	27	8	40
<i>Apolygus lucorum</i>	83	232	154	539
<i>Apolygus rhamnicola</i>	15	49	31	79
<i>Apolygus spinolae</i>	22	165	38	328
<i>Asciodema obsoleta</i>	8	26	14	55
<i>Atractotomus magnicornis</i>	48	47	76	113
<i>Atractotomus mali</i>	53	111	101	210
<i>Atractotomus parvulus</i>	12	14	20	24
<i>Blepharidopterus angulatus</i>	108	238	272	555
<i>Blepharidopterus diaphanus</i>	29	54	70	95
<i>Bothynotus pilosus</i>	5	-	6	-
<i>Brachycoleus pilicornis</i>	1	-	10	-
<i>Brachyarthrum limitatum</i>	-	14	-	44
<i>Brachynotocoris puncticornis</i>	-	21	-	63
<i>Bryocoris pteridis</i>	35	134	60	215
<i>Calocoris affinis</i>	5	7	23	26
<i>Calocoris roseomaculatus</i>	50	6	99	16
<i>Camptozygum aequale</i>	73	82	123	147
<i>Campylomma annulicorne</i>	12	26	26	53
<i>Campylomma verbasci</i>	35	43	72	126
<i>Campyloneura virgula</i>	68	235	135	474
<i>Capsodes gothicus gothicus</i>	2	-	2	-
<i>Capsodes sulcatus sulcatus</i>	1	9	1	68
<i>Capsus ater</i>	160	217	349	501
<i>Capsus pilifer</i>	23	26	38	40
<i>Capsus wagneri</i>	39	40	54	73
<i>Chlamydatus evanescens</i>	16	26	31	44
<i>Chlamydatus pulicarius</i>	61	69	117	120
<i>Chlamydatus pullus</i>	36	90	66	183
<i>Chlamydatus saltitans</i>	33	93	68	219

Bijlage 2. Aantal uurhokken en aantal waarnemingen per soort voor 1980 en vanaf 1980

Soortnaam	uurhokken voor 1980	uurhokken vanaf 1980	waarnemingen voor 1980	waarnemingen vanaf 1980
<i>Compsidolon salicellum</i>	23	32	51	105
<i>Conostethus griseus</i>	21	19	38	35
<i>Conostethus roseus</i>	2	51	2	103
<i>Conostethus venustus</i>	-	96	-	210
<i>Criocoris crassicornis</i>	6	5	13	6
<i>Criocoris sulcicornis</i>	1	-	1	-
<i>Charagochilus gyllenhalii</i>	38	56	59	98
<i>Closterotomus biclavatus</i>	1	-	1	-
<i>Closterotomus fulvomaculatus</i>	74	160	148	303
<i>Closterotomus norwegicus</i>	183	444	436	1280
<i>Closterotomus trivialis</i>	-	13	-	35
<i>Cremnocephalus albolineatus</i>	5	13	16	21
<i>Cyllecoris histrionius</i>	119	214	255	455
<i>Cyrtorhinus caricis</i>	3	4	8	19
<i>Deraeocoris annulipes</i>	23	17	53	35
<i>Deraeocoris cordiger</i>	50	20	110	51
<i>Deraeocoris flavilinea</i>	-	202	-	602
<i>Deraeocoris lutescens</i>	103	346	210	1298
<i>Deraeocoris olivaceus</i>	33	47	50	75
<i>Deraeocoris punctulatus</i>	29	3	55	8
<i>Deraeocoris ruber</i>	124	310	299	757
<i>Deraeocoris scutellaris</i>	9	12	26	13
<i>Deraeocoris trifasciatus</i>	39	43	75	71
<i>Dicyphus annulatus</i>	9	11	24	43
<i>Dicyphus globulifer</i>	70	120	167	217
<i>Dicyphus constrictus</i>	1	0	1	0
<i>Dicyphus epilobii</i>	56	194	103	358
<i>Dicyphus errans</i>	36	106	145	223
<i>Dicyphus pallidus</i>	43	41	80	84
<i>Dicyphus pallicornis</i>	37	72	70	125
<i>Dichroscytus gustavi</i>	-	12	-	22
<i>Dichroscytus intermedius</i>	14	21	30	40
<i>Dichroscytus rufipennis</i>	46	40	91	76
<i>Dryophilicoris flavoquadrinaculatus</i>	106	254	235	607
<i>Europiella alpina</i>	14	4	29	12
<i>Europiella artemisiae</i>	57	136	149	293
<i>Europiella decolor</i>	14	20	36	60
<i>Fieberocapsus flaveolus</i>	10	9	33	16
<i>Globiceps sphaegiformis</i>	2	-	4	-
<i>Globiceps flavomaculatus</i>	46	9	91	20
<i>Globiceps fulvicollis</i>	64	41	132	119
<i>Grypocoris sexguttatus</i>	-	3	-	8
<i>Hadrodemus m-flavum</i>	7	-	11	-
<i>Hallodapus rufescens</i>	10	8	33	8
<i>Halictus apterus apterus</i>	15	7	26	95
<i>Halictus luteicollis</i>	4	11	13	33
<i>Halictus saltator</i>	6	-	8	-

Soortnaam	uurhokken voor 1980	uurhokken vanaf 1980	waarnemingen voor 1980	waarnemingen vanaf 1980
<i>Harpocena thoracica</i>	96	333	205	1059
<i>Heterocordylus genistae</i>	4	2	13	5
<i>Heterocordylus leptocerus</i>	10	2	12	6
<i>Heterocordylus tibialis</i>	71	84	135	151
<i>Heterocordylus tumidicornis</i>	3	6	4	17
<i>Heterotoma planicornis</i>	128	291	234	591
<i>Hoplomachus thunbergii</i>	23	5	36	11
<i>Hypseloeus visci</i>	4	2	6	2
<i>Isometopus intrusus</i>	6	8	11	9
<i>Leptopterna dolabrata</i>	73	250	152	595
<i>Leptopterna ferrugata</i>	110	189	210	421
<i>Liocoris tripustulatus</i>	154	589	397	1785
<i>Lopus decolor decolor</i>	78	128	131	238
<i>Lygocoris minor</i>	6	1	11	6
<i>Lygocoris pabulinus</i>	132	424	309	1000
<i>Lygocoris rugicollis</i>	52	88	65	121
<i>Lygus gemellatus</i>	35	151	68	325
<i>Lygus maritimus</i>	66	210	174	429
<i>Lygus pratensis</i>	68	432	133	1660
<i>Lygus rugulipennis</i>	276	520	890	1873
<i>Lygus wagneri</i>	4	7	28	8
<i>Macrolophus pygmaeus</i>	15	34	32	73
<i>Macrolophus rubi</i>	-	1	-	2
<i>Macrotylus paykullii</i>	35	29	75	69
<i>Macrotylus solitarius</i>	7	4	15	6
<i>Malacocoris chlorizans</i>	29	62	78	93
<i>Mecomma ambulans</i>	5	11	12	14
<i>Megacoelum beckeri</i>	17	27	28	36
<i>Megacoelum infusum</i>	60	87	103	137
<i>Megaloceroea recticornis</i>	22	210	62	465
<i>Megalocoleus molliculus</i>	70	102	144	183
<i>Megalocoleus tanaceti</i>	65	133	95	228
<i>Mermitelocerus schmidtii</i>	3	8	7	25
<i>Miridius quadrivirgatus</i>	2	8	17	15
<i>Miris striatus</i>	52	318	99	638
<i>Monalocoris filicis</i>	76	157	144	320
<i>Monosynamma bohemanni sensu lato</i>	66	56	234	170
<i>Myrmecoris gracilis</i>	9	7	18	13
<i>Neolygus contaminatus</i>	119	181	234	435
<i>Neolygus populi</i>	4	41	4	80
<i>Neolygus viridis</i>	48	147	95	270
<i>Notostina elongata</i>	215	499	572	1446
<i>Oncotylus punctipes</i>	8	42	14	75
<i>Oncotylus viridiflavus</i>	4	-	12	-
<i>Orthocephalus coriaceus</i>	48	68	93	143
<i>Orthocephalus saltator</i>	64	60	102	142
<i>Orthonotus rufifrons</i>	40	53	92	191

Bijlage 2. Aantal uurhokken en aantal waarnemingen per soort voor 1980 en vanaf 1980

Soortnaam	uurhokken voor 1980	uurhokken vanaf 1980	waarnemingen voor 1980	waarnemingen vanaf 1980
<i>Orthops basalis</i>	77	337	218	744
<i>Orthops campestris</i>	112	264	201	523
<i>Orthops kalmii</i>	20	24	56	35
<i>Orthotylus adenocarpi</i>	17	35	28	69
<i>Orthotylus bilineatus</i>	9	25	19	45
<i>Orthotylus concolor</i>	33	34	60	72
<i>Orthotylus ericetorum</i>	70	104	135	204
<i>Orthotylus flavinervis</i>	35	58	65	105
<i>Orthotylus flavosparsus</i>	65	128	148	308
<i>Orthotylus fuscescens</i>	2	6	2	9
<i>Orthotylus marginalis</i>	112	232	263	491
<i>Orthotylus moncreaffi</i>	21	42	53	98
<i>Orthotylus nassatus</i>	37	26	70	50
<i>Orthotylus ochrotrichus</i>	-	1	-	1
<i>Orthotylus prasinus</i>	19	34	30	76
<i>Orthotylus rubidus</i>	11	19	23	27
<i>Orthotylus tenellus</i>	28	92	52	233
<i>Orthotylus virens</i>	2	4	2	11
<i>Orthotylus virescens</i>	77	82	152	170
<i>Orthotylus viridinervis</i>	22	53	48	104
<i>Pachytomella parallela</i>	94	154	197	367
<i>Pantilius tunicatus</i>	87	198	202	395
<i>Phoenicocoris modestus</i>	-	22	-	40
<i>Phoenicocoris obscurellus</i>	47	94	127	253
<i>Phylus coryli</i>	54	84	95	160
<i>Phylus melanocephalus</i>	75	185	158	592
<i>Phytocoris dimidiatus</i>	53	50	122	94
<i>Phytocoris insignis</i>	25	7	58	12
<i>Phytocoris intricatus</i>	16	19	22	54
<i>Phytocoris longipennis</i>	87	129	176	220
<i>Phytocoris nouickyi</i>	9	10	25	11
<i>Phytocoris pini</i>	33	18	63	24
<i>Phytocoris populi</i>	34	20	57	28
<i>Phytocoris reuteri</i>	29	17	51	20
<i>Phytocoris tiliae tiliae</i>	44	90	83	141
<i>Phytocoris ulmi</i>	90	97	177	175
<i>Phytocoris varipes</i>	121	172	330	548
<i>Pilophorus cinnamopterus</i>	47	106	85	193
<i>Pilophorus clavatus</i>	57	106	97	152
<i>Pilophorus confusus</i>	22	19	52	39
<i>Pilophorus perplexus</i>	65	124	124	210
<i>Pilophorus simulans</i>	3	5	4	7
<i>Pinalitus atomarius</i>	1	1	1	2
<i>Pinalitus cervinus</i>	56	130	120	313
<i>Pinalitus rubricatus</i>	44	43	82	79
<i>Pinalitus viscicola</i>	8	5	17	7
<i>Pithanus maerkelii</i>	104	180	183	372

Soortnaam	uurhokken voor 1980	uurhokken vanaf 1980	waarnemingen voor 1980	waarnemingen vanaf 1980
<i>Plagiognathus arbustorum</i>	153	391	445	1272
<i>Plagiognathus chrysanthemi</i>	97	208	200	636
<i>Plagiognathus fulvipennis</i>	22	22	32	65
<i>Plagiognathus vitellinus</i>	32	38	55	95
<i>Plesiodema pinetella</i>	21	60	36	114
<i>Polymerus holosericeus</i>	7	-	15	-
<i>Polymerus nigrita</i>	10	63	23	123
<i>Polymerus palustris</i>	40	34	68	69
<i>Polymerus unifasciatus</i>	55	24	114	62
<i>Polymerus vulneratus</i>	16	16	35	27
<i>Psallus aethiops</i>	-	1	-	4
<i>Psallus albicinctus</i>	16	75	25	282
<i>Psallus ambiguus</i>	57	83	122	148
<i>Psallus assimilis</i>	-	26	-	67
<i>Psallus betuleti</i>	15	19	22	26
<i>Psallus confusus</i>	22	86	44	234
<i>Psallus falleni</i>	47	56	101	155
<i>Psallus flavellus</i>	20	56	39	84
<i>Psallus haematodes</i>	54	85	107	151
<i>Psallus lepidus</i>	38	77	88	131
<i>Psallus luridus</i>	21	14	29	40
<i>Psallus mollis</i>	1	24	1	111
<i>Psallus montanus</i>	21	17	28	40
<i>Psallus perrisi</i>	58	112	122	461
<i>Psallus pseudoplatani</i>	1	23	1	68
<i>Psallus punctulatus</i>	-	4	-	32
<i>Psallus quercus</i>	59	46	112	75
<i>Psallus salicis</i>	11	24	21	46
<i>Psallus variabilis</i>	36	47	64	117
<i>Psallus varians varians</i>	67	206	140	685
<i>Psallus wagneri</i>	21	57	32	192
<i>Pseudoloxops coccineus</i>	26	46	55	67
<i>Reuteria marqueti</i>	-	13	-	24
<i>Rhabdomiris striatellus</i>	108	309	265	821
<i>Salicarus roseri</i>	61	69	94	134
<i>Stenodema calcarata</i>	221	552	578	2208
<i>Stenodema bolsata</i>	44	43	81	66
<i>Stenodema laevigata</i>	179	455	440	1619
<i>Stenodema trispinosa</i>	37	84	83	184
<i>Stenodema virens</i>	30	-	56	-
<i>Stenotus binotatus</i>	90	292	196	864
<i>Sthenarus rotermundi</i>	22	73	60	105
<i>Strongylocoris luridus</i>	25	15	50	32
<i>Strongylocoris steganooides</i>	21	2	33	7
<i>Systellonotus triguttatus</i>	11	5	28	6
<i>Teratocoris antennatus</i>	31	74	85	126
<i>Teratocoris paludum</i>	3	5	12	10

Bijlage 2. Aantal uurhokken en aantal waarnemingen per soort voor 1980 en vanaf 1980

Soortnaam	uurhokken voor 1980	uurhokken vanaf 1980	waarnemingen voor 1980	waarnemingen vanaf 1980
<i>Teratocoris saundersi saundersi</i>	11	12	36	15
<i>Trigonotylus caelestialium</i>	62	308	126	908
<i>Trigonotylus psammaecolor</i>	19	9	55	14
<i>Trigonotylus pulchellus</i>	24	33	63	77
<i>Trigonotylus ruficornis</i>	97	112	176	191
<i>Tropidostepes pacificus</i>	-	15	-	33
<i>Tupiocoris rhododendri</i>	-	18	-	34
<i>Tytthus pubescens</i>	1	2	1	8
<i>Tytthus pygmaeus</i>	11	29	18	50

BIJLAGE 3. CHECKLIST PER PROVINCIE

Nomenclatuur en volgorde zijn conform de 'Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region'. Het voorkomen van de soorten is per provincie aangegeven (●). Gebruikte afkortingen – FR: Friesland, GR: Groningen, DR: Drenthe, OV: Overijssel, FL: Flevoland, GL: Gelderland, UT: Utrecht, NH: Noord-Holland, ZH: Zuid-Holland, ZE: Zeeland, NB: Noord-Brabant, LB: Limburg.

FR GR DR OV FL GL UT NH ZH ZE NB LB

Infraorde Cimicoromorpha

Familie MIRIDAE

Subfamilie Isometopinae

Isometopus intrusus – – – – – ● ● – – – ● ●

Subfamilie Bryocorinae

Bryocoris pteridis ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Monalocoris (Monalocoris) filicis ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Campyloneura virgula ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Dicyphus (Brachyceroea) annulatus – – – – – ● – – – ● ● ● ●

Dicyphus (Brachyceroea) globulifer ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Dicyphus (Dicyphus) constrictus – – – – – ● – – – – –

Dicyphus (Dicyphus) epilobii ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Dicyphus (Dicyphus) errans ● ● – ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Dicyphus (Dicyphus) pallidus ● – ● ● – ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Dicyphus (Idolocoris) pallicornis ● ● ● ● – ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Macrolophus pygmaeus – – ● ● – ● ● ● ● ● – ● ● ●

Macrolophus rubi – – – – – – – – – – ● ●

Tupiocoris rhododendri – ● – ● – ● ● ● – – ● ●

Subfamilie Deraeocorinae

Bothynotus pilosus – – – – – ● ● – – – ● ●

Alloeotomus germanicus ● ● ● ● – ● ● ● ● ● ● ● ●

Alloeotomus gothicus – – ● ● – ● ● ● ● – ● ● ●

Deraeocoris (Camptobrochis) punctulatus – – – – – ● ● ● ● ● ● ● ●

Deraeocoris (Deraeocoris) annulipes ● – ● ● – ● ● ● ● – ● ● ●

Deraeocoris (Deraeocoris) cordiger ● – ● ● – ● ● ● – ● ● ● ●

Deraeocoris (Deraeocoris) flavilinea ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Deraeocoris (Deraeocoris) olivaceus ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Deraeocoris (Deraeocoris) ruber ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Deraeocoris (Deraeocoris) scutellaris ● – ● ● – ● – – – – ● ●

Deraeocoris (Deraeocoris) trifasciatus – – ● ● – ● ● ● – – ● ● ●

Deraeocoris (Knightocapsus) lutescens ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Subfamilie Mirinae

Adelphocoris lineolatus ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Adelphocoris quadripunctatus ● – ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Adelphocoris seticornis – – – – – ● ● ● ● ● ● ● ●

Adelphocoris ticinensis ● ● ● ● – ● ● ● ● ● – ● ● ●

Agnocoris reclairei ● ● – ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Agnocoris rubicundus – – – – – ● – – – – ● ●

Apohygus limbatus ● – ● ● – ● – – – – ● ●

Apohygus lucorum ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Apohygus rhamnicola ● – ● ● – ● ● – – – ● ●

Bijlage 3. Checklist per provincie

	FR	GR	DR	OV	FL	GL	UT	NH	ZH	ZE	NB	LB
<i>Apolygus spinolae</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Brachycoleus pilicornis pilicornis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Calocoris affinis</i>	-	-	-	-	-	●	-	●	●	-	-	●
<i>Calocoris roseomaculatus roseomaculatus</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Camptozygum aequale</i>	●	-	●	●	●	●	●	●	●	-	●	●
<i>Capsodes gothicus gothicus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Capsodes sulcatus sulcatus</i>	-	-	-	-	-	●	-	●	-	●	-	-
<i>Capsus ater</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Capsus pilifer</i>	●	-	●	●	-	●	●	-	-	-	●	●
<i>Capsus wagneri</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	-	●	●
<i>Charagochilus (Charagochilus) gyllenhalii</i>	●	●	-	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Closterotomus biclavatus biclavatus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Closterotomus fulvomaculatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Closterotomus norwegicus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Closterotomus trivialis</i>	-	-	-	●	-	-	-	●	●	-	-	-
<i>Dichroscytus gustavi</i>	-	-	-	-	-	●	-	●	●	-	-	●
<i>Dichroscytus intermedius</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	-	●	●	●
<i>Dichroscytus rufipennis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	-	●	●
<i>Grypocoris (Lophyromiris) sexguttatus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Hadrodemus m-flavum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Liocoris tripustulatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Lygocoris minor</i>	●	-	-	-	-	-	-	●	-	-	-	-
<i>Lygocoris pabulinus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Lygocoris rugicollis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Lygus gemellatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Lygus maritimus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Lygus pratensis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Lygus rugulipennis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Lygus wagneri</i>	-	-	●	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Megacoelum beckeri</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	●	-	●	●
<i>Megacoelum infusum</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Mermitelocerus schmidtii</i>	-	-	-	-	-	●	-	-	●	-	-	●
<i>Miridius quadrivirgatus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●	-	●
<i>Miris striatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Neolygus contaminatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Neolygus populi</i>	●	-	-	-	●	●	-	●	●	●	●	●
<i>Neolygus viridis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthops (Orthops) basalis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthops (Orthops) campestris</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthops (Orthops) kalmii</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	●	●	●	●
<i>Pantilius (Pantilius) tunicatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Phytocoris (Ktenocoris) insignis</i>	-	●	●	-	-	●	●	-	-	-	●	●
<i>Phytocoris (Ktenocoris) nowickyi</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Phytocoris (Ktenocoris) ulmi</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Phytocoris (Ktenocoris) varipes</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Phytocoris (Phytocoris) dimidiatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
<i>Phytocoris (Phytocoris) intricatus</i>	●	-	●	●	-	●	●	-	-	-	●	●
<i>Phytocoris (Phytocoris) longipennis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

	FR	GR	DR	OV	FL	GL	UT	NH	ZH	ZE	NB	LB
<i>Phytocoris (Phytocoris) pini</i>	●	—	●	●	—	●	●	●	—	—	●	●
<i>Phytocoris (Phytocoris) populi</i>	●	●	●	●	—	●	●	●	●	—	●	●
<i>Phytocoris (Phytocoris) reuteri</i>	●	—	●	—	—	●	●	●	●	●	●	●
<i>Phytocoris (Phytocoris) tiliae tiliae</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pinalitus atomarius</i>	—	—	—	—	—	●	—	—	—	—	—	—
<i>Pinalitus cervinus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pinalitus rubricatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pinalitus viscidola</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	●
<i>Polymerus (Poeciloscytus) palustris</i>	●	—	●	●	—	—	●	●	●	●	●	●
<i>Polymerus (Poeciloscytus) unifasciatus</i>	●	—	●	●	—	—	●	●	●	●	●	●
<i>Polymerus (Poeciloscytus) vulnerratus</i>	●	—	—	—	—	—	—	●	●	●	—	—
<i>Polymerus (Polymerus) holosericeus</i>	—	—	—	●	—	●	—	—	—	—	—	●
<i>Polymerus (Polymerus) nigrita</i>	●	—	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Rhabdomiris striatellus striatellus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Stenotus binotatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Tropidosteptes pacificus</i>	—	—	—	—	—	●	—	●	—	—	●	●
<i>Acetropis (Acetropis) carinata</i>	●	●	●	●	—	●	●	●	—	—	●	●
<i>Acetropis (A.) gimmerthalii gimmerthalii</i>	●	●	●	●	—	●	●	●	—	—	●	●
<i>Leptopterna dolabrata</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Leptopterna ferrugata</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Megaloceroea recticornis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Myrmecoris gracilis</i>	●	—	●	—	—	●	—	—	—	—	●	●
<i>Notostira elongata</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pithanus maerkelii</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Stenodema (Brachystira) calcarata</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Stenodema (Brachystira) trispinosa</i>	●	●	—	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Stenodema (Stenodema) holsata</i>	●	●	●	●	—	●	●	—	—	—	●	●
<i>Stenodema (Stenodema) laevigata</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Stenodema (Stenodema) virens</i>	●	—	—	●	—	●	●	●	—	—	●	●
<i>Teratocoris antennatus</i>	●	—	—	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Teratocoris paludum</i>	●	—	●	—	—	●	—	—	—	—	—	—
<i>Teratocoris saundersi saundersi</i>	●	●	—	—	—	—	—	●	●	●	—	—
<i>Trigonotylus caelestialium</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Trigonotylus psammaecolor</i>	●	●	—	—	—	—	—	●	●	●	—	—
<i>Trigonotylus pulchellus</i>	●	—	—	●	—	—	●	●	●	—	●	●
<i>Trigonotylus ruficornis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Subfamilie Orthotylinae												
<i>Halticus apterus apterus</i>	—	—	—	●	—	●	—	●	—	●	●	●
<i>Halticus luteicollis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	●
<i>Halticus saltator</i>	—	—	—	—	—	●	—	—	—	●	●	●
<i>Orthocephalus coriaceus</i>	●	●	●	●	—	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthocephalus saltator</i>	●	●	●	●	—	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pachytomella parallela</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Strongylocoris luridus</i>	●	●	●	●	—	●	●	●	●	●	●	●
<i>Strongylocoris steganoidea</i>	—	—	●	●	—	—	●	—	—	—	●	●
<i>Blepharidopterus angulatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Blepharidopterus diaphanus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Brachynotocoris puncticornis</i>	—	—	—	—	—	●	●	—	●	—	●	—

Bijlage 3. Checklist per provincie

	FR	GR	DR	OV	FL	GL	UT	NH	ZH	ZE	NB	LB
<i>Cylloceria histronius</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Cyrtorhinus caricis</i>	●	-	●	-	-	●	-	-	-	-	-	-
<i>Dryophilocoris (D.) flavoquadrimaculatus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Fieberocapsus flaveolus</i>	●	●	●	●	-	-	-	●	●	●	-	-
<i>Globiceps (Globiceps) sphaegiformis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Globiceps (Kelidocoris) flavomaculatus</i>	●	-	-	●	-	●	●	-	-	-	●	●
<i>Globiceps (Kelidocoris) fulvicollis</i>	●	-	-	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Heterocordylus (Heterocordylus) genistae</i>	●	-	-	-	-	-	-	●	-	-	-	-
<i>Heterocordylus (Heterocordylus) leptocerus</i>	-	-	-	●	-	●	-	-	-	-	●	●
<i>Heterocordylus (Heterocordylus) tibialis</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Heterocordylus (Heterocordylus) tumidicornis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Heterotoma planicornis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Malacocoris chlorizans</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Mecomma (Mecomma) ambulans ambulans</i>	-	-	-	●	●	●	●	-	-	-	●	●
<i>Orthotylus (Litoricis) ericetorum ericetorum</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	-	-	●	●
<i>Orthotylus (Melanotrichus) flavosparsus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Melanotrichus) moncreaffi</i>	●	●	-	-	-	-	-	●	●	●	-	-
<i>Orthotylus (Melanotrichus) rubidus</i>	●	●	-	-	-	-	-	●	-	●	●	-
<i>Orthotylus (Orthotylus) flavinervis</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Orthotylus) marginalis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Orthotylus) nassatus</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Orthotylus) ochrotrichus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●	-
<i>Orthotylus (Orthotylus) prasinus</i>	●	-	●	-	-	●	-	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Orthotylus) tenellus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Orthotylus) virens</i>	-	-	-	●	●	-	-	-	-	-	●	●
<i>Orthotylus (Orthotylus) viridinervis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Pachylops) adenocarpi adenocarpi</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Pachylops) concolor</i>	●	-	-	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Pachylops) virescens</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Orthotylus (Pinocapsus) fuscescens</i>	-	-	-	●	●	-	-	-	-	-	-	●
<i>Orthotylus (Pseudorthotylus) bilineatus</i>	●	-	●	●	-	●	-	●	-	-	●	●
<i>Pseudoloxops coccineus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Reuteria marquetti</i>	-	-	-	-	-	●	●	●	-	-	-	●
Subfamilie Phylinae												
<i>Hypseloecus visci</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Pilophorus cinnamopteris</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pilophorus clavatus</i>	●	-	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pilophorus confusus</i>	●	-	-	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pilophorus perplexus</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Pilophorus simulans</i>	-	-	-	-	-	●	-	●	-	-	●	●
<i>Cremnocephalus albolineatus</i>	-	-	●	●	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Hallodapus rufescens</i>	-	-	●	●	-	-	-	●	●	-	●	-
<i>Systemonotus triguttatus</i>	●	-	●	●	-	●	-	●	-	●	●	●
<i>Amblytylus albidus</i>	-	-	-	●	-	●	●	●	●	-	●	●
<i>Amblytylus brevicollis</i>	-	-	-	-	-	●	●	●	-	-	●	●
<i>Amblytylus nasutus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Asciodema obsoleta</i>	-	-	-	●	-	●	●	-	-	●	●	●
<i>Attractotomus magnicornis</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●

	FR	GR	DR	OV	FL	GL	UT	NH	ZH	ZE	NB	LB
<i>Atractotomus mali</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Atractotomus parvulus</i>	●	-	●	-	-	●	●	●	-	●	●	●
<i>Brachyarthrum limitatum</i>	-	-	-	-	-	●	-	-	-	-	●	●
<i>Campylomma annulicorne</i>	-	-	●	-	●	●	●	●	●	-	●	●
<i>Campylomma verbasci</i>	-	●	●	-	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Chlamydatus (Chlamydatus) saltitans</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Chlamydatus (Euattus) pulicarius</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	-	●	●
<i>Chlamydatus (Euattus) pullus</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Chlamydatus (Eurymerocoris) evanescens</i>	-	-	●	-	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Compsidolon (Coniortodes) salicellum</i>	●	-	●	●	●	●	●	-	-	-	●	●
<i>Conostethus griseus</i>	●	●	-	-	-	-	-	●	●	●	●	-
<i>Conostethus roseus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Conostethus venustus venustus</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Criocoris crassicornis</i>	-	-	-	-	-	●	-	-	-	-	-	●
<i>Criocoris sulcicornis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●	-	-
<i>Europiella alpina</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Europiella artemisiae</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Europiella decolor</i>	●	●	-	-	-	-	-	-	-	●	-	-
<i>Harpocena thoracica</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Hoplomachus thunbergii</i>	-	-	-	●	-	●	●	●	-	-	●	●
<i>Lopus decolor decolor</i>	●	-	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Macrotylus (Alloeonycha) paykullii</i>	●	●	-	●	-	●	-	●	●	●	●	●
<i>Macrotylus (Alloeonycha) solitarius</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●	●
<i>Megalocoleus molliculus</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Megalocoleus tanaceti</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Monosynamma bohemanni sensu lato</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Oncotylus (Oncotylus) punctipes</i>	-	●	●	●	-	●	●	-	-	-	●	●
<i>Oncotylus (Oncotylus) viridiflavus viridiflavus</i>	-	-	-	-	-	●	-	-	-	●	-	●
<i>Orthonotus rufifrons</i>	-	-	-	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Phoenicocoris modestus</i>	-	-	-	●	-	●	-	-	-	●	●	●
<i>Phoenicocoris obscurellus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Phylus (Phylus) coryli</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Phylus (Phylus) melanocephalus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Plagiognathus (P.) arbustorum arbustorum</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Plagiognathus (Plagiognathus) chrysanthemi</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Plagiognathus (Plagiognathus) fulvipennis</i>	-	-	-	●	-	●	●	-	-	●	●	●
<i>Plagiognathus (Plagiognathus) vitellinus</i>	●	-	●	●	●	●	●	●	●	-	●	●
<i>Plesiodema pinetella</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Apocreminus) aethiops</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	●
<i>Psallus (Apocreminus) betuleti</i>	●	-	●	●	-	●	●	●	●	-	●	●
<i>Psallus (Apocreminus) montanus</i>	●	●	●	●	-	●	●	●	●	-	●	●
<i>Psallus (Hyllopsallus) assimilis</i>	●	-	-	●	●	●	-	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Hyllopsallus) perrisi</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Hyllopsallus) pseudoplatani</i>	-	●	●	-	-	●	●	●	●	●	-	●
<i>Psallus (Hyllopsallus) variabilis</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	-	●	●
<i>Psallus (Hyllopsallus) wagneri</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Mesopsallus) ambiguus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Phylidea) quercus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

Bijlage 3. Checklist per provincie

	FR	GR	DR	OV	FL	GL	UT	NH	ZH	ZE	NB	LB
<i>Psallus (Pityopsallus) luridus</i>	●	—	●	●	—	●	●	●	—	—	●	●
<i>Psallus (Psallus) albicinctus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Psallus) confusus</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Psallus) falleni</i>	●	—	●	—	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Psallus) flavellus</i>	●	●	—	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Psallus) haematodes</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Psallus) lepidus</i>	●	●	—	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Psallus) mollis</i>	●	●	●	●	●	●	●	—	●	—	●	●
<i>Psallus (Psallus) punctulatus</i>	—	—	—	—	—	●	—	—	—	—	—	●
<i>Psallus (Psallus) salicis</i>	●	—	—	●	—	●	●	●	●	●	●	●
<i>Psallus (Psallus) varians varians</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Salicarus (Salicarus) roseri</i>	●	●	—	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Sthenarus rotermundi</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
<i>Tytthus pubescens</i>	●	—	●	—	—	—	—	●	—	—	—	—
<i>Tytthus pygmaeus</i>	●	—	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Totaal aantal soorten	173	126	159	178	102	205	175	188	166	155	200	218

BIJLAGE 4. WAARNEMERS

Aalders, J.	Twenthe	Born, Ch. van de	Brunink, R.
Aaldijk, Th.	Bekker, J.	Bos, F.G.	Brussee, K.
Abbink-Meijerink, C.	Belgers, D.	Bos, L.	Bruyning, C.
Albarda, H.	Belle, J.	Bos, M. van den	Budding, M.
Albers, J.	Bellen, J. van	Boschma, H.	Buijsen, J.R.M.
Albers, M.	Bemmelen, A.A. van	Bosgra, W.	Buitendijk, A.M.
Alberts, A.	Benschop, A.	Bosma, J.	Buitendijk, P.
Alberts, H.	Berg, K. van den	Bot, S.	Burger, F.
Alders, K.	Berge Henegouwen,	Botter, H.	Burggraaf, Y. van
Almekinders, A.	A.L. van	Bottone, A.	Calle, L.
Alterra	Bergen, M. van	Bouvy, E.	Calsbeek, A. van
Amelt, A.	Bergen, V. van	Bouwer, R.	Camphuijsen, M.
Amerom, A. van	Berger, C.J.M.	Bouwman, J.	Caspers, P.
Andeweg, R.	Berkhoudt, H.	Bouwmeester, J.	Chen, P.-p.
Antwerpen, M. van	Betrem, J.G.	Bracht, M. van	Clark, J.A.C.
Arentsen, H.	Beuk, P.L.Th.	Bracht, T. van	Clerx, D.
Arp, W.	Beuker, P.	Brakman, P.J.	Clerx, E.
As, B. van	Bey, W.	Brambila, J.	Cobben, R.H.
Asselbergs, J.E.F.	Bieman, C.F.M. den	Brand, H.G.L.C.	Combee, S.
Asselt, J. van	Bierman	Brandhorst, H.K.	Cools, P.
Assen, A. van	Biosociologen	Brandner, J.	Corporaal, J.B.
Aukema, A.J.	Bloemers, E.	Brandt, R.A.H. van den	Cossee, H.W.C.
Aukema, B.	Blok, A.	Bravenboer, I.	Coté, L.J.
Aukema, P.	Blokhuis, G.	Bredewold, G.	Cox, P.
Aukema, R.	Blokzijl, H.	Breidenbach, J.	Cramer, B.
Aussems, R.	Blom, K. van der	Breitling, R.	Creemers, G.
Baarda, C.	Blommers, E.K.	Bremer, J.	Creemers, P.J.
Baas, A.H.	Blommers, L.H.M.	Brennand, S.	Creusen, J.
Baast, I. van	Blöte, H.C.	Breurken, W.F.	Cuppen, J.G.M.
Bais, H.	Bockkom, S.	Briedé, J.	Daan, S.
Bakker, K.	Bodifée, P.	Brink, T.	Dalum, J. van
Bakker, T.	Boekel, W. van	Brinkgreve, J.	Dam, P. van
Bakker, W. (Wim)	Boelens, W.C.	Broeckaert, M.	Damen, H.
Bakker, W. (Wiene)	Boer Leffef, W.J.	broeder Arnoldus	Damen, Z.
Baltus, M.	Boer, P.	broeder Arnoud	Dammerman, K.W.
Bank Jr., G.	Boer, F. de	Broek, R. van den	Dek, N.-J.
Barendrecht, G.	Boer, P.J. den	Broekhuizen, Chr.	Dekker, P.
Barendse, R.	Bogaarts, J.	Broerse, J.	Dekker, P.J.
Barendtszen, M.	Bolland, J.	Brongersma, L.D.	Dekkers, A.
Batten, R.	Bolten, D.G.J.	Brooke, S.E.	Delfos, J.A.G.
Beek, W.H.J. van der	Bonhof, M.	Brouérius van Nidek,	Delfos, M.J.
Beekhuis van Till, F.W.	Bont, M. de	C.M.C.	Derks, H.
Beenackers, E.-J.	Boogaard, P. van de	Brouwer, K.	Diepstraten, R.
Beernink, J.S.	Boomhouwer, G.	Bruers, J.M.	Dijk, A. van
Beijerinck, W.	Boomkens, W.	Brugge, B.	Dijk, A.C.M. van
Beilen, J. van	Boonstra, G.	Bruin, E. de	Dijk, E. van
Bekema, N.	Boorn, M. van den	Bruin, H. de	Dijk, M.P. van
Bekenonderzoek	Borghouts, C.	Brummer, J.L.	Dijk, P. van

Bijlage 4. Waarnemers

Dijken, K. van	Engels, B.	Gotink, M.	Heereveld, H.
Dijks, B.	Essen, S. van	Gotink-Gilis, J.	Heesters, J.
Dijkstra, E.	Essink, J.	Graaf, A.P. van der	Heetman, A.J.A.
Dijkstra, G.	Evenhuis, H.H.	Graaf, H.W. de	Heijerman, Th.
Dijkstra, H.	Everts, E.J.G.	Graaf, Th. de	Heijkoop, J.
Dikstaal	Evertz, T.	Gravestein, W.H.	Heijlaerts, F.J.M.
Dodeweerd, H. van	Eygenraam, H.J.	Greeff, R. de	Heijne, P.
Doekens, J.	Eyndhoven, G.L. van	Gremmer, H.	Heijningen, C. van
Doesburg Jr, P.H. van	Faasen, T.	Gribnau, J.	Heijnsbergen, S. van
Doesburg Sr, P.H. van	Faunacursus Wageningen Universiteit	Grimberge, A. van	Heike
Dolfing, G.	Fehr-De Wal, M.C.	Groenen, F.	Heimeriks, W.
Dolleman, C.	Felix, R.	Groenendijk, A.	Heiss, E.
Dongen, B.C. van	Fischer, F.	Groeneveld, M.	Heitmans, W.
Donk, R. van	Fleurbaaij, P.	Groeneweg, G.	Helden, H. van
Donkers, W.	Fleuren, M.	Groll, H.W.	Helden, T. van
Doorman, G.	Fliervoet, L.H.	Groot, C. de	Hellinga, W.
Doornkamp, P.	Flint, G.J.	Groot, H.W. de	Hengel, G.R. van
Dorow, W.	Floor-Zwart, W.	Groot, R. de	Hengstum, A. van
Douma, L.	Fokker, A.J.F.	Groot, T. de	Henouveltz, J.
Dries, H.	Frankenhuyzen, A. van	Groot, W. de	Herklots, J.A.
Drost, B.	Fransen	Grootenboer, R.C.	Hermes, D.J.
Drost, J.C.	Freriks, J.K.	Grotenhuis, F.	Hermus, Th.
Drost, W.J.	Frijling, P.	Gruys, P.	Herreveld, H.
Druijvensteijn	Gans, J. de	Gubbels, S.	Hespen, J. van
Duffels, J.P.	Ganzevoort, D.	Guégan, M.-C.	Heurn, W.C. van
Duinen, G.J. van	Gavere, C. de	Haan, W. de	Heuvel, H. van den
Duinen, J. van	Gaxiola, B.	Haans, H.	Heyden, R. van der
Duiven, J.M.	Geelhoed, A.	Haas, N. de	Heyer, P.
Dutmer, G.S.	Geijskes, D.C.	Haeringen, K. van	Heyer, van
Ebink, E.	Geling, B.	Haket, A.	Himbergen, R. van
Eck, A. van	Geling, M.	Ham, M.	Hoed, den
Eck, H.W. van	Geruets, L.	Ham, W. van der	Hoek, D.
Edzes, H.T.	Geris, Chr.	Hamers, B.	Hoekstra, P.
Ee, G. van	Gerlach, J.H.	Hammen, C. van der	Hoenderberg, L.
Eecke, R. van	Gerris, V.	Hammen, L. van der	Hoeven, J. van der
Egmond, M.J. van	Gerth van Wijk, H.L.	Hamoen, J.	Hoevenaars, C.
Eindhoven, G.L. van	Geurts, R.	Hardonk, M.	Hof, B.
Eising, M.	Giebels, P.J.H.M.	Hardork, F.M.	Hof, H.
Eisma, M.	Gielen, S.	Harten, J. van	Hogenes, W.
Ekeris, R. van	Giels, C.	Harteveld, P.J.	Hogeveen, B.
Eldik, H.C.L. van	Giesen	Hartgers, E.	Hollander, G. den
Elffrich, C.	Gijswijt, M.J.	Hartkamp	Hollander, M. den
Ellis, W.N.	Gijzen, A.	Hartog, W. den	Holthuis, L.B.
Ellis-Adam, A.C.	Goedbloed, J.	Hartog-Noordam, D. den	Hoogenboezem-de Vries, A.
Elzelingen, C.	Goede, J. de	Hasselt, A.W.M. van	Hoogermolen
Elzelingen, C. van	Gooijer, J. de	Hawkins, R.D.	Hoogstrate, T.
Elzerman, S.	Goot, P. van der	Heemskerk, R.	Hoogteyling, J.
Ende, G. van den	Goot, V.S. van der	Heer, H.G. de	Hooven, Ph. van
Engel, T.	Gorbebe, E.	Heerdt, P.F. van	Hoppenbrouwers
Engel, W.			

- Horst, J.
 Hout, R. van der
 Houten, H. van
 Houten, J.G. ten
 Houx, N.
 Hoven, A.
 Huijbregts, J.
 Huisman, K.J.
 Huizen, T.H.P. van
 Huizenga, J.
 Hummelen, C.
 Hurkmans, W.
 Hustings, F.
 Huysse, M.
 IJlstra, T.
 Immerzeel, M.
 Inden, M.
 Insectenwerkgroep
 KNNV Tilburg
 Insectenwerkgroep
 KNNV Wageningen
 Inventarisatie Domeinen
 Jaarsveld, A.
 Jacobs, A.
 Jacobs, J.
 Jager, H.
 Jagers, A.A.
 Janse, P.J.
 Jansen, H. (Hedy)
 Jansen, H. (Henri)
 Jansen, J.
 Jansen, M.
 Jansen, M.G.M.
 Jansen, R.Ph.
 Janssen, W.
 Jaspers Jr., J.
 Jeekel, C.A.W.
 Jong, B. de
 Jong, C. de
 Jong, J. de
 Jong, J.W. de
 Jong, K. de
 Jong, R. de
 Jong, S. de
 Jong, T. de
 Jong, W. de
 Jong, W.G. de
 Jonge, H. de
 Jonge, M. de
 Jongejan, T.
 Jongema, Y.
 Joosten, L.
 Jorritsma, J.
 Jousma, R.
 Joziase, H.
 Junggeburst, M.
 Jurgens, G.
 Kabos, W.J.
 Kaizer, T.
 Kalf, B.
 Kallenborn, H.
 Kan, P. van
 Kanaar, P.
 Kanters, M.
 Karstens, T.
 Kats, R. van
 Kayadoe, J.A.
 Keijl, G.
 Kemenade, J.
 Kemna, H.
 Kempers, K.W.J.
 Kennis en Adviescentrum
 Dierplagen
 Wageningen
 Kerssens, E.
 Kersten, J.
 Kersten, P.
 Kessel, M. van
 Keulen, K. van
 Kiewiet, Th.
 Kinderen, G. de
 Klaassen, H.J.
 Klein, W.
 Kleinhout, J.
 Klemann, M.
 Klesman, R.
 Kleukers, R.
 Klink, M. van
 Klink, R. van
 Klinken, J.E. van
 Klomp, H.
 Kloss, U.
 Klumpers, A.
 Knaap, F. van der
 Knaap, T. van der
 Knijnsberg, L.
 Knock, J.
 Knol, L.
 Knol, Th.
 Koelensmid, E.
 Koese, J.
 Kohlbeck, A.
 Köhler, F.
 Kolk, H.-J. van der
 Koning, E.
 Koning, M.
 Koning, H. de
 Koning, P.P. de
 Kooi, M.
 Kooijman, Chr.
 Koomen, P.
 Koops, C.
 Koornneef, J.
 Koot, A.
 Kop, D.
 Koperberg, E.J.
 Koree, C.J.
 Koster, J.
 Koster, J.C.
 Koster, M.J.A. de
 Kraaij, R.
 Kramer, G.
 Kreffer, A.R.H.
 Kreuzen, E.
 Krift, H.J. van der
 Krikken, J.
 Kristensen, I.
 Kronenberg, G.
 Kroon, G.
 Kruit, L.
 Kruithof, A.
 Kruseman, G.
 Kuijper, J.
 Kuijper, P.
 Kuipers, J.
 Kunstman, H.
 Kurpershoek, G.W.M.
 La Fontijn, N.
 Laan, J. van der
 Labouyere, D.
 Lafontijn
 Lagendijk, G.
 Lam, E.
 Lammers, M.
 Lamoen, F. van
 Langbroek, W.
 Lange, E. de
 Lange, G. de
 Langeraar, A.J.
 Langeveld, D.W.
 Langohr, G.R.
 Lapien, P.
 Latiers, H.J.H.
 Laurens, J.H.
 Leefmans, S.
 Leen, R.
 Leenheer, N.
 Leer, B. van
 Leesberg, A.F.A.
 Leeuwen, J. van
 Leeuwen, M. van
 Lefeber, V.
 Leidse Biologen
 Leijdekker-Winthorst, C.
 Leijs, R.
 Lemaire, L.
 Lemmen, H.
 Lempke, B.J.
 Lenstra, W.
 Leurs, W.
 Leys, R.
 Liebenow, K.
 Lieftinck, M.A.
 Ligtenberg, J.
 Lindeboom
 Lindeman
 Lindemans, J.
 Linde, B. te
 Linden, G. van der
 Linden, J. van der
 Lindenboom
 Lith, P.J. van
 Littel, A.
 Lombec, S.
 Lommen, G.
 Loof, P.A.A.
 Looman, H.
 Loomans, A.J.M.
 Lourens, J.H.
 Louvenberg, J.
 Louwen, M.
 Lubach, M.E.
 Lubbers, W.
 Lucas, J.A.W.
 Lückerk, E.
 Lustenhouwer, I.
 Lutterhop, D.
 Luttkhold, R.
 Maan, H.
 Maassen, A.W.P.

Bijlage 4. Waarnemers

Maat, B. de	Morkel, C.	Oosten, R.J. van	Reclaire, A.
Maat, G. van de	Morseld, G.	Oosterbroek, P.	Ree, J. van der
Mac Gillavry, D.	Motshagen, D.	Oosterhout, van	Reemer, M.
Mac Gillavry, H.J.	Mourik, D. van	Oosterweghel, L.	Regt, J.H. de
Maessen, J.	Muilwijk, J.	Ooststroom, S.J. van	Regteren Altena, C.O. van
Malderen, M. van	Mulder, Th.	Oude, J.E. de	Reijnhoudt, H.
Man, J.G. de	Muller, J.H.	Oude, S. de	Reinboud, C.M.A.
Mandos, M.	Münch, M.	Oudemans, A.C.	Reinboud, W.
Mardonk, M.	Mundi, A.	Oudemans, J.Th.	Reitsma, G.
Martens, H.	Munsters, A.	Ouden, A. den	Renden, M.
Martens, L.	Museum Amsterdam	Overduim, F.	Reubsact, P.
Martens, T.	Museum Leiden	Overduin, F.	Reulen, H.
Maurissen, A.H.	Naaldenberg, J.W.	Overman, W.	Revier, H.
Meché, A.P. van de	Nachbar, N.	Overweg, J.	Reyns, L.
Medenbach de Rooij, A.B. van	Nau, B.S.	Oving, B.	Riagnier
Meek, A.	Neckheim, T.	Oving, K.	Rieger, Chr.
Meekel, J.	Neeling, H. de	Oyen, G.M. van	Riemsdijk, A. van
Meer, F. van der	Nibbel	Paats, J.J.P.	Rijnen, P.
Meer, L. van der	Nibbelink	Parie, J.	Ritsema, C.
Meer, P. van der	Niehof, A.	Parma, S.	Ritzema Bos, J.
Meeuse, A.D.J.	Niehof, T.	Peerdeman, M.P.	Roberts, A.
Meeuwis, J.	Nieland, G.	Peeters, Ch.	Roche, P.
Meeuwse, B.	Nierstrasz, H.F.	Peeters, T.	Rocks, A.
Meijden, P. van der	Nieser, J.	Perin, A.	Rocks, J.
Meijer, H.	Nieser, N.	Peters, F.	Roeland, E.
Meijer, J.	Nieukerken, E.J. van	Peters, Th.	Roepke, W.
Meijere, J.C.H. de	Nieuweboer, Th.	Philipsen, M.	Rol, R. van der
Meininger, P.	Nieuwenhuis, B.	Piaget, E.	Roman, H.F.
Melissen, A.	Nieuwenkamp, N.	Piet, D.	Rommens, J.
Melissen, H.	Nijhof, G.	Plantenziektenkundige Dienst Wageningen	Rond, J. de
Menting, G.	Nijssen, M.	Ploeg, D. van der	Ronde, C.J. de
Meuffels, H.	Nilsen, K.	Pluymaekers, H.	Ronkes, W.
Meuffels, J.	Njegovan, J.	Poel, S. van der	Rood, G.K.
Meurer, J.J.	Noeverman, A.J.	Poeteren, N. van	Roode, H.
Meurer-Van Woerkens, G.J.	Nolte, C.	Poot, P.	Roode, V.
Meyer, P.	Nonnekens, A.C.	Popken, W.	Rooij, P. van
Michels, E.	Noordam, A.P.	Portengen, A.	Rooijen, W. van
Middelkoop, B. van	Noordijk, J.	Post, A.	Roon, van
Middelkoop, R. van	Noordwijk, T. van	Pouderoyen, L.P.	Roorda, E. van
Middelman, V.	Nouwens, H.	Prijs, J.	Roos, J.
Moerland, M.	Nunen, F. van	Prins, K.	Roos, M.
Molen, J.J.R. van der	O'brien, S.	Prinsen, J.	Roosdorp, W.
Molen, S.	Oers, J. van	Prinsen, J.D.	Roosmalen, J. van
Mols, P.J.M.	Olsthoorn, L.	Pronk, Ph.	Roozeboom, J.
Mols, R.	Olyslager, W.	Prooy, E.	Rosenkamp, B.
Montsma, R.	Onstenk, W.G.	Pruiksma, S.	Roskam
Moonen, J.	Ooijen, P. van	Pul, C.	Rossem, G. van
Moraal, L.	Ooms, M.	Putte, F. van de	Rossum, R. van
	Oort, J. van	Ramaker, D.	Ruben, J.
	Oostbroek		

- Rubers, W.
Ruesink, D.
Ruiter, B. de
Rustidge, S.
Samson, L.
Sandberg, E.
Sande, C. van de
Sanders, H.
Sanders, V.
Santos, E.
Schaareman, R.
Schackard, R.
Schäfer, P.
Schamp, J.
Scheeres, W.
Scheffer, C.
Scheffer, D.
Schellekens, M.
Schepel, S.
Schinkel, R.
Schipper, H.J.
Schipper, W.
Schloesser, H.
Schoenmaker, T.
Schoenmakers, B.
Schoevers
Scholte, A.M.
Scholten, J.
Schouten, J.
Schouten, R.
Schouwe, D.
Schrama, M.
Schreurs
Schuckhard, R.
Schuit, B.
Schulz, C.A.
Schuttelaar, P.
Schuyt, P.J.M.
Schweitz, Ch.
Wegh, S.
Siepel, H.
Simon Thomas, R.T.
Sinnema, G.
Sips, M.
Six, G.A.
Slaats, J.
Sleman, B.
Slierings
Slings, R.
Slob, G.J.
- Sloos, J.
Slot, J.
Sluijter, M.
Smeets, P.
Smid, R.
Smit, A.
Smit, F.M.
Smit, H.
Smit, H.A.W.
Smit, J.T.
Smits, J.
Smits R.
Smits van Burgst, C.A.L.
Smulders
Snellen, P.C.T.
Snellen van Vollen-
hoven, S.C.
Snijder, J.A.
Soepenbergh, H.
Soetekouw, H.
Spaargaren, J.-J.
Sparreboom, J.
Specht-Grijp, W
Spee, A.J.
Speijer, E.A.M.
Spek, E. van der
Spijkers, H.
Spoel, S. van der
Sponselee, G.M.P.
Staatsbosbeheer
Staffelen, P.
Stakman, M.
Stam, A.B.
Starre, J.
Steeghs, J.
Steen, N.A. van der
Steenbergen, B.
Steenis, J. van
Steenis, W. van
Sterk, J.
Stichting Bargerveen
Stigter, H.
Stipdonk, A. van
Stobbe, G.
Stol, E.C.
Stoof, J.
Stoop, J.
Stoos, J.
Stork, V.
Storm, B.
- Straatman, K.
Strauss, G.
Streito, J.-C.
Strijker, C.H.
Strijker, H.
Strunk, E.
Swart, W.
Sytsma, M.
Taapken, J.
Tacoma, G.
Tahirovi, N.
Teegelaar, I
Teeuwen, Th.
Telpost Strabrecht
Tempelman, D.
Tenge, P.
Ter Haar, D.
Teunissen, A.P.J.A.
Teunissen, H.
Teunissen, J.
Teunissen, W.
Thomas, P.
Tiel, S. van
Tiemersma, S.
Tilmans, J.
Timmer
Timpers, G.
Tol, J. van
Tolman, R.
Toxopeus, C.J.
Troisfontaine, L.
Tuinstra, G.
Turin, A.
Turin, H.
Tweel, M. van
Ubels, R.
Uilhoorn, K.
Ulenberg, S.A.
Uyittenboogaart, D.L.
Vaart, H. van der
Valck Lucassen, F.T.
Vallenduuk, H.
Van Aartsen, B.
Vári, L.
Vastenhouw, B.
Vecht, J. van der
Veeken, S. van der
Veen, G. van
Veen, M. van
Veenema, C.
- Veenendaal, R.L.
Veenis, A.
Veer, R. van t
Velterop, J.
Veltman, A.
Veltman, J.
Ven, J. van der
Verbeek, M.
Verheijen, G.
Verhoef, J.
Verhoeven, J.
Verkoelen, L.
Verlaan, G. Jr
Verloren van Themaat,
M.C.
Vermeeren, R.
Vermeulen, H.J.W.
Vermeulen, S.
Versijde, R.
Versluys, J.
Versteeg, G.
Versteeg, R.
Verstraaten, R.
Vervoort, W
Vestergaard, D.A.
Veth, H.J.
Veurink, G.
Vierbergen, G.
Viergever, J.
Vink, J.
Viskens, G.M.
Visscher, S.
Visser, J.
Vlaanderen, G.
Vlaardingerbroek, M.
Vliet, N. van der
Vliet, V. van der
Vlinderwerkgroep IVN
Eemland
Vogel, D.
Vondel, B.J. van
Vonk, D.
Voorn, G. van de
Voorn, J. van de
Vorst, O.
Vos, R.
Vos tot Nederveen
Cappel, L.H.D. de
Vos, V.
Vos, M. de

Bijlage 4. Waarnemers

Vos, R. de	Weijenberg	Wijnands, J.	Wouda, H.
Voûte, A.M.	Weites, M.	Wilde, A. de	Woudstra, J.H.
Vreugde, Th.L.J.	Wely, A. van	Willems, L.	Wttewaall, J.
Vreurink, G.	Werf, H. van der	Willemse, C.	Wulp, F.M. van der
Vriens, A.	Werther, K.	Willemse, F.	Yperen, H. van
Vriens, L.	Wesselius, H.C.	Willemse, L.	Zeegers, Th.
Vries, N. de	Wessels, J.	Wind, I.	Zeeuw, J.G. de
Vries, R. de	Wesselson, H.	Wind, J.	Zeijlmaker, B.
Vriesendorp	Westerneng	Windig, J.	Zeinstra, Ph.J.
Vrijens, A.	Westgeest, J.	Winkel, M. de	Zekhuis, M.
Vroegindewei, P.	Westhoff	Winkelman, J.K.	Zielman, R.
Waanders, B.	Weustenraad, S.	Winthorst, T.	Zijlstra, W.
Wakkie, B.	Wiebes, J.T.	Wintjes, A.	Zomer, H.
Wakkie, W.	Wieffering, J.	Wisse, C.	Zonneveld, C.
Wal, M. van der	Wiel, P. van der	Wisselingh, Th. van	Zuidam, C.A. van
Walhout, J.	Wieland, A.	Wit, J. de	Zuijlen, J. van
Walstra, E.	Wielink, P. van	Witkamp, C.	Zuijlen, J.W. van
Warners, J.	Wiering, H.	Witmond, L.	Zuijlen, J.W.A. van
Wasscher, J.	Wieringa, J.J.	Wittenrood, H.S.	Zuyderduyn, C.
Weber, M.	Wiersma, J.	Woerden, H.J. van	Zwaaneveld, J.
Weele, H. van de	Wiersma, R.	Woersem, I. van	Zwakhals, C.J.
Weele, H.W. van der	Wijers, H.	Woets, J.	Zweemer, M.
Weerd, E. de	Wijk, N. van	Wolf, H.W. van der	
Wegh, S.	Wijker, A.	Wolschrijn, J.B.	

REGISTER

Heteroptera (wetenschappelijke namen)

Cursief gedrukte namen betreffen synoniemen.

Vet gedrukte paginanumers verwijzen naar (sub) familie- en soortbesprekingen.

<i>abrotani</i> , <i>Plagiognathus</i>	214	<i>biclavatus dalmatinus</i> , <i>Closterotomus</i>	63
adenocarpus, <i>Orthotylus</i>	175, 266, 276	<i>biclavatus</i> , <i>Calocoris</i>	63
adenocarpus maroccanus, <i>Orthotylus</i>	175	<i>bilineatus</i> , <i>Neomecomma</i>	179
adenocarpus purgantis, <i>Orthotylus</i>	175	<i>bilineatus</i> , <i>Orthotylus</i>	179, 266, 270, 276
<i>adspersus</i> , <i>Lygus</i>	77	<i>binotatus</i> , <i>Stenotus</i>	115, 265, 271, 275
aequale, <i>Camptozygum</i>	56, 264, 267, 274	<i>bohemani</i> , <i>Monosynamma</i>	222
aethiops, <i>Psallus</i>	10, 235, 266, 271, 277	bohemani, <i>Monosynamma</i>	222, 266, 269, 277
affinis, <i>Calocoris</i>	54, 264, 267, 274	<i>Brachystira</i>	125, 265, 275
albicinctus, <i>Psallus</i>	246, 266, 271, 278	<i>Brachytropis</i>	125, 126
albidus, <i>Amblytulus</i>	192, 266, 267, 276	<i>brevicollis</i> , <i>Amblytulus</i>	193, 266, 267, 276
<i>albipennis</i> , <i>Plagiognathus</i>	213	<i>brevicornis</i> , <i>Aetorrhinus</i>	146
albolineatus, <i>Cremnocephalus</i>	189, 266, 268, 276	<i>brevicornis</i> , <i>Blepharidopterus</i>	146
<i>alni</i> , <i>Psallus</i>	250	Bryocorinae	5, 9, 12, 15, 264, 273
<i>alnicola</i> , <i>Psallus</i>	254	<i>caelestialium</i> , <i>Trigonotylus</i>	133, 136, 265, 272, 275
alpina, <i>Europiella</i>	212, 266, 268, 277	<i>calcarata</i> , <i>Stenodema</i>	125, 126, 127, 128, 265, 271, 275
<i>alpinus</i> , <i>Plagiognathus</i>	212	<i>calcaratum</i> , <i>Stenodema</i>	125
ambiguus, <i>Psallus</i>	243, 266, 271, 277	<i>campestris</i> , <i>Orthops</i>	90, 91, 92, 264, 270, 274
ambulans ambulans, <i>Mecomma</i>	162, 265, 276	<i>caricis</i> , <i>Cyrtorhinus</i>	150, 265, 268, 276
angulatus, <i>Blepharidopterus</i>	146, 265, 267, 275	<i>caricis</i> , <i>Cyrtorhinus</i>	150
annulatus, <i>Dicyphus</i>	19, 264, 268, 273	<i>carinata</i> , <i>Acetropis</i>	117, 265, 267, 275
annulicorne, <i>Campylomma</i>	200, 266, 267, 277	<i>cervinus</i> , <i>Orthops</i>	106
<i>annulicornis</i> , <i>Adelphocoris</i>	44	<i>cervinus</i> , <i>Pinalitus</i>	106, 265, 270, 275
<i>annulicornis</i> , <i>Campylomma</i>	200	<i>chlorizans</i> , <i>Malacocoris</i>	161, 265, 269, 276
annulipes, <i>Deraeocoris</i>	34, 264, 268, 273	<i>chrysanthemis</i> , <i>Plagiognathus</i>	231, 266, 271, 277
antennatus, <i>Teratocoris</i>	130, 131, 132, 265, 271, 275	<i>cinnamopterus</i> , <i>Pilophorus</i>	184, 266, 270, 276
<i>Apocremnus</i>	235, 236, 237, 243, 266, 277	<i>clavatus</i> , <i>Pilophorus</i>	185, 266, 270, 276
<i>apterus apterus</i> , <i>Halticus</i>	138, 265, 268, 275	<i>coccineus</i> , <i>Pseudoloxops</i>	180, 266, 271, 276
<i>apterus koreanus</i> , <i>Halticus</i>	138	<i>coelestialium</i> , <i>Trigonotylus</i>	133
<i>arbustorum arbustorum</i> , <i>Plagiognathus</i>	230, 266, 277	<i>concolor</i> , <i>Orthotylus</i>	176, 266, 270, 276
<i>arbustorum oshensis</i> , <i>Plagiognathus</i>	230	<i>confusus</i> , <i>Pilophorus</i>	186, 266, 270, 276
<i>artemisiae</i> , <i>Europiella</i>	213, 266, 268, 277	<i>confusus</i> , <i>Psallus</i>	247, 266, 271, 278
<i>assimilis</i> , <i>Psallus</i>	10, 238, 241, 266, 271, 277	<i>Coniortodes</i>	206, 266, 277
<i>Asthenarius</i>	244	<i>constrictus</i> , <i>Dicyphus</i>	9, 15, 21, 264, 268, 273
<i>ater</i> , <i>Capsus</i>	59, 264, 267, 274	<i>contaminatus</i> , <i>Lygocoris</i>	87
<i>atomarius</i> , <i>Orthops</i>	105	<i>contaminatus</i> , <i>Neolygus</i>	87, 264, 269, 274
<i>atomarius</i> , <i>Pinalitus</i>	105, 265, 270, 275	<i>cordiger</i> , <i>Deraeocoris</i>	35, 264, 268, 273
<i>basalis</i> , <i>Orthops</i>	90, 91, 92, 264, 270, 274	<i>coriaceus</i> , <i>Orthocephalus</i>	141, 142, 265, 269, 275
<i>beckeri</i> , <i>Megacoelum</i>	82, 264, 269, 274	<i>coryli</i> , <i>Phylus</i>	228, 266, 270, 277
<i>betuleti</i> , <i>Psallus</i>	236, 237, 266, 271, 277	<i>crassicornis</i> , <i>Criocoris</i>	210, 266, 268, 277
<i>biclavatus biclavatus</i> , <i>Closterotomus</i>	9, 63, 264, 274	<i>cruciatu</i> , <i>Globiceps</i>	155
		<i>decolor</i> , <i>decolor</i> , <i>Lopus</i>	217, 266, 269, 277
		<i>decolor</i> , <i>Europiella</i>	214, 266, 268, 277
		<i>Deraeocorinae</i>	5, 9, 12, 29, 264, 273
		<i>diaphanus</i> , <i>Blepharidopterus</i>	147, 265, 267, 275
		<i>diaphanus</i> , <i>Orthotylus</i>	147
		<i>dimidiatus</i> , <i>Phytocoris</i>	98, 265, 270, 274

<i>diminutus</i> , Psallus	247, 252	<i>gyllenhalii</i> , Charagochilus	62, 264, 268, 274
<i>dolabrata</i> , Leptopterna	119, 265, 269, 275	<i>haematodes</i> , Psallus	250, 266, 271, 278
<i>dolabrata</i> , Leptopterna	119	Hallodapini	182
<i>dolobnata</i> , Leptopterna	119	<i>Halocapsus</i>	165, 166
<i>elongata</i> , Notostira	122, 123, 265, 269, 275	<i>histrionicus</i> , Cyllecoris	149
<i>elymi</i> , Trigonotylus	134	<i>histrionius</i> , Cyllecoris	149, 265, 268, 276
<i>epilobii</i> , Dicyphus	22, 264, 268, 273	<i>holosericeus</i> , Polymerus	9, 112, 265, 271, 275
<i>ericetorum arborea</i> , Orthotylus	163	<i>holsata</i> , Stenodema	127, 265, 271, 275
<i>ericetorum corsicensis</i> , Orthotylus	163	<i>holsatum</i> , Stenodema	127
<i>ericetorum ericetorum</i> , Orthotylus	163, 265, 276	<i>infusum</i> , Megacoelum	83, 264, 269, 274
<i>errans</i> , Dicyphus	23, 264, 268, 273	<i>insignis</i> , Phytocoris	94, 97, 265, 270, 274
<i>evanescens</i> , Chlamydatius	182, 205, 266, 267, 277	<i>intermedius</i> , Dichroscytus	68, 264, 268, 274
<i>Exolygus</i>	77, 78, 79, 80, 81	<i>intricatus</i> , Phytocoris	99, 265, 270, 274
<i>falleni</i> , Psallus	248, 266, 271, 278	<i>intrusus</i> , Isometopus	12, 14, 264, 269, 273
<i>ferrarii</i> , Orthocephalus	142	<i>irronata</i> , Reuteria	181
<i>ferrugata</i> , Leptopterna	120, 265, 269, 275	Isometopinae	5, 9, 13, 13, 264, 273
<i>ferrugata</i> , Leptopterna	120	<i>kalmii</i> , Orthops	90, 92, 264, 270, 274
<i>filicis</i> , Monalocoris	15, 17, 264, 269, 273	Kelidocoris	154, 155, 265, 276
<i>flavellus</i> , Psallus	249, 266, 271, 278	<i>laevigata</i> , Stenodema	128, 265, 271, 275
<i>flaveolus</i> , Cyrtorrhinus	152	<i>laevigatum</i> , Stenodema	128
<i>flaveolus</i> , Fieberocapsus	152, 265, 268, 276	<i>lepidus</i> , Psallus	251, 266, 271, 278
<i>flavilinea</i> , Deraeocoris	10, 36, 264, 268, 273	<i>leptocerus</i> , Heterocordylus	157, 265, 269, 276
<i>flavinervis</i> , Orthotylus	167, 265, 270, 276	<i>leucocephalus</i> , Strongylocoris	145
<i>flavomaculatus</i> , Globiceps	154, 265, 268, 276	<i>limbatus</i> , Apolygus	49, 264, 267, 273
<i>flavoquadrinaculatus</i> , Dryophilocoris	151, 265, 268, 276	<i>limitatum</i> , Brachyarthrum	10, 199, 266, 267, 277
<i>flavosparsus</i> , Orthotylus	164, 265, 270, 276	<i>linearis</i> , Megaloceraea	121
<i>friscus</i> , Conostethus	207	<i>lineatus</i> , Tenatocoris	132
<i>fulvicollis</i> , Globiceps	155, 265, 268, 276	<i>lineolatus</i> , Adelphocoris	43, 264, 267, 273
<i>fulvipennis</i> , Plagiognathus	232, 266, 271, 277	Litocoris	163, 265, 276
<i>fulvomaculatus</i> , Calocoris	64	<i>litoralis</i> , Plagiognathus	214
<i>fulvomaculatus</i> , Closterotomus	64, 264, 268, 274	<i>longipennis</i> , Phytocoris	100, 265, 270, 274
<i>fuscescens</i> , Orthotylus	178, 266, 270, 276	Lophyromiris	70, 264, 274
<i>gemellatus</i> , Exolygus	77	<i>lucorum</i> , Apolygus	50, 264, 267, 273
<i>gemellatus</i> , Lygus	77, 264, 269, 274	<i>lucorum</i> , Lygocoris	50
<i>geminus</i> , Cyrtorrhinus	258	<i>luridus</i> , Psallus	245, 266, 271, 278
<i>geminus</i> , Tynthus	258	<i>luridus</i> , Strongylocoris	144, 265, 271, 275
<i>genistae</i> , Heterocordylus	137, 156, 265, 269, 276	<i>luteicollis</i> , Halticus	139, 265, 268, 275
<i>geranii</i> , Macrolophus	26	<i>lutescens</i> , Deraeocoris	41, 264, 268, 273
<i>germanicus</i> , Alloetotomus	31, 264, 267, 273	<i>maerkeli</i> , Pithanus	124, 265, 270, 275
<i>gimmerthali</i> , Acetropis	42, 118, 265, 267, 275	<i>maerkelii</i> , Pithanus	124, 265, 270, 275
<i>gimmerthalii</i> gimmerthalii, Acetropis	118, 265, 275	<i>magnicornis</i> , Atractotomus	196, 266, 267, 276
<i>globulifer</i> , Dicyphus	20, 264, 268, 273	<i>mali</i> , Atractotomus	197, 266, 267, 277
<i>gothicus</i> gothicus, Capsodes	57, 264, 267, 274	<i>marginalis</i> , Orthotylus	168, 265, 270, 276
<i>gothicus</i> graeseri, Capsodes	57	<i>maritimum</i> , Monosynamma	222
<i>gothicus</i> , Alloetotomus	32, 264, 267, 273	<i>maritimus</i> , Exolygus	78
<i>gracilis</i> , Myrmecoris	122, 265, 269, 275	<i>maritimus</i> , Lygus	78, 264, 269, 274
<i>griseus</i> , Conostethus	207, 266, 268, 277	<i>marqueti</i> , Reuteria	10, 181, 266, 271, 276
<i>gustavi</i> , Dichroscytus	10, 67, 264, 268, 274	<i>masseii</i> , Psallus	252
<i>gyllenhalii</i> , Charagochilus	62, 264, 268, 274	<i>melanocephalus</i> , Phylus	182, 229, 266, 270, 277
		<i>melanotoma</i> , Macrolophus	26

Melanotrichus	163, 164, 165, 166, 175, 176, 177, 265, 276	<i>paykulli</i> , <i>Macrotylus</i>	218, 266, 269, 277
<i>merioptera</i> , <i>Heteroptoma</i>		paykullii, <i>Macrotylus</i>	218, 266, 269, 277
Mesopsallus	243, 266, 277	perplexus, <i>Pilophorus</i>	187, 266, 270, 276
m-flavum, <i>Hadrodemus</i>	9, 42, 71, 264, 268, 274	perrisi, <i>Psallus</i>	239, 242, 266, 271, 277
minor, <i>Lygocoris</i>	73, 76, 264, 269, 274	Phylidea	244, 266, 277
<i>minor</i> , <i>Plesiocoris</i>	73	Phylinae	5, 9, 12, 42, 182, 266, 276
<i>minor</i> , <i>Psallus</i>	249	<i>pilicornis orientalis</i> , <i>Brachycoleus</i>	53
Miridae	5, 6, 12, 15, 29, 42, 137, 182, 264, 267	<i>pilicornis pilicornis</i> , <i>Brachycoleus</i>	9, 53, 264, 274
Mirinae	5, 9, 12, 42, 264, 273	<i>pilifer</i> , <i>Capsus</i>	60, 264, 267, 274
modestus, <i>Phoenicocoris</i>	10, 226, 266, 270, 277	<i>Pilophorini</i>	182
<i>modestus</i> , <i>Sibhenarus</i>	226	<i>pilosus</i> , <i>Bothynotus</i>	9, 29, 30, 264, 267, 273
molliculus, <i>Megalocoleus</i>	220, 266, 269, 277	<i>pilosus</i> , <i>Megalocoleus</i>	221
mollis, <i>Psallus</i>	247, 252, 266, 271, 278	<i>pinastri</i> , <i>Camptozygum</i>	56
moncreaffi, <i>Orthotylus</i>	165, 166, 265, 270, 276	<i>pinetella</i> , <i>Plesiodydema</i>	234, 266, 271, 277
montanus, <i>Psallus</i>	236, 237, 266, 271, 277	<i>pinetellum</i> , <i>Plesiodydema</i>	234
<i>mutabilis</i> , <i>Orthocephalus</i>	141	<i>pini</i> , <i>Phytocoris</i>	101, 265, 270, 275
nassatus, <i>Orthotylus</i>	169, 265, 270, 276	<i>Pinocapsus</i>	178, 266, 276
nasutus, <i>Amblytulus</i>	193, 194, 266, 267, 276	<i>Pityopsallus</i>	278
<i>Neopachylops</i>	175, 176, 177	<i>planicornis</i> , <i>Heterotoma</i>	160, 265, 269, 276
nigrita, <i>Polymerus</i>	113, 265, 271, 275	<i>Poeciloscytus</i>	109, 110, 111, 265, 275
<i>nigritula</i> , <i>Monosynamma</i>	222	<i>Poliopterus</i>	213, 214
<i>nigritus</i> , <i>Polymerus</i>	113	<i>populi</i> , <i>Lygocoris</i>	88
<i>norvegicus</i> , <i>Calocoris</i>	65	<i>populi</i> , <i>Neolygus</i>	88, 264, 269, 274
<i>norvegicus</i> , <i>Closterotomus</i>	65, 264, 268, 274	<i>populi</i> , <i>Phytocoris</i>	102, 265, 270, 275
<i>novickyi</i> , <i>Phytocoris</i>	95	<i>prasinus</i> , <i>Orthotylus</i>	171, 265, 270, 276
nowickyi, <i>Phytocoris</i>	95, 265, 270, 274	<i>pratensis</i> , <i>Lygus</i>	79, 264, 269, 274
<i>nubilus</i> , <i>Macrolophus</i>	26	<i>psammaecolor</i> , <i>Trigonotylus</i>	134, 265, 272, 275
obscurellus, <i>Phoenicocoris</i>	227, 266, 270, 277	<i>pseudoplatani</i> , <i>Psallus</i>	240, 266, 271, 277
<i>obscurellus</i> , <i>Psallus</i>	227	<i>Pseudorthotylus</i>	179, 266, 276
obsoleta, <i>Asciodydema</i>	195, 266, 267, 276	<i>pteridis</i> , <i>Bryocoris</i>	15, 16, 264, 267, 273
<i>obsoletum</i> , <i>Asciodydema</i>	195	<i>pubescens</i> , <i>Lygus</i>	80
<i>ochromelas</i> , <i>Calocoris</i>	114	<i>pubescens</i> , <i>Tytthus</i>	182, 258, 266, 272, 278
<i>ochrotichus</i> , <i>Orthotylus</i>	10, 170, 265, 270, 276	<i>pulchellus</i> , <i>Trigonotylus</i>	135, 265, 272, 275
<i>olivaceus</i> , <i>Deraeocoris</i>	37, 264, 268, 273	<i>pulicarius</i> , <i>Chlamydatus</i>	203, 204, 266, 267, 277
<i>Orthotylinae</i>	5, 9, 12, 137, 265, 275	<i>pullus</i> , <i>Chlamydatus</i>	203, 204, 266, 267, 277
<i>pabulinus</i> , <i>Lygocoris</i>	74, 75, 264, 269, 274	<i>puncticornis</i> , <i>Brachynotocoris</i>	10, 148, 265, 267, 275
<i>Pachylops</i>	175, 176, 177, 266, 276	<i>punctipes</i> , <i>Oncotylus</i>	223, 266, 269, 277
<i>pacificus</i> , <i>Tropidosteptes</i>	10, 42, 116, 265, 272, 275	<i>punctulatus</i> , <i>Deraeocoris</i>	33, 264, 268, 273
<i>palliceps</i> , <i>Phylus</i>	229	<i>punctulatus</i> , <i>Psallus</i>	10, 253, 266, 271, 278
<i>pallicornis</i> , <i>Dicyphus</i>	25, 264, 268, 273	<i>pusillus</i> , <i>Pilophorus</i>	188
<i>pallidicornis</i> , <i>Dicyphus</i>	25	<i>pygmaeus</i> , <i>Macrolophus</i>	26, 264, 269, 273
<i>pallidus</i> , <i>Dicyphus</i>	15, 24, 264, 268, 273	<i>pygmaeus</i> , <i>Tytthus</i>	259, 266, 272, 278
<i>paludum</i> , <i>Teratocoris</i>	131, 265, 271, 275	<i>quadripunctatus</i> , <i>Adelphocoris</i>	44, 264, 267, 273
<i>palustris</i> , <i>Polymerus</i>	109, 265, 271, 275	<i>quadripunctatus</i> , <i>Calocoris</i>	114
<i>Paraglobiceps</i>	155	<i>quadrivirgatus</i> , <i>Miridius</i>	85, 264, 269, 274
<i>parallela</i> , <i>Pachytomella</i>	143, 265, 270, 275	<i>quercus</i> , <i>Asthenarius</i>	244
<i>Parapsallus</i>	233	<i>quercus</i> , <i>Psallus</i>	244, 266, 271, 277
<i>parvulus</i> , <i>Atractotomus</i>	198, 266, 267, 277	<i>reclairei</i> , <i>Agnocoris</i>	47, 48, 264, 267, 273
		<i>recticornis</i> , <i>Megalocentaea</i>	121

Register

recticornis, Megaloceroea	121, 265, 269, 275	<i>sphaegiformis</i> , <i>Globiceps</i>	153
reuteri, Phytocoris	103, 265, 270, 275	spinolae, Apolygus	52, 264, 267, 274
rhamnicola, Apolygus	51, 264, 267, 273	<i>spinolai</i> , <i>Lygocoris</i>	52
<i>rhododendri</i> , <i>Dicyphus</i>	28	steganoides, Strongylocoris	145, 265, 271, 275
<i>rhododendri</i> , <i>Tupiocoris</i>	10, 15, 28, 264, 272, 273	<i>Stenopsallus</i>	227
roseomaculatus decolor, Calocoris	55	striatellus striatellus, Rhabdomiris	114, 265, 275
roseomaculatus roseomaculatus, Calocoris	55, 264, 274	striatus, Miris	86, 264, 269, 274
roseomaculatus saucius, Calocoris	55	sulcatus sulcatus, Capsodes	58, 264, 267, 274
roseri, Salicarus	256, 266, 271, 278	sulcatus vidali, Capsodes	58
<i>roseri</i> , <i>Sthenarus</i>	256	sulcicornis, Criocoris	9, 182, 211, 266, 268, 277
roseus, Conostethus	208, 266, 268, 277	tanacetii, Megalocoleus	221, 266, 269, 277
<i>roseus</i> , <i>Psallus</i>	250	tenellus, Orthotylus	172, 265, 270, 276
rotermundi, Sthenarus	257, 266, 271, 278	thoracica, Harpocera	215, 266, 269, 277
ruber, Deraeocoris	38, 264, 268, 273	<i>thunbergi</i> , <i>Hoplomachus</i>	216, 266, 269, 277
rubi, Macrolophus	10, 27, 264, 269, 273	thunbergii, Hoplomachus	216, 266, 269, 277
rubicundus, Agnocoris	47, 48, 264, 267, 273	tibialis, Heterocordylus	158, 265, 269, 276
rubidus, Orthotylus	166, 265, 270, 276	ticinensis, Adelphocoris	46, 264, 267, 273
<i>rubricatus</i> , <i>Orthops</i>	107	tiliae tiliae, Phytocoris	104, 265, 270, 275
rubricatus, Pinalitus	107, 265, 270, 275	<i>Trichocalocoris</i>	53, 84
rufescens, Halodapus	182, 190, 266, 268, 276	trifasciatus, Deraeocoris	29, 40, 264, 268, 273
ruficornis, Trigonotylus	133, 136, 265, 272, 275	triguttatus, Systellonotus	182, 191, 266, 271, 276
rufifrons, Orthonotus	182, 225, 266, 269, 277	tripustulatus, Liocoris	8, 72, 264, 269, 274
rufipennis, Dichrooscytus	69, 264, 268, 274	trispinosa, Stenodema	126, 265, 271, 275
rugicollis, Lygocoris	73, 76, 264, 269, 274	<i>trispinosum</i> , <i>Stenodema</i>	126
<i>rugicollis</i> , <i>Plesiocoris</i>	76	trivialis, Closterotomus	10, 66, 264, 268, 274
<i>rugulipennis</i> , <i>Exolygus</i>	80	tumidicornis, Heterocordylus	159, 265, 269, 276
rugulipennis, Lygus	80, 264, 269, 274	tunicatus, Pantilius	93, 264, 270, 274
sabulicola, Monosynamma	222	ulmi, Phytocoris	96, 265, 270, 274
salicellum, Compsidolon	206, 266, 268, 277	unifasciatus, Polymerus	110, 265, 271, 275
<i>salicellus</i> , <i>Psallus</i>	206	valesianus, Dichrooscytus	67
salicis, Psallus	254, 266, 271, 278	variabilis, Psallus	238, 241, 266, 271, 277
<i>salinus</i> , <i>Conostethus</i>	207	varians varians, Psallus	255, 266, 271, 278
saltator, Halticus	9, 137, 140, 265, 268, 275	varipes, Phytocoris	94, 97, 265, 270, 274
saltator, Orthocephalus	142, 265, 269, 275	venustus longicornis, Conostethus	209
saltitans, Chlamydatus	182, 202, 266, 267, 277	venustus venustus, Conostethus	10, 209, 266, 277
saundersi saundersi, Teratocoris	132, 265, 272, 275	verbasci, Campylomma	201, 266, 267, 277
saundersi unicolor, Teratocoris	132	virens, Orthotylus	173, 265, 270, 276
schmidtii, Mermitelocerus	84, 264, 269, 274	virens, Stenodema	9, 129, 265, 271, 275
<i>scholtzi</i> , <i>Psallus</i>	254	virescens, Orthotylus	177, 266, 270, 276
<i>scotti</i> , <i>Orthotylus</i>	171	virgula, Campyloneura	15, 18, 264, 267, 273
scutellaris, Deraeocoris	39, 264, 268, 273	viridiflavus viridiflavus, Oncotylus	9, 224, 266, 277
seticornis, Adelphocoris	45, 264, 267, 273	viridinervis, Orthotylus	174, 265, 270, 276
sexguttatus, Grypocoris	10, 70, 264, 268, 274	<i>viridis</i> , <i>Lygocoris</i>	89
<i>sexnotatus</i> , <i>Calocoris</i>	70	viridis, Neolygus	89, 264, 269, 274
simulans, Pilophorus	188, 266, 270, 276	visci, Hypselocus	183, 266, 269, 276
<i>singeri</i> , <i>Phytocoris</i>	95	<i>viscicola</i> , <i>Orthops</i>	108
solitarius, Macrotylus	219, 266, 269, 277	<i>viscicola</i> , Pinalitus	108, 265, 270, 275
sphaegiformis, Globiceps	9, 137, 153, 265, 268, 276	<i>vitellinus</i> , <i>Parapsallus</i>	233
		vitellinus, Plagiognathus	233, 266, 271, 277
		vulneratus, Polymerus	111, 265, 271, 275

wagneri, <i>Capsus</i>	61, 264, 267, 274
<i>wagneri</i> , <i>Exolygus</i>	81
wagneri, Lygus	81, 264, 269, 274
wagneri, <i>Psallus</i>	239, 242, 266, 271, 277
<i>weberi</i> , <i>Psallus</i>	253

Planten (wetenschappelijke en Nederlandse namen)

aardappel	65, 74, 75, 80, 201
<i>Abies</i>	68, 101, 105, 107, 184, 196, 198
<i>Abies alba</i>	105
absintalsem	77, 214
<i>Acer</i>	36, 41, 84, 89, 100, 104, 167, 171, 172, 174, 187, 238, 240
<i>Acer campestre</i>	36, 238
<i>Acer pseudoplatanus</i>	36, 104, 167, 240
<i>Achillea</i>	55, 65, 77, 97, 141, 204, 220, 231
<i>Achillea millefolium</i>	55, 65, 77, 97, 141, 220, 231
<i>Aconitum</i>	21, 70
adelaarsvaren	17
<i>Aegopodium podagraria</i>	91
<i>Agrostis</i>	120, 123, 126, 127, 128, 136, 194, 208, 217
<i>Agrostis canina</i>	217
<i>Agrostis capillaris</i>	120, 128, 136, 208, 217
<i>Agrostis stolonifera</i>	136
<i>Aira caryophylla</i>	208
<i>Aira praecox</i>	193
akkerdistel	52, 74
<i>Alcea rosea</i>	140, 201
<i>Allium cepa</i>	43
<i>Alnus</i>	14, 18, 40, 64, 76, 83, 86, 87, 89, 93, 100, 102, 103, 146, 160, 161, 167, 168, 174, 181, 185, 186, 206, 243, 254
<i>Alnus glutinosa</i>	40, 167, 254
<i>Alnus incana</i>	254
<i>Alopecurus</i>	59, 115, 119, 121, 126, 128
<i>Alopecurus pratensis</i>	59, 115, 119, 126, 128
alsem	50, 55, 77, 97, 203, 204, 213
amaranten	164, 165
Amaranthaceae	164, 165
<i>Amaranthus retroflexus</i>	95
<i>Ammophila arenaria</i>	134, 259
<i>Anethum graveolens</i>	91
<i>Angelica</i>	91
<i>Anthemis arvensis</i>	209
<i>Anthoxanthum</i>	118
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	118
<i>Antiriscus</i>	91
<i>Anthyllis vulneraria</i>	45, 55

Apiaceae	54, 90, 91, 92
appel	14, 37, 40, 41, 74, 75, 76, 86, 96, 98, 100, 103, 104, 146, 154, 161, 168, 197, 201, 206, 243
<i>Arrhenatherum elatius</i>	85, 120, 121
<i>Artemisia</i>	33, 43, 50, 55, 65, 77, 78, 79, 81, 95, 97, 203, 204, 207, 213, 214
<i>Artemisia abrotanum</i>	214
<i>Artemisia absinthium</i>	77, 214
<i>Artemisia campestris</i>	77
<i>Artemisia maritima</i>	78, 207, 214
<i>Artemisia vulgaris</i>	33, 43, 50, 65, 77, 79, 81, 95, 213
<i>Asperula</i>	138
<i>Aster tripolium</i>	207
Asteraceae	43, 77, 80, 115, 141, 142, 202, 204, 216
<i>Astragalus glycyphyllos</i>	43, 45, 154
<i>Athyrium filix-femina</i>	16
<i>Atriplex</i>	78, 95, 164, 165, 207
<i>Atriplex portulacoides</i>	165, 207
<i>Atriplex prostrata</i>	78
<i>Avena</i>	59, 80, 85
<i>Avena sativa</i>	80
averuit	77
avondkoekoeksbloem	20, 21
bedstro	138
beemdgras	123, 127
beemdlangbloem	59
beklierde kogeldistel	26
berenklauw	91
bergandoorn	219
bergden	68, 184, 198, 227, 234
bergklaver	208
berk	40, 64, 83, 86, 87, 93, 102, 103, 146, 185, 243
<i>Beta vulgaris vulgaris</i>	43, 65, 75, 80
<i>Betula</i>	40, 64, 83, 86, 87, 93, 102, 103, 146, 185, 236, 237, 243, 248
<i>Betula pendula</i>	236, 237, 248
<i>Betula pubescens</i>	236, 237, 248
beuk	98, 100
bevernel	91
bezemkruid	33, 78
biestarwegras	134
biet	43
bijvoet	33, 43, 50, 65, 77, 78, 79, 81, 95, 213
bittere wilg	49, 76, 168, 256
bitterzoet	74
blauwe bosbes	63, 155

Register

bochtige smele	117, 120, 128, 208, 217	<i>Cirsium arvense</i>	52, 74
boerenwormkruid	38, 50, 55, 65, 141, 221, 223	<i>Cirsium palustre</i>	46
<i>Bolboschoenus maritimus</i>	130	<i>Citrus</i>	66
boon	140	<i>Clematis vitalba</i>	139
Boraginaceae	232	<i>Clinopodium</i>	212
borstelgras	117	<i>Comarum palustre</i>	95
bosandoorn	21, 23, 24, 26, 27, 219	composieten	43, 77, 80, 115, 141, 142, 202, 204, 216
bosbes	154	coniferen	36, 47, 56, 62, 69, 79, 80, 81, 96, 101, 107, 125, 126, 128, 129, 187, 196
bosrank	139	<i>Conium maculatum</i>	70
boswederik	46	<i>Corispermum</i>	111
boswilg	47, 48, 49, 76, 147, 168, 235, 250, 256	<i>Corylus avellana</i>	18, 41, 83, 86, 93, 96, 100, 106, 146, 160, 161, 171, 172, 174, 181, 185, 206, 228
braam	27, 52, 64, 96, 160, 181, 197, 206	<i>Corynephorus canescens</i>	61, 117, 133, 135, 192, 208
<i>Brachypodium</i>	85, 121, 123	<i>Cotoneaster</i>	66
brandnetel	21, 162	<i>Crataegus</i>	18, 36, 37, 40, 64, 74, 84, 86, 96, 100, 103, 160, 186, 197, 243
<i>Brassicaceae</i>	80	<i>Cruciata laevipes</i>	113
breedbladige wilgen	243, 250	<i>Cucumis sativus</i>	140
brem	35, 94, 96, 97, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 175, 176, 177, 188, 195	<i>Cyperaceae</i>	42, 124, 125, 126, 130, 131, 132, 150, 152, 162
<i>Bromus</i>	97, 117, 192	cypergrassen	42, 124, 125, 126, 130, 131, 132, 150, 152, 162
buntgras	117, 133, 135, 192, 208	<i>Cytisus scoparius</i>	35, 94, 96, 97, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 175, 176, 177, 188, 195
buxus	106	<i>Dactylis glomerata</i>	115, 119, 128
<i>Buxus sempervirens</i>	106	dagkoekoeksbloem	20, 21, 70
<i>Cakile maritima</i>	78	<i>Daucus carota</i>	91, 92
<i>Calamagrostis</i>	61, 121, 127, 134	den	10, 31, 32, 56, 82, 96, 99, 129, 178, 184, 196, 198, 234
<i>Calamagrostis canescens</i>	61	<i>Deschampsia</i>	115, 117, 120, 127, 128, 136, 208, 217
<i>Calamagrostis epigejos</i>	61, 127, 134	<i>Deschampsia flexuosa</i>	117, 120, 128, 136, 208, 217
<i>Calendula officinalis</i>	140	<i>Deutzia</i>	66
Californische cypres	67	<i>Digitalis purpurea</i>	25
<i>Calluna</i>	39, 79, 94, 122, 154, 155, 163, 191	dille	91
<i>Calluna vulgaris</i>	79, 94, 122, 154, 155, 163, 191	distel	26
<i>Campanula rotundifolia</i>	145	doddegras	119, 127
<i>Capsicum annuum</i>	72	dophei	39
<i>Carduus</i>	26	dravik	97, 117, 192
<i>Carex</i>	130, 131, 258, 259	druif	52
<i>Carex rostrata</i>	131	<i>Dryopteris</i>	16, 17
<i>Carpinus</i>	18, 181	<i>Dryopteris filix-mas</i>	17
<i>Carpinus betulus</i>	18	duinkruiskruid	58
<i>Centaurea</i>	55, 97, 141, 224	duinriet	61, 127, 134
<i>Centaurea jacea</i>	97, 224	duizendblad	55, 65, 77, 97, 141, 204, 220, 231
<i>Centaurea scabiosa</i>	141	<i>Echinops sphaerocephalus</i>	26
centaurie	55		
<i>Chamaecyparis</i>	67, 99		
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	67		
<i>Chamerion angustifolium</i>	39, 52, 74, 94, 95		
<i>Chenopodium</i>	74, 78, 79, 164, 165		
<i>Chenopodium album</i>	74, 78, 164		
chrysant	43		
<i>Chrysanthemum</i>	43		
cipreswolfsmelk	53		
<i>Cirsium</i>	26, 46, 52, 74		

<i>Echium vulgare</i>	232	<i>Galium verum</i>	62, 110, 111, 112, 113, 211
echte kamille	209	ganzenvoet	79, 165
echte koekoeksbloem	21	gaspeldoorn	78, 195
echte valeriaan	81	geel walstro	62, 110, 111, 112, 113, 211
eik	14, 40, 41, 83, 86, 89, 95, 98, 100, 102, 103, 104, 114, 149, 151, 153, 154, 160, 161, 169, 170, 171, 172, 174, 181, 185, 187, 201, 243	gele ganzenbloem	209
els	14, 18, 64, 76, 83, 86, 87, 89, 93, 100, 102, 103, 146, 160, 161, 167, 168, 174, 181, 185, 186, 206, 243	<i>Genista</i>	156, 157, 158
<i>Elytrigia</i>	59, 115, 119, 123, 134	<i>Genista tinctoria</i>	156, 157
<i>Elytrigia juncea boreoatlantica</i>	134	geoorde wilg	49, 250
<i>Elytrigia repens</i>	59, 119, 123	Geraniaceae	202
Engels raai gras	59, 133	<i>Geranium</i>	23, 24, 26
engelwortel	91	<i>Geranium macrorrhizum</i>	23, 24, 26
<i>Epilobium hirsutum</i>	22	<i>Geranium robertianum</i>	23
<i>Erica</i>	39, 94, 163	gerst	121
<i>Erica tetralix</i>	94, 163	gestreepte witbol	59
es	18, 36, 64, 83, 84, 98, 100, 102, 104, 106, 116, 148, 168, 169, 171, 172, 180, 181, 187, 244, 249, 251	gevlekte scheerling	70
esparcette	71	gewone braam	27
<i>Eupatorium cannabinum</i>	50, 55	gewone dophei	94, 163
<i>Euphorbia</i>	53	gewone esdoorn	36, 104, 167, 240
<i>Euphorbia cyparissias</i>	53	gewone margriet	55
<i>Euphorbia seguieriana</i>	53	gewone rolklaver	43, 45, 55, 57
<i>Euphorbia stricta</i>	53	gewone vogelkers	246
Fabaceae	43, 44, 45, 58, 77, 80, 138, 154, 202, 203, 204	gewone zilverspar	105
<i>Fagus sylvatica</i>	100	gewone zoutmelde	165, 207
<i>Festuca</i>	59, 117, 120, 121, 122, 123, 128, 133, 136, 191, 207, 208	gewoon biggenkruid	55
<i>Festuca ovina</i>	122, 191, 208	gewoon kweldergras	136
<i>Festuca pratensis</i>	59	gewoon reukgras	118
<i>Festuca rubra</i>	120, 122, 128, 133, 136, 208	gewoon struisgras	120, 128, 136, 208, 217
fijnspar	56, 105, 178, 226, 227	gewoon varkensgras	202, 204
<i>Filipendula ulmaria</i>	52, 64, 74, 81	glad walstro	62, 110, 112, 113, 210
fioringras	136	gladde witbol	119
framboos	74	glanshaver	85, 120, 121
<i>Fraxinus excelsior</i>	18, 84, 116, 148, 180, 249	<i>Glebionis segetum</i>	209
<i>Fraxinus ornus</i>	180	<i>Glyceria fluitans</i>	130
<i>Galeopsis</i>	21, 23, 70, 162	goudsbloem	140
<i>Galium</i>	57, 62, 97, 109, 110, 111, 112, 113, 138, 141, 210, 211	grasklokje	145
<i>Galium aparine</i>	62, 113	grassen	42, 59, 61, 85, 97, 115, 117, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 136, 143, 152, 162, 182, 194, 203, 204, 207, 208, 217, 259
<i>Galium boreale</i>	62, 110, 113	grauwe abeel	88, 257
<i>Galium mollugo</i>	62, 110, 112, 113, 210	grauwe wilg	47, 48, 49, 76, 168, 200, 235, 250, 256
<i>Galium palustre</i>	109, 112, 113	grote brandnetel	23, 38, 44, 50, 52, 54, 63, 64, 65, 70, 72, 74, 81, 84, 160, 225, 230, 231
<i>Galium saxatile</i>	62, 110	grote centaurie	141
		grote kattestaart	46
		grote vossenstaart	59, 115, 119, 126, 128
		grove den	31, 32, 56, 69, 82, 101, 107, 178, 184, 189, 198, 226, 227, 233, 234

Register

guldenroede	81	kervel	91
haagbeuk	18, 181	klaver	43, 45, 55, 65, 80, 85, 97, 138, 154, 204
harig wilgenroosje	22	kleefkruid	62, 113
haver	59, 80, 85	klein schorrenkruid	78, 165, 207
havikskruid	55, 81, 141, 204	kleinbloemige salie	71
hazelaar	18, 36, 41, 83, 86, 87, 93, 96, 100, 106, 146, 160, 161, 171, 172, 174, 181, 185, 206, 228	kleine brandnetel	72
hazenpootje	55	kleverige salie	26
<i>Hedera helix</i>	106	klimop	106
heidebrem	157, 158	kluwenzuring	95
<i>Helianthus annuus</i>	74	knoopkruid	97, 224
helm	134, 259	komkommer	140
helmogentroost	138	koninginnekruid	50, 55
hengel	74, 162	kortsteel	85, 121, 123
hennegras	61	kraakwilg	147, 173, 222
hennepnetel	21, 23, 70, 162	kropaar	115, 119, 128
<i>Heracleum</i>	91	kruiwend stalkruid	19, 218
hertshooi	57, 81	kruiwertje	85
<i>Hieracium</i>	55, 81, 141, 142, 204, 216	kruiwilg	73, 155, 186, 191, 222, 250
<i>Hieracium pilosella</i>	142, 216	kruisbes	76
<i>Hippocrepis comosa</i>	71	kruisbladwalstro	113
hokjespeul	43, 45, 154	kruisbloemen	80
<i>Holcus</i>	59, 115, 119, 123, 127, 128	kruiskruid	33
<i>Holcus lanatus</i>	59, 119	kweek	59, 119, 123, 190
hop	52, 64	kweekgras	115
hopklaver	33, 43, 45, 202, 204, 231	<i>Lamium album</i>	74
<i>Hordeum</i>	85, 121	lamsoor	207
<i>Hordeum murinum</i>	85	<i>Larix</i>	34, 68, 99, 101, 107, 196, 233, 234, 245
<i>Humulus lupulus</i>	52, 64	lathyrus	97, 138, 154
<i>Hypericum</i>	57, 81	<i>Lathyrus</i>	43, 45, 46, 97, 138, 154
<i>Hypochaeris radicata</i>	55	<i>Lathyrus palustris</i>	46
iep	36, 41, 64, 86, 103, 161, 168, 170, 171, 174, 181	<i>Lathyrus pratensis</i>	43, 45
<i>Jacobaea vulgaris</i>	58, 65, 81, 231	laurierwilg	173
<i>Jacobaea vulgaris dunensis</i>	58	lavas	91
jacobskruiskruid	65, 81, 231	<i>Leucanthemum vulgare</i>	55, 65
<i>Jasione montana</i>	144	levensboom	67, 196
jeneverbes	67, 96, 101, 196, 227	<i>Levisticum officinale</i>	91
<i>Juncaceae</i>	42, 124, 125, 127, 130, 131, 132, 150, 152, 162	<i>Leymus arenarius</i>	134
<i>Juncus</i>	127, 130, 258, 259	liggend walstro	62, 110
<i>Juncus genardii</i>	130	liguster	66, 160
<i>Juniperus</i>	67, 96, 101, 196, 227	<i>Ligustrum</i>	66, 160
<i>Juniperus communis</i>	67, 101, 227	lijsterbes	64, 87
kale jonker	46	lijsterbesspirea	66
kamille	55, 65, 97	<i>Limonium vulgare</i>	207
kattendoorn	19, 218	linde	14, 18, 36, 41, 74, 83, 89, 98, 102, 104, 106, 161, 168, 169, 172, 174, 181, 185, 187
kattenkruid	26	<i>Lolium</i>	59, 85, 133
katwilg	48, 76, 200, 222, 250	<i>Lolium perenne</i>	59, 133
		longkruid	26
		loogkruid	78, 111, 165
		<i>Loranthus europaeus</i>	108

lorik	34, 68, 99, 101, 107, 196, 233, 234, 245	olijf	66
<i>Lotus</i>	43, 45, 46, 55, 57, 138	<i>Onobrychis viciifolia</i>	71
<i>Lotus corniculatus</i>	43, 45, 55, 57	<i>Ononis</i>	19, 43, 45, 55, 97, 138, 154, 218
<i>Lotus pedunculatus</i>	46	<i>Ononis repens repens</i>	19, 218
luzerne	43, 80	<i>Ononis repens spinosa</i>	19, 218
<i>Luzula</i>	127	ooievaarsbek	23
<i>Luzula pilosa</i>	127	ooievaarsbekken	202
<i>Lycopus europaeus</i>	212	paardenbloem	74
<i>Lysimachia nemorum</i>	46	paardenhoeftklaver	71
<i>Lythrum salicaria</i>	46	papagaaienkruid	95
<i>Malus</i>	14, 37, 40, 41, 74, 75, 76, 86, 96, 98, 100, 103, 104, 146, 154, 161, 168, 197, 201, 206, 243	paprika	72
mannagras	130	pastinaak	91
maretak	108, 183	<i>Pastinaca</i>	91
margriet	65	peer	14, 37, 40, 64, 86, 98, 103, 172, 197, 243
<i>Matricaria</i>	55, 65, 97, 209	peterselie	91
<i>Matricaria chamomilla</i>	209	<i>Petroselinum crispum</i>	91
<i>Matricaria discoidea</i>	209	phacelia	232
<i>Medicago</i>	33, 43, 45, 71, 80, 202, 204, 231	<i>Phacelia tanacetifolia</i>	232
<i>Medicago lupulina</i>	33, 202, 204, 231	<i>Phalaris arundinacea</i>	61, 126, 130
<i>Medicago sativa</i>	43, 80	<i>Phaseolus</i>	140
meelbes	66	<i>Phleum</i>	59, 97, 115, 119, 127, 128, 136
meidoorn	18, 36, 37, 40, 64, 74, 84, 86, 96, 100, 103, 160, 186, 197, 243	<i>Phleum pratense pratense</i>	59, 97
<i>Melampyrum</i>	70, 71, 74, 162	<i>Phragmites australis</i>	126, 130
<i>Melampyrum arvense</i>	71	<i>Picea</i>	56, 68, 99, 101, 105, 107, 178, 184, 189, 196, 198, 226, 227, 233, 234, 245
<i>Melampyrum pratense</i>	74, 162	<i>Picea abies</i>	56, 105, 178, 226, 227
melde	78, 95, 164	pijpenstrootje	115, 127, 136
melganzenvoet	74, 78, 164	<i>Pimpinella</i>	91
<i>Mentha</i>	46, 74, 212	<i>Pinus</i>	31, 32, 56, 68, 69, 82, 96, 99, 101, 105, 107, 129, 178, 184, 189, 196, 198, 226, 227, 233, 234
<i>Mentha aquatica</i>	46, 212	<i>Pinus mugo</i>	68, 184, 198, 227, 234
<i>Mentha suaveolens</i>	212	<i>Pinus nigra</i>	184, 234
moerasandoorn	46, 219	<i>Pinus strobus</i>	105
moeraslathyrus	46	<i>Pinus sylvestris</i>	31, 32, 56, 69, 82, 101, 107, 178, 184, 189, 198, 226, 227, 233, 234
moerasrolklaver	46	<i>Plantago maritima</i>	207
moerasspirea	52, 64, 74, 81	pluimes	180
moerasstruisgras	217	<i>Poa</i>	120, 123, 127, 194
moeraswalstro	109, 112, 113	<i>Poa pratensis</i>	120, 194
<i>Molinia caerulea</i>	60, 115, 127, 136	Poaceae	42, 85, 115, 117, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 132, 133, 136, 143, 152, 162, 194, 207, 208, 217, 259
monnikskap	21, 70	<i>Polygonum aviculare</i>	202, 204
muizenoor	142, 216	populier	49, 100, 102, 161, 169, 185, 186
munt	74, 212	<i>Populus</i>	48, 49, 88, 100, 102, 161, 169, 179, 185, 186, 199, 257
muurpeper	205	<i>Populus alba</i>	48, 88, 257
<i>Myrica gale</i>	52	<i>Populus tremula</i>	88, 179, 199, 257
<i>Nardus stricta</i>	117	<i>Populus x canescens</i>	88, 257
<i>Nepeta</i>	26	<i>Potentilla erecta</i>	191
niervarens	16		
noords walstro	62, 110, 113		
<i>Odontites</i>	138		
<i>Olea europaea</i>	66		

Register

pruim	98, 103	rupsklaver	71
prunus	14, 37, 40, 64, 74, 100, 171, 181, 197	russen	42, 124, 125, 127, 130, 131, 132, 150, 152, 162, 258, 259
<i>Prunus</i>	14, 37, 40, 64, 74, 86, 96, 98, 100, 103, 154, 159, 160, 168, 171, 181, 197, 243, 246	ruwbladigen	232
<i>Prunus domestica</i>	98, 103	ruwe berk	236, 237, 248
<i>Prunus padus</i>	246	ruwe bies	130
<i>Prunus spinosa</i>	86, 96, 103, 154, 159, 160, 168, 243	ruwe iep	174
<i>Pteridium aquilinum</i>	16, 17	<i>Salicornia</i>	165, 166
<i>Puccinellia maritima</i>	136	salie	21
<i>Pulmonaria</i>	26	<i>Salix</i>	47, 48, 49, 64, 73, 76, 86, 87, 95, 96, 98, 100, 102, 103, 147, 154, 155, 160, 161, 168, 169, 171, 173, 174, 185, 186, 187, 191, 200, 206, 222, 235, 243, 250, 256
<i>Pyrus</i>	14, 37, 40, 64, 86, 98, 103, 172, 197, 243	<i>Salix alba</i>	47, 48, 147, 200, 222, 256
<i>Quercus</i>	14, 40, 41, 83, 86, 89, 95, 98, 100, 102, 103, 104, 114, 149, 151, 153, 154, 160, 161, 169, 170, 171, 172, 174, 181, 185, 187, 188, 201, 215, 229, 239, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 252, 253, 255	<i>Salix aurita</i>	49, 250
<i>Quercus petraea</i>	149, 215, 229, 239, 241, 242, 244, 246, 247, 252, 253, 255	<i>Salix caprea</i>	47, 48, 49, 76, 147, 168, 235, 250, 256
<i>Quercus robur</i>	114, 149, 188, 215, 229, 239, 241, 242, 244, 246, 247, 252, 253, 255	<i>Salix cinerea</i>	47, 48, 49, 76, 168, 200, 235, 250, 256
raagrass	85	<i>Salix fragilis</i>	147, 173, 222
ratelpopulier	88, 179, 199, 257	<i>Salix pentandra</i>	173
reukgras	118	<i>Salix purpurea</i>	49, 76, 168, 256
reukloze kamille	43, 65, 77, 78, 97, 209, 231	<i>Salix repens</i>	73, 155, 186, 191, 222, 250
<i>Rhamnus cathartica</i>	64	<i>Salix viminalis</i>	48, 76, 200, 222, 250
<i>Rhamnus frangula</i>	51, 64, 84, 86, 87, 89	<i>Salsola</i>	78, 111, 165
<i>Rhododendron</i>	18, 28	<i>Salsola kali</i>	78, 165
<i>Rhododendron ponticum</i>	28	<i>Salvia</i>	21, 26, 71
ribes	76, 96, 103, 168, 185	<i>Salvia glutinosa</i>	26
<i>Ribes</i>	76, 96, 103, 168, 185	<i>Salvia pratensis</i>	71
<i>Ribes uva-crispa</i>	76	<i>Salvia verbenaca</i>	71
riet	126, 130	<i>Sambucus nigra</i>	74
rietgras	61, 126, 130	schapengras	122, 191, 208
robertskruid	23	schapenzuring	204
rode klaver	33	schermbloemen	54, 90, 91, 92
rododendron	15, 18, 28	schietwilg	47, 48, 147, 200, 222, 256
rogge	80, 85, 123, 128	schijfkamille	209
rolklaver	138	schijnicipres	99
rood zwenkgras	120, 122, 128, 133, 136, 208	<i>Schoenoplectus tabernaemontani</i>	130
roos	74, 197	<i>Secale cereale</i>	80, 85, 123, 128
<i>Rosa</i>	74, 197	<i>Sedum</i>	205
Rosaceae	37, 40, 103, 160, 185, 197, 243	<i>Sedum acre</i>	205
Rubiaceae	62, 138	<i>Sedum album</i>	205
<i>Rubus</i>	27, 52, 64, 74, 96, 160, 181, 197, 206	<i>Senecio</i>	33, 78
<i>Rubus fruticosus</i>	27	<i>Senecio inaequidens</i>	33, 78
<i>Rubus idaeus</i>	74	<i>Silene dioica</i>	20, 21, 70
ruige veldbies	127	<i>Silene flos-cuculi</i>	21
<i>Rumex</i>	33, 74, 78, 81, 95, 97, 204	<i>Silene latifolia alba</i>	20, 21
<i>Rumex acetosella</i>	204	slangenkruid	232
<i>Rumex conglomeratus</i>	95	sleedoorn	86, 96, 103, 154, 159, 160, 168, 243
		smalbladige wilgen	48, 222

smalle wikke	58	ui	36, 43, 134
smele	115, 127, 136	<i>Ulex europaeus</i>	78, 195
snavelzegge	131	<i>Ulmus</i>	36, 41, 64, 86, 103, 161, 168, 170, 171, 174, 181
<i>Solanum dulcamara</i>	74	<i>Ulmus glabra</i>	174
<i>Solanum nigrum</i>	74	<i>Urtica</i>	21, 23, 38, 44, 50, 52, 54, 63, 64, 65, 70, 72, 74, 81, 84, 160, 162, 225, 230, 231
<i>Solanum tuberosum</i>	65, 74, 75, 80, 201	<i>Urtica dioica</i>	23, 38, 44, 50, 52, 54, 63, 64, 65, 70, 72, 74, 81, 84, 160, 225, 230, 231
<i>Solidago</i>	81	<i>Urtica urens</i>	72
<i>Sorbaria</i>	66	<i>Vaccinium</i>	63, 154, 155
<i>Sorbus</i>	40, 64, 66, 87, 103, 243	<i>Vaccinium myrtillus</i>	63, 155
<i>Sorbus aria</i>	66	<i>Valeriana officinalis</i>	81
<i>Sorbus aucuparia</i>	40, 103, 243	valse kamille	209
Spaanse aak	36, 238	vederdistel	26
spar	68, 99, 101, 107, 184, 189, 196, 198, 233, 234, 245	veenmos	30
<i>Sphagnum</i>	30	veldbeemdgras	120, 194
spiesmelde	78	veldbies	127
sporkehout	51, 64, 84, 86, 87, 89	veldlathyrus	43, 45
<i>Stachys</i>	21, 23, 24, 26, 27, 46, 70, 219	veldsalie	71
<i>Stachys palustris</i>	219	<i>Verbascum</i>	23, 71, 201
<i>Stachys recta</i>	219	verfbrem	156, 157
<i>Stachys sylvatica</i>	21, 23, 24, 26, 27, 219	vetkruid	205
stalkruid	43, 45, 55, 97, 138, 154	<i>Vicia</i>	45, 58, 138, 154
steentijm	212	<i>Vicia cracca</i>	45
sterbladigen	62, 138	<i>Vicia sativa nigra</i>	58
stijve wolfsmelk	53	vingerhoedskruid	25
stokroos	140, 201	<i>Viola</i>	162
struikhei	39, 191	viool	162
struisgras	123, 126, 127, 194	<i>Viscum album</i>	108, 183
struisriet	121	<i>Viscum laxum</i>	183
<i>Suaeda maritima</i>	78, 165, 207	<i>Vitis vinifera</i>	52
suikerbiet	65, 75, 80	vlieszaad	111
<i>Tanacetum vulgare</i>	38, 50, 55, 65, 141, 221, 223	vlinderbloemen	43, 44, 45, 58, 77, 80, 138, 154, 202, 203, 204
<i>Taraxacum officinale</i>	74	vogelwikke	45
tarwe	80, 85, 123, 128	vossenstaart	121
<i>Thuja</i>	67, 196	vroege haver	193
<i>Tilia</i>	14, 18, 36, 41, 74, 83, 89, 98, 102, 104, 106, 161, 168, 169, 172, 174, 181, 185, 187	walstro	57, 62, 97, 110, 112, 113, 138, 141, 210
timoteegras	59, 97, 115, 128, 136	wateraardbei	95
toorts	23, 71, 201	watermunt	46, 212
tormentil	191	wegedoorn	64
<i>Trifolium</i>	33, 43, 45, 55, 65, 80, 85, 97, 138, 154, 202, 204, 208	wijfjesvaren	16
<i>Trifolium arvense</i>	55	wikke	138, 154
<i>Trifolium montanum</i>	208	wilde gageel	52
<i>Trifolium pratense</i>	33	wilde lijsterbes	40, 103, 243
<i>Trifolium repens</i>	202, 204	wilde peen	91, 92
<i>Tripleurospermum maritimum</i>	43, 65, 77, 78, 97, 209, 231	wilde weit	71
<i>Triticum</i>	80, 85, 123, 128	wilg	47, 49, 64, 76, 86, 87, 95, 96, 98, 100, 102, 103, 147, 154, 160, 161, 168, 169,
<i>Triticum aestivum</i>	80, 128		

Register

	171, 173, 174, 185, 186, 187, 200, 206, 222, 235, 256	zeealsem	78, 207, 214
wilgenroosje	39, 52, 74, 94, 95	zeekraal	165, 166
wintereik	114, 149, 215, 229, 239, 241, 242, 244, 246, 247, 252, 253, 255	zeeraket	78
wit vetkruid	205	zeeweegbree	207
witbol	115, 123, 127, 128	zegge	130
witte abeel	48, 88, 257	zevenblad	91
witte dovenetel	74	zilte rus	130
witte els	254	zilverhaver	208
witte klaver	202, 204	zilverspar	68, 101, 107, 184, 196, 198
witte munt	212	zomereik	114, 149, 188, 215, 229, 239, 241, 242, 244, 246, 247, 252, 253, 255
wolfsmelk	53	zonnebloem	74
wolfspoot	212	zulte	207
wondklaver	45, 55	zuring	33, 74, 78, 81, 97
zachte berk	236, 237, 248	zwarte den	184, 234
zandblauwtje	144	zwarte els	40, 167, 254
zandhaver	134	zwarte nachtschade	74
zandwolfsmelk	53	zwartkoren	70
		zwenkgras	117, 121, 123, 207

EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden

Stichting EIS is het kenniscentrum voor insecten en andere ongewervelden. De stichting doet onderzoek en geeft adviezen over beleid en beheer. Daarnaast houden we ons bezig met voorlichting en educatie. We hebben een brede kennis over de ecologie, verspreiding en bescherming van ongewervelden. Het bureau werkt samen met ruim 1400 vrijwilligers verdeeld over meer dan 50 werkgroepen, elk gericht op een specifieke diergroep. Door dit netwerk van specialisten en vrijwilligers hebben we naast goede kennis over populaire groepen zoals libellen en sprinkhanen ook ruime expertise met betrekking tot andere insecten en ongewervelden. EIS Kenniscentrum Insecten is daardoor in staat om projecten uit te voeren met betrekking tot een grote diversiteit aan diergroepen.

De werkgroep wantsen wordt gecoördineerd door Berend Aukema. De werkgroep is zeer actief met het verzamelen en publiceren van verspreidingsgegevens. Het voorliggende boekje is het derde deel van een vijfdelige serie over de verspreiding van de Nederlandse wantsen.

Wie meer wil weten kan contact opnemen met:

EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden
Postbus 9517
2300 RA Leiden
071-7517314
eis@naturalis.nl
www.eis-nederland.nl

